דבר

דבר ששי
דבר השבוע
דבר אחר
משא

מותר להגיד תודה לשושבינים הגרועים בעלי הלב החם והשפתיים הקרות והחתומות. שלמה ניטסר. (עמ' 13)

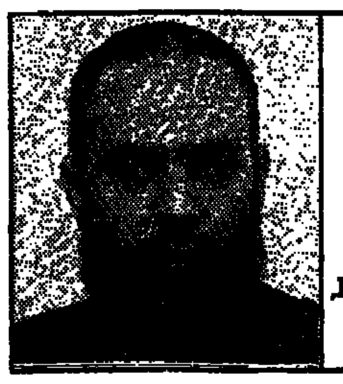

יונה איסלאמית. שייח ג'מיל חמאמי, ממייסדי החמאס, תומך בדיבורים עם ישראלים ועם ישראל. מיכל סלע. (עמ' 15)

דבר אחר

בעקבות הידיעות הבעייתיות של הדרוזים, מציע שר האוצר להחזיר את הדרוזים ולייבא במקומם דרוזים מתאילנד

דבר יום שישי ו' בטבת תשנ"ה 9.12.94 גליון 21424 56 עמודים, המחיר 3.70 ש"ח כולל מע"מ, באילת 3.00 ש"ח

7 חיילי צד"ל נהרגו ו־5 נפצעו ממטען צד שהטמין החזבאללה

מאת שמעון וייס ואמן לוי

שבעה חיילי צד"ל ואזרח לבנוני נהרגו אתמול, וחמישה חיילים ושלושה אזרחים נפצעו באורח קל עד קשה, בהתפוצצות מטעני חבלה רבי עוצמה אתמול אחר הצהריים סמוך למוצב תלוזה שבגזרה המרכזית של אזור הביטחון בדרום לבנון. הפצועים הועברו לבתי חולים בבינת ג'ביל ובמרג' עיון. זוהי התקרית החמורה ביותר שאירעה באזור הביטחון נגד כוחות צד"ל בחודשים האחרונים.

נפילתם של שבעת החיילים גרמה לזעזוע קשה ביותר באזור הביטחון, ובקרב חיילי צד"ל.

הפיגוע הקשה אירע כאשר כוח רגלי של צד"ל עסק בפעילות ביטחון שוטף בגזרה המרכזית של אזור הביטחון, לא הרחק מגבולו הצפוני של האזור.

לפתע התפוצץ מטען חבלה רב עוצמה שהכיל קילוגרמים אחדים של חומר נפץ, ופגע בצורה קטלנית בכוח של צד"ל. שבעת החיילים נהרגו במקום ועוד חמישה חיילים נפצעו באורח קל.

למקום הגיעו כוחות נוספים של צד"ל, שהחלו בסריקות. בדיקה העלתה, כי המטען הכבד הוטמן זמן לא רב קודם לכן.

למקום הגיעו גם קצינים בכירים של צה"ל, שיחד עם עמיתיהם מצד"ל תיחקרו את החיילים ובדקו אם הכוח פעל כנדרש ומדוע נפגעו כל כך הרבה חיילים.

זמן קצר קודם לכן התפוצץ לא הרחק מהמקום מטען חבלה שגרם למותו של תושב אזור הביטחון ולפציעתם של שלושה אחרים, בהם ילדה קטנה. גם הנפגעים מתקרית זו הובהלו לטיפול רפואי בבית החולים בבינת ג'ביל ובמרג' עיון.

נראה, כי מטען החבלה כוון לפגוע בכוח של צה"ל או צד"ל, אך התפוצץ בעת שעבר במקום רכב אזרחי.

בדרום לבנון מעריכים, כי יתכן שהחוליה אחת או שתיים ביצעה את סידרת הפיגועים בשבוע האחרון, שגרמה למותו של חייל צה"ל ולפגיעה הקשה בחיילי צד"ל.

אין מוציאים גם מכלל אפשרות כי סידרת הפיגועים קשורה בהתפתחויות המדיניות האחרונות ובהאצת התהליך המדיני עם סוריה.

תותחים של צה"ל וצד"ל ירו בתגובה פגזים לעבר אתרים שמצפון לאזור הביטחון בגזרה המרכזית.

חזבאללה: נגביר הפיגועים בצד"ל

ארגון החזבאללה לקח אתמול את האחריות לפיגוע הקטלני.

ברדיו החזבאללה נאמר, כי הסתיים האולטימטום לחיילי צד"ל לערוק מיחידותיהם.

עוד נאמר, כי החזבאללה מתכוון להגביר את הפגיעות בחיילי צד"ל בתקופה הקרובה.

יממה לפני קבלת הנובל: רבין דורש ויתורים מערפאת

בתמורה לוויתורים בנושא ההיערכות החדשה של צה"ל, תתפשר ישראל בבחירות בשטחים; "הפלסטינים מודעים לבעיות הביטחון שלכם", אמר יו"ר אש"ף לאחר פגישתו עם פרס; שר החוץ: "אי אפשר לשנות את הסכם אוסלו בלי הסכמת שני הצדדים". במוצ"ש באוסלו: פרס נובל לשלום – לרבין, פרס וערפאת

מאת מוטי בסוק

ראש הממשלה יצחק רבין, ושר החוץ שמעון פרס, ייפגשו היום באוסלו עם ערפאת, יממה לפני חלוקת פרס נובל לשלום, במטרה לפתור בעיות ולקצר את הדרך לקראת הסדר הביניים.

רבין ידרוש מערפאת ויתורים בנושא ההיערכות החדשה של צה"ל בגדה. בתמורה תהיה ישראל מוכנה להתפשר בנושא הבחירות בשטחים.

אתמול נפגשו ערפאת ופרס במחסום ארז. הפגישה בין ערפאת ופרס, שבה השתתפו גם מרואן כנפאני יועץ התקשורת של ערפאת, ואורי סביר מנכ"ל משרד החוץ, נמשכה למעלה משעה והתנהלה ברוח טובה.

פרס הציג בפני ערפאת רעיונות חדשים לפתרון סוגיות ביטחון, הכרוכות בשלב הבא של ההסדר הישראלי-פלסטיני, ובעיקר בשאלת ההיערכות החדשה של צה"ל בגדה. היום, באוסלו, יתברר אם ערפאת מקבל את הרעיונות החדשים, או את חלקם.

ערפאת רוצה כסף

ערפאת העלה נושאים הלוחצים עליו. בפגישה עלו גם שאלות כלכליות וכספיות, כמו מימון העברת הסמכויות בגדה לידי הפלסטינים, ושאלת הבחירות בשטחים.

במסיבת עיתונאים משותפת לאחר הפגישה אמר ערפאת, כי "הפלסטינים מודעים לבעיות הביטחון של ישראל, ואנחנו לוקחים אותן בחשבון. אנחנו חייבים לקחת אותן בחשבון".

בתגובה להסתייגויות שנשמעו בישראל, אמר ערפאת כי חייבים להמשיך בתהליך אוסלו. לדבריו, אין לבנוניזציה ברצועה, ובכך יכול היה להיווכח גם מזכיר המדינה האמריקאי, וורן כריסטופר, בביקורו ברצועה שלשום.

ערפאת סיפר, כי הוא מתכוון לבקר בירדן עוד החודש, וכי בקרוב תכונס הוועדה המרובעת, המשותפת לישראל, לפלסטינים, לירדן ומצרים, לדיון בפתרון בעיית עקורי 1967. על הקמת הוועדה סוכם בהסכם העקרונות.

פרס אמר, כי ישראל מודאגת מהמצב הכלכלי הקשה ומהאבטלה בעזה. יש צורך דחוף בפתרון בעיות אלה, כדי לסייע לתהליך השלום. לדעת שר החוץ, אי אפשר לשנות את הסכם אוסלו בלי הסכמת שני הצדדים. כרגע אין הכרח בשינויים.

בתשובה לשאלת אחד העיתונאים, אם גם הוא לוקח פמליה כל כך גדולה לטקס חלוקת הנובל באוסלו, השיב ערפאת, כי מספר פלסטינים כבר נמצאים בבירת נורווגיה, "אבל אינני עשיר כמו ממשלת ישראל". פרס אמר בתגובה: "אני רוצה להעיד על עשירים ועניים. אנחנו לוקחים מטוס של חיל האוויר, וממלאים אותו". ערפאת: "הייתי רוצה שיהיה לי מטוס בחיל האוויר שאין לי".

הנובל באוסלו

היום תצא לאוסלו במטוס חיל האוויר, המשלחת הגדולה של ישראל לטקס חלוקת פרס נובל לשלום, בראשות שני חתני הפרס הישראליים, רבין ופרס.

הטקס עצמו ייערך מחר, עם צאת השבת, באולם הגדול של עיריית אוסלו. היום ומחר ישתתפו רבין, פרס, והחתן השלישי של הפרס, יאסר ערפאת, בשורה של טקסים וארוחות חגיגיות.

פרס יחזור מאוסלו לישראל, ואילו ראש הממשלה ימשיך מאוסלו לביקור ממלכתי, ראשון של ראש ממשלה ישראלי, ביפן ובדרום קוריאה. לביקור בשתי מדינות אלו יהיה אופי משולב, מדיני-כלכלי-בטחוני.

"הממשלה תמשיך בתהליך אוסלו"

"הממשלה תמשיך במו"מ על פי מחוייבותה להצהרת העקרונות, תפעל על פי עקרונותיו והלקחים שהופקו עד עתה. כמו כן יימשכו המאמצים להביא לחידוש המו"מ לשלום עם סוריה". כך נאמר בקטע הראשון של ההחלטה שקיבלה אתמול הממשלה, בסיכום הדיון המרתוני על המשך המו"מ עם הרשות הפלסטינית.

כל השרים תמכו בהצעה, שנוסחה על ידי רבין, להוציא שלושה משרי מרצ. השרה שולמית אלוני לא השתתפה בהצבעה, ואילו השרים יאיר צבן ויוסי שריד נמנעו. הצעת ההחלטה התקבלה בתום שלוש ישיבות רצופות שקיימה הממשלה על הסדר הביניים עם הפלסטינים.

בהמשך החלטת הממשלה נאמר, כי היא רואה "בהמשך תהליך השלום, ובמקביל את המלחמה כנגד הטרור האיסלאמי הקיצוני, את עיקרי יעדה המדיני-בטחוני. הממשלה תדרוש מאש"ף ומהרשות הפלסטינית לעמוד במחוייבויות שנטלו על עצמם בהצהרת העקרונות ובחילופי המכתבים בין יו"ר אש"ף וראש הממשלה בישראל".

לדעת שרי מרצ, ההחלטה עמומה מדי, ואינה מפורטת מספיק. שרת התקשורת, שולמית אלוני, אמרה כי לא השתתפה בהצבעה כדי לא להצביע נגד. לדעתה, ההחלטה היתה צריכה להדגיש יותר את מחויבות ישראל לנושא הבחירות בשטחים. ההחלטה גם מתעלמת לחלוטין מהצורך בהורדת ישובים, כמו נצרים והתנחלות חברון. לדבריה, 95 אחוז מהציבור בארץ תומך בהורדת נצרים, ו"חברון היא בכלל עיר ערבית". אלוני הביעה תקווה, כי הממשלה תבצע את ההסכמים שהיא חתומה עליהם.

שר הקליטה, יאיר צבן, טען כי הממשלה אמנם מאוחדת ברצונה להמשיך בתהליך השלום ולדבוק בהצהרת אוסלו, אולם היא חלוקה בכמה נושאים הכרוכים ביישום ההצהרה. הוא הביע צער על שרבין סירב לכלול בהחלטה התייחסות ספציפית לנושא הבחירות בשטחים. לדבריו, בחירות אלו קריטיות להבטחת הלגיטימציה של ערפאת כמנהיג העם הפלסטיני. צבן גם הביע צער על שרבין מתנגד לפינוי התנחלויות פרובלמטיות, בכלל כאלו שמיקומן יוצר

(המשך בעמוד 2)

סוהא ערפאת – בהריון

(סוכנויות הידיעות).– סוהא ערפאת בת ה־29, אשתו של מנהיג אש"ף, יאסר ערפאת בן ה־65, נכנסה להריון, כך מסר אתמול עוזר של ערפאת. מרואן כנאפאני, הדובר האישי של יו"ר אש"ף, אישר את דבר ההריון, וציין כי יהיה זה ילדו הראשון של ערפאת.

סוהא סיפרה, כי נבדקה בידי ד"ר אחמד טיבי, יועץ ערפאת במשא ומתן עם ישראל, שהוא גינקולוג במקצועו.

כנאפאני ציין כי לגב' ערפאת נמסר שלשום כי נכנסה להריון לפני יותר מחודש ימים.

מנהלת לשכתה של סוהא, יולה חאוראני, מסרה כי "סוהא ערפאת בהריון, היא עייפה מאוד ונחה".

הגברת הראשונה של פלסטין יוצאת היום עם בעלה לאוסלו, לטקס הענקת פרס נובל לשלום מחר. בשל עייפותה, ביטלה סוהא ערפאת את כל הראיונות שתוכננו לרגל אירוע זה.

עמדה / דניאל בלוך

בכל זאת אוסלו

אילו היה מוענק פרס נובל לשלום רק להשגים מוכחים שעמדו במבחן הזמן, כי אז ספק אם היו נותרים מועמדים רציניים רבים לקבלת הפרס. אולי, רק אלברט שווייצר ואמא תרזה. פרס נובל לשלום מוענק על המאמץ ועל התרומה, שהרי מי נביא וידע איזה הסכם יחזיק מעמד וכמה זמן.

כאשר ניתן הפרס לבגין וסאדאת, האם ידענו בביטחון כי הסכם השלום הישראלי-מצרי יחזיק מעמד 15 שנה ויותר? הרי הימין הקיצוני, ולא מעט מחוגי הליכוד ומנהיגיו, הצביעו נגדו, ולא האמינו בתוחלתו.

גם חסידי השלום הישראלי-פלסטיני המובהקים ביותר אינם יודעים היום האם יחזיק ההסכם עם אש"ף מעמד, והאם יתפתח לכלל הסכם שלום מלא לדורות. החשיבות בהסכם היא בפריצת-הדרך, במאמץ הרציני הראשון, אחרי מלחמות מאות השנים בין ערבים ליהודים בארץ-ישראל, להידברות למען פתרון הסכסוך הממושך והעקוב מדם בדרכי שלום. הפרס ניתן לאישים שהעזו להתגבר ולפרוץ את מעגל הקסמים של המלחמה, הדם והשכול. העזה זו באה מתוך אומץ אישי, התגברות, כולל, במקרה של ערפאת, סכנת חיים.

אנו יודעים, כי תולדות מנהיגותו של ערפאת רוויות דם קרבנות חפים מפשע. אך האם ידי סאדאת היו נקיות? האם הוא לא היה אחראי למותם של אלפים מחיילי צה"ל והמלך חוסיין, יקיר הליכוד, האם הוא לא פתח בהפגזות על מטרות אזרחיות בירושלים ב־1967 וגרם גם לקרבנות אזרחיים, בנוסף למאות החיילים שנהרגו בקרבות הגבורה בירושלים ובגדה?

ערפאת עדיין לא קיים את כל התחייבויותיו. הוא יכול היה לעשות יותר למען צמצום מעשי הטרור של החמאס, אך הוא בן השיח הרציני היחידי שלנו ברגע זה בציבור הפלסטיני, ובדרישה עימו יש תקווה שבסופו של התהליך נגיע אל הסדר שלום יציב. לכן, ניתן לומר כי פרס נובל המוענק מחר נועד לסמן את המטרה, להפיח את התקווה והאמונה, כי בקצה המנהרה מחכים השלום והביטחון שכה יחלנו להם.

אני מבין את אלה שקשה להם לראות את המחזה באוסלו, שקשה להם לשמוח ביום הזה. לכל אחד יש כאב אישי משלו. אך כל מי שמוחה או מפגין, עושה זאת בשמו הוא, ולא בשם קרבנות או נפגעים שלא הסמיכו איש לדבר או להפגין בשמם.

לי אין ספק, כי ראוי פרס נובל להינתן לאלה שנשאו בעול ההכרעה הקשה וההיסטורית. ראויים יצחק רבין ושמעון פרס לזכות בפרס, ואין השותפות עם ערפאת גורעת מכבודם ומן ההישג ההיסטורי שלהם. ולוואי והטקס מחר באותה אוסלו, שבה נולדה פריצת הדרך הגדולה, יעניק להם את ההשראה והתנופה להמשך הדרך גם עם הפלסטינים וגם עם סוריה.

יאסר ערפאת ושמעון פרס בפגישתם במחסום ארז (צילום: גדי קבלו, באדיבות "מעריב")

האלוף שגיא עומד לפרוש מצה"ל

מאת אמן לוי

האלוף אורי שגיא, ראש אגף המודיעין בצה"ל, עומד להודיע לראש הממשלה ושר הביטחון יצחק רבין על החלטתו לפרוש משרות פעיל בצה"ל כבר בשבועות הקרובים. כך אמרו אמש גורמים בכירים באגף המודיעין המקורבים לאלוף שגיא.

בין המועמדים להחלפת האלוף שגיא הוזכרו האלופים גיורא רום, עוזי דיין ותת-אלוף אורן שחור.

לדברי אותם גורמים, החלטת האלוף שגיא התקבלה כבר לפני מספר שבועות, כשנודע שלא נבחר לסגן הרמטכ"ל, ומאחר שראש הממשלה נמנע מלהבטיח לו מינוי לתפקיד בכיר במוסד ממלכתי.

אותם גורמים הבהירו, כי בין האלוף שגיא לרמטכ"ל המיועד האלוף אמנון ליפקין-שחק שוררת אווירה מתוחה, והשניים אינם מדברים זה עם זה.

לאור דברים אלה, הגיע האלוף שגיא למסקנה, כי לא יוכל לעבוד בעתיד עם הרמטכ"ל המיועד, וכי הוא מעדיף לפרוש כבר עתה.

אורי שגיא נולד ב־1943. ב־1961 התגייס לצה"ל לחטיבת גולני. במלחמת ששת הימים היה מפקד פלוגה בגולני ולחם ברמת הגולן. בין השאר בקרב תל עזזיאת. במלחמת יום הכיפורים היה מפקד גדוד בחטיבת גולני. לאחר המלחמה עבר הסבה לשריון, ולאחריה פיקד על חטיבת שריון.

בשלוש השנים האחרונות משמש שגיא כראש אגף המודיעין בצה"ל.

שני עובדים של חברת החשמל נהרגו בתאונת עבודה במזח הפחם בחדרה

רצפת הרשת נקרעה תחת רגליהם, והם נפלו מגובה של 40 מטרים

מאת אורי שורין

זוהר מקסים, תושב נתניה בן 39, ואביחי בכר, תושב זכרון יעקב בן 45, נהרגו אתמול בתאונת עבודה במזח הפחם בתחנת החשמל בחדרה, לאחר שריצפת רשת ממתכת שעליה הלכו, נשמטה והם נפלו מגובה של 40 מטרים.

סמוך לשעה 3 אחר הצהריים, במהלך פריקת מטען מאוניית הפחם הבלגית, "פרל הגנור", באמצעות מנוף אנכון ענק, גילה מקסים, מעובדי האחזקה רתך במיקצועו, תקלה כלשהי באיזור הסילו שאליו מעבירה כף המנוף את הפחם. הוא הזעיק את אביחי בכר, מנהל עבודה בכיר, והשניים טיפסו אל ריצפת הרשת, בגובה 40 מטרים מהמזח.

השניים התקרבו לכיוון הסילו, כדי לאתר את התקלה, כאשר לפתע נשמטה הריצפה מתחת לרגליהם. העובדים נפלו, כאמור, יחד עם חלק מהריצפה. זוהר מקסים נחבט בעוצמה עזה על קונסטרוקציית מתכת, ונהרג במקום. אביחי בכר המשיך בנפילתו חמישה מטרים נוספים, נחבט בריצפת הבטון של המזח, ונפצע אנושות.

למקום הוזעק צוות רפואי של מגן דוד אדום בחדרה, אולם לרופא לא נותר אלא לקבוע את מותו של מקסים. נט"ן העביר את בכר לבית החולים "הלל יפה" בחדרה. הרופאים נאבקו על חייו, אך לשווא. כעבור כשעתיים הוא מת מפצעיו.

"פריקת הפחם הופסקה מיד. האנשים היו בהלם מוחלט. הם עמדו שם ובכו. אסון נורא כזה מעולם לא קרה לנו. אביחי בכר היה מספר אחד במזח. זוהר מקסים היה אחד העובדים הוותיקים שלנו. יתכן שהריצפה נשמטה בגלל קורוזיה של החומר", סיפר אחד העובדים בקול נרגש. למקום הוזעקו מומחי משרד העבודה ושוטרים מתחנת חדרה, שפתחו בחקירה.

אוניית הפחם נקשרה שלשום לרציף הפריקה, לאחר שהמתינה מספר ימים במרחק קילומטר מהחוף, בגלל הים הסוער. היא אמורה היתה לפרוק 47 אלף טונות פחם, להפליג ביום ראשון לנמל אשדוד ולפרוק שם את שאר מיטענה, כ־60 אלף טונות פחם.

מנכ"ל חברת החשמל, משה כהן, הורה להקים ועדה לחקירת נסיבות המקרה. מנהל אגף התפעול מסר, כי שני העובדים שמצאו את מותם היו עובדים ותיקים בחברה. זוהר מקסים עבד בחברת החשמל 16 שנה, ואביחי בכר – 11 שנים.

תאונה בבסיס חיל האוויר | האסון שבו נהרגו הקצין והנגד

הערכה: טעות אנוש גרמה לתאונה האווירית

מאת אמן לוי

תאונה אווירית בבסיס חיל האוויר במרכז הארץ היא הגורם למות הקצין והנגד ביום שלישי בלילה.

בתאונה נהרגו סרן שמואל בן גרשום ורב סמל משה כהן. קצין מילואים נוסף נפצע קשה.

מפקד חיל האוויר, האלוף הרצל בודינגר, מסרב לחשוף את פרטי התאונה.

במהלך הימים האחרונים, מאז התאונה, פנו אל האלוף בודינגר עשרות בכירים בחיל האוויר ובצה"ל, וניסו לשכנעו לפרסם את פרטי התאונה.

גורמים בכירים בחיל האוויר אמרו אמש כי "אין שום סיבה שלא לפרסם את פרטי התאונה". לדבריהם, הנזק שנגרם לחיל האוויר ולמפקד החיל מהעמימות סביב הפרשה גדול לאין שיעור, ועלול ליצור תחושה קשה בציבור כאילו מדובר בתאונת אימונים מסוג צאלים ב'.

גורמים בכירים בחיל האוויר מותחים ביקורת חריפה נגד מדיניות מפקד החיל, המתעלם מאז התמנה לתפקידו, לפני כשלוש שנים, מהתקשורת, ואינו מאפשר לקצינים בכל הדרגות להיפגש עם כתבים צבאיים לשיחות רקע או ראיונות, כמקובל בכל מערכות הצבא והממשל.

לדברי אותם גורמים, "המדובר במדיניות שבודינגר הנהיג מיומו הראשון כמפקד חיל האוויר. הוא יוצר בכך אנטגוניזם לחיל".

התעלמות חיל האוויר מהתקשורת מעוררת זה חודשים רבים ביקורת רבה גם בקרב העיתונאים. מציאות זו הופכת, לדבריהם, את מפקד חיל האוויר לדובר היחיד של החיל, ומונעת מהציבור מידע על סוגיות מכריעות, [illegible] עתידות דולרים.

ועדת חקירה לאסון

החלה עבודת ועדת החקירה שמינה מפקד חיל האוויר לבדיקת נסיבות התאונה האווירית.

גורמים בכירים בחיל האוויר אמרו אתמול, כי טרם ברורה הסיבה לתאונה הקטלנית. לדבריהם נבדקת האפשרות שהסיבה נעוצה בטעות אנוש.

יחד עם זאת הדגישו הגורמים, כי עדיין לא נפסלה האפשרות של תקלה טכנית.

התאונה אירעה ביום שלישי סמוך לשעה שמונה בערב.

למקום התאונה הגיעו מיד צוותי חילוץ וכבאות של הבסיס, אשר חילצו את גופות האנשים ואת הקצין הנוסף.

מפקד חיל האוויר, האלוף הרצל בודינגר, קיבל את ההודעה על התאונה בעת הפרידה מראש המטות המשולבים של צבא ארה"ב, ג'ון שליקשווילי. הוא הורה מיד על סגירת הבסיס ואיסור יציאות, ועל מינוי ועדת חקירה לבדיקת נסיבות התאונה.

ועדת הבדיקה החלה בעבודתה עוד ביום שלישי בלילה.

רבין: הציבור לא צריך לדעת על כל תאונת אימונים

(ע). ראש הממשלה ושר הביטחון יצחק רבין שלל אתמול בערב את הצורך לפרסם את נסיבות התאונה שבה נהרגו קצין ונגד של צה"ל. "הכל צריך לפרסם? אם זו תקלה טכנית בכלי אוויר או רכב כזה או אחר – הכל הציבור צריך לדעת?" אמר רבין בראיון ב"מבט".

"זו היתה תאונה, שאת פרטיה אין טעם לפרסם בטרם תושלם החקירה. אני חושש שפשוט יש היום איזה ציניות ציבורית-תקשורתית לגבי האירועים האלה. מישהו פעם בדק כמה תאונות היו במספר השנים בהשוואה למספר החיילים המשרתים, ואני לא מדבר על מלחמות. אנחנו בתהליך ירידה. לפעמים יש עלייה, אבל הגראף הכללי הוא ירידה", אמר רבין.

לעומתו אמר באותו שידור יו"ר ועדת חוץ וביטחון, אורי אור: "עד היום חלק מהתאונות, בעיקר בתחום האווירי, לא היו מפורסמות. אני חושב שזו שגיאה כי במדינה קטנה כמו שלנו, בפרט שיש נפגעים, יש לפרסם שהיתה תאונה".

סוריה דוחה הצעת רבין למו"מ חשאי

קהיר (ע.י.א.פ.פ.). – שר החוץ המצרי, עמרו מוסא, אמר אתמול בהודעה לעיתונות, כי יש קשיים גדולים במשא ומתן בין ישראל לבין סוריה.

"יש קשיים גדולים במשא ומתן בין ישראל לבין סוריה, וגם במישור הישראלי-פלסטיני גוברים הקשיים בתהליך השלום", אמר מוסא בסיום ביקורו של שר החוץ האמריקאי וורן כריסטופר בישראל ובסוריה.

"קשיים אלה הם בעיקר בשל עמדותיהם של הצדדים המעורבים בעניין", הוסיף מוסא, אך ציין עם זאת כי "תהליך השלום ממשיך להתקדם".

עיתוני סוריה דחו אתמול את הצעת רבין למשא ומתן חשאי.

סיוע חרום מישראל לג'יבוטי

• עמ' 2 •

נתפס החשוד ברצח חברתו לחיים; נפצע קשה בניסיון להתאבד

מאת נתי זילברמן, עתים

חשוד ברצח חברתו לחיים, שגופתה התגלתה אתמול בשעות הבוקר בדירתה בשכונת צור שלום שבקריית ביאליק, ניסה לשים קץ לחייו בבית אחותו בקריית מלאכי.

משטרת חיפה פתחה בחקירת נסיבות רצח העולה מאתיופיה, אם לחמישה ילדים, שגופתה נתגלתה בחדר השינה שבביתה [illegible].

• הרחבה בעמ' 12 •

עולה חסר בית קפא למוות בגן העיר בראשון לציון

(ע). אלכסנדר קלנין, חסר בית בן 36, עולה חדש ממדינות חבר העמים, קפא למוות בגן העיר בראשון לציון. הגופה נמצאה אתמול בבוקר בפינה הקבועה שבה נהג לבלות מרבית שעות היום והלילה, בגן העיר. צוות ניידת טיפול נמרץ של תחנת מגן דוד אדום בראשון לציון הוזעק למקום ורופא קבע את מותו.

למקום הגיעו גם שוטרי תחנת משטרת ראשון לציון אשר פתחו בחקירה. על הגופה לא נמצאו כל סימני אלימות וחצי בקבוק משקה אלכוהולי היה מונח לצדה.

ממצאי החקירה הראשונים העלו, בסבירות גבוהה מאוד, שהאיש קפא למוות. גופתו הועברה לרפואה משפטית באבו כביר. מעיריית ראשון לציון נמסר כי קלנין היה מוכר לאנשי מחלקת הרווחה של העירייה ואף היה בטיפולה, אלא שהוא לא שיתף פעולה עם מי שניסה לעזור לו.

קלנין, אשר כונה "הרוסי", היה דמות מוכרת בגן העיר בראשון לציון. הוא עלה לישראל ב־1991 והתגרש אשתקד מרעייתו, המתגוררת בראשון לציון. מלבד גרושתו, לא היה לקלנין קרוב משפחה בישראל. האיש היה מוכר כשיכור כרוני. ניסיונות לשקם את האיש עלו בתוהו וגם באחרונה, כאשר נעשה ניסיון לפנות חסרי דיור לבתי מלון, סירב האיש להתפנות מגן העיר. כשפונה מפנה מן הגן, מכוח החוק, חזר כעבור זמן קצר לפינה הקבועה שלו, שם מצא את מותו.

סיעות הקואליציה הגיעו להבנות בנוגע לגורלם של ועדי הפועלים הערביים

רמון איים להפקיע את סמכויות פיני שומר, הטוען כי בסמכותו לקבוע את הרכבי מליאות ועדי הפועלים הערביים, הנערכים לבחירות בעוד מספר חודשים

מאת אפרים דוידי

סיעות הקואליציה בהסתדרות הגיעו אמש להבנות בנוגע לסכסוך על גורלם של ועדי הפועלים במגזר הערבי. בהתייעצות בה השתתפו ראשי סיעות רם, העבודה והרשימה המשותפת היהודית־ערבית, הוחלט לבחון את הסוגיה במשך שלושת החודשים הקרובים כדי להגיע להבנה בין הסיעות עד למועד הבחירות, שטרם נקבע סופית, ברוב ועדי הפועלים הממונים. עוד סוכם כי אגף הארגון לא יכנס את מליאת מועצות הפועלים בשבוע הבא, והנושא לא יעלה לדיון בבית נבחרי ההסתדרות.

סיעות רם והעבודה נתונות במחלוקת סביב השאלה למי הסמכות לקבוע את הרכב מליאות ועדי הפועלים הערבים.

ההבנות בסכסוך הושגו לאחר שיו"ר ההסתדרות, חיים רמון, איים להפקיע את סמכויותיו של יו"ר האגף לאירגון ומועצות פועלים, פיני שומר. רמון ישוב ארצה מביקור מחר בשעות הלילה ויתחיל לטפל במחלוקת החריפה ישנה בין שתי השותפות הבכירות בקואליציה ההסתדרותית בסוגיית ועדי הפועלים הממונים במגזר הערבי.

רמון הפקיע בעבר את סמכויותיו של בכיר אחר בהסתדרות, אף הוא ממפלגת העבודה, יו"ר האגף למינהל ומשאבי אנוש, מאיר נח. רמון רגז על כך ששומר התבונן לכנס כבר ביום ראשון הקרוב את מליאות ועדי הפועלים הערבים ולהשלים את הרכבתן. נושא זה נידון בערכאות משפטיות פנים־הסתדרותיות, וביום ראשון הוא מופיע על סדר יומו של בית נבחרי ההסתדרות.

יו"ר בית נבחרי ההסתדרות, ח"כ רן כהן, תקף את סיעת העבודה ואמר, כי הם מנסים להוסיף את השלטון בהסתדרות "מתחת לאף". הוא הוסיף: "הם לא השלימו עם זה שהם הפסידו את השלטון, ואם הם ינסו להפקיע את השלטון, אנו ננסה להפקיע את הסמכויות". שומר אמר בתגובה כי הוא פועל על פי חוקת ההסתדרות ואין הוא חושש מדברי חברי סיעת "רם".

שתי הסיעות מבקשות לערוך את הבחירות, אולם המחלוקת היא למי הסמכות לערוך בחירות כאלה. בעוד מספר חודשים ייערכו בחירות בועדי הפועלים הגדולים, שיהפכו למועצות הפועלים.

שומר טוען, כי בשל תפקידו כאחראי על מועצות הפועלים הוא יקבע את הרכב המליאות. הוא מציע להפוך את ועדי הפועלים הערבים למועצות ממונות, ולאפשר את קיומן של בחירות דמוקרטיות בכל ועדי הפועלים. עוד הוא מציע שמספר חברי המליאה ייקבע על פי מספר חברי ההסתדרות במקום.

ח"כ רן כהן טוען, כי אגף הארגון נתון לפיקוחו ולמרותו של בית הנבחרים, וכי הועד הפועל צריך לקבוע את הרכב המליאות. הצעת כהן היא שכל ועדי הפועלים יורכבו מ־21 חברי מליאה, ובכך יכללו גם את נציגי הרשימה המשותפת היהודית־ערבית, החברה בקואליציה ההסתדרותית.

הרמטכ"ל אהוד ברק סייר אתמול בדרום לבנון. בתמונה: באזור ממצבי צה"ל (צילום: דו"צ)

אמש בטלוויזיה

שבוע של חסד

מאת ישראל לנדרס

'עובדה' עם אילנה דיין. ערוץ 2

אולי אני טועה בהבנת אופי תוכניתה של אילנה דיין. נדמה היה לי, כי אין היא מיועדת להקרנת כתבות רגילות – כאלה המשודרות במהדורות החדשות וביומני השבוע. את הרושם הזה מחזק גם התיאור של התוכנית בלוח השידורים. נאמר שם, כי זוהי תכנית תחקירים. כלומר, הכוונה היא לחקור ולחשוף עובדות שאינן מתגלות בדיווח חדשותי רגיל. ואכן, כך היה בתכניות לא מעטות של "עובדה" בעבר. נראה לי, כי הערך המוסף של חשיפה חסר היה בתכנית ששודרה אתמול.

רוב התוכנית הוקדש לשידור כתבה נוגעת ללב על עידן סוסן, בן 6, שלקה לפני חמש שנים בסרטן. כמעט כל שנותיו מאבקים הוא והוריו מאבק גבורה במחלה. לעיתים תכופות נוסעים הם מביתם בקצרין לבית חולים רמב"ם בחיפה, שם מקבל עידן טיפולים כימותרפיים קשים ומתישים. לא אחת גם נותח הילד כדי להסיר את גידולי המחלה ואת גרורותיהם. על אף היסורים הפתוח הצליחו ההורים במידה רבה לאפשר לעידן ולארבעת ילדיהם האחרים אורח חיים סדיר. מובן שאין להם זמן לבילויים ולטיולים. ובכל זאת אינם נשברים ואינם מקוננים על מר גורלם. הצופים אינם יכולים שלא להעריץ את תעצומות הנפש ואת האיפוק שהם מגלים במאבק שנראה, לעיתים, חסר תקוה.

התקופה הקשה הזאת נקטעה באחרונה לשבוע אחד, במהלכו שהה עידן עם הוריו וכמה מאחיו בכפר ילדים שהקים רבנן יהודי ניצול שואה ליד דיסני־וורלד בפלורידה. בכפר מתארחים ילדים החולים במחלות אנושות. הוא הוקם כדי להעניק להם ימי חסד מעטים בביקורים בעולם החלומות של דיסני. הביקור הזה, אמרה האם של עידן, יתן לנו הרבה כוח לתקופה הקרובה, לאחר שנחזור הביתה. ואכן, הם היו זקוקים לכוח הזה. אם כי עידן נותח שוב והתפשטו הגרורות והוא שותק. הטיפול הכימותרפי נמשך והמשפחה ממשיכה במאבקה.

הכתבה השניה הציגה בקצרה את ג'מאל זאבות, ממנהיגי האינתיפאדה הראשונים, שגורש וחזר לרצועת עזה אחרי שש שנות גלות. זאבות תומך בהסכם השלום. הוא לא שונא ישראלים באשר הם ישראלים, ומקווה ליום בו יחיו שני העמים לא רק בשלום אלא גם בידידות ובשיתוף פעולה.

שתי הכתבות, ובעיקר הסיפור האנושי של משפחת עידן, ראויות ללא ספק לשידור. ספק הוא, עם זאת אם לכתבות כאלה מיועדת תוכניתה של דיין.

נעצרו 4 צעירים מהמרכז בחשד להתארגנות ימנית קיצונית

מאת מיכל גרייבסקי

במהלך הימים האחרונים עצרה היחידה הארצית לפשעים חמורים במשטרה ארבעה צעירים מאזור המרכז, החשודים בהתארגנות ימנית קיצונית.

ככל הנראה, לא מדובר בהתארגנות מחתרתית.

ביום רביעי נעצרו שמואל שקי בן 28, המקורב לתנועת 'כך', והדגן רייס בן 33, שניהם תושבי בני־ברק, בחשד שחברו להתארגנות ימנית קיצונית. אמש עצרה המשטרה שני חשודים נוספים, תושבי המרכז.

חקירת המשטרה החלה לאחר שב־2 ליולי השליך שמואל שקי רימון עשן במהלך הפגנת הימין שנערכה בכיכר מלכי ישראל.

בחיפוש שערכה המשטרה בביתם של שקי ורייס השבוע נמצאו אמצעי לחימה. הם נעצרו, ובית משפט השלום בפתח תקוה האריך את מעצרם בארבעה ימים.

בבית המשפט טענו שקי ורייס, כי בביתם נמצאו רק מספר כדורים, שככל הנראה נשארו משרות המילואים אותו ביצעו לאחרונה.

בניגוד לפרסומים באמצעי התקשורת, אמר דובר המטה הארצי, כי היתה הגזמה בהגדרת המקרה כהתארגנות מחתרתית. לדבריו, השלכת רימון העשן בהפגנה לא נועדה לפגוע באנשים, אלא ליצור מהומה.

הקלטה של חקירת אלישיב קלר נחשפה במשפטו של סגן אורן אדרי

בכל הדיונים הקודמים טענה התביעה כי החקירה כלל לא הוקלטה; אדרי מואשם כי הדריך את קלר בנושא שימוש בלבנות חבלה

(עז). חוקרי השב"כ במשפטו של סגן אורן אדרי העבירו לידי התביעה קלטת ובה עדות שמסר אלישיב קלר בחקירתו. הקלטת, הכוללת כ־50 דקות מחקירתו של קלר, הוצגה לאחר שבכל הדיונים הקודמים טענה התביעה, כי לא בוצעו כל הקלטה או תיעוד של חקירות השב"כ, פרט לרשימות תקצירים.

משפטו של סגן אורן אדרי מחטיבת הנח"ל התחדש אתמול בבית הדין הצבאי של פיקוד מרכז ביפו. אדרי מואשם בהוצאת נשק מרשות צה"ל, מסירת מידע והתנהגות שאינה הולמת קצין. על פי כתב האישום העביר אדרי לאלישיב קלר הדרכה בשימוש בלבני חבלה ובנפץ. קלר נעצר בזמנו בחשד למעורבות בהתארגנות הימין, אך שוחרר לאחר חקירה.

התובע עו"ד סא"ל אבי לוי טען כי חוקרי השב"כ "פשפשו בזכרונם ולפתע נזכרו שיש קלטת של קלר". גם השופטים הופתעו לשמוע על "גילוי הקלטת" ואמרו לתביעה, כי אולי כדאי להמתין, ואז יתגלו קלטות גם מחקירתו של סגן אדרי".

סניגורו של אדרי, עו"ד ציון אמיר, טען כי קיבל את הקלטת רק ביום הדיון וביקש מבית המשפט שלא לקיים את חקירתו של קלר מאחר ועלולים להתגלות בקלטת פרטים נוספים, אשר לא נודעו עד כה. הוא ציין, כי חשיפתה של הקלטת בשלב זה מהווה פגיעה קשה בהגינות יחס התביעה כלפי הנאשם.

בית הדין הצבאי, בראשותו של אל"מ מרדכי פלד, קבע כי עדותו של קלר תישמע, והחקירה הנגדית של ההגנה תידחה לישיבה הבאה.

אלישיב קלר, תושב בית הדסה שבחברון, נעצר בתחילת השבוע על ידי המשטרה, לאחר מספר שבועות של מצוד שנוהל אחריו. בעדותו בבית המשפט נשמעו סתירות מהותיות רבות בהשוואה לדברים שאמר בחקירתו ע"י השב"כ והמשטרה. קלר הכחיש, כי ביקש מאדרי הדרכה בשימוש בלבנות חבלה, וכי נשאל על ידי הרב עידו אלבה על מקום בו יוכל לקבל הדרכה בנושא. קלר טען עוד, כי ההדרכה היחידה שקיבל בנושא לבני חבלה היתה בשעה שהמתין לדיון, שכן בטלוויזיה הוקרן באותה עת סרטון לקראת גיוס, שבו דובר על הכנות של לבני חבלה. בעקבות הסתירות הרבות בין שתי העדויות ביקש התובע להכריז על קלר כעד עוין ובית המשפט קיבל את הבקשה.

קלר אמר בבית המשפט, כי לא היכו אותו בחקירה, אך קיללו אותו וקראו לו פושע. הוא טען כי החוקרים פנו אליו במשפטים כגון "אנחנו נבקע אותך", "מתנחלים מסריחים" ו"אתה חי על חשבון המדינה". כן טען, כי לקחו לו את התפילין ואת הסידור. כשנשאל אם ידוע לו על אירוע תרקומיה, הוא השיב "כן, נהרג שם ערבי". התובע אמר, כי נהרגו בפיגוע זה שלושה ערבים, קלר השיב "אם כך, זה נהדר".

בית הדין הורה על הארכת מעצרו של קלר עד לדיון הבא, ביום שני הקרוב, עד אז ילמד סניגורו של אדרי את הראיה החדשה – הקלטת.

מוריה, רעיתו של אלישיב קלר, שישבה באולם, השמיעה קריאות גנאי, כאשר האריכו את מעצרו של בעלה, ואב בית הדין הורה להוציאה מהאולם.

בג" דחה עתירת חברת אי.סי.פי. נגד פירוקה

מאת אביבה ולצמן

בית המשפט העליון החליט אתמול שלא לדון בעתירת הערעור של אי.סי.פי, חברת הרכש המשותפת של חברות הכבלים.

אי.סי.פי ערערה לבית המשפט העליון על החלטת השופטת מרים נאור, בבית הדין להגבלים עסקיים, לפיה על חברת הרכש המשותפת להתפרק. בית המשפט העליון, בהרכב של שלושה שופטים, ציין בפסק הדין, כי באי־התערבותו הוא אינו מחווה דעה על פסק הדין של בית המשפט להגבלים עסקיים, אך החליט שלא להתערב בדיון, משום שחברות הכבלים מתכוננות להגיש לממונה על ההגבלים העסקיים הצעה למתכונת חדשה של חברת רכש משותפת.

כנס חירום בעבודה: הבה נתפייס

ח"כ בורג: ההשמצות וצרות העין – האיידס של הפוליטיקה הישראלית

(עז). – קריאה להנהגת מפלגת העבודה לפיוס ושלום בית בין חברי המפלגה, הופנתה אתמול על ידי כמה מחבריה, במהלך כינוס חירום שיזם ח"כ אברהם בורג, שנערך בבית מפלגת העבודה בתל־אביב.

ח"כ תני מרום, שאך לפני זמן זכה להתקפות חברי ביקורת מצד ראש הממשלה, אמר כי חברי החוג הצעיר של המפלגה מנסים כבר שנתיים להושיט יד, והגיע הזמן שההנהגה שלוחצת יד לאויבים, תתפייס עם עמם. "אני אומר כאן באופן הברור ביותר, יש פה הושטה של כפפת שלום פנימית. יש פה שידור של מסר של אנשים הרוצים לשתף פעולה עם המנהיג ולסייע בידו לנצח גם בבחירות 96", אמר מרום.

מרום ציין, כי "מי שלא ירים את כפפת השלום הפנימית הזו, יהיה זה אשר יחשוף את המפלגה הזאת עצמו לקרב רווי מידיי. יש פה קבוצה שמתעלמים ממנה, אבל היא לא תסכים שזה ימשך. אינני מציע לבחור בדרך זו, אבל אסור להיכנע למטרבים לשלום בית".

ח"כ אברהם בורג אמר כי כל אחד יודע שאי אפשר לעשות שלום עם הערבים שבאויבים, אם לא יונחו תחתיו יסודות של שלום בית.

בדבריו תיאר ח"כ בורג את ההשמצות וצרות העין "כאיידס" של הפוליטיקה הישראלית.

"כשאתה משמיץ את חברך, אתה פוגע בחברה. וכשאתה פוגע בחבריו, אתה מרחיק את מקורביו. וכשאתה מרחיק את מקורביו, אתה דוחה את תומכיהם, וכשאתה דוחה את תומכיהם, אתה מזיק לבוחריהם, וכשאתה מזיק לבוחריהם, אתה אוכל אותה", המשיל ח"כ בורג את תשדיר הפרסומת לאיידס בטלוויזיה. הוא ציין, כי "האיידס הפוליטי" הדביק גם רבים מאיתנו.

בסיום דבריו הפנה ח"כ בורג קריאה לכל חברי מפלגת העבודה להגיע לפיוס, קריאה שהופנתה אף היא בדרך המשל "לפעמים הולך הגמל בדרך והשקים הולכים ליפול ועם טפיחה אחת קטנה אתה מיישר את השקים והגמל משלים את מסלולו. הרגע הזה, הזמן הזה, הם המכה הקטנה בתחתית השקים, על מנת ליישר את המטען ולסייע לעגלה להגיע ליעד".

שר המשפטים, דוד ליבאי, אמר כי קבוצת החברים שהתכנסה בתל־אביב, היא ההנהגה העתידית של המפלגה, ויש להתחשב בדעתה. לדבריו, מדובר בחבורה שיש לה אומץ לומר את הדברים, ועל כן יש לשמוע ולהתחשב בדעותיהם. "אני מאמין בכוונות החיוביות שלהם בימים אלה", הוסיף שר המשפטים.

שר התיירות, עוזי ברעם, אמר כי הכנס היום בא לומר לרבין, שמה שדרוש היום למפלגה זו סימטריה. לדבריו, באותה עוצמה שהמפלגה עומדת לימין מנהיגיה, הם צריכים לעמוד לצידה. "אפשר לבקר את התקי"ם, אבל אני לא אקרא לתקי"ם את מי לבחור ואת מי לא", הטעים.

השר ברעם אמר, כי הוא עומד כאן היום בביטחון, מפני שהוא לא ברשימת שחל. הוא הדגיש, כי מה שנדרש עכשיו זה מסע גדול של פיוס. "הפיוס לא יכול להתחיל מפה. הוא צריך להיות במיוחד של ראש הממשלה ויו"ר המפלגה", אמר ברעם. הוא הדגיש, כי חייבים לצרף חזרה את הכוחות שהיו במפלגה ופרשו ממנה.

סגן שר החוץ, ד"ר יוסי ביילין, אמר כי אסור לפחד לסקרים. "העם יגמול לנו אם נצליח, אבל אם וחלילה העם לא יגמול לנו, הרי ברור שעשינו כל שביכולתנו, כדי להגשים את האידיאלים שלנו", אמר.

ח"כ נואף מאסלחה אמר, כי יש שנה וחצי לתקן את הקילקולים. הוא קרא לרבין שיזום בעצמו את הפיוס ושלא יזלזל. "רבין הוא איש חזק, אבל הוא מעליב. אין אחד שהוא לא פוגע בו", אמר מאסלחה. הוא הבהיר, כי המשך ההתעלמות של הממשלה מהמגזר הערבי, עלולה לפגוע בתרומת הח"כים הערביים.

המשורר הרוסי יבגני יבטושנקו מבקר בארץ

(עי). – המשורר הרוסי הנודע יבגני יבטושנקו הגיע אתמול בערב לביקור של שבועיים בישראל ויקיים ערבי קריאה. זהו ביקורו השני בישראל לאחר חידוש היחסים בין שתי המדינות.

יממה לפני קבלת הנובל

(המשך מעמוד 1)

בעיות בטחוניות בלתי פתירות.

צה"ל ייערך מחדש

השר לאיכות הסביבה, יוסי שריד, נמנע מהצבעה לאחר שרבין הסתייג מהצעת ההחלטה שלו, בשל פרוט יתר.

לאחר ישיבת הממשלה אמר שריד, כי לא מדובר בחילוקי דעות מהותיים לגבי גופו של המו"מ, אלא בחילוקי דעות לגבי מה שראוי להיות כלול בהחלטה שמסכמת דיון מדיני בממשלה.

שריד הדגיש, כי הממשלה שבה ואישרה, כי יהיו בחירות בשטחים, צה"ל ייערך מחדש בגזרה המערבית, תוך התחשבות בצרכי הביטחון של ישראל והבטחונם של הישראלים בשטחים.

אורה נמיר, שרת העבודה והרווחה, אמרה כי ישראל צריכה לסייע בצורה משמעותית ליאסר ערפאת ולרשות הפלסטינית. לדבריה, הבעיה המרכזית שלהם כלכלית. הם גם ישפטו לפי מה שקרה בעזה, ולא על פי מה שקרה ביריחו.

לדעתה, הממשלה צריכה לתת רשיונות עבודה לעוד 11,000 פלסטינים מהרצועה, כי כל אדם שאינו עובד הוא בפוטנציאל איש חמאס, ובכך הוא מחליש את ערפאת. "עובדה שאף פיגוע לא נעשה על ידי בעלי רשיונות עבודה", אמרה.

נמיר ציינה, כי התרשמה מהדיווחים של גורמי הביטחון והמודיעין, כי ערפאת מנהל את העניינים בצורה סבירה בהחלט.

שר התיירות, עוזי ברעם, אמר כי ישראל חייבת להמשיך בתהליך השלום, "משום שהוא נכון. עלינו להמשיך בביצוע ההסכם, לקיים בחירות בשטחים ולהגיע לשלב של הסדר הקבע עם הפלסטינים, ואז נוכל להגיע להפרדה ממשית בין שני העמים והטריטוריות".

לדעת ברעם, המלחמה בטרור היא יעד מרכזי, ולמרות זאת אסור להשהות את קצב ביצוע ההסכם בגלל פיגועי טרור. מעמדה הבינלאומי המשופר של ישראל, הוא פרי ההסכמים עם אש"ף. "ההסכם עם אש"ף חשוב יותר מן ההסכם עם ירדן, מפני שהוא הבסיס לשלום באזור כולו", אמר.

הוענק האות לאיכות ומצוינות ע"ש האלוף תמרי

(עז). – ראש הממשלה, יצחק רבין, אמר בטקס הענקת האות לאיכות ומצויינות על שם האלוף נחמיה תמרי ז"ל, שנערך אתמול בתל אביב, שרק טיפוח מצויינות והוקרת המצויינים יובילו את המדינה קדימה.

רבין ציין, שנסיון להגיע לבינוניות בלבד יכול להוות אסון לעם ולמדינה. רבין הוסיף, כי צה"ל מהווה דוגמה לטיפוח יחידות של מצויינים, כדי שישמשו דוגמא ומופת.

רבין אמר עוד, כי אלוף תמרי גילם בשירות שלו את המצויינות. הוא הוסיף, כי הגיע הזמן לומר לציבור בישראל, שיפסיק לדרוש מהמדינה, לפני שכל אחד בודק את התוקף המוסרי בדרישה מעצמו.

"הנשיא קנדי אמר: אל תשאלו מה המדינה יכולה לעשות לכם, תשאלו מה אתם יכולים לעשות למדינה. תפסיקו לשאול כמה עוד להוציא את המדינה, אלא תשאלו מה אני תרמתי, באיזה מידה אני יכול לדרוש מהכלל, באיזה מידה מיציתי את אחריותי בתחומי. מי יתן ורוח זו של טיפוח מצויינות תהיה הדבר המרכזי בדורנו", סיים רבין.

הרמטכ"ל אהוד ברק אמר שאיכות, מצויינות ומנהיגות הם ביטוי של מעורבות. לדבריו, לצה"ל הנמצא בנחיתות כמותית מול יריביו, אין יתרון יחסי מלבד הנסיון הקרבי, התעשיה והאיכות האנושית. "ההגירות של הצורך להחזיק צבא חזק יחייב להשען על צירוף של נסיון מבצעי, תעשיה, ואיכות אנושית", אמר ברק.

הרמטכ"ל הוסיף, שישראל מובילה בעולם מבחינת יצור מערכות נשק מתקדמות, ומדינות כמו גרמניה ושוויץ מתייעצות עם ישראל לגבי הכנסת מערכות נשק לצבאן.

התעשיינים בישראל, שיסודה את העמותה לקשרי תעשיה עם הקהילה האירופית, נתנה חסות לערב, שבו ניתן האות ל־4 בוגרי כיתות י"ב. הארבעה נבחרו בשל הצטיינותם לאחר תהליך סינון קפדני. זכו בפרס: אסנת יעקובוביץ, עומרי ארז, יוסף מכלוף ויעל קשת.

שר התעשיה והמסחר מיכה חריש, שבירך את המשתתפים בערב, אמר שהתעשיה מהווה את עתיד החברה הישראלית. הוא ציין שמערכת החינוך בחרה בתעשיה כנושא המרכזי ללימודים בשנת תשנ"ה.

שר החינוך והתרבות אמנון רובינשטיין אמר, שהחינוך לערכי תעשיה משתלב עם המגמות העיקריות של משרד החינוך, וביקש מהתעשיינים לשלב את המערכת החינוכית שבאיזור שלהם בפיתוח התעשיה.

בערב שנערך במלון דן פנורמה, נכחו אנשי תעשיה, קציני צה"ל בכירים ושרים.

צ'אנס

עלה - A, לב - J, יהלום - 9, תלתן - 10

פיס חזק

תוצאות הגרלת פיס חזק:

1. בסך 1,000,000 ש"ח זכה כרטיס מס' 651760
2. במכונית זכה כרטיס מס' 743011
3. בסך 5,000 ש"ח כרטיסים מס':
158395 675974 144466 688228
116221 047937 373618 159497 607283
410582 156945 763703 399359 087976
120730 662431 171639 765573 286923
150407 360749 222717 092224 104847
405754 752985
4. בסך 1,000 ש"ח כל הכרטיסים המסתיימים ב־5 הספרות:
41384 09347 64741 06689 77445
56133 86167 30622 36736 11477
71512 50194 72516 39014 51040
00826 45262 14496 03169
5. בסך 100 ש"ח כל הכרטיסים המסתיימים ב־3 הספרות:
895 071 003 610
6. בסך 20 ש"ח כל הכרטיסים המסתיימים בספרות:
23 21 00 14
7. בסך 10 ש"ח כל הכרטיסים המסתיימים בספרות:
04 84 02 54 53 39 97
8. בסך 7 ש"ח כל הכרטיסים המסתיימים בספרה: 9

מזג האוויר

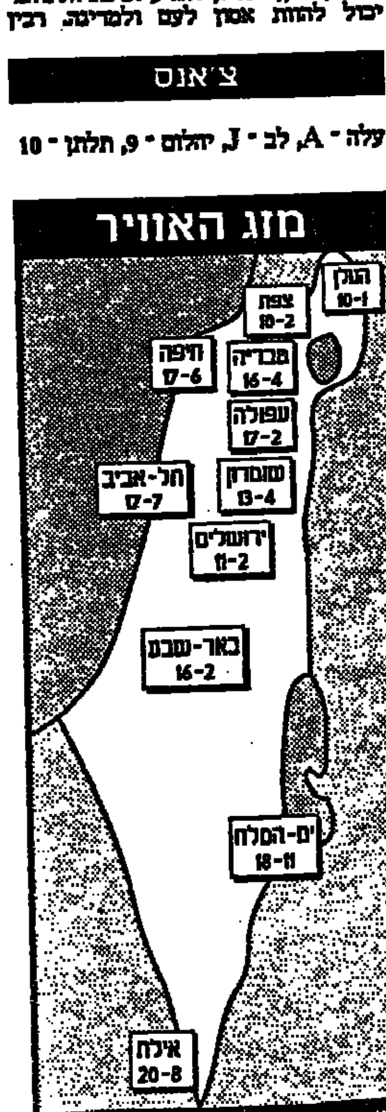

בהיר ויבש ללא שינוי ניכר של הטמפרטורות. בלילה חשש לקרה במקומות המועדים.

חזר מאזכרת אחיו, התהפך – ונשרף למוות לעיני משפחתו

מאת רוני ברזילי

בתאונת דרכים מחרידה שארעה אמש סמוך לצומת אימונים על כביש מספר 4 אשקלון־אשדוד, נשרף למוות תושב יבנה בן 35, לאחר שהתהפך עם רכבו.

מחקירת בוחני התנועה של משטרת מרחב לכיש עולה, כי אמש סמוך לשעה 9 נסע נהג במכונית מסוג אוטוביאנקי על כביש אשדוד־אשקלון, ומסיבה לא מובנת סטה לשולי הכביש, פגע במעקה בטיחות, חזר למרכז הכביש והתהפך על הגג.

כתוצאה מכך עלה הרכב בלהבות, והנהג נלכד בתוכו, ונשרף למוות.

למקום הוזעקו כוחות הצלה של כיבוי אש ומד"א, אולם לרופא לא נותר אלא לקבוע את מותו.

ראש לשכת התנועה במרחב לכיש, רב־פקד רפי פלה, מסר כי עדיין לא ברור מה גרם להתהפכות. חקירת המשטרה נמשכת.

בני משפחתו של ההרוג, בנסעם אחריו, לאחר שחזרו מאזכרה של אחיו של המנוח, הם היו עדים לתאונה.

במהלך ביקורו של נשיא המדינה, עזר ויצמן, ורעייתו ראומה במקלט של ויצו לנשים מוכות באשדוד קרא הנשיא לרשויות המוסמכות להגביר העירנות לאלימות נגד נשים (צילום: שלמה חלקביק)

"אות הסובלנות" הוענק לעמרם מצנע ולעיתונאי זוהיר בהלול

(עז). בטקס חגיגי שנערך אמש במכון ואן ליר בירושלים, העניקה תנועת סובלנות את האות השנתי לראש עיריית חיפה, עמרם מצנע, ולעיתונאי זוהיר בהלול.

השופטים קבעו בנימוקיהם, כי עמרם מצנע ידע להנהיג את תושבי חיפה ברוח סובלנית ולפעול בשעות משבר כדי לשמור כבוד הדדי בין תושבי העיר.

דבר DAVAR

ההסתדרות הכללית של העובדים בארץ ישראל
עיתון עובדי ישראל
מייסד ועורך ראשון: ברל כצנלסון
עורך ראשי: ד"ר יורם פרי
עורך אחראי: דניאל בלוך
המו"ל: "דבר בע"מ"
נדפס ב"דפוס דבר בע"מ"
המערכת והמנהלה תל־אביב
רחוב שנקין 45 ת.ד. 199, מיקוד 65233
טלפון: 03-5286141 (6 קווים)
פקסימיליה: 03-294783
מחלקת המודעות, טלפונים ישירים
5286156, 5281860, 5298032
פקסימיליה מודעות: 03-298032
טלפון לפניות הציבור 07.30-22.00, 03-5286141
סניפים:
בית "דבר" רחוב שנקין 45 ת"א
טלפון: 5286141, מיקוד: 65233
ירושלים: רחוב הלל 16
טלפון: 02-256873
חיפה: רחוב הנביאים 27
טלפון: 04-620111
רחובות: רחוב הרצל 168
טלפון: 08-451381, 08-453798
הפצה "נר" 03-377056

סגן שר החוץ יוסי ביילין קיבל אתמול את העיטור הגבוה ביותר שמעניקה ונצואלה לאזרח זר על פועלו למען השלום (צילום: יצחק אלהרר, "יסקום 80")

יו"ר אש"ף ושר החוץ נועדו בארז

פרס: שינוי הסכם אוסלו – רק בהסכמה הדדית

מאת מיכל סלע

שר החוץ שמעון פרס וראש אש"ף יאסר ערפאת נועדו אתמול בבוקר במרכז התיאום והקישור במחסום ארז, בפגישה שנמשכה כשעה.

פגישתם הוגדרה כהכנה לקראת הפגישה היום באוסלו, ופרס וערפאת העלו בה רעיונות והצעות לקראת המשך תהליך השלום.

הפגישה נועדה ליצור אווירה נינוחה חרף המשבר במשא ומתן.

פרס וערפאת הדגישו בדבריהם לעיתונאים לאחר פגישתם, את המוסכם ואת הנכונות למצוא דרכים לפתור את הבעיות המעכבות את ההתקדמות ביישום ההסכמים.

השניים עסקו שוב באותם נושאים הנדונים בכל מסגרת אחרת בין שני הצדדים בימים אלה: השלמת שלב הביניים וההכנות לבחירות למועצת הרשות הפלסטינית, שאמורה להיות מלווה בפריסה מחדש של צה"ל בגדה המערבית.

נראה, שפרס ניסה לשכנע את ערפאת לקבל תכנית חדשה לבחירות: לקיים אותן בטרם ייערך צה"ל מחדש בגדה המערבית. ככל הידוע, הפלסטינים מתנגדים להצעה הזאת.

בשיחה עם עתונאים לאחר הפגישה אמר שר החוץ, כי הפגישה היתה מועילה ועניינית. בתשובה לשאלה אמר פרס, כי אין כוונה להכניס שינויים בהסכם אוסלו או בהצהרת העקרונות, בוודאי לא באורח חד צדדי.

"אם נסכים, בסוף. נוכל לשנות את הצהרת העקרונות רק אם היושב-ראש ירצה ונסכים על כך, או להפך", אמר פרס.

ערפאת אמר דברים שיש בהם משום מחווה כלפי ישראל, אותם אמר גם לאחר הפגישה עם כריסטופר. "הפגישה היתה פוריה", אמר ערפאת. "עלינו להבין את הצורך של הישראלים בביטחון, זה בשיקולים שלנו", אמר.

ערפאת הוסיף, כי סקר עם פרס את השיחות שהתנהלו השבוע בקהיר.

ערפאת גם תקף את הדברים שאמרו גורמי ביטחון בישראל כאילו עזה עלולה להדרדר למלחמת אזרחים דוגמת לבנון. "שאלו את כריסטופר שהיה כאן אתמול. הוא מצא את הרצועה במצב טוב, רחוק מהטענות האלה", אמר.

ערפאת הוסיף, כי בעיות כלכליות הן הקשר הישיר לפיגועים נגד ישראל. "אם תהיה רווחה כלכלית לתושבי עזה, ייפסקו הפיגועים", העריך ערפאת.

במחנה הפליטים ג'בליה נשא אתמול ערפאת דברים בפני קהל רב במלאת שבע שנים לאינתיפאדה. הנאום היה נאום טיפוסי של ערפאת, הנהג במטבעות לשון החוזרות על עצמן, שמטרתן להלהיב את הציבור סביב רעיונות מקובלים.

בפתח דבריו בירך את כל מי שנהרגו במהלך המאבק, ובראשם את אבו ג'יהאד, ואת כל האסירים והאסירות, ובראשם את אחמד יאסין. הוא הביע ביטחון, כי לא ירחק היום "שבו כל ילד פלסטיני יניף דגלים על המסגדים והכנסיות בירושלים, שהיא בירת הפלסטינים. מי שמסכים מסכים, ומי שמתנגד לכך שיתנגד".

הקונגרס יקיים שימועים בנושא הצבת חיילים אמריקאים בגולן

מאת דרורה פרל, וושינגטון

הקונגרס האמריקאי יקיים שימועים ביחס לאפשרות של הצבת חיילים אמריקאים על רמת הגולן, במסגרת הסכם שלום ישראלי סורי – כך הבהיר אתמול היו"ר המיועד של ועדת החוץ של בית הנבחרים, בנג'מין גילמן. במסיבת עיתונאים שכינס נשאל מהי עמדתו בעניין. גילמן, מידידיה הטובים ביותר של ישראל בקונגרס, השיב כי עדיין מוקדם מדי לנקוט עמדה.

"חשוב ביותר שבעוד נמשך המשא ומתן הרגיש, לא ננקוט בעמדות נוקשות בעד או נגד מרכיבים מסוימים שלו" אמר גילמן, והוסיף כי "יש לאומה שלנו אחריות לעשות כל מה שביכולתנו כדי לקדם את תהליך השלום במזרח התיכון".

גילמן הבהיר כי בכוונתו לקיים שימועים בוועדת החוץ לפני ההכרעה. "ביחס לגולן, עלינו לבחון האם יש לארה"ב תפקיד באזור, ואני חושב שעלינו לשמוע את דעתם של מומחים, שיוזמנו להועדה, לפני שנחליט בעניין", אמר.

ההערכה הרווחת היא שגם עמיתו של גילמן בסנאט, הסנטור הלמס, אשר הבהיר את התנגדותו התקיפה להצבת הכוח, יקיים שימועים מפורסמים בעניין בוועדת החוץ בסנאט.

חבר פרלמנט ירדני התפטר במחאה על ההסכם עם ישראל

רבת עמון (ע״א.אף.פי.). – חבר פרלמנט ירדני התפטר אתמול במחאה על חוזה השלום עם ישראל.

המתפטר, אחמד עובידאת, ראש הממשלה ב־1984 וראש שירותי הביון ב־1974, נשא בפרלמנט נאום שבו הוקיע את חוזה השלום.

בתגובה על התנגדותו להסכם השלום, פרסם השבט שלו, אליו משתייך גם מחליפו בפרלמנט, קאסם עובידאת, מודעות בעתונות כדי להביע תמיכה מלאה בחוזה השלום. השבט גם ארגן אסיפות תמיכה.

ביום שני התפטר סגן ראש הממשלה, דוזאן הינדאווי, לאות מחאה על המדיניות הכלכלית והסוציאלית של הממשלה. המלך חוסיין קיבל את התפטרותו.

המלכה ביאטריס חלפה מעל ישראל בדרך מירדן להולנד

(ע). שר התחבורה, ישראל קיסר, נענה לבקשתה של מלכת הולנד להתיר למטוסה המלכותי לטוס מרבת עמון מעל ישראל, בדרכה להולנד.

מטוסה של המלכה ביאטריס חצה את המרחב האווירי של ישראל מעל נמל התעופה בן־גוריון אתמול בשעה 16.10.

הרב הירש לא יתלווה לערפאת לטקס באוסלו מאחר שיתקיים במוצ"ש

מאת [illegible]

אף נציג של הממסד הרבני בארץ ובעולם לא יצטרף לפמלייה שתתלווה אל ראש הממשלה, יצחק רבין, ושר החוץ, שמעון פרס, לטקס קבלת פרס נובל לשלום, למרות שנציגים מכל דוגמי הקשת הפוליטית הוזמנו לטקס. יאסר ערפאת, לעומת זאת, חשב גם על כך ולולא השבת, היה מצטרף אליו רב חרדי.

ערפאת הזמין את הרב משה הירש, המבקש "כשר לעניינים יהודיים" ברשות הפלסטינית, להתלוות אליו בדרכו לאוסלו. הרב הירש דחה בנימוס את ההזמנה, בנימוק כי הטקס ייערך במוצאי שבת. לפי בקשת פרס ורבין נדחה הטקס משעה 12 בצהריים לשעה 18 בערב, לאחר יציאת השבת. כהוכחה לכנות מניעיו התלווה הירש לערפאת במטוס הנשיאותי לטקס חתימת ההסכם בקאהיר, שנחתם ביום חול.

דיקני הפקולטות למשפטים מגנים את ההתקפות על ברק

(ע). ארבעת דיקני הפקולטות למשפטים באוניברסיטאות בישראל, מגנים את ההתקפות האישיות מצד אישים פוליטיים נגד המשנה לנשיא בית המשפט העליון, השופט אהרן ברק.

הדיקנים פירסמו גילוי דעת, בו ציינו שההתקפה על השופט ברק היא התקפה על בית המשפט העליון כולו, ועל מה שהוא מייצג-מבחינת תרומה-לביצור שלטון החוק בישראל.

"הסטת הוויכוח על מעמדו של בית המשפט ותפקידו, להתקפות אישיות ופוליטיות, אינה ראויה למדינה דמוקרטית, מכרסמת בתרבות הדיון, וחותרת תחת בסיס הלגיטימיות של הרשות השופטת ופוגעת קשה בשופט רגיל בדרך לא עניינית, בלתי הולמת וחסרת כבוד", נאמר בהודעה.

הדיקנים שחתמו על גילוי הדעת הם: פרופ' ברוך ברכה דיקן הפקולטה למשפטים באוניברסיטת חיפה, פרופ' ברכיהו ליפשיץ דיקן הפקולטה למשפטים באוניברסיטה העברית, פרופ' אריאל רוזן-צבי דיקן הפקולטה למשפטים באוניברסיטת תל-אביב, ד"ר ידידיה שטרן דיקן הפקולטה למשפטים באוניברסיטת בר-אילן.

מאסר בפועל לבנימין זאב כהנא

(ע). בית משפט השלום בירושלים גזר אתמול 4 וחצי חודשי מאסר בפועל על בנימין זאב כהנא, ראש תנועת "כהנא חי".

כהנא הורשע בהסגת גבול, לאחר שבספטמבר 1993 כבל עצמו באזיקים אל אחד משערי הכנסת. כהנא נעצר רק לאחר שאנשי משמר הכנסת ניסרו את השרשראות.

השופטת גילה כנפי-שטייניץ גזרה על כהנא 6 חודשי מאסר, 3 מהם בפועל ושלושה על תנאי. כמו כן הפעילה השופטת 45 ימי מאסר על תנאי, שהיו תלויים נגד כהנא.

השופטת סירבה לבקשת בא כוחו של כהנא, להמיר את העונש בעבודות שירות, אולם הסכימה לדחות את ביצועו, כדי לאפשר לכהנא להגיש ערעור.

ישראל העבירה סיוע חירום לג'יבוטי

מאת סופי בסוק

מטוס ישראלי מיוחד הביא אמש סיוע חירום, בתרופות וציוד רפואי, לג'יבוטי.

ג'יבוטי חברה בליגה הערבית, ואין לה יחסים דיפלומטיים עם ישראל. היתה זו הפעם הראשונה שמטוס ישראלי נחת בג'יבוטי.

לפני 11 יום פקדו שטפונות קשים את ג'יבוטי, מדינה קטנה בקרן אפריקה, השוכנת לחופי מיצרי באב אל מנדב האסטרטגיים. חיים בה כמאה אלף תושבים, רובם מוסלמים.

יותר מ־100 אנשים נספו בשטפונות, ואלפים נותרו ללא קורת גג. עיר הבירה, שגם שמה ג'יבוטי, הוצפה. מקורות המים שלה זוהמו.

ג'יבוטי יצאה בקריאת עזרה לקהילה הבינלאומית. היא ביקשה סיוע חירום מכל מדינות העולם. שגריר ג'יבוטי באו"ם פנה לשגריר ישראל, גד יעקובי, וביקש ממנו עזרה.

משרד החוץ בירושלים החליט להענות לפניה, ובשיתוף עם מגן דוד אדום אורגן משלוח מידי של תרופות וציוד רפואי. את המטען המיוחד הטיסה חברת אל על. יעקב קינן, מנהל מחלקת אפריקה במשרד החוץ, ליווה את המשלוח ומסר אותו לשלטונות ג'יבוטי.

כריסטנסן: פרשתי מהוועדה לפרס נובל כדי לשמור על מצפון נקי

(ע). "פרשתי מחברותי בועדת פרס נובל לשלום, כדי לשמור את מצפוני נקי, ולא בשל התנגדות לתהליך השלום", כך אמר אתמול קייר כריסטנסן, שפרש מחברותו בועדה, בעקבות ההחלטה להעניק את הפרס ליו"ר אש"ף, יאסר ערפאת, במסיבת עיתונאים שנערכה במלון הולידיי אין בירושלים. הוא ציין, עם זאת, כי הוא תומך בתהליך השלום.

במסיבת העיתונאים השתתפו גם הורי השבויים והנעדרים, וביניהם משפחת אלשיך ויהודה וקסמן, אביו של נחשון וקסמן. כריסטנסן ציין, כי הוזמן לישראל להשתתף בעצרת שמקיימת המחלקה לקשרי חוץ של ההסתדרות הציונית.

אשר למקבלי הפרס אמר כריסטנסן, שמדובר בסוגיה בינלאומית חשובה, שאינה קשורה כלל לפוליטיקה הישראלית. כריסטנסן ציין, כי הוא תומך בתהליך השלום, אולם אינו חושב שערפאת ראוי לקבל את הפרס. עם זאת, הוא הביע תקווה כי ערפאת יבין שהוא מקבל את פרס הנובל גם בעבור פעילות אותה יבצע בעתיד לקידום השלום.

בני משפחת סעדון יפגשו מחרתיים עם השייח' אחמד יאסין בכלא

(ע). בני משפחת החייל אילן סעדון ייפגשו ביום א' בכלא אשמורת עם השייח' אחמד יאסין, מנהיג החמאס בעזה.

בני המשפחה יבקשו מיאסין לעזור באיתור גופת בנם, שנחטף ונרצח על ידי אנשי עז א־דין אל קסאם, הזרוע הצבאית של החמאס.

מול חוטה, אחותו של החייל אילן ז"ל, קיבלה אישור לפגישה מלשכת שר הבטחון. "אני מקווה שהשייח' יאסין יספק מידע שיחזיר לנו את גופת אילן", אמרה.

החמאס: השנה ה־8 של האינתיפאדה תהיה שלב חדש במלחמת הקודש

עזה (עתי"ר). – תנועת החמאס הבהירה, כי תמשיך באינתיפאדה נגד ישראל, במלאת לה 7 שנים.

"הלוחמים הקדושים שלנו יהפכו את השנה השמינית של האינתיפאדה לשלב חדש במלחמת הקודש, וימשיכו להנחית מהלומות מכאיבות על כוחות הטרור האנוסים של הציונים", נאמר בהודעה שפורסמה אתמול ברצועת עזה.

שני ארגוני מחבלים מארכסיסטיים החברים באש"ף הודיעו גם הם לקראת יום השנה, כי הם מקימים "חזית פעולה לאומית דמוקרטית" כדי להילחם בהסכם של ערפאת עם ישראל.

החזית הדמוקרטית לשחרור פלסטין והחזית העממית לשחרור פלסטין, שמרכזיהן בדמשק, הכריזו כי ימשיכו במאבק החמוש נגד ישראל.

שבועון חדש של החמאס בעזה

הגליון הראשון של השבועון הרשמי של חמאס הופיע אתמול ברחובות ברצועת עזה. "אל־ואטאן" (המולדת) הוא בטאון האופוזיציה הראשון שקיבל זכיון מהרשות הפלסטינית.

עורך העתון הוא עימאד אל פאלוג'י, מראשי החמאס בעזה. לדבריו, נמכרו ביומו הראשון של העתון 10,000 עותקים. פאלוג'י, בן 33, היה סגן מנהיג חמאס בגדה המערבית וברצועת עזה מ־1989 עד 1991. הרשות הפלסטינית הוציאה עד כה רשיונות לחמישה עתונים וכתבי עת.

A. ROSENFELD SHIPPING LTD
ברכות חמות
לאל"מ (מיל') דר' משה נווה
לרגל מינויו לסגן מנהל נמל חיפה לתפעול ומסופים
שא ברכה והרבה הצלחה

ALLALOUF & CO. SHIPPING Ltd.
אלאלוף ושות' ספנות בע"מ
ברכות לבביות
לדר' משה נווה
עם בחירתך
לסגן מנהל נמל חיפה לתפעול ומסופים
שא ברכת שגשוג והצלחה

קרה בע"מ
יצרני מקררים, מערכות קרור ושולחנות קופה
טל. 04-9985403/4
ברכות חמות
לרשת קו-אופ צפון
ולמנכ"ל מר דורון קשוב
לרגל פתיחת סניף
רמות ספיר חיפה
המשך הצלחה ושיתוף פעולה פורה

"פז" הנדסה ונהול (1980) בע"מ
שפע ברכות
לדרי משה נווה
לרגל מינויו לסגן מנהל נמל חיפה
לתפעול ומסופים
המשך הצלחה ושיתוף פעולה פורה

CONMART
קוי ספנות ותובלה ימית
מטענים קונבנציונלים, מכולות, צובר, סוכנויות
מיטב הברכות והאיחולים
לאל"מ (מילי) דרי משה נווה
עם בחירתך
לסגן מנהל נמל חיפה לתפעול ומסופים

קו-קד
בנין פיתוח וכבישים (1990) בע"מ
טל. 03-5614076
למועצה המקומית קדומים
ולראש המועצה מר יוסף קאפח
לרגל חגיגות 20 שנה להיווסדה
שאו ברכת תנופה ופיתוח

שפע ברכות
לרשת קו-אופ צפון
ולמנכ"ל מר דורון קשוב
לרגל פתיחת סניף
רמות ספיר חיפה
המשך הצלחה
ושיתוף פעולה פורה

אוברסיס קומרס בע"מ
מסוף אשדוד טל. 08-563350
לך ברכות
לדר' משה נווה
לרגל מינויו לסגן מנהל נמל חיפה
לתפעול ומסופים
שא ברכה והרבה הצלחה

דרור ברכות
לאל"מ (מיל') דר' משה נווה
עם בחירתך
לסגן מנהל נמל חיפה לתפעול ומסופים
ביניה
חברה לספנות בע"מ
טל. 04-524544

ברכות
לדר' משה נווה
לרגל מינויו לסגן מנהל נמל חיפה לתפעול ומסופים
עלה והצלח!
בנסול ספנות בע"מ
טל. 09-914383

לאל"מ (מיל') דר' משה נווה
שפע ברכות והצלחה לאורך כל הדרך
סיליאן ספנות בע"מ 04-670359

שפע ברכות
למועצה המקומית מעלה אפרים
ולראש המועצה מר חיים אביב
לרגל חגיגות 15 שנים להיווסדה
שאו ברכת שגשוג ופריחה
אריה פלסט
טל. 02-361351

ק.מ.י.ע
K.M.I.A.
יזום קבלני בנין והשקעות בע"מ
ברכות ואיחולים
לבבים
למעלה אפרים
ולתושביה
במלאת 15 שנים לישוב

גבעת סביון 246 בית שמש
טל. 02-912455
ברכות חמות
למועצה המקומית מעלה אפרים
ולראש המועצה מר חיים אביב
לרגל חגיגות 15 שנים להיווסדה
שאו ברכת תנופה ופיתוח

חדשות

דבר יום שישי ו' בטבת תשנ"ה 9.12.94

מאסר עולם למחבל שרצח את יוסף זנדני במושב בני עייש

(ע). ראמי ג'ודאת כרכר, בן 19 מחאן יונס, נידון אתמול בבית המשפט המחוזי בבאר שבע למאסר עולם, לאחר שהורשע ברצח יוסף זנדני, בן 28, מהמושב בני עייש בדרום הארץ.

בית המשפט קבע, שהנאשם ביצע את הרצח יחד עם עלא צלאח מחאן יונס. השניים התכוונו לרצוח אזרח ישראלי בנקמה על מות אחיו של צלאח, שנהרג מידי חיילי צה"ל.

בדין ישבו שלושה שופטים: גלעד גלעדי (אב בית דין), צבי סגל ונגיל הנדל.

נקבע, כי המחבלים נכנסו ביום 15.3.94 לתחומי הקו הירוק, והחלו לעבוד כפועלי בניין ליד היישוב בני עייש. הם לא שבו לבתיהם בחאן יונס בסוף יום העבודה, אלא ישנו באתר הבנייה.

ביום 31.3.94 יצאו השניים סמוך לשעה 4.30 לפנות בוקר מאתר הבנייה, כשהם חמושים בגרזן, בסכין ובחבל. מטרתם הייתה לרצוח ישראלי.

הם הגיעו ליישוב הסמוך בני עייש, לביתו של יוסף זנדני. הם פרצו לדירתו דרך תריס במרפסת הדירה, ותקפו את זנדני במהלומות גרזן ובדקירות סכין.

השניים גרמו למנוח חבלות חמורות וחתכים בכל חלקי גופו, ואחר כך כרכו סביב צווארו את החבל, וחנקו אותו למוות.

השופטים קבעו, שהנאשם ביצע את הרצח בדם קר, בכוונה תחילה ובתכנון מראש. הוא הורשע בביצוע עבירות של קשירת קשר לביצוע פשע ורצח בכוונה תחילה, ונגזר עליו עונש מאסר עולם.

בכינוס של איגוד לשכות המסחר (צילום: נאור רהב)

רבין: בפעם הראשונה גדול מספר הישראלים החוזרים ממספר היורדים

עקב הקיצוץ בתעשיות הביטחוניות בארה"ב; לדבריו, הלוואי שהיה יכול להעביר החברות הממשלתיות לידיים פרטיות

(ע). ראש הממשלה, יצחק רבין, אמר ביום אתמול כי הוא יוצא בראשית השבוע ליפן ולדרום קוריאה כדי למצות את הסיכויים ליצירת קשרי מסחר ביניהן לבין ישראל. רבין גילה כי הוחלט להתיר לחברות יפניות להשקיע בחברות ישראליות באמצעות הבורסה הישראלית, "לא בדיוק ברגע המתאים, אבל אולי בכל זאת זה ייתן תקווה".

רבין הופיע באסיפה השנתית של איגוד לשכות המסחר במלון דן פנורמה בתל אביב. הוא הדגיש כי בפני מדינת ישראל נפרשות הזדמנויות לפתיחת שווקים וכי על הממשלה מוטל ליצור את התנאים שיאפשרו מימוש הזדמנויות אלה.

רבין אמר: "הלוואי שהייתי יכול להיפטר מהרבית החברות הממשלתיות ולהעביר את ניהול העסקים לחברות פרטיות". הוא טען כי תפקידה של הממשלה הוא ליצור תנאים שיאפשרו ליזמים לבצע את הדברים הטובים שאותם הם יודעים לעשות. "אין גרוע יותר מניהול עסק כלכלי על ידי הממשלה", אמר.

ראש הממשלה התייחס להצעתו של נשיא איגוד לשכות המסחר, דני גילרמן, שעל פיה יש ליצור אמנה כלכלית בין הממשלה, ההסתדרות והמעסיקים. לדבריו, הרעיון ליצור תיאום והבנה בין הגורמים הוא חיובי, אך ישנן שאלות לגבי אופן מימושו.

רבין מסר כי בראשונה חל גידול במספר הישראלים החוזרים לעומת מספר היורדים, כשמספר החוזרים הסתכם ב-15 אלף מול 14 אלף יורדים. ראש הממשלה הסביר כי דבר זה התאפשר בעקבות הקיצוץ בתעשיות הביטחוניות האמריקאיות ועקב אפשרויות התעסוקה הרחבות שישנן כיום בישראל. עוד הוא ציין כי בולט כיום מחסור בבעלי מקצוע, בייחוד בענפי המחשבים והאלקטרוניקה, ואמר כי מגמה זו מתרחשת בעקבות הכשרה מתאימה שראשיתה בחינוך.

הפרקליטות לא תערער על עונשם של רוצחי נהג המונית דרק רוט

(ע). פרקליטות המדינה הודיעה אתמול, כי לא תערער על העונש שהוטל על שני הנערים שהורשעו ברצח נהג המונית, דרק רוט.

בית המשפט המחוזי בתל אביב גזר על הנאשמים עונש של 16 שנות מאסר. לטענת הפרקליטות, עונש של 16 שנות מאסר הוא עונש כבד לנאשמים בגיל 14, שהוא הגיל הגבולי להטלת עונש מאסר כלשהו.

פרקליטות המדינה מסרה, כי התקבלו פניות נוגדות, בעקבות גזר הדין. היו שסברו, כי העונש קל, וביקשו למצות את הדין עם הנערים, בשל המעשה הקיצוני בחומרתו שביצעו. לעומתם, היו שביקשו להקל בעונשם של הנערים, בעיקר בשל גילם.

פרקליטות המדינה הודיעה, כי לאחר שנשקלו העמדות המנוגדות בנושא, הגיעו למסקנה שאין מקום להגיש ערעור לעליון. בין השאר התקבלה החלטה זו בעקבות עמדתו העקרונית של בית המשפט העליון, לא למצות את הדין בערכאת הערעור.

הפרקליטות מדגישה, שהחלטה זו אין משמעותה כאילו היא מקלה ראש במעשה. "מעשה הרצח המזעזע היה יוצא דופן בחומרתו, לימד על זלזול בוטה בערכי היסוד של החברה מצד הנאשמים, ועל העדר נורמות מוסריות בסיסיות אצלם. אין ספק, כי הצדיק עונש חמור יותר".

ראשי ההסתדרות יתחילו ביום שני בדיונים עם האוצר על עסקת חבילה

רמון דוחה את רעיון עסקת החבילה, ודורש "אמנה כלכלית חברתית"; מאמין כי "גם השכירים צריכים לתת את תרומתם לאמנה"

מאת אפרים דוידי

ראשי ההסתדרות ייפגשו עם שר האוצר וצמרת משרדו ביום שני בשעות הערב, על מנת ללבן את היבטי עסקת החבילה. מההסתדרות נמסר כי נציגיה ישתתפו בישיבה "כדי לשמוע את הצעות האוצר, אך אין בידם הצעות משלהם או תכנית מפורטת". בראש משלחת ההסתדרות יעמדו היו"ר, חיים רמון, והגזבר, חיים אורון. בהסתדרות לא מאמינים שבפגישה יוסכם על מתכונת לעסקת החבילה.

במפגש סגור בשבוע שעבר מסר שר האוצר, אברהם "בייגה" שוחט, שקיים כמה שיחות עם רמון אך "דבר לא סוכם ודבר לא נחתם". את הדברים האלה הוא אמר לראשי סיעת העבודה בהסתדרות, שנפגשו עמו.

רמון דחה ביום ראשון האחרון, בעת ישיבת בית נבחרי ההסתדרות, את רעיון "עסקת החבילה". במקומה מציע רמון "אמנה חברתית-כלכלית" הכוללת שורה ארוכה של צעדים. רמון מסר בעת הישיבה כמה מהדרישות שהוא יעלה במסגרת הדיונים עם האוצר, ביניהם מתן נקודת זיכוי במס הכנסה לנשים עובדות, קיצור שבוע העבודה מ-45 שעות ל-42 שעות, ותוצ' הדרישות נוספות.

בישיבה גם התפתח ויכוח בינו לבין חבר הנהגת ההסתדרות, בנימין גונן (יו"ר הרשימה המשותפת היהודית-ערבית), המתנגד לעסקת החבילה. גונן תומך באמנה כלכלית חברתית שאינה כרוכה בויתורי שכר או בפגיעה בתוספת היוקר. בישיבה אמר רמון על גונן כי הוא "מתנהג כמו הליכוד – הוא דוגל במדיניות של אף שעל". עוד הוסיף רמון כי "גם השכירים צריכים לתת את תרומתם לאמנה".

מכך עולה כי רמון סבור שבמסגרת אמנה חברתית-כלכלית על השכירים לוותר על חלק משכרם. הוא לא היה מוכן להתייחס לשאלה איזה חלק של השכר או של תוספות השכר על השכירים לוותר. באותה ישיבה, צידד יו"ר האגף לאיגוד מקצועי, ח"כ עמיר פרץ, בעמדה אחרת לחלוטין. פרץ טוען שאין להתחיל בדיונים על עסקת החבילה לפני אוגוסט 95', ועוד הדגיש כי "העובדים כבר תרמו תרומה", בייחוד נוכח העליה המרשימה בפריון העבודה, שבענפי התעשייה מסתכמת השנה בין 15 ל-30 אחוז.

מרכז התק"ם תובע להשלים הסדר הקיבוצים לפני אישור תקציב 1995

(ע). מרכז התק"ם תובע משרי האוצר והשיכון, אברהם שוחט ובנימין בן אליעזר, להתערב אישית בדיונים על הסדר הקיבוצים ולהשלימו לפני אישור תקציב המדינה 1995. בדיוני המרכז שהתקיימו ביום חמישי ברמת אפעל השתתפו שר החקלאות יעקב צור, חברי הכנסת של התק"ם חגי מירום ואלי גולדשמידט ורבים מחברי המרכז.

בתום הדיון סוכם כי מרכז התק"ם יתכנס בעוד כשבועיים כדי לקבל דיווח על השלמת הדיונים על הסדר הקיבוצים ולאשרו.

הוחלט כי המרכז יטיל משמעת על חברי התק"ם בכנסת להצביע נגד אישור תקציב 1995, אם ההסדר לא יושלם עד סוף החודש. זאת, בנימוק שאם ההסדר לא יושלם במסגרת דיוני התקציב 1995, כל דחייה מעבר לתאריך זה פירושה שלא יהיה הסדר.

מרכז התק"ם קרא לשרי האוצר והשיכון להתערב אישית בדיונים על ההסדר ולא לסמוך על הפקידים בלבד. כמו כן קרא התק"ם לראש הממשלה יצחק רבין, עם שובו מחו"ל, להטיל את השפעתו להכרעה חיובית של ההסדר. המרכז אף קרא לתנועה הקיבוצית להיערך אחרת, כמתחייב ממאבק על קיום והישרדות.

ביום ראשון בערב יתקיים דיון בלשכת שר החקלאות בתל-אביב, בהשתתפות ראשי התנועות והאגפים החקלאיים, על מנת לסכם עמדה מתואמת לגבי ההסדר שתוצג בפני שר האוצר בשבוע הבא.

המרצים באוניברסיטאות ת"א, י-ם ובר-אילן הכריזו על סכסוך עבודה

(ע). ארגוני הסגל האקדמי הבכיר באוניברסיטאות תל אביב, ירושלים ובר-אילן הכריזו על סכסוך עבודה, במחאה על פגיעה בתוספות הדיפרנציליות שהובטחו להם.

יו"ר ארגון הסגל הבכיר באוניברסיטת תל אביב, אריה בראונשטיין, אמר שלפי ההסכם שנחתם עם המרצים, לאחר השביתה הגדולה, נוסח טופס מיוחד על ידי הוועדה לתכנון ותקצוב של המועצה להשכלה גבוהה. אמורים להשתמש בו המרצים, בדיווח על הקדשת זמן מלא למוסד, כדי לקבל את התוספת לשכרם.

לטענתו של בראונשטיין, המרצים קיבלו באחרונה מהנהלת האוניברסיטאות טופס מתוקן שהועבר להנהלות מהוועדה לתכנון ותקצוב. טופס זה פוגע לדבריו של בראונשטיין בתשלום המגיע לעובדים על הקדשת זמן מלא למוסד בו הם מלמדים. בראונשטיין אמר עוד שהמרצים התבקשו על ידי הארגון למסור את הדיווח על גבי הטופס המקורי, אך מי שעשה זאת לא זכה לקבל את התוספת המובטחת במשכורת נובמבר ששולמה באחרונה.

בראונשטיין הוסיף שהוא פנה לוועד ראשי האוניברסיטאות והתריע בפניהם על השינויים שהוכנסו בטופס, דבר שלא מקובל על הסגל הבכיר.

בשלב זה, אמר יו"ר ארגון הסגל הבכיר באוניברסיטת תל אביב, הלימודים מתקיימים כרגיל. "יש לנו שבועיים זמן כדי לתת לראשי האוניברסיטאות להתעשת".

גוש שלום תפגין מחר בת"א בסיסמה "יש פרס אבל איפה השלום?"

מאת כתב "דבר"

פעילי גוש שלום יפגינו מחר בתל-אביב בעת הענקת פרס נובל לשלום באוסלו. ההפגנה תיערך בשעות אחר הצהריים ברחבת הסינמטק, תחת הסיסמה "שלום, שלום ואין שלום... יש פרס אבל איפה השלום?"

דובר גוש שלום אמר כי "תהליך השלום הישראלי-פלסטיני תקוע. סעיפים רבים בהסכם אוסלו לא מומשו ולוח הזמנים השתבש (שחרור האסירים לא הושלם, פינוי הצבא מן האזורים המאוכלסים בגדה המערבית לא בוצע וקיום הבחירות לא נראה באופק). ראש הממשלה מדבר על הצורך לתקן את ההסכם והרמטכ"ל מזהיר מפני מימוש ההסכם. אז איפה השלום עליו מקבלים פרס?"

החזית העממית הכריזה על הקמת תנועה פוליטית גלויה

(ע). החזית העממית לשחרור פלסטין הכריזה אתמול בצהריים על הקמת תנועה פוליטית ציבורית אשר תפעל באורח גלוי. התנועה תקרא "חזית פעולה לאומית דמוקרטית". כך הודיע מבכירי פעילי החזית העממית, עבד אל-לטיף ריח', בעצרת שנערכה באוניברסיטת בית-לחם לציון יום השנה ה-27 לייסוד החזית העממית.

ריח' אמר כי במסגרת החדשה יפעלו כל הגופים המזוהים בשטחים עם החזית העממית, באורח גלוי ומתואם. לדבריו, "זאת על מנת לבנות חברה דמוקרטית ולפעול נגד תוכנית אוסלו. אנו עומדים היום בפני פרשת דרכים, מולנו שתי אפשרויות – ניצחון או תבוסה". ריח' פרש את תוכנית הארגון ל-1995, אשר כוללת גיוס כל ה"גופים הדמוקרטיים" למאבק ציבורי בתוכנית האוטונומיה וחיזוק הקשר עם החזית הדמוקרטית לשחרור פלסטין. נאומו, אשר הסתיים בקריאה "מוות להסכם אוסלו" ו"יחי המהפכה", זכה לתשואותיהם של מאות מתומכי החזית העממית אשר מילאו את האולם מפה לפה.

האולם קושט בתמונותיו של ג'ורג' חבש, בדגלי פלסטין ובשלטים נושא "שלטונו של ערפאת אחראי לטבח בעזה" ו"כן – למדינה הפלסטינית העצמאית, לא – לאוטונומיה".

לפני תחילת העצרת צעדו בקמפוס האוניברסיטה צעירים רעולי פנים, חמושים ברימונים, סכינים ושרשראות, וקראו סיסמאות בגנות האוטונומיה ובעד שחרור פלסטין.

החזית העממית נוסדה ב-11 בדצמבר 1967 ואוניברסיטת בית-לחם היתה מעוז לתמיכה בארגון. ב-1985 הפסידה החזית העממית בבחירות למועצת הסטודנטים באוניברסיטה, ומאז שולט במועצה הפתח.

עובדיה יוסף פסק שמותר לחתוך העוגה בשבת – והחרדים זועמים

מאת נח זבולוני

זעם ביהדות החרדית האשכנזית מפסיקת הרב עובדיה יוסף, שמותר לחתוך בשבת עוגה "שיש עליה אותות ומלים".

אחד מגדולי הרבנים האשכנזים פסק לפני 800 שנה ש"אסור לשבור עוגה שכתוב עליה, אף על פי שאינו מכוון רק לאכילה".

לאחר שפורסמה הפסיקה ההלכתית של הרב עובדיה יוסף, שאלו הרבנים האשכנזים "איך לא רעדה ידו של הרב יוסף לכתוב שמותר לחתוך עוגה שיש עליה אותיות, בשבת".

הנהלת "אגד" הביעה אמון בחברי המזכירות וביו"ר

מאת אריה ארד

הנהלת "אגד", שנתכנסה אתמול לישיבה מיוחדת בירושלים, הביעה פה אחד אמון מלא בחברי המזכירות וביושב ראש שלה, שלמה לוין.

בהצבעת האמון השתתפו 25 מתוך 27 חברי ההנהלה.

ההצבעה נערכה בעקבות האשמת שווא שהעלו שני חברים בדבר תפקוד לקוי של המזכירות ושל היו"ר, כפי שפורסם ב"דבר" בשבוע שעבר.

לתושבי דימונה
וראש העיר גבי ללוש
ליובל ה-40

"בִּבְרָכַּת
יְשָׁרִים
תָּרוּם
קָרֶת..."
משלי י"א, י"א

מפעלי ים המלח
קבוצת הברום
ברומכימי (הולנד)
ג'יוליני כימי (גרמניה)
פריקלאס ים המלח
איי.די.אי. טכנולוגיות
רמי. תעשיות קרמיקה
תכשירי פרין
רותם-אמפרט-נגב
דשנים וחמרים כימיים
חרסית וחול זך בנגב
כי"ל פרוייקטים
מפעלי תובלה
כתר תובלה
תמי-מכון למחקר ופיתוח
מכרות נחושת תמנע
אדום מחצבים ופיתוח

כימיקלים לישראל בע"מ

מפעלי מתכת קדמני בע"מ
אזור התעשיה ירכא
טל. 961185-6
ברכות חמות
לעירית דימונה
ולראש העיר מר גבי ללוש
לרגל חגיגות 40 שנה להיווסדה
שאו ברכת תנופה ופיתוח

לעירית דימונה
ולראש העיר מר גבי ללוש
ברכות ואיחולים
לרגל מלאת
40 שנה לעיר
דרכים
ברכת שגשוג ופריחה

לדימונה ולתושביה
לרגל חגיגות 40 שנה להיווסדה
המשך בנין ופריחה
אולמי לחיים דימונה
טל. 07-55566

לחברנו
שמי שפירא
אתך באבלך במות
אמך ז"ל
לשכת המס מרחב ערון שמרון
ההנהלה והעובדים

תנועת העבודה הציונית העולמית
מתאבלת על מותו של
בוריס בלינדר ז"ל
יו"ר התנועה בברזיל
ויו"ר הפדרציה הציונית
ג'וזי וידצקי אהרון ידלין
וכל חברי תנועת העבודה הציונית העולמית

לחברתנו
סיגל לוי
איתך באבלך במות
אביך ז"ל
בנק הפועלים בע"מ
סניף אבן-יהודה

בצער רב אנו מודיעים
על פטירתה של
שרה אומנסקי
ההלוויה תתקיים היום, יום שישי,
ו' טבת תשנ"ה 9.12.94, בשעה 10.00 בבוקר
בבית העלמין סנהדריה בירושלים.
הקרן לטיפול בחסויים

קבלת מודעות אבל
177-022-88 55

מודעות
בהטבות הגדולות ביותר!!
177-022-29 29

פסיכיאטרים: כריסטיאן דידייה שפוי בדעתו

ארה"ב מוכנה לשלוח עד 25 אלף חיילים לבוסניה לסייע במבצע פינוי כוח האו"ם

– מוסרים מקורות בממשל האמריקאי; הסרבים שיחררו 55 שומרי־שלום קנדים ואיפשרו מעבר שיירת סיוע לחיילים מבנגלדש, הלכודים בצפון מערב בוסניה

וושינגטון (א.פ.). – ארה"ב עשויה לשלוח עד 25 אלף חיילים לבוסניה כדי לסייע בפינויים של שומרי־השלום של האו"ם מהמדינה שסועת הקרבות – מסרו אתמול פקידים בוושינגטון.

ההחלטה מייצגת שינוי בהשקפתו של קלינטון, שסירב עד כה לשלוח כוחות רגלים לבוסניה.

"הנשיא מאמין כי חשוב שארה"ב, כמנהיגת נאט"ו, תהיה מוכנה לסייע לבנות בריתה אם הן בצרה", מסר מקור בממשל האמריקאי. פעילות חיילי ארה"ב תוגבל למבצעי הצלה, ולא למאמץ המתמשך של שומרי־השלום. הכוחות האמריקאיים יסוגו מהשטח בעקבות נסיגתם של כוחות האו"ם, מסר המקור בממשל.

מקור בכיר בפנטגון, שביקש להישאר בעילום שם, אמר כי כל הכוח האמריקאי יהיה מורכב "ממספר בריגדות".

מקור אחר אמר כי התוכנית של נאט"ו תצריך כשבע עד שמונה בריגדות, משמע בין 35 ל־40 אלף חיילים, בהתאם לשאלה אם הבריגדות יהיו חמושות בטנקים. מקורות צבאיים אומרים כי משמעות הדבר היא שעד 25 אלף חיילים אמריקאים יהיו מוצבים על הקרקע בבוסניה, מכיוון שהכוחות האמריקאיים יהוו את רוב כוח ההצלה.

בניו־יורק אמר דובר האו"ם פרד אקהרד כי אין לו מידע רשמי על נכונות ארה"ב לסייע במבצע הפינוי. הוא אמר שהתוצעה האמריקאית הובאה בפני נאט"ו ולא ישירות לאו"ם. הוא אמר גם שנאט"ו והאו"ם עובדים בצוותא בימים האחרונים כדי להכין את תוכנית הנסיגה.

מועצת הביטחון עדיין לא החליטה על הנסיגה, ומקור צרפתי, שדיבר בעילום שם, אמר כי אין תוכנית מיידית לדיון בשאלה זו.

קרוב ל־20 מדינות תרמו סך כולל של 23 אלף חיילים לכוחות שמירת־השלום בבוסניה. בעקבות כשלון מאמצי התיווך והידרדרות המצב בבוסניה, ביקשה צרפת מהאו"ם ומנאט"ו לעבד תוכניות להסגת כוחות שמירת־השלום.

בהדגישו כי האו"ם מקווה שהנסיגה תימנע, אמר מקור אחר בממשל האמריקאי כי שומרי־השלום מילאו תפקיד מרכזי במישור ההומניטרי וכי נסיגה "תגביר את הסיכוי לטרגדיה אנושית אמיתית".

עם זאת, אמר המקור כי הנשיא מוכן עקרונית להציב חיילים אמריקאים לרשות נאט"ו, למבצע של פינוי הכוחות. כל צעד מעשי, אמר המקור, יהיה כפוף לאישור הנשיא ולהתייעצויות עם הקונגרס.

הסרבים־הבוסנים שיחררו אתמול כמה עשרות שומרי־שלום קנדים והתירו לחדש את שיירות האספקה בכמה מקומות. מסמך חשאי של האו"ם שהגיע לידי סוכנות א.פ. מלמד על שיפור קל ביחסים עם הסרבים ועל אפשרות לחידוש שיירות המזון.

מקורות או"ם ופקידים במשרד ההגנה הקנדי אמרו כי 55 קנדים, שהוחזקו על־ידי הסרבים משך 15 יום כבני ערובה נגד התקפות אוויריות נוספות, שוחררו ושבו לבסיסם בויסוקו, 25 ק"מ צפונית מערבית לסראייבו.

הסרבים ממשיכים להחזיק ב־300 שומרי־שלום, רובם צרפתים או אוקראינים.

מאות שומרי־שלום נעצרו בידי הסרבים, לאחר שלוש התקפות אוויריות של נאט"ו לפני שבועיים. כמה קבוצות חיילים שוחררו קודם לכן, אך הסרבים אמרו כי לא כולם ישוחררו וכן כי לא יתירו שיירות אספקת המזון, עד שיפסיקו האיום של נאט"ו בהתקפות אוויריות.

בינתיים הולה שיירה של 14 משאיות, הנושאות מזון ודלק, לעשות את דרכה אל הגדוד הבנגלדשי הלכוד בתוך לחימה עזה בצפון מערב בוסניה.

דוברת האו"ם קלייר גרימס אמרה שהשיירה הורשתה לעבור אל שטח המוחזק בידי הסרבים בתוך קרואטיה. לשיירה היה מלווה סרבי, ומקורות או"ם מצפים כי השיירה תגיע ליעדה.

אנשי האו"ם מתכננים לפנות 400 מתוך 1,200 החיילים הבנגלדשים, שכמעט אינם חמושים, ואינם מסוגלים להתמודד עם הלחימה בצפון מערב בוסניה.

מייג'ור הרב גורדמלן, דובר האו"ם, אמר כי הסרבים־הבוסנים איפשרו לשיירות מזון להביא ציוד למחנות או"ם בסראייבו, גוראז'דה וזאפה, אך לא הרשו מעבר דלק.

מיזכר האו"ם, שהושג בסראייבו, ציטט "סימנים חיוביים" בכך שהסרבים־הבוסנים הקלו את ההגבלות על חופש התנועה של שומרי־השלום.

נשיא צ'צ'ניה שיחרר את כל השבויים הרוסים

גרוזני (עי"ר). – נשיא צ'צ'ניה דז'וחאר דודאייב מסר אתמול לידי שלטונות רוסיה שבויים רוסים, שנתפסו ב־26 בנובמבר כאשר כוחות המתנגדים לשלטונות ניסו לכבוש את גרוזני, בירת הרפובליקה הפורשת.

דודאייב אמר לכתבים שנכחו בטקס, כי בצ'צ'ניה נותר רק אסיר רוסי אחד. לדבריו, האסיר חולה ולא ניתן להעבירו כרגע.

דודאייב הסכים לשחרר את כל האסירים, לאחר השיחות שנוהלו ביום שלישי עם שר ההגנה הרוסי פאבל גראצ'ב. משלחת רשמית שבראשותה עומד גנרל איוואן צ'יז הגיעה לגרוזני כדי לקבל לידיה את האסירים. "אני סבור כי מעשהו של דודאייב נבע ממניעים הומניים", אמר צ'יז לכתבים.

המנהיג הצ'צ'ני קיים את הבטחתו לגראצ'ב, למרות העובדה שרוסיה הקשיחה את יחסה כלפי המחוז הפורש.

רוצח משתף הפעולה הצרפתי רנה בוסקה – יועמד לדין

פאריס (עי"ר וא.אף.פ.). – האיש שרצח ב־1993 את רנה בוסקה, שעמד בימי מלחמת העולם השניה בראש המשטרה של משטר וישי בצרפת, ששיתפה פעולה עם הנאצים, יועמד למשפט בעוון רצח בכוונה תחילה – מסרו אתמול מקורות משפטיים.

פסיכיאטרים קבעו כי הרוצח, כריסטיאן דידייה, 50, היה שפוי בדעתו בעת ביצוע המעשה.

דידייה, שהודה במעשה באוזני עיתונאים שעות ספורות לאחר רצח בוסקה, ב־8 ביוני אשתקד, ירה ארבעה קליעי אקדח בבוסקה, כאשר זה פתח לפניו את דלת דירתו בפאריס. שעות ספורות לאחר מכן הזמין עיתונאים לחדר מלון, בעיבורי פאריס, כדי לספר להם את פרטי המעשה.

בוסקה כיהן כמזכיר כללי של משטרת וישי, מאפריל 1942 עד דצמבר 1943, והיה אחד מאנשי־המפתח האחראים לגירוש 73 אלף יהודים צרפתיים וזרים למחנות הריכוז בגרמניה. ב־1992 הואשם בפשעים נגד האנושות.

פולמוס גדול התלקח בחודשים האחרונים לאחר פירסום ספר מאת העיתונאי פייר פיאן, שגילה כי בוסקה ומיטראן היו מיודדים עד שנות ה־80. נשיא צרפת אמר בספטמבר כי נפגש עם רנה בוסקה "כתריסר פעמים" אחרי השיחרור מהנאצים, וכי לא נפגשו עוד מאז 1986.

בוסקה נורה למוות חודשים ספורים לפני שאמור היה לעמוד לדין. בין היתר הואשם, כי היה אחראי לאיסופם של יותר מ־12 אלף גברים, נשים וילדים יהודיים בפשיטות של המשטרה הצרפתית ביולי 1942, והעברתם לידי הנאצים. רק קומץ מהם ניצל ממחנות המוות.

בוסקה נשפט על סעיפים קלים אחרי המלחמה, ולאחר מכן היה מידידיו הקרובים של מיטראן.

מייג'ור קורא לנציגי המחתרת הפרוטסטנטית להיכנס למו"מ

ההודעה נמסרה ערב תחילת השיחות בין הממשלה לשין פיין

לונדון (עי"ר). – ראש ממשלת בריטניה ג'ון מייג'ור קרא אתמול לנציגים המדיניים של תנועת המחתרת הפרוטסטנטית בצפון אירלנד לפתוח בשיחות גישוש ב־15 בדצמבר.

מייג'ור מסר את הודעתו בפרלמנט, ערב תחילת שיחות הגישוש בין נציגים בריטיים לבין נציגי שין פיין, הזרוע הפוליטית של הצבא האירי הרפובליקאי.

הודעתו של מייג'ור נועדה להבטיח ללוחמי המחתרת הפרוטסטנטים, כי הממשלה הבריטית לא תפלה בין שני הצדדים בעימות בצפון אירלנד.

נציגי השין פיין הוזמנו לפתוח בשיחות גישוש שלושה חודשים לאחר ה־1 בספטמבר, תאריך בו הודיע האי־אר־איי על הפסקת אש בצפון אירלנד.

המחתרת הפרוטסטנטית הודיעה מצידה על הפסקת אש שלושה שבועות לאחר מכן.

מייג'ור אמר כי הוא מקווה ששני הצדדים "יראו מחוייבות רצינית לשיחות השלום", כדי שהשלום בצפון אירלנד יישאר בתוקף ויהיה יציב. עם זאת הוציא מכלל אפשרות מתן חנינה לאלה שנאשמו ברצח.

השיחות, העומדות להיפתח ב־15 בדצמבר, נועדו לקרב את שני הצדדים למשא־ומתן על עתיד המחוז.

בני משפחות הנעדרים בארגנטינה יזכו לפיצויים

בואנוס איירס (עי"ר.סי.א.). – הסנאט בארגנטינה אישר חוק המעניק פיצויים לבני משפחותיהם של אנשים שנעלמו במה שכונתה "המלחמה המזוהמת" בשנות ה־70, בימי המשטר הצבאי.

לפי נתונים רשמיים, כ־9,000 בני אדם נעלמו בימי השלטון שבין 1976 ל־1983, כתוצאה מפעילות הצבא. ארגונים הפועלים למען זכויות האדם אומרים את מספרם ב־30 אלף.

לפי החוק, בני משפחותיהם של אנשים שנעלמו לפני ה־10 בדצמבר 1983 – מועד חידוש השלטון האזרחי בארגנטינה, יהיו זכאים לפיצוי כספי עד לסכום של 90 אלף דולר.

הצעת החוק הוגשה על־ידי מארסלו לופס אריאס, חבר פרלמנט מטעם המפלגה הפרוניסטית שבשלטון.

על כל מגישי הבקשות לפיצוי להציג מסמכים שיעידו כי הגישו תלונות על המעצר הבלתי־חוקי, לועדה הלאומית העוסקת בעניין הנעדרים.

קלינטון חתם על החוק ליישום הסכם גאט"ט; ארגון הסחר העולמי יחל לפעול ב־1 בינואר

וושינגטון (א.פ. ועי"ר). – נשיא ארה"ב ביל קלינטון חתם אתמול על החקיקה שתהפוך את ארה"ב לחלק מהסכם הסחר העולמי החשוב ביותר בהיסטוריה. אתמול גם אושר רשמית, כי ארגון הסחר העולמי, שיחליף את ארגון גאט"ט, יחל לפעול ב־1 בינואר 1995.

קלינטון אמר אתמול כי ההסכם בין 124 המדינות הוא "הישג לרעיון שאמריקה יכולה להוביל במאה ה־21, ושאין עלינו לחשוש מתחרות".

לדבריו, המסמך בן 22 אלף העמודים של ההסכם הכללי למכסים וסחר – גאט"ט – המקצץ את המכסים ב־38 אחוז ומפיל חומות סחר אחרות, יסייע לעובדים אמריקאים על־ידי הרחבת השוק העולמי למוצרים אמריקאים.

הנשיא חתם על החקיקה המיישמת באולם של ארגון ארצות אמריקה. הוא לווה בידי חברים בממשל, יו"ר הסנאט היוצא טום פולי ומנהיג הרפובליקאים בסנאט, בוב דול, שתמיכתו היתה הכרחית להעברת החקיקה בקונגרס.

"חלק אומרים שהתשובה היא פשוט להתבצר בתוך גבולותינו. זוהי בוודאי אינה אופציה. שום מדינה אינה יכולה להימלט מהכלכלה העולמית, והמדינה החזקה והגדולה ביותר בעולם אינה יכולה להימלט מהכלכלה העולמית", אמר קלינטון.

בנסיונו להרגיע את חששות המעמד הבינוני, אמר קלינטון כי התחרות עם שוקי העולם מתרחשת בכל מקרה וכי על אמריקה לחפש להרחיב את שווקיה באמצעות הסכמים כמו גאט"ט ונאפט"א וכן הסכם נוסף, עם מדינות יבשת אמריקה, שיידון השבוע בוועידת מדינות אמריקה במיאמי, ושמטרתו להשלים את הסכם נאפט"א.

אתמול אישרו בוועדה נציגי 124 המדינות כי ארגון הסחר העולמי, הגוף שיירש את מקומו של ארגון גאט"ט, יתחיל לפעול ב־1 בינואר.

מנכ"ל גאט"ט פיטר סאת'רלנד ציין, כי איש לא התנגד למועד זה. המכשול היחיד שנותר לקראת התחלת פעילותו של הארגון, שנועד לחולל ליברליזציה בסחר העולמי, הוא תהליך האישור.

ביותר ממחצית מבין 124 המדינות החברות בגאט"ט, עדיין לא אישרו הפרלמנטים את החלק המרכזי של ההסכם, "סיבוב אורוגוואי".

דוברים של גאט"ט הדגישו, כי כדי שארגון הסחר העולמי יוכל להתחיל ולפעול במועד, צריכות לפחות 50 מדינות לאשר את ההסכם. סאת'רלנד אמר, כי דבר זה כבר נעשה וכי עתה מצפים שיותר מ־100 מדינות בסך הכל ישלימו את התהליך עד סוף השנה.

מקורות מסרו כי החלטת הקונגרס האמריקאי לאשר את ההסכם בשבוע שעבר, המריצה פרלמנטים רבים אחרים לאשרו.

"סיבוב אורוגוואי" סלל את הדרך להפחתה ביותר משליש של תעריפי המכס ברחבי העולם, ומצפים כי הוא יגדיל את הסחר העולמי ב־500 מיליארד דולר עד שנת 2005.

סאת'רלנד אמר כי הוא גם מקווה שהקמת ארגון הסחר העולמי תוביל ליישוב סיכסוכי סחר תוך הסכמה.

שלשום בלילה החליטו המדינות החברות בגאט"ט על תקופת־חפיפה של שנה אחת, שבמהלכה יסיים גאט"ט את פעילותו וארגון הסחר העולמי החדש יתחיל לפקח על הסחר הגלובאלי ולתווך בסיכסוכים בין מדינות.

הנושא הבא שעליו יצטרכו חברות גאט"ט להחליט, הוא מי יעמוד בראש הארגון החדש. סאת'רלנד הבהיר כי הוא אינו מועמד והוא יעזוב את משרתו עד אמצע השנה הבאה, כאשר יפקע חוזהו.

המלחין הברזילאי אנטוניו קארלוס ז'ובים, שהמציא את מקצב הבוסה־נובה, מת בגיל 67

ניו־יורק (א.פ.). – אנטוניו קארלוס ז'ובים, מלחין הבוסה־נובה הברזילאי שהפך לאחד מכותבי השירים המפורסמים בעולם, כותב שירים כמו "הנערה מאיפנמה", מת אתמול בגיל 67.

ז'ובים מת זמן קצר לאחר שבע בבוקר (שתיים בצהריים שעון ישראל) מהתקף לב בבית־החולים "הר סיני" – אמרה ליוה פלץ, דוברת בית־החולים. הוא אושפז בבית־החולים מאז יום שני. ז'ובים נכנס לניתוח עקב עורקים סתומים בלב – מסרה בריג'ידה באוס, מהקונסוליה הברזילאית בניו־יורק.

נגן הסקסופון המנוח סטן גץ פירסם כמה משיריו של ז'ובים בשנות ה־60, במיוחד "הנערה מאיפנמה".

אנטוניו קארלוס ז'ובים נולד ב־25 בינואר 1927 בריו דה ז'ניירו, בשכונת המעמד הבינוני טיג'וקה. בהיותו בן שנה עברה משפחתו למחוז על שפת הים, ממנו צמח פרסומו של ז'ובים: איפנמה.

בהיותו בן 14 קנה אביו פסנתר לאחותו הלנה ושכר מורה מגרמניה כמורה. האנס יואכים קלוירטר, מהאקדמיה למוסיקה בברלין, הפך למורהו של ז'ובים והשפיע על דור שלם של פסנתרני אוונגארד ברזילאים.

כאיש צעיר, לא תיכנן ז'ובים להיות מוסיקאי. הוא רצה להיות ארכיטקט ועבד במשרד ארכיטקטים בריו. הוא ויתר על כך, אמר, רק משום שלא יכול היה לשאת לבישת עניבה.

בסביבות 1950 החל ז'ובים לנגן במועדוני לילה. ב־1952 קיבל עבודה בחברת התקליטים קונטיננטל, ככותב תווים למלחינים שלא ידעו זאת.

ב־1953 הפך מנהל אמנותי באודאון (כיום אמ"י) אחת מחברות התקליטים החשובות בעולם. שנה אחר־כך החל לארגן, וזמן קצר אחר־כך קיבל תוכנית טלוויזיה משלו שנקראה "טום טום" – משחק מילים בפורטוגזית שמשמעותו "טעם טוב" או "טום הטוב" – כינויו של ז'ובים בברזיל.

ב־1958 הקליט ז'ואאו ז'ילברטו את "דסהפינאדו" של ז'ובים "מחוץ למקצב", ותנועת הבוסה־נובה נולדה. ז'ובים הפך אולי למלחין הנודע ביותר של הבוסה־נובה, המקצבים המזוהים שלו השפיעו על חיי הבוהמה של ריו.

ב־1963 ישב בבר עם המשורר ויניציוס דה מוראס, כאשר אשה צעירה, הלו פינהיירו, חלפה בסמוך והיתה ההשראה לכתיבת "הנערה מאיפנמה".

להיטים אחרים היו "טריסטה" (עצובה), "קורקובאדו" (לילות שקטים של כוכבים שקטים), "אגואס דה מארקו" (מימי מארס) ו"אונדה" (גל). סך הכל כתב יותר מ־400 שירים. ליאונרד פת'ר, מבקר המוסיקה המנוח, כלל את "מימי מארס" כאחד מעשרת השירים הטובים בכל הזמנים.

בשנים האחרונות כתב ז'ובים יצירות קלאסיות בעיקר. באחרונה הוציא אלבום "אנטוניו בראזילאר" – הקלטה ראשונה מזה שבע שנים, בה הופיע הזמר הבריטי סטינג. ז'ובים הופיע גם בתקליטו האחרון של פרנק סינטרה, "דואטים".

ז'ובים חי ברובע ג'רדים בוטאניקו בריו ושהה מדי שנה מספר חודשים בארה"ב. הוא היה מעורב בתנועות אקולוגיות ובתנועה נגד אלימות שנקראה "ויוה ריו".

הוא הוכנס ל"היכל התהילה" של המלחינים בניו־יורק ב־1991.

משפטה של הסופרת טסלימה נסרין ייפתח מחר בבנגלדש

דאקה (עי"א.אף.פ.). – משפטה של הסופרת מבנגלדש טסלימה נסרין, המואשמת כי מתחה ביקורת על הקוראן, ייפתח בשבת בדאקה – הודיעה אתמול פרקליטתה, שרה חוסיין.

אם תורשע, צפויה הסופרת בת ה־32, החיה בגלות בשבדיה, לעונש של שנתיים מאסר בפועל ולתשלום קנס. כתב האישום נגדה הוגש בחודש שעבר, בעת שהייתה כבר בגלות, לאחר שנמלטה מארצה בעקבות איומים להתנקש בחייה מצד ארגוני דת קיצוניים.

הפרקליטה ציינה כי עתירה שהוגשה השבוע, לביטול המשפט, נדחתה.

מאחר ובבנגלדש אין חוק נגד חילול השם, תועמד נסרין לדין לפי חוק האוסר פגיעה ברגשותיהן של קבוצות דתיות.

הקיצונים המוסלמים, ובעיקר המפלגה ג'מעאת־א־איסלאמי, דורשים מאז תחילת הפרשה, לחוקק חוק נגד חילול השם.

עו"ד חוסיין ציינה כי איש מקרב שתי תנועות איסלאמיות קיצוניות, שקבעו פרס לראשה של טסלימה נסרין, טרם הועמד לדין על־ידי הממשלה.

ביום ג' הקרוב הונדה סיוויק יכולה להיות שלך

איך משתתפים?

שולחים 4 עטיפות של שוקולד עלית שאתם אוהבים, מכל סוג שאתם רוצים, ל:

מבצע שוקואוטו ת.ד. 57071 ת"א מיקוד 61570 — ההגרלה תשודר ביום שלישי ב־9:00 בערב בערוץ 2. מועד ההגרלה האחרון: 13.12.

בהגרלת "שוקואוטו" שנערכה ב־6.12.94 זכו:

שרי פלר מקרית גת זכתה בהונדה סיוויק ● שוש אנצ'יקובסקי מאשדוד זכתה ב־10,000 ש"ח לקניות עם GoldMasterCard

הזוכים בכרטיסים למחזמר "הכל שבט!"

מש' ופרמן, ב"ב; שולה כהן, בית שמש; שמעון ולצהורן, ק. אתא; מש' לקס, ב"ב; תאודור אידיס, ר"ם; מש' וינברג, ר"ם; כהן אורה, לוד; בן יחיאל יהודית, ראשל"צ; אוחנה רינת, נצרת עלית; בלבים תקוה, חולון; דבורה הוכברג, ב"ב; משה טבול, חיפה; חיה בייכר, ק. גת; דותן שיפוני, בית קמה; עדנה עייני, רחובות; מלכנר שוש, הוד השרון; מוריס מועלם, חולון; ליאת ססינו, חיפה; אורלי אוחיון, ק. אתא; אבי קאס, חיפה; מש' שטיגליץ, ק. אתא; הדה פרידמן, צפריה; שייח זהבה, יהוד; אליעזר שרון, חיפה; מרסל סרוסי, ק. שמונה; מש' ניר, אלון שדות; מלכה יצחק, עכו; אני נסנס, ר"ם; מרי סל, צפון השומרון; אלפו שלמה, ת"א; מש' מוזס, אילת; אנטה פוקס, ת"א; מגירה אסתר, אופקים; מש' ברודי, ר"ם; איציק קמפה, רחובות; רוחמה אמרבק, טבריה; דותן רוזי, עתלית; מזבורייב בני, ב"ש; רחל דיין, ראשל"צ; בר לוי זיו, נתניה; שחר חנה ואמנון, ק. ביאליק; איתנה וחיים בנדסטן, נתניה; נופר רעיה, חדרה; משה שוקרון, באר יעקב; ניצני משה, ר"ג; אילן גבאי, הרצליה; ורטוי זיוה, ראשל"צ; קורין צורי, נתיב העשרה; הן דבורה, חולון; טלי שפירא, אביחיל; יעקב שוטה, ר"ג; טי שביט והדר, ניר עם; ערן כהן, ק. מוצקין; גלן אבי, בת־ים; כהן גבריאל, ק. גת; אלמוג ארן, אשדוד; ראובן לוטר, ב"ב; אתי עובדיה, ג. שמואל; מש' כהן, ר"ם; אסנת כפיר, כפר פינס; לביא נפתלי, כרמר; מש' דשני, ב"ש; שמעוני צליל, אופקים; שרעבי אריאל, חולון; נירה סבר, ב"ב; רחל יעקובכהן, אורי בינה; עדינה זיברט, אשדוד; ריקי דוק, ראש העין; זגורי יוסי, ת"א; מאיר עפרה, ק. מוצקין; בן ציון ספירא, באר יעקב; מש' עפר, כנרת; מיטל מור, נהריה; מש' רוזמרין, חיפה; סתי סמוד, עכו; מש' גדיר, ר"ם; וסים עלי יחיא, קרע; רועי יחזקאל, יקנעם עלית; מש' רושעלד, ב"ב; ידין שחף, המעפיל; גל תמרי, ראש העין; גנוד רחל, עפולה; עדנה וישראל זכאי, חיפה; מזרחי ששון, ר"ם; חן פלוס, אן קלין; נרינברג רותי, אלעזרי; בלהה אהרוביץ, ב"ב; אלבו מרים, חיפה; אטילין פרלה, עפולה; אריאל הסל, חיפה; תומר לוי, ת"א; מש' ברנט, נתניה; חפץ ויקטור, אזור; מורן ראנה, נהריה; מש' כהן, נוה יעקב מזרח; מש' בירובסקי, ערד; אוזן בוזיה, פ"ת; ימית חדד, הוד השרון; עמית יוגר, אופקים; דוזו נבאי, בית־שאן; אורי סהנים, כפר מסוס; עבודי אביבה, חולון; גורן מלכה, רעננה; אילן ניצן, עין חוד מאוחר; חיים סטרו, ק. ביאליק; אסף בסאן, ראשל"צ; מש' קליה, מיתר; מגלן יהודית, כפ"ס; נועה יחיאלי, אילון; אבינו מירי, אריאל; אבי קאס סלאס, חיפה; מרים נחום, חיפה; ענת אשכנזי, ב"ש; מש' קלפהולק, ר"ם; סלאס קאס אבי, חיפה; דבורה טלדברג, ירושלים; חווה קריספסל, שדרות; צפורה ויס, הוד עם; מש' ערבליך, ר"ם; נאוה גלן, ק. אתא; דוד ווייל, ק. אתא; טלי גילהר, ראשל"צ; אברהם אביטל, מעוז ציון; סימה ומפולסקי, ר"ם; מור עומר, צפת; שרי בהודנן, ר"ם; יחזקאל גינצבורג, חיפה; עומר תביבה, כרמיאל; מש' רוזנשטריך, ב"ב; טבב ירון, ת"א; מש' דוסטור, חיפה; יהושע שוואורץ, חצור הגלילית; רונית מנצור, הרצליה; נורית כהן, יקנעם עלית; רבקה אולמן, ב"ב; מש' רובינשטיין, ק. ביאליק; כהן שושנה, צפת; קלאודיו גרצוולף, ר"ם; גילה נוזי, ר"ם; מרי ויזר, דרך החורש; נילי גלעד, חיפה; ישראל גיזלבריים, פ"ת; מש' הכט, ב"ב; כפיר כץ, ק. חיים; בבר צביה, הבונים; חיים הצלה, ב"ש; דולב כהן, ראשל"צ; אילנית בלך, ראש העין; מש' רסלר, ר"ם; סאהא פאסמה, כפר באדול; מש' טשליגר, ב"ב; משה אידיס, ר"ג; דוואן אסתר, אשדוד; עובדי דור, אשקלון; רותנה ולין, מעניה; אלעד אליהו, ב"ש; מש' קישקש, ר"ם; ורדי דן, רכסים; ליאת אלקריה, חולון; תהילה מגור, אשקלון; הגר ורדי, ראש הנקרה; מש' דהאן, ר"ם; שי לוי, ב"ש; זהבה ענבר, אילון; יפת דפנה, נתניה; קמינצק גילה, רחובות; יחיאל קוטיר, ת"א; סרבלסקי דיקלה, בית הגדי; טרקל שירן, חיפה; אריס בר, גן שומרון; פאר הילה ושי, עתלית; טרה וינלס, ר"ם; משה עמיאל, חיפה; שגסר בינה, ב"ב; מש' כהן, ר"ם; ענבר רפאל, עברון; מש' רובינשטיין, ב"ב; אהרוה ארם, בית השיטה; ה. גולדברג, ר"ם; סימון שירי, טבריה; שלום מירה, פ"ת; חנה אליאס, חיפה; לנה חורן, רחובות; מש' כהן, לוד; נירית רבינו, אשדוד; רימר שפרה, פ"ת; פיטר הניה, חיפה; מש' זלוף, נתניה; שמעון רייכמן, ב"ב; חנה גלנדר, ר"ג; רובינשטיין אורי, כפר־סבא; רביד אלוני, הר־אדר; חנה רחל, ר"ג; אליעזר לוצקין, ר"ם; בנימין הרשקוביץ, ר"ם; שמעון יהודה, ירוחם; אראלה דרורי, חיפה; הילה סטרן, חולון; גלבוע אידית, רמת שי; תום פסטר, חולון.

טוב לי עם עלית

מבצע שוקאוטו בגלל הפרסים... בגלל השוקולד...

גני הדר מפעלי תיירות בע"מ

אסיפה כללית יוצאת מן הכלל
התקשרויות החברה עם בעלי שליטה

הננו להודיעכם כי אסיפה כללית שלא מן המנין של בעלי המניות בחברה זומנה ליום חמישי, 29.12.94 בשעה 16:00 במשרדי חברת קיטאל השקעות ופיתוח בינלאומי בע"מ, רח' יגאל אלון 120, קומה ג' ת"א.

על סדר היום:

אישור עסקאות של החברה עם בעלי שליטה.

1. **שם בעלי השליטה שיש להם ענין אישי בהתקשרויות:**
   - 1.1 מלונות הים התיכון בע"מ.
   - 1.2 יאיר ובמן ודן ובמן.
2. **מהות הענין האישי**
   - 2.1 מלונות הים התיכון בע"מ, הינה בעלת השליטה בחברה ומחזיקה בכ־51% מהון המניות שלה. כמו־כן קיים הסכם הצבעה בין מלונות הים התיכון בע"מ לבין מר יאיר ובמן. מלונות הים התיכון הינה החברה האם של ר.מ. כרמל תיירות ונופש בע"מ (להלן: "ר.מ. כרמל").
   - 2.2 יאיר ובמן מחזיק בכ־14.6% מהון המניות של החברה והינו אביו של מר דן ובמן. חברת אפרת פיתוח וייצור בע"מ הינה חברה בשליטתו של מר יאיר ובמן.
3. **התנאים העיקריים להתקשרויות**
   - 3.1 אישור תשלום סך של 600,000 דולר למר יאיר ובמן כפיצוי בגין ביטול הסכם הניהול מיום 1.1.93 בינו לבין החברה.
   - 3.2 אישור בדיעבד של תשלום של 20,000 ש"ח לחודש, למר דן ובמן שכיהן כדירקטור בחברה, בגין עבודתו בחברה-בתקופה יולי - דצמבר 1993.
   - 3.3 אישור התקשרויות של החברה עם ר.מ. כרמל בהסכם ניהול. לפיו ר.מ. כרמל תנהל את מלון נהר הירדן לתקופה של 5 שנים בתוקף מיום 1.1.94 עם אופציה להארכה ב־5 שנים נוספות כשלאחר שנתיים ראשונות קיימת סמכות לדירקטוריון החברה להפסקת הסכם הניהול. התשלום לר.מ. כרמל הינו בגין סכומים לכיסוי עלויות ישירות של ר.מ. כרמל בניהול המלון בהתאם לעלויות בפועל, וכן 10% מהרווח התפעולי של מלון נהר הירדן לשנתיים הראשונות ו־15% לאחר שנתיים.
   - 3.4 אישור ביטול רכישת קרקע חוף אפרת שנרכשה בשנת 1989 ע"י חברה בת של החברה מאת אפרת פיתוח וייצור בע"מ (להלן: "אפרת"). אפרת תחזיר לחברה את הסכומים ששולמו על ידה בתשלומים צמודים למדד נושאי ריבית בשיעור שנתי של 2.5%. 1/3 מהסכום יוחזר עד 31.12.96 ו־2/3 מהסכום יוחזרו בתשלומים חצי שנתיים עד 1.7.2001.
4. **מקום כינוס האסיפה הכללית ומועדה**
   האסיפה הכללית זומנה ליום חמישי, 29.12.94 שעה 16:00, במשרדי קיטאל השקעות ופיתוח בינלאומי בע"מ רח' יגאל אלון 120, קומה ג' ת"א.
5. **הרוב הנדרש באסיפה כללית ובאסיפה כללית נדחית, לאישור התקשרות**
   - 5.1 האסיפה הכללית רשאית לאשר את ההתקשרויות הנ"ל בהחלטה שתתקבל במנין קולות רוב הנוכחים הזכאים להשתתף בהצבעה; במנין קולות הרוב ייכלל לפחות שליש מקולותיהם של מי שאינם בעלי ענין אישי בהתקשרות הנוכחים בהצבעה.
   - 5.2 לא נכחו באסיפה הכללית מי שאינם בעלי ענין אישי בהתקשרות, רשאית החברה לאשר את ההתקשרות באסיפה כללית נדחית, בהצבעה במנין קולות רוב הנוכחים בהצבעה. על מועד האסיפה הנדחית תנתן הודעה נפרדת.
6. **המקומות והמועדים בהם ניתן לעיין בדו"ח המיידי**
   ניתן לעיין בדו"ח המיידי שיפורסם, במשרדי החברה, במלון "נהר הירדן" בטבריה, בשעות העבודה הרגילות. חבר המעוניין למנות שלוח להצבעה, חייב להפקיד ייפוי כח במשרדי החברה, במלון נהר הירדן בטבריה, 48 שעות לפני מועד כינוס האסיפה.

בפקודת הדירקטוריון

רשף מחשבים וציוד היקפי (1982) בע"מ

(להלן החברה)

הודעה לציבור מחזיקי כתבי אופציה (סדרה 2)

בהתאם לתשקיף הנפקה של החברה מיום 25.2.93 (להלן – התשקיף) סעיף 3.4.10 ס.ק. 10 ניתנת הודעה כדלקמן:

כתבי אופציה (סדרה 2) הנתנים למימוש למניות רשף כך שכל כתב אופציה ימומש למניה אחת בת 1 ש"ח ע.נ. כנגד תשלום במאומן של מחיר המימוש בסך 1 ש"ח צמוד למדד המחירים לצרכן שפורסם בגין חודש ינואר 1993 וכנגד מסירת כתב האופציה מקורי, יפקעו בתאריך 31.12.94. כל כתב אופציה (סדרה 2) אשר לא ימומש עד יום 31.12.94 ועד בכלל, דהיינו שהודעת המימוש מחיר המימוש, וכתב הקצאת האופציה המקורי לא יתקבלו במסלקת הבורסה או בחברה עד אז בהתאם להנחיות הבורסה המפורטות בסעיף 3.4.4 בתשקיף, לא יקנה למחזיק בו זכות כלשהיא ויהיה בטל ומבוטל לאחר התאריך הנ"ל.

בכבוד רב,
רשף מחשבים וציוד היקפי (1982) בע"מ

חברת החשמל לישראל בע"מ

ח"י החשמל – שירות טלפוני להודעות על תקלות 24 שעות ביממה

ירושלים	02-580666	נהריה	04-933555
תל־אביב	03-5633777	נתניה	09-602988
חיפה	04-647777	עפולה	06-423333
אילת	07-372191	פתח־תקוה	03-9394488
אשדוד	08-511688	צפת	06-970211
אשקלון	07-770088	ראשון־לציון	03-9632488
באר־שבע	057-462666	רחובות	08-371388
טבריה	06-792275	רמלה	08-221313
חדרה	06-223133	רעננה	09-906188
כרמיאל	04-881731	אריאל	03-9366345-6-7
בית שמש	02-911669		

פינה חמה ללב"י

הקרן למען בטחון ישראל

לב"י עם חיילי צה"ל

קרן לב"י מציינת 15 שנה לפעילותה

לציון האירוע עורכת קרן לב"י מבצע התרמה ארצי בשיטת "הדיוור הישיר" המופנה לכל המגזר העסקי במדינת ישראל.

לכל עסק, חברה ועצמאי נשלחה מעטפת חלון ובתוכה טופס התרמה ומעטפת החזר מבויילת.

אנא פיתחו את המעטפה ואת ליבכם למען הקרן לביטחון ישראל.

חשוב שנת המס 1994 מסתיימת – תרומתכם לקרן לב"י מוכרת לצורכי מס הכנסה.

היום יותר מתמיד - תן לבך ללב"י

קרן לב"י: רח' ד' (אתיאו) 17, הקריה, תל־אביב 61734
טל. 03-5695610, 6975183

"האמנה בין חברת חשמל ולקוחותיה – גימיק זול"

מאת הדס נייפמן

"האמנה בין חברת החשמל ולקוחותיה היא לא יותר מגימיק זול ואין בה כדי להיטיב עם הצרכנים. זו אמנה חד צדדית שהוכנה על ידי המחלקה המסחרית של חברת החשמל ונועדה לשרת את האינטרסים הכלכליים של החברה ולא את הצרכן". ביקורת חריפה זו השמיע המהנדס צבי נאמן, יו"ר איגוד מהנדסי החשמל וחבר הנהלת איגוד המהנדסים והאדריכלים העצמאיים.

נעמן מצביע על הרעה בתנאי השירות לצרכנים הנובעת מהאמנה. לדוגמה: החלפת חיבור לשלוש פאזות נמשך היום (ללא הבדיקה) כחודשיים. האמנה מבטיחה התחייבות לבצע את החלפת החיבור בתוך ארבעה חודשים. חברת החשמל מבטיחה לקנוס את עצמה בכמה מאות ש"ח במקרים של איחור בביצוע החיבור.

"הדבר מעורר גיחוך", אומר נעמן, "שכן כאשר מפעל מזמין חיבור לחשמל הוא נדרש לשלם לחברת החשמל כ־200 אלף ש"ח, ואילו החברה נוטלת על עצמה קנס של כמה מאות ש"ח בלבד. איחור כזה הינו קריטי ועלול לעכב הפעלת קו ייצור ואספקת מוצר. עיכובים אלה מסתכמים בהפסדים גבוהים בהרבה". הוא הוסיף כי "במדינות מתוקנות מטילים קנס גבוה מזה עבור כל יום איחור".

נעמן מוחה על הצורך להזעיק את חברת החשמל במקרים של שריפת הנתיך המרכזי. "מדוע לא תספק החברה לצרכנים נתיכים רזרביים והם יחליפו אותם בשיטת "עשה זאת בעצמך" או על ידי חשמלאי"?

נעמן הדגיש, כי איגוד מהנדסי החשמל פנה כבר לפני שנתיים וביקש להיות מעורב בניסוח האמנה, אך לא נענה.

"לאפשר יצוא בשר מעובד ללא מכס למדינות האיחוד האירופי"

מאת הדס נייפמן

"על שר האוצר, אברהם שוחט, ושר התעשייה והמסחר, מיכה חריש, לפעול כדי לאפשר יצוא של מוצרי בשר מעובד ללא מכסים למדינות האיחוד האירופי". כך אמר אריה וינגר, יו"ר פורום יצרני הבשר שליד התאחדות התעשיינים. זאת בעקבות הכרזת משרד המסחר והתעשייה, על פתיחת יבוא של בשר ומוצרי בשר מעובדים לישראל כולל בשר לא כשר.

הוא הוסיף, כי מצב זה יוצר בעיה של חוסר הדדיות המקשה רבות על יצרני הבשר. וינגרד מסביר, כי מחד גיסא נחשפת תעשיית הבשר המעובד ליבוא מתורכיה ומאירופה, נתקלים יצרני הבשר בקשיים ביצוא למדינות אפט"א והקהילייה. הוא קרא לממשלת ישראל לעודד פתיחת שווקי יצוא בפני תעשיית הבשר והעופות.

עוד אמר, כי הצטרפותן הצפויה של מדינות אפט"א לאיחוד האירופי וביטול המכס בין הקהילייה האירופית לאפט"א כתוצאה מכך, יפגעו קשות ביצוא הבשר המעובד מישראל, לעומת היצוא ממדינות הקהילייה למדינות אפט"א.

"עד היום", אמר וינגרד, "המכס וההיטל שהוטלו על היצוא מישראל למדינות אפט"א היה זהה למכס שהוטל על יצוא מארצות הקהילייה למדינות אפט"א. עם הצטרפות מדינות אפט"א לאיחוד האירופי יוטל היטל על יצוא חקלאי מישראל לארצות אפט"א והקהילייה בשיעור של 17%.

"אימג' בנק" תספק מאגר שקופיות לחברות בירדן

מאת הדס נייפמן

חברת אימג' בנק תספק מאגר שקופיות לחברות ירדניות העוסקות בשיווק ובפרסום. הסכם ראשון מסוגו בפיתוח קשרי עסקים נחתם בין חברת אימג' בנק ישראל, העוסקת בשירותים לפרסום ושיווק לבין קבוצת אנשי עסקים בירדן. על־כך מסרה אביבה וינמן, מנכ"ל מאגרי אימג' בנק ישראל.

הגורמים העסקיים בירדן פנו אל חברת אימג' בנק מיד לאחר חתימת הסכם השלום בין ישראל וירדן. משלוחי הזמנות ראשונים כבר יצאו לעמאן. במקביל הודיעה וינמן, כי לחברה קשרי מסחר הדוקים, שפתחה לאחרונה עם כמה גורמים בתחום הפרסום במצרים. עוד הודיעה, כי בוצעו כמה עסקות ראשוניות בין אימג' בנק ישראל לראשי חברות העוסקות בפרסום ברשות הפלסטינית בעזה, בחברון ובשכם.

בימים אלו מלאו 20 שנה לאימג' בנק העולמית. אימג' בנק ישראל הוקמה במרץ 1987, ונמצאת בבעלות מלאה של אביבה וינמן. היא מציעה פתרונות קריאטיביים בתחום הצילום לחברות הפרסום, משרדים לעיצוב גרפי וחברות להפקת סרטים. החברה מחזיקה מאגר המכיל כ־500 אלף שקופיות של צילומים ואיורים ומאות שעות של סרטים המשמשים בעיקר לצורך הפקת סרטוני פרסומת, תדמית ומכירה של חברות.

פיאט פונטו מכונית השנה 1995

מחירי הירקות ממריאים שוב: המלפפונים נמכרים ב־10 ש"ח

האשם התורני – מזג האוויר

מאת דן הלוי

מחיר המלפפון הגיע אתמול לשיא חדש ונמכר במחיר של עד 7.40 ש"ח לק"ג בשוק הסיטונאי, לעומת 3.50 עד 4.00 לפני שבוע. המחיר לצרכן גבוה יותר ומגיע לעשרה שקלים בחנויות המובחרות. במקביל ניתן להשיג מלפפונים בשוק הסיטונאי גם במחיר של 6 עד 6.5 ש"ח לק"ג.

מחיר העגבניות עלה שוב גם הוא והגיע למחיר של 8.20 ש"ח לק"ג לעגבניות מיובאות ועגבניות חממה, עלייה של 30 אחוז לעומת השבוע שעבר. מחיר ק"ג תפוחי אדמה עלה ב־20 אחוז והגיע ל־2.60 עד 2.80 ש"ח לק"ג בשוק הסיטונאי. מחיר הכרוב, הקישואים והסלק הוא 5.5 עד 6.5 ש"ח לק"ג. מחיר ק"ג תות שדה ירד מ־25 ש"ח ל־20 ש"ח, עקב כניסה מוגברת של תות מרצועת עזה. מחיר המלונים עלה ל־2.00־2.50 ש"ח לק"ג.

מנהל המחלקה לשיווק במשרד החקלאות, נוריאל שרים, מסר שעליית מחירי הירקות נובעת ממזג האוויר הקר שהיה בימים האחרונים ואשר גרם להבשלה איטית של הירקות. לדברי שרים, מרבית חממות הירקות בארץ אינן ערוכות למזג אוויר קר לאורך זמן ואינן מחוממות כראוי ולכן הבשלת הירקות איטית. שרים הוסיף, שאיסוף הירקות מהשטחים הפתוחים התעכב בשל מזג האוויר הגשום והצפת שטחים חקלאיים ודרכי גישה. שרים הביע תקווה שהשיפור במזג האוויר יגביר את אספקת הירקות לשווקים.

מעבר הירקות מהאוטונומיה לישראל נמשך כסדרו ומדי יום עוברים כ־80 טון ירקות. מנהל היחידה לאוטונומיה במשרד החקלאות, מיכה רגב, מסר שבמספר משלוחים מצומצם התגלו חריגות במספר החיידקים מהתקן המותר ועל החקלאים שחרגו נאסר להכניס תוצרת חקלאית לישראל.

משרד התקשורת נענה לבקשת 'סלקום' לקיים מערת רט"ן דיגיטלית בלבד

מאת כתבנו הכלכלי

משרד התקשורת הודיע לחברת סלקום כי נענה לבקשתה לקיים מערת רט"ן דיגיטלית בלבד. בימים הקרובים תחתום שרת התקשורת, שולמית אלוני, על התיקון המתאים ברשיון הכללי שהוענק לחברה, שעל בסיסו היה עליה להקים גם מערכת אנאלוגית. משרד התקשורת התנה את הסכמתו בכך, שהעלות הנוספת מהחברה כתוצאה מאישור זה תועבר לרשות המנויים בדרך שתוצע ע"י החברה ותוסכם עם המשרד.

ביום 21.11.94 פנתה סלקום למשרד התקשורת בבקשה רשמית לתקן את הרשיון באופן הפוטר אותה מהתחייבות לקיים מיקטע אנאלוגי במערכת אותה היא מקימה. ראוי לציין, כי מחויבותה של סלקום כפי שהתבטאה בהצעתה למכרז, לקלוט מנויים אנאלוגיים, הינה למספר מצומצם של מנויים, וכשמדובר בקריטריונים של קיבולת עפ"י התוכנית ההנדסית, הרי שמספר זה אף מצטמצם עוד יותר בשל שינוי בהרגלי הצריכה.

הדבר היה יוצא בפועל מעין הטבה לקבוצה מצומצמת של מנויים, כאשר ציבור גדול של מנויים אנאלוגיים שלא זכה להטבה יראה עצמו פגוע ומקופח. משאבי המערכת אשר יידרשו לשם קיום המיקטע האנאלוגי יבואו ע"ח האפשרות לפתח את המיקטע הדיגיטאלי, בהדגשה שכוונתה המוצהרת של החברה, כפי שגם עולה בקנה אחד עם מטרות המשרד – היא לבטל את המיקטע האנאלוגי תוך שנתיים וחצי, ולהפעיל את המערכת באופן דיגיטאלי מלא.

כללים של תחרות הוגנת יש בהם כדי לתמוך בבקשת החברה, וזאת מן הטעם שהחובה לקלוט מנויים של המתחרה יחד עם ציוד הקצה שלהם, מוטלת עליה בלבד ולא על המפעיל הראשון. סעיף 59.3 לרשיון החברה עלול להטעות במובן שהוא עלול לגרום לקורא להבין כאילו מוטלת על סלקום חובה לקלוט כל מנוי אנאלוגי של המפעיל הראשון עם ציוד הקצה שלה; הבנה זו של הסעיף עלולה להטיל על החברה קליטת מנויים אנאלוגיים בהיקף פוטנציאלי המגיע כדי 80 אלף מנויים, דבר שיבוא על חשבון פיתוח המיקטע הדיגיטלי. יש לציין כי מנוי אנאלוגי צורך כמות גדולה בהרבה של משאבי המערכת מזו שצורך מנוי דיגיטאלי. החיוב כאמור אף אינו עולה בקנה אחד עם התוכנית ההנדסית לה מחויבת החברה.

יש להבהיר, כי ועדת המכרזים בבואה לשקול את הצעות המציעים, כלל לא התייחסה לקיבולת האנלוגית המוצעת, ואין בהחלטה של המשרד כל שינוי מהותי שהיה משפיע על שיקולי ועדת המכרזים ביחס לזוכה.

נחתמה עסקת יצוא של מתכות למצרים

מאת הדס נייפמן

עסקת יצוא ראשונה של מתכות מישראל למדינה ערבית, במסגרתה הועברו כבר שבעה משלוחים של מוצרי נירוסטה מישראל למצרים. היקף העסקות עם מצרים מסתכמת בעד 300 אלף דולר.

חברת סקופ לסחר בפלדות בלתי מחלידות חתמה כבר עסקות עם מצרים והיא משווקת מוצרי נירוסטה, כמו פחים, מוטות וצנורות לתעשייה המצרית. ככל הידוע אלה הן עסקות הפלב"ם (פלדה בלתי מחלידה) הראשונות בין ישראל למדינה ערבית.

נציגים מירדן ביקרו בימים האחרונים במתקני החברה במזכרת בתיה וגם עמם מתנהל משא ומתן לשיווק בירדן. עתה מתכוונים בסקופ לפתיחת הגבולות, כדי שניתן יהיה לייצא בפועל לירדן. שמואל שילה, מנכ"ל סקופ מעריך, כי בשוק הירדני טמון פוטנציאל רב, אולם פוטנציאל רב יותר טמון בסיכוי למכור באמצעות הירדנים למדינות ערביות אחרות.

סקופ עוסקת ביבוא ושיווק מוצרי פלדה בלתי מחלידה – נירוסטה. החברה משרתת 2,200 לקוחות בישראל. סקופ מייצאת באופן קבוע למצרים השלימה באחרונה מהלך של קשירת קשרים בירדן. החברה נשענת על מערך ענק של כ־100 ספקים מכל העולם. מחזורה ב־30 בספטמבר 1994 היה 60 מיליון ש"ח – גידול חד בהשוואה לכל שנת 1993, בה היה היקף המכירות 65 מיליון ש"ח.

דבר מרגיז קרה לי בדרך לכנס על כלכלת ישראל '95

מאת דן הלוי

שלשום, יום ד', קיים המרכז לפיתוח על שם פנחס ספיר שליד אוניברסיטת תל אביב, ערב עיון על כלכלת ישראל ב־1995. בהזמנה (המארגנים טרחו לשלוח למערכת לפחות ארבעה עותקים) פורסה חבורת דוברים מכובדת מאוד: ד"ר אבי בן בסט מבנק ישראל, מר דוד ברודט, הממונה על התקציבים באוצר, דן פרופר, נשיא התאחדות התעשיינים, פרופ' אסף רזין וד"ר יעקב שיינין, מנכ"ל מודלים כלכליים.

על ההזמנה צוין גם, שהיא מהווה אישור לכניסת רכב לשטח הקמפוס, אך כיוון שהגעתי באוטובוס, לא נזקקתי לכך. לעומת זאת, התברר כשהגעתי למועד הנקוב, כי אין די בה, בהזמנה, כדי לאפשר לי כניסה לתחום אולם כס המשפט ע"ש מלכה ברנזר בבניין טרובוביץ, שהוקצה לערב העיון.

ה"אולם", שמנה כמאה מקומות ישיבה, היה מלא וגדוש בקהל, וגם הכסאות שמוקמו בפרוזדור בדרך אליו, עם רמקול שהעביר את קול הדוברים (אם כי לא את צלמם ודמותם) היו תפוסים כולם. על הכניסה לאולם צבאו קוראים כמוני שהתגודדו בעמידה ובהו בעיניים כלות אחרי פיסת מקום פנוי בחלל הכנס – ולשוא.

המארגנים הבחינו כנראה בעודפי הביקוש לאירוע שהפיקו, ביחס להיצע המקומות שהשכילו לספק. אשר על כן הציבו מולנו סדרן נחוש ויעיל שחסם בגופו את הכניסה לאולם, למקרה שמי מאיתנו זומם לחדור אליו ולשבת על המדרגות או הריצפה. מבט עיניו הבהיר לנו, שלא כדאי להתעסק איתו.

"אבל יש לי הזמנה" מחיתי בעצבנות. "גם לי יש", הבהיר הסדרן (אני חושד בו שלא אמר את האמת), "אבל אין מקום". מלבדו, לא נראה שמישהו עומד לנקוט צעד כלשהו בעניין המחסור בשטח חניה. כיוון שנמנע ממני לסקר עבור קוראי את האירוע, סבתי על עקבי והלכתי משם.

פנחס ספיר, עליו השלום, ודאי ניהל את ענייניו בשעתו ביתר יעילות מפעילת המכון הקרוי על שמו. שאם לא כן, לא היה אירוע שענייננו כלכלת ישראל בשנה הבאה מעורר התעניינות רבה כל כך.

גם "טפחות" מוריד ריבית הזכות על פקדונות צמודים

מאת דן הלוי

בנק טפחות מצטרף לתחרות בין הבנקים על פקדונות שקליים צמודים של הציבור. אתמול הודיע הבנק על הורדת שיעורי ריבית הזכות בכרבע אחוז.

להלן הטבלה המעודכנת בשיעורי הריבית שישלם "טפחות" למפקידים סכומים מעל 50 אלף ש"ח: פקדונות לשנתיים יזכו ב־3.3% לשנה; פקדונות ל־5 שנים – 3.4% (רטרואקטיבית מתחילת החיסכון); פקדונות ל־15 שנים ומעלה – 3.6% (רטרואקטיבית מתחילת החיסכון). הבנק מוסר כי על פקדונות של סכומים נמוכים יותר תשולם ריבית נמוכה ב־0.2%.

בנוסף לריביות אלה ולהצמדה למדד המחירים לצרכן, הפטורים ממס – מוסר הבנק – מבטיחה "טפחות תשורה" משכנתא מועדפת לחוסכים ואופציה להצמדת הקרן והריבית (חלקית או מלאה, בהתאם לאורך תקופת החיסכון) למדד יוקר תשומות הבנייה.

ועדים ועובדים / אפרים דוידי

פיטורים ב"מילק־מן"

הנהלת המחלבה מילקמן שבבית שאן הגישה בימים האחרונים רשימת מפוטרים אל ועד העובדים ומועצת הפועלים. מהרשימה עולה, כי ההנהלה מעוניינת בפיטוריהם של 17 מעובדי המפעל. מההנהלה נמסר למועצת הפועלים, כי המחלבה סובלת מגירעונות ו"הפיטורים הם פיטורי יעול להצלת המפעל ולטובת שאר העובדים".

באחרונה נרכשה "מילקמאן" על ידי תנובה. בתגובה מסר מזכיר מועצת הפועלים, פיני קבלו, כי מדובר בפעולת הצלה. "אנו חייבים לראות את התמונה הכוללת ולהתחשב במציאות שנוצרה. יש להיאבק למען העובדים, אולם יש לדעת גם לשים גבולות כדי להציל את יתר העובדים ולקוות לימים טובים יותר".

קבלו הודיע, כי מועצת הפועלים תמשיך ללוות את המפוטרים ודורשת את הפנייתם לקורסים להכשרה, או הסבה מקצועית, או קליטתם במחלבת תנובה הגדולה שבתל־יוסף.

אנשי ועדים למזכירות

אנשי ועדים נבחרו השבוע למזכירות מועצת פועלי תל־אביב, לאחר הבחירות הפנימיות שנערכו במפלגת העבודה בעיר. ל"עבודה" 19 מתוך 40 חברי מזכירות, שהוא המוסד העליון במועצת הפועלים.

מזכיר מועצת הפועלים, גרשון גלמן, ויתר על הזכות שהיה שמורה לו – לבחור בראות עיניו את נציגי המפלגה במזכירות. במקום זה התקיימו בחירות לכל התפקידים על פי מפתח שכלל נציגי ועדים, גימלאים, שכונות וצעירים.

יו"ר ועד הבחירות, שהוא גם יו"ר ועד העובדים, יגאל ברינשטיין (יו"ר ועד עובדי "חירות") מסר, כי "מועצת פועלי תל־אביב היא היחידה בארץ שחברי מפלגת העבודה מתמודדים בה על מקומם במזכירות בבחירות אישיות וחשאיות". מספר רב של אנשי ועדים נבחרו למזכירות: מזכ"ל ארגון עובדי עיריית ת"א־יפו, ארנון ברדוד (אגב ארגון עובדים גדול למדי: כ־10 אלף עובדים); חבר ועד עובדי הקואופרטיב לתחבורה דן, עזרא חבובה;

איש ועד עובדי חברת החשמל, דובי אורן; איש ועד עובדי בנק הפועלים, נתום לוי, חבר ועד עובדי בית ברנר, אליהו גתניק. עוד נבחרו בעלי תפקידים במועצת הפועלים: רחל עוזיאל (מטפלת בעובדי הטקסטיל והלבשה), צווי אשכנזי (עובדי בתי המלון ומסעדות), ויוסף יצחקוב (עובדי התיאטראות ובתי הקולנוע).

ההונגרים דורשים תוספת

רבבות עובדי הרכבות בהונגריה קיימו אתמול שביתה בת שעתיים, והם מאיימים לפתוח בשביתה בת 36 שעות החל מיום שני. מנהיג איגוד עובדי הרכבות, לולו שלאי, מסר כי מטרות המאבק הם להבטיח שלא יפוטרו עובדים במהלך השנה הקרובה, ולקבל תוספת של 20 אחוז לשכרם.

לדבריו, האינפלציה הדוהרת מנגסת את כל תוספות השכר שקיבלו עובדי הרכבת בשנים האחרונות. הממשלה מסרבת להבטיח שלא יהיו פיטורים, וגם מסרבת להעניק תוספת שיעלו על שישה אחוזים מהשכר.

זו הפעם השישית שעובדי הרכבת שובתים מאז 1989. הם עזבו את העבודה באמצע היום שלוש פעמים בשנים האחרונות, תמיד בעקבות תביעות שכר.

משלחת תעשיינים מסין מבקרת בארץ

מאת הדס נייפמן

משלחת מסין בת תשעה תעשיינים מחברות כימיה ממשלתיות בסין בראשות לין אינקאי, מנכ"ל הארגון המרכזי לפיתוח התעשייה והמסחר בסין (סי.סי.פי.איי.טי) הגיעו לישראל ויהיו אורחי ענף הכימיה בהתאחדות התעשיינים. חברי המשלחת יסיירו בחברות כרמל אוליפינים, פרוטארום והדר כימיקלים. כך מסר עמיר משב, יו"ר ענף הכימיה בהתאחדות התעשיינים.

הוא הוסיף, כי מטרת הביקור הינה הכרת התעשייה הכימית והפטרוכימית בישראל ובחינת אפשרויות לשיתוף פעולה עסקי בין החברות מישראל ומסין. עמיר משב יציג בפני המשלחת הסינית את התעשייה הכימית בישראל. ענף חברות ההגרסה יוצג על ידי יובל אלון, יו"ר הענף בהתאחדות התעשיינים.

שערי מטבעות חוץ ביחס לשקל

08.12.94

ארצות הבית	מטבע	בנק ישראל: ש. יציג	בנק ישראל: שינוי בשקלים	בנק הפועלים: העברות והמחאות קניה	בנק הפועלים: העברות והמחאות מכירה	בנק הפועלים: במזומנים מכירה	בנק לאומי: העברות והמחאות קניה	בנק לאומי: העברות והמחאות מכירה	בנק לאומי: במזומנים מכירה	בנק דיסקונט: העברות והמחאות קניה	בנק דיסקונט: העברות והמחאות מכירה	בנק דיסקונט: במזומנים מכירה
ארצות הברית	דולר	3.0151	-0.0036	2.9910	3.0333	3.08	2.9891	3.0312	3.07	2.9877	3.0293	3.07
בריטניה	לירש"ט	4.7224	+0.0184	4.6893	4.7555	4.84	4.6854	4.7514	4.80	4.6877	4.7529	4.87
גרמניה	מרק	1.9182	-0.0020	1.9020	1.9289	1.96	1.9015	1.9282	1.95	1.9043	1.9308	1.96
צרפת	פרנק	0.5546	-0.0006	0.5540	0.5625	0.57	0.5542	0.5620	0.57	0.5527	0.5604	0.57
הולנד	גילדר	1.7129	-0.0019	1.6989	1.7229	1.75	1.6988	1.7228	1.74	1.6953	1.7189	1.75
שוויץ	פרנק	2.2660	-0.0079	2.253	2.2549	2.33	2.2500	2.2817	2.31	2.2455	2.2768	2.31
שבדיה	כתר	0.4022	+0.0005	0.3985	0.4042	0.41	0.3991	0.4047	0.41	0.3987	0.4043	0.41
נורבגיה	כתר	0.4464	-0.0005	0.4366	0.4625	0.45	0.4369	0.4431	0.45	0.4360	0.4421	0.45
דנמרק	כתר	0.4899	-0.0007	0.4857	0.4927	0.50	0.4858	0.4926	0.50	0.4863	0.4931	0.50
פינלנד	מרק	0.6263	-0.0025	0.6154	0.6242	0.64	0.6157	0.6243	0.63	0.6144	0.6230	0.63
קנדה	דולר	2.1804	-0.0170	-	-	-	2.1629	2.1933	2.22	2.1647	2.1948	2.23
אוסטרליה	דולר	2.3141	-0.0050	2.2994	2.3319	2.39	2.2971	2.3295	2.37	2.3002	2.3322	2.37
דרום אפריקה	ראנד	0.8480	+0.0014	0.8413	0.8532	0.86	0.8408	0.8527	0.86	0.8416	0.8531	0.84
בלגיה	10 פרנק	0.9329	-0.0007	0.9280	0.9420	0.96	0.9254	0.9395	0.95	0.9230	0.9359	0.95
אוסטריה	10 שילינג	2.7242	-0.0039	2.7025	2.7407	2.78	2.7158	2.7540	2.79	2.6955	2.7330	2.78
איטליה	1,000 לירטות	1.8576	-0.0034	1.8425	1.8659	1.92	1.8415	1.8674	1.90	1.8411	1.8668	1.91
יפן	100 ין	3.0413	-0.0045	2.9836	3.0257	3.07	2.9787	3.0206	3.06	2.9808	3.0223	3.07
ספרד	100 פזטות	2.1893	+0.0008	2.2710	2.3031	2.40	2.2696	2.3016	2.35	2.2730	2.3036	2.34
ירדן	דינר	4.2964	-0.0043	-	-	4.41	-	-	4.41	-	-	-
מצרים	לירה	0.4759	+0.0141	-	-	0.91	-	-	0.90	-	-	-
אקו/ECU		3.6613	-0.0009	3.6320	3.6633	-	3.6303	3.6814	-	3.6342	3.6848	-

"טכם" תגדיר את איפיוני המערכת לגביית המס על רווחים בבורסה

הבנקים מעריכים כי הגבייה לא תחל לפני יולי '95

מאת דן הלוי

חברת טכם (טכנולוגיה מתקדמת), חברה בת של תדיראן, זכתה שלשום במיכרז שערך איגוד הבנקים לביצוע איפיון מפורט של הדרישות מן המערכת הממוחשבת שיפעילו הבנקים לגביית המס על רווחי הון מסחר בני"ע בבורסה. איפיון הדרישות הוא שלב מקדים לכתיבת התוכנה שתחשב את שיעורי החבויות במס לכל פעיל בבורסה.

החברה התחייבה לסיים את ביצוע העבודה תוך 11 שבועות (עד סוף פברואר), אך המנכ"ל, יחזקאל זעירא, ציין כי ייתכנו שינויים במועד זה – לכאן או לכאן – לפי מהלך העבודה. לדבריו, עלול להתברר שיידרש גם שינוי נוסח החוק עצמו, משיקולים טכניים של ביצוע הגבייה.

כן לא ברור עדיין, אם הבנקים וחברות הברוקרים ישתמשו בתכנה אחידה שתיוצר לצורך זה ותותאם למערכות המחשב שלהם, או יכתבו תכנות משלהם לכך. באיגוד הבנקים העריכו שלשום, כי תהליך זה יארך מספר חודשים. מצפים שם מן האוצר לכסות את העלות להפקת מערכת הגבייה, הנאמדת במאות אלפי דולרים.

בשעתו הודיע שר האוצר, אברהם שוחט, כי אם לא תיווצר אפשרות טכנית לגבות את המס החל מן הראשון בינואר, כנדרש על פי החוק, יתבקשו הבנקים לשמור את המידע הרלבנטי במערכות המחשב שלהם עד למועד תחילת הגבייה, כדי שניתן יהיה לגבות אותו בדיעבד. אולם בבנקים מצפים לראות אילו נתונים דרושים לשם הפעלת המערכת.

ייתכן, ציינו שם, שלא כל הנתונים הדרושים מצויים במערכותיהם. במקרה כזה, המשמעות היא שגבייה רטרואקטיבית היא בלתי אפשרית. לא ברור גם מעמדה המשפטי של גבייה כזו, וייתכן שהיא תתקשה לעמוד במבחן בג"ץ.

הפחתות במסי קנייה על אביזרי בטיחות לרכב

מאת אמנון אמר

היום וביום ראשון יופחתו שיעורי מס הקנייה על מספר אביזרים בטיחותיים לרכב. החל מהבוקר יורד שיעור מס הקנייה על ערכת "דיבורית" לטלפון נייד המותקן ברכב מ־85 ל־10 אחוזים, בדומה לשיעור המס המוטל על הטלפון הנייד עצמו.

ביום ראשון יועלה סכום הפחתת המס המירבי לרכב שבו מותקנת מערכת בלימה מסוג a.b.s מ־1,850 ש"ח ל־2,370 ש"ח. כן יועלה סכום הפחתת המס המירבי על רכב מיובא שמותקנות בו יותר מכרית אוויר מתנפחת אחת מ־2,500 ש"ח ל־3,500 ש"ח. ברכב עם כרית אוויר אחת נשאר סכום ההפחתה המירבי של 2,500 ש"ח ללא שינוי.

טלפון לווייני נייד

מאת הדס נייפמן

טלפון לווייני נייד בתוך תיק ג'ימס בונד המשלב את טכנולוגיות הטלפון הלווייניים, יוצג לראשונה בתערוכת "טלכום 94" שתתקיים החודש (20־22/12) במלון דן פנורמה בת"א. מדובר במכשיר המסוגל לפעול בכל נקודה על פני כדור הארץ, דבר שלא ניתן לעשות באמצעות הטלפון הסלולארי המצוי.

משתמשים שנאלצים להגיע לאזורים נידחים בעולם יוכלו להתקשר באמצעותו לכל מכשיר טלפון ברשת הבינלאומית ללא צורך בתשתית תקשורת מקומית. המכשיר מאפשר דיבור טלפוני רגיל או חיבור לתוספת כמו פאקס או מחשב נישא. הטכנולוגיה הספרתית החדישה אפשרה מזעור של מכשיר שהוא למעשה מסוף תקשורת לווייני למימדים של תיק ג'ימס בונד. התוצאה היא מכשיר עצמאי ונייד הפועל מסוללה פנימית נטענת ומאפשר ליצור קשר בנוחיות ואמינות.

מכסה התיק משמש כאנטנה המקשרת אותו אל הלווין. מכשיר טלפון שבתוך התיק משמש לחיוג ולדיבור בדיוק כמו טלפון רגיל. הקשר נוצר מהאנטנה אל הלווין, שמעביר את השיחה אל תחנת קרקע והיא מנתבת אותה אל היעד הסופי דרך מערכת הטלפון הבינלאומית.

המכשיר מיועד לחברות המבצעות פרויקטים באזורים מרוחקים, אנשי עסקים השוהים במדינות בעלות תשתית תקשורתית ישנה ופחות יעילה, מוסדות ממשלה וביטחון ומטיילים.

דיסקונט מעניק הלוואות לרכישת נדל"ן מסחרי

מאת רן הלוי

בנק דיסקונט הודיע אתמול על הפעלת מסגרת חדשה של הלוואות אפותיקאיות למימון רכישת נדל"ן מסחרי לשימוש עצמי. ההלוואות מותאמות לצרכי בעלי מקצועות חופשיים ולקוחות עסקיים, המבקשים לרכוש משרדים, קליניקות, מבנים לתעשייה ומסחר לצורך עיסוקם.

החזר ההלוואה במסגרת זו ייעשה בתשלומים חודשיים, בבחינת "שכר דירה" המשולם בידי בעל העסק לבנק מדי חודש. במקביל, יוכלו הלווים לראות בהלוואה לצורך רכישת נדל"ן השקעה לטווח ארוך. ההלוואה צמודה למדד המחירים לצרכן, וגובהה ינוע בין 55% ל־85% משווי הנכס, וייקבע בהתחשב במיקומו ובמשך הזמן לפרעונה.

פרק הזמן המירבי לכך הוא 12 שנה. שיעורי הריבית ינועו בין 4.5% ל־5%, לפי משך ההלוואה. הלווה יוכל לדחות את תשלום הקרן והפרשי הצמדה עד לתקופה של שנה.

גידול של 13% במחזור מכירות ענף האלקטרוניקה

מאת כתבנו הכלכלי

ענף האלקטרוניקה רשם מחזור מכירות כולל שיתקרב ל־5.2 מיליארד דולר, גידול של 13% לעומת המחזור הכולל בשנת 1993, שהסתכם ב־4.6 מיליארד דולר. כך מוסר חנן אכסף, יו"ר איגוד תעשיות האלקטרוניקה בישראל. גידול רב אף יותר נרשם בתמורות היצוא של ענף האלקטרוניקה. סך היצוא יסתכם השנה ב־3.75 מיליארד דולר, גידול של 18% לעומת השנה שעברה, שבה הסתכם היצוא ב־3.2 מיליארד דולר. סך היצוא מכלל מכירות ענף האלקטרוניקה מגיע, אם כן, ל־72 אחוז.

לעומת השנים הקודמות, בולט הגידול בשיעור היצוא האחרון, שירשום השנה גידול של 25 אחוז. חנן אכסף מדגיש כי התחום הבולט ביותר, זו השנה השלישית ברציפות, מבין תחומי האלקטרוניקה, הוא תחום התקשורת: תקשורת טלפונית, תקשורת אלחוטית ותקשורת נתונים, הרושם גידול רציף שנע בין 40 ל־5 אחוזים בכל שנה מאז שנת 1992.

בענף האלקטרוניקה מועסקים ב־1994 38 אלף עובדים. גידול של 4.5% לעומת שנת 1993, שבה העסיק הענף 36,500 איש ואשה. על פי נתוני איגוד תעשיות האלקטרוניקה, התפוקה הממוצעת לעובד היא 137 אלף דולר לשנה.

חנן אכסף מדגיש, כי למרות ששיעור התפוקה לעובד גדל בקצב מהיר, והוא גבוה מאוד ביחס לממוצע התפוקה התעשייתית בישראל, הוא נמוך עדיין מיחס התפוקה המקובל בתעשיות ההיטק המערביות המתקדמות, הרושמות תפוקה ממוצעת של 160 אלף דולר ויותר.

למרות הגידול המרשים במכירות, מוסיף חנן אכסף ואומר, הרי שרווחיות התעשייה האלקטרונית נשחקת בקצב מואץ, עקב השחיקה המתמשכת בשערו של הדולר האמריקני. "במידה שהממשלה לא תיתן דעתה למצב זה, תיפגע באופן קשה צמיחתו של הענף בעתיד", מדגיש אכסף.

חשיפת המשק ליבוא מתחרה הביאה לירידה במחירי ההלבשה וההנעלה

מאת הדס נייפמן

תהליך חשיפת המשק ליבוא מתחרה הביא לירידה דרסטית במחירי ההלבשה וההנעלה. כך עולה מבדיקה שנערכה על ידי כלכלני איגוד לשכות המסחר לגבי התפתחות המחירים בענפים אלה בשלוש השנים האחרונות. על פי ממצאי הבדיקה, בעשרת החודשים הראשונים של השנה התייקרו מחירי ההלבשה ב־0.3% בלבד (בתשעה החודשים הראשונים וללא אוקטובר – ירידה של 6.4%). זאת לעומת התייקרות של 4.3% ב־1993 ו־6.3% ב־1992.

גם בענף ההנעלה היתה התמונה דומה – העלייה המצטברת מראשית השנה הסתכמה ב־3.8% בלבד (ללא אוקטובר – 0.3%), לעומת 4.4% ב־1993 ו־7.6% ב־1992. ההתייקרויות המועטות בענפי ההלבשה וההנעלה בולטות במיוחד על רקע ההאצה באינפלציה ובשיעור המדד המצטבר מאז ראשית השנה – 1.12%.

כלכלני איגוד לשכות המסחר מדגישים, כי נתונים אלה מצביעים על חיוניותו של תהליך החשיפה והעמקתו להגברת התחרות במשק ולבלימת התהליכים האינפלציוניים.

שוקי ההון בעולם / ביל כספי

נמשכת העלייה בשער הדולר

העלייה בשער הדולר נמשכה גם אתמול וערכו של המטבע האמריקאי התחזק לעומת רוב המטבעות החשובים בעולם. לדעת מומחים, העלייה המתמשכת בשער הדולר מושפעת רבות מהעובדה, שבתקופה האחרונה היה הדולר חלש ולגבי רבים ערכו נסחר מתחת לערכו הריאלי.

הביקושים של אתמול ממחישים מפנה בשוקי ההון של העולם, שבא לידי ביטוי בביקושים דולריים בכל הרמות ובכל השווקים, למרות הערכות ששערי הריבית הדולריים עשויים לרדת – דבר העשוי במצבים אחרים לגרום לירידת שער הדולר.

בעקבות הביקוש הרב למטבע של ארה"ב עלה ערכו של המטבע האמריקאי לשיא יומי של 1.5800 מארק, 1.3395 פר"ש, 100.70 ינים ו־5.4292 פרנקים צרפתיים.

בשוקי המטבע של אירופה היו אתמול ביקושים טובים לדולר, ובמקביל היו ביקושים גם ללירות שטרלינג בגלל שיפור במצבה הכלכלי של בריטניה ובמיוחד במצבה המסחרי, משום שאתמול פורסמו נתונים טובים בתחום זה.

בשוקי ניירות הערך היה מחזור עסקים נמוך מאוד. תנודות שערים קלות היו באירופה ובצפון אמריקה. במזרח הרחוק המצב שונה: הצהרות סיניות לא ברורות בקשר ליחס להונג קונג אחרי שזו תעבור לידיים סיניות, גרמו לנפילה חזקה בשוק ניירות הערך של הונג קונג. מדד הנג סנג ירד ל־8,068.31 נקודות, ירידה יומית של 280.19 נקודות.

בניו יורק היו היצעים קלים יותר. בשעות הצהריים של המסחר עמד מדד הדאו על 3,728.46 נקודות, ירידה חצי יומית של 7.06 נקודות. היצעים היו אתמול גם בקרב המניות הישראליות הנסחרות בניו יורק והמדד שלהן ירד ל־100.96 נקודות. יש הערכות שבקרוב ירד המדד מתחת למחסום הפסיכולוגי של מאה נקודות.

הקרנות הגרועות ביותר - נובמבר 1994

מס'	שם הקרן	מנהל הקרן	מדיניות השקעה	תשואה ב-%
1	מיטב אופציות	מיטב ניהול קרנות	מתמחה במניות (אופציות)	-26.4
2	רעם 90	מירית-זילברמן	מתמחה במניות (אופציות)	-21.3
3	עמדה משולבת	עמדה-המזרחי	גמישה אגרסיבית	-18.7
4	פיא מנוף	לאומי-פיא	מתמחה במניות (אופציות)	-18.6
5	אילנות שחקים	אילנות-דיסקונט	מתמחה במניות (אופציות)	-18.1
6	מיטב מניות	מיטב ניהול קרנות	מתמחה במניות	-16.9
7	כוכב פק"ן	פק"ן	מתמחה במניות	-16.9
8	אפסילון 36	אפסילון	מתמחה במניות	-16.8
9	נסיכה קונטיננטל	קונטיננטל	מתמחה במניות	-16.7
10	פיא זינוק	לאומי-פיא	מתמחה במניות (חב' קטנות)	-16.5

נשיא התעשיינים מזהיר מפני "ריצה אל הדולר"

(עתיים). "הציבור יפסיק להאמין להכרזות בנושא הפיחות, כי הוא ייווכח שהפער בין האינפלציה והמט"ח גדל, וכתוצאה מכך תיווצר ריצה אל המט"ח" – הזהיר אתמול נשיא התאחדות התעשיינים, דן פרופר, בערב עיון על כלכלת ישראל בשנת '95.

פרופר תקף את מדיניותו של בנק ישראל, ואמר כי הערבויות האמריקאיות מהוות עבורו גלולת הרגעה ומאפשרות לו להתמיד בתיסופים ובהגדלת הפער במאזן התשלומים. הוא ציין, כי יגיע יום שבו תצטרך מדינת ישראל להחזיר את הערבויות ואם לא תוכל לעמוד בכך יסגרו בפניה האמריקנים את הברזים. "הם חיים בגן עדן של שוטים כשהערבויות מכסות את הפערים בין היבוא והיצוא", הוסיף.

נשיא התאחדות התעשיינים ציין, כי 1995 היא שנה שיש בה עבורו סימני שאלה. הוא טען, כי אם לא תתבצע ספיגת ביקושים, קיצוץ בתקציב ופיחות ריאלי, לא יוכל המשק להמשיך לצמוח. פרופר ציין, כי קיימת היום במשק אי־ודאות וטען כי צפוי משבר. "ייתכן שעדיף משבר עכשיו מאשר דחייה נוספת", אמר. פרופר אמר עוד, כי האינפלציה ניתנת לשליטה, אינה מהווה את הבעיה מספר אחת של המשק הישראלי, אך זוכה לתשומת לב רבה על חשבון תחומים אחרים. עם זאת, ציין, היעדר טיפול בה עלול להביא לתופעות קשות.

בהתייחסו להסכמי השכר במשק אמר, כי הוא מקווה שהמיגזר העסקי לא יילך בעקבות העלאות השכר שהיו במיגזר הציבורי. הוא ציין, כי עידכון שכר המינימום בשיעור של 10 אחוזים ב־1 באפריל 1995, יביא לעלייה בלתי רצונית בגובה השכר במיגזר העסקי. פרופר ביקר את הפניית חלק ניכר מהמובטלים בעבר למקומות עבודה בממשלה וברשויות המקומיות, ואמר כי היה מעדיף לראות אותם מועסקים בעבודות דחק לאורך הכבישים.

נשיא התאחדות התעשיינים אמר, כי מספרי היצוא נראים אמנם מרשימים, אך מרכיב היבוא בתוך היצוא גדל ויש בכך סכנה וסימנור שיש לתת עליהם את הדעת. הוא הדגיש, כי כל אלה שחוזים גידול ביצוא לא הצליחו להסביר כיצד יעשו זאת.

ברודט מצפה לחתימה על עסקת חבילה עוד החודש

(עתיים). הממונה על התקציבים באוצר והמנכ"ל המיועד של משרד האוצר, דוד ברודט, אמר אתמול בערב כי הוא מקווה להגיע לעסקת חבילה במשק עוד בחודש דצמבר. ברודט, שדיבר בערב עיון באוניברסיטת תל־אביב, שהוקדש לכלכלת ישראל ב־1995, אמר כי קיימות כיום שלוש אופציות שנדונות בין האוצר וההסתדרות, כשהמועדפת בעיניו היא זו שמקבעת חלק מעליות העבודה ולא מעודדת התפתחות של תהליכים אינפלציוניים.

הוא אמר, כי אם הסכם כזה ייחתם עד סוף השנה הנוכחית, ניתן יהיה לממש את היעד של גידול בצמיחה בשיעור של 5 אחוזים. ברודט העריך, כי בשנת 1995 תחול האטה בצריכה הפרטית, האטה מועטה בצריכה הציבורית, האטה בהשקעות ורמת אינפלציה של 8־11 אחוזים.

לדבריו, ניתן להגיע לשיעור אינפלציה כזה לאור בלימת הגידול במחירי הדיור וצימצום בעליית מחירי הפירות והירקות. ברודט מסר, כי על פי הערכת האוצר יגיעו בשנה הקרובה בין 70 ל־75 אלף עולים – מספר דומה לזה שהיה בשנתיים האחרונות. הוא ציין, כי בחירות '96 ישפיעו על מיגזרים שיבקשו תוספות כבר בתחילת שנת 1995.

"אני אופטימי לגבי היצוא", אמר ברודט והעריך, כי יחול גידול ביצוא בגלל הגידול בסחר הבינלאומי והשינויים המבורכים הצפויים. "גידול הפריון הוא המקור לרווחיות ולצמיחה בחמש השנים הבאות, ולא ביצוע פיחותים", הוסיף.

בנק ישראל צופה גידול של חמישה אחוזים בתוצר ב־'95

(עתיים). "התוצר המקומי יגדל בשיעור של חמישה אחוזים בשנת 1995", אמר אתמול ד"ר אבי בן־בסט, הממונה על מחלקת המחקר ומטבע חוץ בבנק ישראל. ד"ר בן־בסט, שדיבר בערב עיון באוניברסיטת תל־אביב שהוקדש לכלכלת ישראל בשנה הקרובה, התריע כי אם יעלה השכר במיגזר העיסקי כפי שעלה במיגזר הציבורי, תיפגם יכולת הצמיחה של המשק.

הוא העריך, שקצב הצריכה הפרטית שהגיע ב־1994 ל־10 אחוזים, יקטן בשנה הבאה. הוא ציין כי גם המדיניות המוניטרית של בנק ישראל תשפיע על שינוי מגמה זאת. לטענתו, יימשך אמנם הגידול בצריכה הפרטית, אך בקצב מתון יותר שיסתכם בכחמישה אחוזים. "על פי הערכה שלנו ההשקעות בענפי המשק יגדלו ב־5 אחוזים, ומלאי ההון יגדל ב־7.5 אחוזים".

בהתייחסו לצריכה הציבורית ציין ד"ר בן־בסט, כי זו תגדל בשני אחוזים ולא מעבר לכך. עם זאת הודה, כי תחזית דומה לגידול בצריכה הציבורית ניתנה ע"י בנק ישראל לקראת שנת 1994 כשבפועל היא גדלה ביותר מכפליים מהמצופה. "היצוא ימשיך לגדול בכשמונה אחוזים", אמר והוסיף, כי טרם מוצה האפקט של פתיחת שווקים חדשים.

תרום דם
והצל
חיי
אדם

מלון "קונטיננטל" ("כינרת לשעבר") בתל־אביב אחרי השיפוץ

פרויקט לקידום של ניהול איכותי בתעשייה יצא לדרך

מאת הדס נייפמן

"פרויקט לקידום ניהול איכותי בתעשייה יצא לדרך". כך מסר שוקי אברמוביץ, מנהל המחלקה לכלכלת תעשייה ועסקים בהתאחדות התעשיינים. הפרויקט יאפשר מימון ממשלתי בשיעור של 50% מהוצאות ייעוץ בהיקף של עד 400 שעות, במהלך כ־6־12 חודשי ייעול. תקציב הפרויקט לשנת '94 עומד על שלושה מיליון ש"ח.

הוא הוסיף, כי בעקבות יוזמה משותפת של התאחדות התעשיינים ויוחנן לוי, המשנה למנכ"ל משרד התמ"ס, הוחלט על הפעלת הפרויקט במגמה להגדיל את כושר התחרות של התעשייה. זאת באמצעות הטמעת שיטות ניהול חדשניות.

שיטות ניהול אלה אמורות לפתח תהליכי שיפור מתמשכים במפעל, תוך כדי הקטנת מלאים, קיצור זמני תגובה, הגדלת תפוקות, הורדת עלויות, צמצום תקלות ושילוב בעלי תפקידים בכל הדרגים לביצוע איכותי.

אברמוביץ ציין, כי הפרויקט מעודד הפעלת שיטות ניהול איכותיות וחדשניות כמו: ניהול איכותי כולל (טי.קיו.אמ); ניהול זמן אמת (ג'י.איי.טי); ניהול אילוצים (טי.או.סי); הנדסת איכות, בקרת תהליכים סטטיסטיים (אס.פי.סי); הנדסה משולבת, עיצוב מחדש ושיפור השירות ללקוחות.

הוא הוסיף, כי אוכלוסיית היעד של הפרויקט הינה מפעלי תעשייה המעסיקים בין 50 ל־500 עובדים וכן קבוצת מפעלים קטנים (כ־20 עובדים) המשמשים ספקים לקונצרן.

חברת מאן מכון אוסק לניהול מרכזת את הפרויקט ותפקידה ליצור מאגר יועצים מתאימים לניהול חדשני, לאתר מפעלים מתאימים לפרויקט, לבצע אבחון מוקדם של הצרכים במפעלים, להתאים את היועץ למפעל, ולבצע מעקב ובקרה.

עליות שערים חדות בבורסה

(עתיים). שבוע המסחר בבורסה לניירות ערך בתל־אביב הסתיים אתמול בעליות שערים חדות. מדד מניות המשתנים עלה ב־2.6 אחוזים והגיע ל־166.1 נקודות. מדד המעו"ף עלה ב־2.7 אחוזים והסתכם ב־167.6 נקודות. מחזור העסקות היה בינוני בהיקפו – 108 מיליון ש"ח.

יום המסחר נפתח בעודפי ביקוש של קרוב ל־80 מיליון ש"ח, מרביתם במניות הכר"מ. המניה הסחירה ביותר היתה אי.די.בי אחזקות ושערה עלה בשלושה אחוזים. כן בלטו מניית אוזרים, שעלתה בשלושה אחוזים, כור, שעלתה ב־3.5 אחוזים ואלביט שעלתה ב־3.5 אחוזים.

בשוק הכר"מ נרשמו עליות בינוניות. מסחר מעורב היה בשוק איגרות החוב, שבו בלטה נטייה לעליות באגרות צמודי המדד וירידות קלות באיגרות צמודי מט"ח.

קרנות נאמנות

נכון ליום 8.12.94

הקרן	מחיר היחידה	מחיר הפדיון	השינוי בנקודות	השינוי באחוזים
אב	11723.76	11640.87	215.93	1.89%
אבוקה	1484.10	1455.71	21.07	1.47%
אביר	147.82	146.92	1.41	0.97%
אגוז	792.79	777.58	0.16	0.02%
אגס	318.44	312.31	0.07	0.02%
אודם	759.60	745.67	12.23	1.67%
אורבדין	85.09	83.45	0.71	0.86%
אורבדין שקולה	102.41	101.93	0.25	0.25%
אופיר	411.49	408.90	0.67	0.16%
אוצר אג מדינה	108.26	106.25	0.15	0.14%
אוצר גמישה	66.06	64.90	0.76	1.19%
אוצר מניות	72.35	71.08	1.17	1.67%
אור	742.39	737.67	2.81	0.38%
אור־לי	947.33	940.69	1.38	0.15%
אורין	158.75	155.72	0.16	0.10%
אורן	2841.29	2786.15	8.78	0.31%
אחזקות אגח מק	301.12	297.22	0.49	0.16%
אחריות גמישה	389.32	381.69	5.72	1.52%
אחריות מניות	255.16	249.88	5.25	2.14%
אחריות כללי	191.49	187.05	4.08	2.23%
אחריות נפט ומח	164.27	160.75	2.87	1.88%
אחריות	132.39	129.83	0.46	0.36%
אחריות מטח אגרות	93.17	92.04	0.02	0.02%
אחריות תושב חוץ	53.92	52.70	0.18	0.34%
אטלס פקר.	85.14	83.15	-0.94	-1.12%
איגן 5	152.25	148.31	-0.45	-0.30%
אילנות 90	164.70	161.51	1.96	1.21%
אילנות בטוחה	105.65	105.04	-0.04	-0.04%
אילנות גלובוס	75.84	74.19	-0.27	-0.36%
אילנות כרים	128.52	127.64	1.93	1.53%
אילנות מעוף	120.10	119.51	2.98	2.55%
אילנות פיננסים	61.20	60.04	1.05	1.78%
אילנות שחקים	47.77	46.88	0.94	2.04%
אילנות תקשורת	53.20	52.15	0.75	1.47%
איפקס גמישה	94.56	92.60	1.52	1.67%
איתן	229.97	225.68	1.65	0.74%
אלון	1534.98	1505.85	1.04	0.07%
אליטה ביטוח	58.89	57.83	0.81	1.42%
אלמוג	318.51	312.59	0.16	0.05%
אמיקא גדל מניב	80.87	79.35	-0.08	-0.10%
אמירים קרן סאמנות	89.92	89.16	0.44	0.49%
אנליסט אג חברה	200.94	196.92	0.52	0.27%
אנליסט אג מדינ	294.91	290.69	0.46	0.16%
אנליסט אירופה	114.28	111.41	-0.24	-0.21%
אנליסט גמישה	482.92	470.61	4.82	1.03%
אנליסט מניות	741.36	721.82	10.35	1.46%
אנליסט תעשיות	229.83	223.80	3.10	1.40%
אסף	169.76	167.84	1.80	1.08%
אפיקים אגח	193.02	189.03	-0.59	-0.31%
אפיקים גמישה	125.98	123.35	0.33	0.27%
אפיקים חו"ל	115.68	112.70	-0.47	-0.42%
אפיקים מניות	193.32	189.49	3.45	1.85%
אפסילון אג חברות	98.47	98.08	0.70	0.72%
אפסילון אג מד	141.07	140.55	0.53	0.38%
אפסילון מניות	142.71	142.09	2.53	1.81%
ארז	220.23	217.61	3.22	1.50%
אש	560.66	549.33	8.60	1.59%
אשל	524.06	513.87	1.20	0.23%
אתגר	104.52	102.59	2.17	2.17%
אתרוג	723.87	723.63	0.87	0.12%
בדולח	588.79	585.28	11.97	2.09%
בונד	129.71	127.84	0.62	0.49%
בורסון גמישה	65.90	65.37	0.99	1.55%
בטוחה 30 פלוס	122.74	120.75	1.74	1.46%
בטוחה אגח מדינה	1679.02	1656.36	-0.22	-0.01%
בטוחה אגח	2186.81	2159.04	3.82	0.18%
בטוחה גמישה	1981.22	1953.53	8.80	0.45%
בטוחה חו"ל	114.45	111.80	-0.64	-0.57%
בטוחה מניות	3314.71	3263.34	64.86	2.03%
בלוך רוטשטיין גמישה	111.03	109.02	0.46	0.42%
בסט	133.02	131.16	1.16	0.89%
ברון	144.80	142.02	2.58	1.86%
ברוש	2191.07	2148.47	17.43	0.82%
בריאות	53.45	52.63	0.81	1.56%
ברק	1802.76	1768.31	14.28	0.81%
גביש	4617.71	4532.00	21.54	0.52%
גבע	296.36	292.35	0.47	0.16%
גרון	490.88	481.58	3.15	0.66%
גיא	456.32	450.09	0.08	0.02%
גל	71.87	70.91	1.19	1.70%
דובדבן	1697.30	1665.67	37.62	2.28%
דוברת שרם אגח	109.17	107.39	0.19	0.18%
דוברת שרם גמיש	113.56	110.81	1.67	1.53%
דוברת שרם כרים	85.39	83.63	1.94	2.37%
דוברת שרם מניות	69.37	67.60	1.45	2.20%
דוכס	169.22	166.09	-0.07	-0.04%
דולב	666.42	661.74	-0.09	-0.01%
דולר	182.31	179.92	-0.36	-0.20%
דותן	774.49	762.05	6.46	0.85%
דקל	1895.11	1858.30	27.94	1.53%
הדס	1506.33	1489.53	22.80	1.55%
הון פקר.	65.31	64.10	1.46	2.32%
הזק	113.24	112.73	1.42	1.28%
היטק 92	188.54	186.91	1.96	1.06%
היובל	144.71	142.98	1.80	1.28%
הילה	371.18	369.70	0.10	0.03%
המורה	829.79	820.59	8.41	1.04%
הפאורלביא	163.94	161.75	0.89	0.55%
זהר	348.73	344.02	0.27	0.08%
זיו	431.47	425.55	0.47	0.11%
זינגר ברוש פיינטל	81.47	79.99	1.70	2.18%
זיק	305.94	298.55	3.67	1.24%
זלר אבלמון מטר	95.49	94.72	0.20	0.21%
חריל	190.53	186.60	-0.71	-0.38%
חליפין	331.33	330.50	0.04	0.01%
חלמיש	236.02	233.34	-2.82	-1.19%
חץ	371.70	370.77	-0.04	-0.01%
טופז	308.41	301.87	-0.66	-0.22%
טל	12861.66	12702.60	208.61	1.67%
טנדר	94.52	93.82	0.40	0.43%
טרנס 5	132.29	130.16	-0.01	-0.01%
יבול	513.36	503.80	1.12	0.22%
יהלום	750.78	736.94	11.66	1.61%
יוזמה	164.62	161.55	0.43	0.27%
יכר אגח מדינה	103.34	101.55	0.16	0.16%
יסודות	2178.71	2133.09	40.10	1.92%
יעד	187.42	185.87	1.02	0.55%
יעד גמישה	71.82	71.09	0.73	1.04%
יער	70.18	69.59	0.83	1.20%
יערה	406.03	398.51	0.02	0.01%
ישראל אמריקה	117.51	114.14	-1.05	-0.91%
כוכב	114.94	113.74	1.96	1.75%
כימיקל פקר	72.17	71.71	1.20	1.69%
כללי אגח מד	338.38	332.15	0.94	0.26%
כללי אייל 50	98.63	97.36	1.42	1.48%
כללי אייל 25	140.39	139.14	3.57	2.62%
כללי אייל אג	140.73	139.47	0.56	0.40%
כללי גמישה	888.46	870.75	11.32	1.32%
כללי זמינה	107.36	107.19	0.04	0.04%
להק אמיה	106.58	105.67	1.17	1.12%
להק אנפה	206.08	204.32	4.50	2.25%
להק אנקור 5	592.24	578.11	10.06	1.77%
להק דוכיפת	520.12	510.61	7.05	1.40%
להק זמיר	574.35	563.77	9.08	1.64%
להק חוחית	435.92	427.97	0.96	0.22%
להק חסידה	114.52	113.72	0.12	0.11%
להק יסעור	300.60	294.92	-0.92	-0.31%
להק סלעית	102.70	100.83	1.04	1.04%
להק סנונית	456.12	452.15	-	0.00%
להק עפרוני	409.32	401.53	0.98	0.24%
להק צופית	502.25	492.91	3.38	0.69%
להק קוסטורים	101.62	100.34	-0.02	-0.02%
להק ריס	68.51	67.04	-0.75	-1.10%
להק שנונית	69.93	66.72	0.80	1.25%
להק שחף	150.27	147.50	0.33	0.22%
להק שלג	170.84	169.99	0.31	0.18%
להק שקנאי	127.71	125.35	1.49	1.20%
להק תור	277.66	275.37	6.51	2.42%
להק תירית	54.08	53.76	0.29	0.55%
למשקיע	374.82	370.65	3.27	0.89%
לפיד	1243.48	1219.50	18.27	1.52%
לשם	1065.42	1053.42	2.95	0.28%
מבחר	396.47	392.69	-0.08	-0.02%
מבטח	1203.69	1192.25	-0.70	-0.06%
מבנה	271.50	269.97	2.17	0.81%
מגיק	198.42	194.12	3.24	1.70%
מגד	682.77	676.20	-0.10	-0.01%
מגדל זהב מניות	54.15	53.03	0.37	0.70%
מגוון	1376.15	1362.89	0.99	0.07%
מגור פיננסי	72.01	71.34	1.12	1.63%
מד דיקלה	101.20	100.22	0.64	0.64%
מד מעוף	123.22	122.34	3.06	2.57%
מדגיאל	111.21	109.82	-1.61	-1.45%
מור	1036.42	1026.72	14.73	1.46%
מוריה 5	120.53	118.61	-0.66	-0.55%
מזון	83.71	82.48	0.62	0.76%
מזרחי אייל	71.27	70.82	1.58	2.14%
מזרחי אייל אגח	75.96	75.49	0.44	0.59%
מטח	165.99	162.72	-1.16	-0.71%
מיטב אגח מד	3411.90	3381.90	0.67	0.02%
מיטב אופציות	41.06	40.65	0.97	2.43%
מיטב גמישה	1470.59	1457.42	20.56	1.43%
מיטב מטח	212.37	210.55	0.53	0.25%
מיטב מניות	143.05	141.40	1.68	1.20%
מימד	310.53	307.87	0.19	0.06%
מירב	107.57	107.03	0.41	0.38%
מכלול	483.03	474.04	7.62	1.64%
מלכית	200.91	198.63	2.09	1.06%
מסוק	184.27	182.46	0.66	0.36%
מסוף	112.31	110.23	2.19	2.03%
מעגל	60.46	0.00	-	-
מעוף	2277.53	2255.30	7.52	0.33%
מעופים גמישה 50	102.27	100.49	0.72	0.72%
מעיין	1019.30	1009.53	0.47	0.05%
מעלה מעוף גרף	116.83	114.67	2.89	2.58%
מפתן	81.27	80.50	0.68	0.85%
מקשה	875.05	867.37	1.90	0.22%
מרווח	443.65	439.49	0.20	0.05%
מרום אג.קן אגח	104.74	103.18	0.14	0.14%
מרום	4297.61	4256.37	3.17	0.07%
מרכזית אגח מדינה	96.36	95.58	0.04	0.04%
מרכזית מניות	56.88	56.40	0.73	1.30%
מרכזית מעורף	116.06	115.78	2.84	2.51%
מרץ	323.85	320.68	5.87	1.86%
משאבי טבע	60.00	58.84	0.82	1.41%
משתנים	215.90	215.21	4.13	1.96%
מתן	550.81	543.26	1.12	0.21%
נוף	270.56	268.71	3.16	1.20%
נחשון	70.46	0.00	-	-
נסיך	1298.67	1283.83	28.55	2.27%
נילי	706.72	696.88	9.68	1.41%
נסיכה קונטיננטל	46.46	47.57	1.11	2.41%
נץ	191.92	191.34	1.17	0.62%
נשואה אגח חברות	120.70	119.86	0.42	0.35%
סגולה	254.32	254.58	0.26	0.10%
סיגמא גמישה	76.07	77.24	0.38	0.49%
סיון	138.29	136.37	1.55	1.15%
סימון אגח	114.65	112.52	0.69	0.62%
סלע	985.45	976.74	2.15	0.22%
סער	132.19	129.66	1.60	1.41%
ספנות אגח ק	105.77	105.41	-0.01	-0.01%
ספנות קרן מניות	62.06	61.54	1.42	2.37%
עדיף	92.23	91.67	0.66	0.75%
עומר	149.53	146.71	1.37	0.94%
עידית	2910.50	2876.55	24.35	0.85%
עמדה 10	116.59	115.25	1.77	1.57%
עמדה אמריקאית	61.19	60.27	-0.59	-0.97%
עמדה יצוא	59.55	57.85	0.88	1.54%
עמדה כוללת	156.51	156.09	1.01	0.65%
עמדה מעוף	127.68	126.56	3.37	2.74%
עמדה משולבת	162.44	161.23	3.11	1.97%
עמיעל אגח	93.75	92.92	0.14	0.15%
ענבל	131.24	130.91	0.24	0.18%
ענבר	131.80	129.32	0.14	0.11%
ערמון	151.65	149.75	0.12	0.08%
פיא	5355.07	5254.02	40.57	0.76%
פיא 2000	53.19	52.02	0.67	1.31%
פיא זינוק	48.44	47.52	0.51	1.09%
פיא מנוף	115.17	112.43	2.94	2.58%
פיא עלית	68.10	66.35	-0.63	-1.24%
פיא פרים	96.15	94.71	0.20	0.21%
פינצר אג חו"ל	96.11	92.79	-0.11	-0.12%
פיל	209.46	209.93	0.22	0.11%
פנתר	395.80	392.29	3.43	0.88%
פסגות 50	195.67	193.15	2.93	1.54%
פסגות גמיש	367.11	359.80	4.76	1.27%
פסגות חו"ל	93.99	93.39	-0.52	-0.57%
פסגות יציב	393.40	390.91	2.50	0.64%
פסגות כל חודש	103.33	101.35	0.15	0.15%
פסגות כל רגע	141.29	140.93	0.09	0.09%
פסגות ליס"ב	200.38	195.78	4.04	2.07%
פסגות מכס לשלום	80.12	79.58	1.39	1.78%
פסגות מדד	377.76	375.41	0.75	0.20%
פסגות מניות	373.87	366.15	0.75	0.21%
פסגות מלבר	321.39	318.54	-0.54	-0.17%
פסגות מניות	524.46	512.01	7.53	1.49%
פסגות משולבת	415.37	407.75	2.99	0.74%
פסגות עולם	117.47	114.97	0.45	0.39%
פסגות על קרן	56.63	55.40	0.74	1.35%
פסגות פוקוס	62.10	60.97	0.85	1.42%
פסגות תאגידים	371.12	364.49	1.22	0.34%
פריצה	80.93	77.16	-0.44	-0.56%
צבר	223.61	219.53	0.64	0.29%
צוק	260.82	259.52	1.70	0.66%
ציון משאבים כרים	83.91	83.30	1.42	1.73%
צמיד	3233.00	3212.53	8.00	0.25%
צמיחה אגח מד	1409.81	1401.26	3.24	0.23%
צמיחה גמישה	2104.16	2090.15	27.53	1.33%
צמיחה יצוא	161.60	160.35	3.12	1.99%
צמיחה מניות	408.43	405.83	8.70	2.19%
קלע	574.22	571.86	6.10	1.08%
קפיטל חו"ל	94.49	93.09	-0.21	-0.23%
קפיטל מניות	68.44	67.53	0.84	1.25%
קשת	309.87	304.11	0.30	0.10%
רזא	135.68	134.50	-0.23	-0.17%
רימון	350.39	349.75	0.04	0.01%
רעם 90	205.72	201.51	3.27	1.65%
רשף	388.71	380.64	-1.59	-0.49%
שביט	467.28	461.77	0.47	0.10%
שחר	161.00	159.50	0.08	0.05%
שירה	1742.04	1732.50	15.13	0.88%
שמורה קס	95.16	0.00	-	-
שמיר	1046.35	1025.86	2.50	0.24%
שסק	602.90	591.29	10.07	1.73%
שפע	185.84	184.21	0.33	0.18%
שקד	251.45	246.65	0.16	0.07%
תאנה	1020.79	1001.65	10.39	1.04%
תבור	873.81	862.35	-3.15	-0.36%
תדהר	2123.10	2112.30	14.96	0.71%
תוכנה ותקשורת	74.85	73.01	-0.26	-0.36%
תמר	105.44	104.63	-0.13	-0.12%
תמריץ	66.32	65.06	0.65	1.02%
תנופה	273.06	272.05	0.54	0.20%
תפוז	765.55	751.15	0.57	0.08%
תפוח	512.16	506.64	0.13	0.03%
תרשיש	149.23	146.48	0.26	0.18%
תשרי	1391.91	1381.24	8.49	0.62%

* השינוי מחושב לפי מחיר הפדיון

משתנים נכון ליום 08.12.94

שם מניה	שער נק.	שינוי נק.	ש. אחוז	ע.ע.	ת.ב.
קרדן השק 5	359	29	8.87	2000.00	7128.00
אבן	3842	10	0.02	66.00	2554.20
מגן נפט 5	5725	85	1.15	330.00	18976.20
מבטח שמיר	1072	31	3.30	720.00	7718.40
מלל	411	19	4.47	800.00	3400.00
מליס 5	713	24	3.35	3990.00	28513.30
עצרא	2431	82	3.35	2100.00	50920.20
משוב	221	8	3.37	4800.00	10812.00
גחלת	4851	0	0.00	0.00	0.00
פריקלאס	1897	23	1.12	1440.00	27275.20
כלכלית ים	1019	39	4.40	3000.00	30445.20
בלוס שיש	202	16.5	8.87	4000.00	8000.00
פוסידון	86.5	6	7.72	20800.00	17944.00
קווי אשראי	157	5.5	3.35	23000.00	35985.00
כלל ביטוח	1179	34	3.30	1560.00	18379.40
מבני תעשיה	373	10	2.27	33200.00	123752.00
בזק	540	16	3.30	30600.00	164487.00
ישרוקו יהש	7.8	0.2	2.27	3243000.00	252126.00
אקרשטין תעש	304	4	1.12	900.00	2745.00
נמוך	798	23	3.30	2080.00	16595.20
חנל יהש	9.5	0.7	8.80	108500.00	10416.00
אבנק יהש	23.7	2.2	10.00	56000.00	13272.00
רב בריח	1095	19	1.17	1260.00	13834.80
יעד	565	0	0.00	0.00	0.00
פורמולה	932	38	4.42	2560.00	23892.80?
אורמת	674	38	6.60	5200.00	35096.00
אבגוב יהש	7.8	0.7	9.97	252000.00	18501.00
גרנית	1885?	0	0.00	0.00	0.00
כיל	261	8	3.32	79200.00	205826.50
כיתן	989	31	3.32	840.00	8264.40
אסם	1629	51	3.32	2100.00	34104.75
מכתשים	1479	60	4.42	11900.00	174367.00
אגיס	1885	81	4.45	360.00	6705.00
אורמרון השק	2064	60	3.30	675.00	14033.25
נסיזל	1114	30	2.27	1300.00	14556.10
שקם	161	6.5	4.42	2850.00	4607.50
חברהלישר 1	20619	793	4.40	126.00	25893.78
חברהלישר 5	18844	504	2.27	45.50	8594.95
רוגזין	2213	16	0.07	640.00	14403.60
מישור החוף	470	9	2.30	1750.00	8554.00
יואל	128	5	4.40	39600.00	50304.00
ארית	439	10	2.22	900.00	4023.00
איטונג	774	23	3.30	640.00	4934.40
ליפשיר 1	264	19	7.77	4200.00	11070.00
בינלאומי 1	34370	838	2.25	40.00	13798.40
בינלאומי 5	31928	930	3.30	18.00	5774.94
לאומי	328	5	1.15	19500.00	63480.00
פת תעש מבכ	28152	1212	4.45	10.00	2838.80
כלל תעשיות	1676	29	1.17	7760.00	129268.80
אפריקה 0.1	330941	6489	2.20	24.80	81687.31
אפריקה 1	302566	2252	0.07	20.50	61798.32
הכשרת ישוב	917	33	3.37	1072.00	9820.00
קרור 5	1666	4	0.02	1440.00	24006.40
טבע	71070	1394	2.20	260.00	184306.84
ים המלח	778	30	4.40	16800.00	129104.00
נייר חדרה	12424	333	2.27	456.00	56525.16
דלק	8587	290	3.35	1620.00	138725.60
דסקונט השק	18220	357	2.20	637.00	115968.65
נפטא	630	-2	-0.02	-1600.00	-10076.00
סיבון ויל	392	36	10.00	400.00	1568.00
משכן	29605	438	1.15	4.50	1355.18
כור	22493	761	3.35	1014.00	226345.68
פועלים	427	12	3.30	24820.00	105556.40
טפחות רג	186247	464	0.02	7.20	13484.12
מהדרין	12806	282	2.22	0.00	0.00
פריון	9821	378	4.40	60.00	5871.30
כבלים	1533	19	1.12	600.00	9174.00
אלקו	8986	45	0.05	192.00	17267.20
פועלים השק	7328	398	5.57	1078.00	77926.86
נכסים בנין	18436	273	1.15	35.00	6478.15
אוסיף	7594	292	4.40	234.00	17789.76
יצוא	1527	44	3.30	2640.00	40344.00
כלל סחר	813	14	1.17	4650.00	37735.50
אורים	3791	101	2.27	7720.00	28659.20
כללישראל 1	6885	88	1.30	694.00	44955.70
אידיבי אחז	987	25	2.27	3600.00	35677.00
עלית 5	1560	67	4.45	9100.00	139937.00
אלרון	8381	244	3.30	540.00	45110.60
תאס	1007	3	0.02	700.00	7164.00
פלנת ב	352	18	5.52	430.00	1556.60
פסמירט	1013	2	2.20	26400.00	26868.00
פטרוכימיים	1363	46	3.35	5400.00	72922.00
פיבי	42930	1750	4.42	343.00	146212.47
אלביט	18550	627	3.35	1330.00	244678.14
אורדן	350	1	0.02	400.00	1408.00
ספנות בנק	2067	98	5.50	1050.00	21666.75
שופרסל	4691	202	4.45	1536.00	71240.00
אידיבי פתח	48315	1521	3.32	307.50	146295.90
פקר	8892	44	0.05	96.00	8660.48
תאת 5	286	19	7.70	10070.00	28715.40
טמפו	1343	29	2.22	1105.00	14896.25
כללאלקטרוני	22610	-406	-1.17	-351.00	-80018.73
מגן פתוח	645	22	3.35	1100.00	7147.80
דנבאר 5	1562	93	5.52	720.00	13442.40
גרנית אגב	109	1	1.30	58800.00	64122.00
שקם ברקן 4	122.5	15	1.12	26400.00	32312.00
יואל אג 2	91	0	0.02	800	0.80
כיר אגב	5426	221	4.42	25.00	4305.25
כיר אג 1	107	0.5	0.02	7000.00	7525.00

אזהרה לקוראים

מערכת "דבר" עושה במיטב יכולתה לבדו ולעבור תוך זמן קצר את נתוני הבורסה הבאים לידיעת הקורא.
כל שימוש בנתונים המתפרסמים טעון בדיקה ואימות. כל החלטה על ידי המשתמש בנתונים נעשית על אחריותו. אין המערכת אחראית במקרה של טעות בנתונים.
אין בפרסום הנתונים משום המלצה או חוות דעת למשקיע ויש להתייעץ עם יועצי ההשקעות.

נמסר ע"י [illegible] לכלכלה ולחברה

בולים / א. לינדנבאום

שבע מדינות מוסלמיות הכירו ב"מדינה הקוראת לעצמה ישראל"

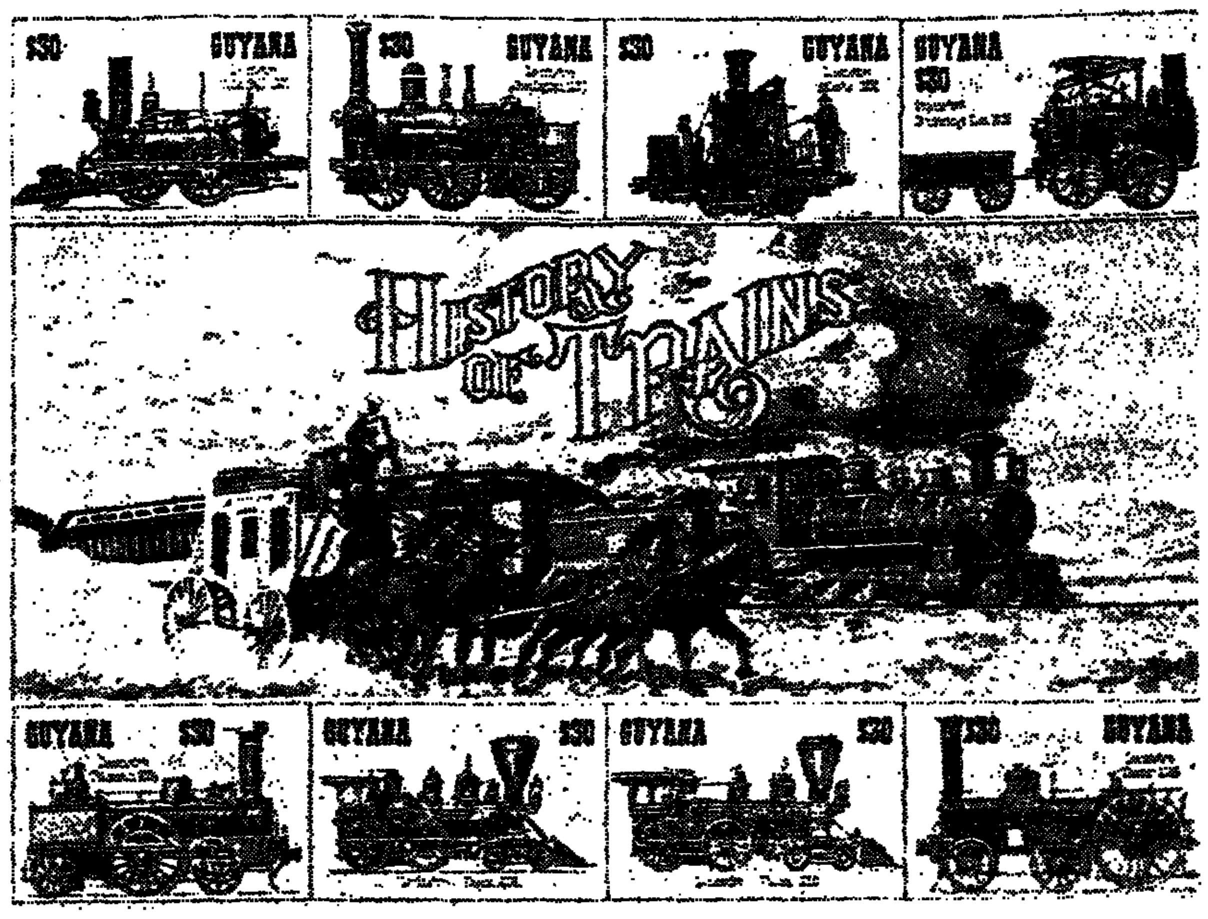

כנס הדואר העולמי האחרון נערך השנה בסיאול שבקוריאה, במקביל עם תערוכת הבולים העולמית שהיתה שם בשם "פילאקוריאה 94".

בכנסים כאלה מתקבלות לעתים החלטות חדשות לגבי פעולות הדואר שונות – תקנות וסדרים עליהם חתומות המדינות החברות באיגוד הדואר העולמי, מאז היווסדו מלפני יותר ממאה שנה. עתה, מספר המדינות החברות הוא כמספר חברות האו"ם, והיינו, חברות בו רק מדינות עצמאיות. והאוטונומיה הפלסטינית, למשל, לא חברה באיגוד לפי שעה ולכן היא גם לא רשאית להשתמש בבוליה במשלוח הדואר לחו"ל, ובפועל חייבת להיעזר בשירותיה הטובים של מדינת ישראל.

חברות האיגוד מקיימות קשרים הן במישור הבינלאומי והן במישור הבילטרלי ואפילו מחליפים בולי דואר.

כל מדינה חברה באיגוד מפרישה מהנפקותיה לארכיבי כל המדינות.

לישראל יש עוינות מתמדת בכנסי הדואר העולמיים, שכן כל מדינות ערב וכן המדינות המוסלמיות נהגו במשך שנים רבות להחרים את ישראל, להצביע נגדה ואף להתעלם ממנה. הגברת אדרי, מנהלת המחלקה ליחסי חוץ ברשות הדואר, סיפרה לנו בכנס הבולאים האחרון בתל־אביב, שאפילו מדינה כמו מצרים לא נהגה בנו כמדינה החתומה על חוזה שלום, אבל בכל זאת לא הצטרפה להצהרות העוינות נגד מדינת ישראל.

בתום כל הצבעה בכנסי הדואר, היו מצהירות כל מדינות ערב ושאר המדינות המוסלמיות, שעל אף ההחלטה, הן לא מכירות ב"מדינה הקוראת לעצמה ישראל". הצהרות כאלה ניתנו בכל שנות קיומה של מדינת ישראל ורק השנה נשבר הקרח. בהשפעת משרד החוץ הישראלי, הצליחו נציגי ישראל בכנס הדואר לשכנע שבע מדינות מוסלמיות שהסכימו לא לחתום על ההצהרה המסורתית שלא מכירה במדינת ישראל. בין שבע המדינות – שתיים הן ירדן ומרוקו שמקיימות כבר קשרים עם ישראל וקשרי דואר עם ירדן ייפתחו בימים הקרובים. הסיבה לדחייה: העדר קו דואר אוויר בין שתי המדינות. חמש מדינות נוספות שישראל הצליחה לבודד והן הסכימו שלא לחתום על ההצהרה האנטי ישראלית הן: ג'יבוטי, אינדונזיה, עומאן, אפגניסטן וברוניי.

אגב, עם מרוקו יש לנו אף קשר דואר אוויר מהיר (!), הקשר עם מצרים הוא לעומת זאת איטי ודליל...

בקפריסין – 15 תלבושות

סידרה גדולה של בולים מן המניין

תופיע החודש בקפריסין בערכים מ־1 סנט ועד 1 לירה. הבולים מתארים מיני תלבושות־עם בקפריסין – גברים ונשים.

60 ל"אגד"

קואופרטיב "אגד" צויין באחרונה בשתי הנפקות בולאיות, מרשימות למדי. ב־27 בנובמבר הוקדשה לחברה סידרת בולי תחבורה, ש"אגד" הוא המוביל העיקרי בה, והונפק דף מזכרת בולאי, במהדורה מוגבלת, שיחולק בין המייסדים וותיקי החברה.

דף המזכרת הוא חגיגי במיוחד, מחותם בחתימת האירוע המיוחדת שהוטבעה לרגל יובל ה־60 לקואופרטיב.

בגבו האחורי של דף המזכרת מופיע קיצור תולדותיו של הקואופרטיב.

ניגריה ב"פילאקוריאה"

הרבה בולים הוקדשו באחרונה לכבוד תערוכת הבולים העולמית שהתקיימה בסיאול, בירת קוריאה. בניגריה הופיעה סידרה צנועה של ארבעה בולים, כשבכולם סמל התערוכה.

בן שמחה – בסודאן

בתולדות היודאיקה הבולאית יש לנו כמה בולים שהופיעו במדינות ערב ויש בהם פה ושם "הנקודה היהודית". נדמה לי שבסודאן לא היה, עד כה, כל פריט בולאי עם הקשר יהודי. פריט ראשון כזה יהיה, כנראה, החודש.

בדצמבר '94 צפויה בסודאן סידרת בולים וגליוניות זכרון, שהוקדשו לגביע העולם בכדורגל, שהתקיים בארה"ב. לכבוד משחקים אלה הנפיקה סודאן 6 בולים ושתי גליוניות זכרון על פי ציורים של המעצב והצייר היהודי־אמריקאי דניאל בן שמחה, שאמנם שמו לא הודפס בבולים, אך הוא פורסם בכל העולם, ולא היה כל נסיון להסתיר את שמו היהודי של מעצב הבולים הסודאניים.

הבולים עוצבו על־פי ציורי שמן של דניאל בן שמחה, המראים דמויות ספורטאים בתנוחות ספורט שונות.

30 בולי רכבת

גויאנה שבדרום אמריקה ידועה בהנפקות מרובות בולים ואף טבעי היה, שלציון תולדות הרכבת במאה ה־19 יופיעו שם בולים עם מיטב הקטרים הידועים בעולם. אכן יותר מ־30 קטרים שונים, בשמות שונים ובזמנים שונים, מצאו ביטוי בסידרת הבולים הגדולה החדשה של גויאנה.

הופיעו 4 בולים, שתי גליוניות זכרון ו־24 בולים ב־3 גליונות חגיגיים.

מנת הבולים הגדולה של גויאנה עוצבה בידי צייר בשם רוב זאובר, שכנראה גם הוא מבני דת משה...

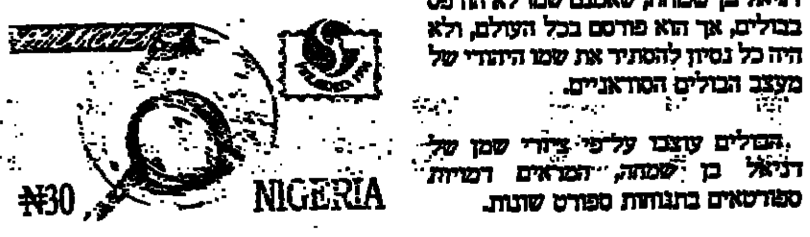

ברידג' / ארנונה שכאן

תוכידידס

אם גם במוחכם קופץ מיד השם תוכידידס (הנוכי הגיבור מסידרת הילדים "תוכידידס") הרי שגם אתם לא תשכחו את שמו של שחקן אמריקאי זה. אם אינכם מתמצאים בספרות הילדים, כדאי שתזכרו את השם כותבי ברידג', משום שאהרון תוכידידס הינו אחד השחקנים המעולים בארה"ב, ואת היד הבאה שיחק באליפות העולם במיאמי במסגרת גביע רוזנבלום לקבוצות. היד חולקה בשלבי רבע הגמר:

	צפ	
	♠A1065 ♥QJ87 ♦AJ63 ♣Q	
♠J8 ♥K1053 ♦K7 ♣A9642	מז / מע	♠K7432 ♥2 ♦Q9842 ♣J5
	♠Q9 ♥A964 ♦105 ♣K10873	
	דר	

מחלק: צפון
פגיעים: צפון־דרום
ההכרזה:

צפון	מזרח	דרום	מערב
1 דיאמונד	–	1 הארט	–
3 הארט	–	4 הארט	–
–			

מערב הוביל בנסיך קלאב, מזרח זכה בלקיחה וחזר בקלאב קטן הד־7 קלאב זכתה כשהכרוז משליך דיאמונד מהדומם. הכרוז המשיך במלך קלאב, מערב חתך והכרוז חתך מעליו. המלכה הארט כוסתה עם המלך והאלוף הארט, מערב השליך דיאמונד, המלכה ספייד, מיד הכרוז, שוחקה, מלך ממערב אלוף מהדומם, וספייד נוסף נלקח על ידי הנסיך במזרח, כשהמצב הינו כזה:

	צפ	
	♠105 ♥J8 ♦AJ6 ♣–	
♠– ♥1053 ♦K7 ♣94	מז / מע	♠72 ♥– ♦Q9842 ♣–
	♠– ♥964 ♦105 ♣108	
	דר	

מזרח נכנס למחשבה עמוקה, אולם כנגד כרוז מוכשר, סיכוייו להכשיל את החוזה שאפים לאפס. מזרח החליט להמשיך במלך דיאמונד, האלוף זכה בלקיחה והכרוז המשיך בעשירית ספייד, מזרח חתך והתוכידידס חתך מעליו, שיחק את ה־10 קלאב, וקלאב נוסף נחתך בדומם. בשלב זה המשיך הכרוז בנסיך הארט, ובחמישית ספייד, ומזרח נקלע למצב לא נעים, אם יחתוך בעשירית הארט (הגבוהה), ישליך הכרוז את המפסיד בדיאמונד, לעומת זאת, אם מזרח ישליך דיאמונד, יחתוך הכרוז עם התשיעית הארט, והחוזה יבוצע.

חירום

תורנות בתי מרקחת

תל־אביב
בבלי – עוזיאל 1 (פינת סולרנה), בבלי – 6040552
ארלוזורוב – ארלוזורוב 76 – 5230746
ירושלים
הרצל – יפו 36 – 255059
חיפה
מגן דוד – גאולה 13 – 625205
פתח־תקוה
מינימרקט – שפרינצק 20 – 9321067
רמת־גן – בני־ברק
עמית – בן־גוריון 130 רמת־גן – 6722954
בת־ים – חולון
גני בת־ים – הנביאים 3, בת־ים – 5515671

ליום שבת 10.12.94

תורנות בתי מרקחת

תל־אביב
שלמה המלך – שלמה המלך 78 – 5246461
לב העיר – אחד העם 69 – 5603862
שלמה המלך – שלמה המלך 78 – 5246461
מוצ"ש
לב העיר – אחד העם 69 – 5603862 מוצ"ש
מרפאתם – איינשטיין 40 רמת־אביב – 6413730
– מוצ"ש (עד 24.00)
ירושלים
שערים א' – אביגדורי 3 – 706660
מגנר פארם – יד חרוצים 20 – 731475
חיפה
ניר הים – דרך הים 209 – 371472
פתח־תקוה
מור – ארלוזורוב 77 – 9341507
רמת־גן – בני־ברק
רמת־יצחק – ירושלים 96 רמת־גן – 6777506
בת־ים – חולון
קופ"ח – קרשי קהיר 20 בת־ים – 598881
מזור – הגיבה רייק 20 בת־ים – 583360
תקוה – כפר סטרומה חולון – 5042428

עזרה רפואית ונפשית

● ער"ן, עזרה ראשונה נפשית. ת"א 03-5461111, לילדים ולנוער 03-5961113, י־ם 02-610303. קו ברוסית 02-661122. חיפה 04-672222/3. קו ברוסית 04-672223. כרמיאל 04-9888770. קו ברוסית 04-9887826. נתניה 09-625110. קו ברוסית 09-828755. ב"ש 07-281128. קו ברוסית 07-275871. עמק הגליל 04-9988410. כ"ס, 09-974555. חדרה 06-346789. קו ברוסית 06-343269.

● בית־שאן 06-587223
● בת־ים 03-5511111
● הרצליה 09-541333
● חדרה 06-322333
● חיפה 04-512233/4
● טבריה 06-790111
● ירושלים 02-523133
● כפר־סבא 09-33222
● כרמיאל 04-988555
● מגדל העמק 06-540062
● מעלות 04-979333
● נהריה 04-823333
● נצרת 06-573335
● נתניה 09-623333
● עכו 04-912333
● עפולה 06-593334
● פתח־תקוה 03-9311111
● ק.אונו 03-344442
● קרית־ביאליק 04-761062
● קרית־שמונה 06-944333
● ר"ג, ב"ב, גבעתיים 5793333
● רחובות 08-451333
● שדרות 051-897074
● תל־אביב 03-5460111

מרפאות שיניים

תל־אביב
● דיזנגוף סנטר שער 3 או 5 טל' 294869, 03-285822
● טיפולי חירום בבי"ח אסותא – טל' 03-5201515, 5201432/1. 24 ש'. גם בשבת וחג.
● טיפולי חירום, בי"ח איכילוב, תל־אביב. עד חצות (כולל שישי־שבת). 03-5436696.
● תורנות 24 שעות – ה' באייר 20 (כבר המדינה) טל' 254397, 03-452173; יהודה המכבי, איתורית 03-5449911, מנוי 4318.
יפו: יפת 99, 09.00-13.00, 16.00-02.00, טל' 864256.
גבעתיים: ויצמן 12, טל' 324547 איתורית 5193193 מנוי 3743.
ירושלים: צפת 23, טל' 251794, 02-253767.
בי"ח משגב לדך – טל' 02-633708, 08.00-16.00, ו' 08.00-19.00.
בת־ים: מרפאה שיניים לטיפולי חרום – קניון בת־ים רח' יוספטל טל' 5531505 – 24 שעות ביממה.

נפגעי אלימות

● סיוע לקורבנות אונס: ת"א (24 שעות) 03-234819, י־ם 02-514455. חיפה 04-382611. אילת 059-31977.

● ויצ"ו – לנשים מוכות – טל' 5461133; טל' 08-550506 – 24 שעות – 02-514111 – 07-376310.
● מסל"ן – קו פתוח לנשים – נפגעות אלימות מינית – מרכז סיוע לנשים בנגב. 08.30-12.00, 16.00-19.00, טל' 057-74907.
● אור אדום – למען נפגעי אלימות שוטרים והתעמרות, בתוך האגודה לזכויות האזרח בישראל. טל' 03-663162/3.
● נעמת – ייעוץ בבעיות אלימות במשפחה, א'־ה', 9־16, 03-231675, 03-235922.
● מכונים אבחוניים (מג.א"י), מידע תמיכה וסיוע 24 ש' 03-5131046.
● זכויות הגבר במשפחה. 24 ש'. 04-322803, 04-256417, 03-378572.
● האגודה להגנת הילד: 03-6961070, 03-6956763.
● האגודה לנפגעי תקיפה מינית. טל' – קו חירום 6850041, קו גברים 6850036.

תחבורה

● קווי אוטובוס "דן" טל' 5614444.
● "אגד" – טל' 03-5375555.
● זמני נחיתות מטוסים. תקליט: 03-9731111
● מודיעין נמל התעופה: 03-9712484
● רכבת זמני נסיעה ותעריפים באמצעות "טלסטר" טלפונים: 03-303133, 04-303133, 03-5652280.

טיפול נמרץ לב

● לב 1 – שירות 24 שעות – 03-5618791
● שח"ל – 03-5625555
● נטל"י – 177-022-4224, 03-5757788

ניידת טיפול נמרץ

● אשדוד 08-551333

● המרכז להתנדבות בישראל, 03-5614144 לוקקים למתנדבים ולמבקשים להתנדב.
● מגס, יעוץ למשפחות נפגעות סמים. א'־ה' 09.00-14.00, 03-829970.
● אנוש – יעוץ למשפחות נפגעי נפש, 03-5408474, 03-5400672.
● יד ביד, אוזן קשבת לילדים לנוער ולהורים 24 ש'. 03-226027, 04-229488, 04-922222, 02-243358, אילת 09-76366, לחייל 222732, מ־17 עד 24.
● "אוזן קשבת" לנוער ולהורים. מרכז עירוני ר"ג. 6728697, 6734752, ב' 8.00-13.00, ד' ה' 16.30-19.00.
● "אל־סם" – רח' פקיעין 7, ימים א'־ה'. 16.00-20.00. טל. 5463587, 54620276, 02-663902, 02-663828.
● הועד למלחמה באיידס. מידע וסיוע לחולים 03-614576, 03-566380. ת.ד. 33602 ת"א.
● אלי, אלימות כלפי ילדים. 03-430879, 03-261070. מ־08.00 עד 22.00.
● "הקו הלבן", אוזן קשבת להומוסקסואלים ולסביות. 03-292797. ימי א', ב', ה' מ־19.30 עד 23.30.
● קשת־חולים – מוקד מידע רפואי. א'־ה': 08.00-20.00, ו': 08.00-15.00. טל' 03-433380.
● מד"א – שירות רופאים לביקורי־בית, ובתוכם מד"א, שעות: 19.00 עד 07.00. טלפון חרום 101.
● חדר מיון פרטי תורן, מד"א. קהילת סלונייקי 9 (ליד ביתן) ת"א, 499978.
● אלכוהוליסטים אנונימיים. הפניה לפגישות: 03-319281, 03-202951, 03-319845.
● אלכוהוליזם (24 שעות) 03-721161.
● אלכוהוליסטים אנונימיים ירושלים. 02-630524, 02-830092.
● "קשב לקשיש", א.ג.ל.י. 03-299089. א'־ה' 09.00-14.00.
● אוזן קשבת לגיל המבוגר רמת השרון ימים א'־ה' 16.00-20.00, טל' 5493244.
● נשים במצוקה. קו ארוך 09-505720.
● ארגון הורים ארצי, אוזן קשבת לילדים ונוער. 24 שעות ביממה. 03-621515.
● "יד שרה" – שיקום החולה. י־ם 02-244242, ת"א 03-812304, חיפה 04-381704.
● "תהל"ה" – תמיכה בהורים של לסביות והומוסקסואלים: טל'. 09-587779.
● תמיכה נפשית לחולי סרטן. 02-435516.
● שירותי חירום פסיכיאטריים כולל ביקורי בית. טל' 09-344615, 03-6750758, מינוי 35888.

תרום דם ותציל חיי אדם

אמנות / א. לינדנבאום

400 יצירות אמנות במכירת גלריה "גורדון"

יותר מ־400 יצירות אמנות יוצעו למכירה במכירת החורף הפומבית הקרובה של גלריה גורדון התל־אביבית. מדובר בציור, פיסול, רישום וגרפיקה, בעיקר משל אמנים ישראלים. אבל לא רק המכירה תיערך במרכז הקונגרסים הישראלי בגני התערוכה בתל־אביב, בשני ערבי מכירה ב־1 וב־2 בינואר 1995.

לקראת המכירה הנפיקה גלריה גורדון שני קטלוגים בצבע, הסוקרים 417 יצירות של כמאה אמנים, בדרך כלל בני המאה ה־20, לרבות אמנים שיוצרים בימינו.

מרבית האמנים מיוצגים במכירה ב־2־3 יצירות, אבל יש לא מעט אמנים שהגלריה מציעה מספר יצירות משלהם.

תצוגה מוקדמת של היצירות תהיה בגלריה ברח' בן־יהודה 95 תל־אביב, החל מ־26 בדצמבר עד ל־31 בו.

ברשימת השמות מוצאים את כל האמנים הנסחרים בדרך כלל במכירות פומביות במחירים גבוהים למדי, אך גם הרבה יצירות, במיוחד ברישום וגרפיקה, שיוצעו במחירים נמוכים, יחסית.

רישומי פחם גדולים של אביבה אורי מוצעים ב־800־1000 ד'. רישום ערום של ינקל אדלר, 53x31 ס"מ – 1,400 ד'; אקוורל של אנס "מחנה לסרון", 22.5x27 ס"מ – 800 ד'; אביגדור אריכא רישום נוף, 21x25.5 ס"מ – 800 ד'; מרדכי ארדון – אקוורל, 16x26 ס"מ 1200 ד'; שמן על בד של ארדון "אביב בירושלים" משנות ה־70 – 66־80 אלף ד'; היצירה "מבט אל הכותל", שמן על בד, 97x130 ס"מ – 120,000 ד';

משה מוקדי – יצירה בשם "הרמש הירח וסוס כחול", שמן על בד, 57x72.5 ס"מ משנת 1923, מוצעת במחיר התחלה של 40,000 דולר.

משה קסטל, "האישה בראי" משנות ה־30, שמן על בד, 55x38.5 ס"מ – 40,000 ד'; מאוריץ קיסלינג, פרחים משנת 1934, 55x46 ס"מ – 90,000 ד'; אביגדור אריכא, "מראה בסטודיו" 1987, שמן על בד, 81x100 ס"מ – 40,000 ד';

נוף וזכרון יעקב של אריה אריוך 1950, שמן וגואש על נייר – 16,000 ד'; לסר אורי, פסטל, 35x49 ס"מ – 16,000 ד'; יוסל ברגנר, "המוזמנים לחתונה", שמן על בד, 80.5x121 ס"מ 12,000 ד'; נחום גוטמן, "שאול ודוד", בטכניקה מעורבת, 182x99 ס"מ, נייר מוצמד לעץ, 30,000 ד'; זריצקי, אקוורל מ־1945 – 8,000 ד'; מרסל ינקו, "הגירוש 1943", שמן על נייר מוצמד לקרטון, 48x68 ס"מ – 18,000 ד'; יוסף ישראלס, "אישה אופה", אקוורל על קרטון, 41x28 ס"מ – 7,000 ד'; מרדכי לבנון, שמן על בד, 100x83 ס"מ – 8,000 ד'; אריה לובין, שמן על בד, 60x81 ס"מ – 4,000 ד'; איזידור קאופמן, שמן על עץ, 31.5x35 ס"מ, יצירה בשם "אצל הנוטריון" – מחיר התחלה – 50,000 דולר.

כאמור, בקבוצת הרישומים יש פריטים זולים בהרבה ובפרק זה אפשר גם לקבל שמנים קטנים במאות דולרים בלבד.

גואש של הגדלר – 200 ד'; גואש של ויקסלר – 250 ד'; רישום של ינקו – 500־1000 דולר; רישום של אהרון כהנא – 200 ד'; תחריט של מכס ליברמן – 500 ד'; פסטל של לאה ניקל – 500 ד'; גואש של עוקשי – 400 ד'; אקוורל של עובדיהו – 500 ד'; מירון סימה – 700 דולר ועוד ועוד.

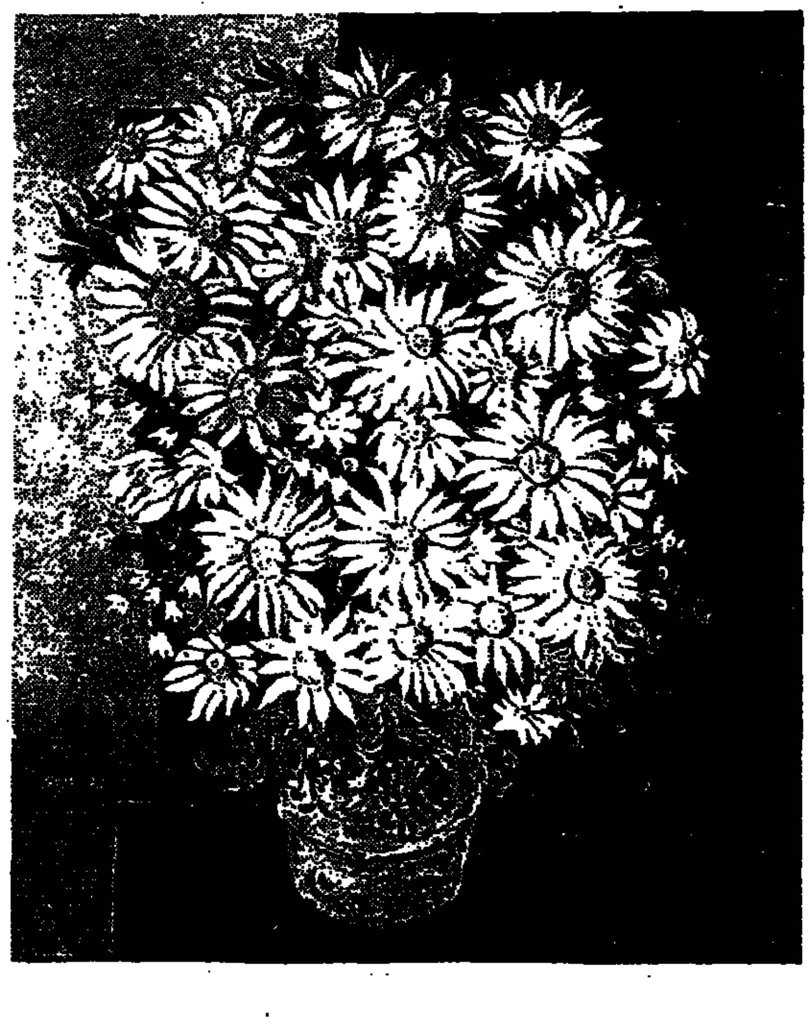

בעריכת: ניסן פרידמן

נוריס בהתקפה ונדב בהגנה

יכולת מעולה של נוריס קולמן ונדב הנפלד ביחד עם שיפור מדהים במחצית השניה העניקו אמש למכבי ת"א נצחון מוחץ על אולימפיה לובליאנה, לאחר מחצית ראשונה חלשה ביותר

מכבי ת"א — לובליאנה 61:79

מאת משה כהן

יכולת מעולה של נוריס קולמן ונדב הנפלד ושיפור מדהים במשחק ההגנה של חבריהם, איפשרו אמש למכבי ת"א לזכות בנצחון מוחץ – 61:79 (31:30) על אולימפיה לובליאנה.

אין ספק, כי לובליאנה אינה נמנית על אריות גביע האלופות ונראה לי שביחד עם בנפיקה ליסבון היא תסגור את טבלת בית שמיניית הגמר.

אם היה לי ספק לפני שריקת הפתיחה לגבי יכולתם של השחקנים בריאי הגוף מלובליאנה, הרי שעד במחצית הראשונה היה ברור שבהיכל כבר ראינו העונה קבוצות טובות יותר. באותה מחצית ראשונה הציגה מכבי ת"א את משחקה החלש ביותר העונה. שחקניה הוציאו כטירונים, היו מבולבלים וקרוב לוודאי שגם קבוצה בינונית היתה מנצלת את החולשה הישראלית כדי לרדת להפסקה עם יתרון של 10 נקודות לפחות. לא כדאי להרבות בתאורים קודרים על אותה מחצית אומללה הרי בציון שתי עובדות כדי להבין מה קרה באותן 20 דקות מרגיזות: ראשית, במשך שבע דקות קלעה מכבי רק חמש נקודות והעיקר: מתוך 11 ניסיונות קליעה לשלוש, דייקו תציכיו של מולי קצורין בשתי זריקות בלבד.

אבל לובליאנה הבינונית לא השכילה לנצל את השיתוק הישראלי ולהפסקה היא ירדה עם יתרון של נקודה אחת בלבד. במצב זה, היה ברור שעל מחצית כליבך גרועה מכבי ת"א לא מסוגלת לחזור ואכן, כך קרה. במחצית השניה ראינו כבר את מכבי ת"א שאנו אוהבים. ההגנה השתפרה פלאים, השחקנים רצו במהירות הסילון להתקפות מתפרצות,

הדייר הוותיק של מכבי ת"א, עודד שמעון מרחו קפץ במחצית הראשונה פעם אחר פעם מכעס, אבל בסיום הוא נראה מאושר

כאשר מעל סלם כולטים נדב והנפלד במשחק הגנה מעולה וחוכמה רבה בהתקפה ונוריס קולמן שקלע כמכונת ירייה. למילה טובה ראוי גם צורצ'יץ' שלמרות שהוא שיחק מול חבריו מן העבר הלא רחוק, הוא התגבר לאחר כמה דקות של קיפאון על התרגשותו ובמשחק לחיטה חסר פשרות, הוא הצליח להעניק שקט נפשי לחבריו מתחת לסלים ולאפשר לקלעי החוץ לזרוק פעם אחר פעם ללא חשש שהחטאה תוליד התקפה מתפרצת של לובליאנה.

ואכן, הבריחה הגדולה הגיעה הרבה יותר מהר ממה שחלמו אפילו אוהדיה המושבעים של מכבי ת"א. סל רודף סל והאורחים נראו חסרי אונים, כאשר מידי פעם הם אפילו מעוררים רחמים.

מכבי ברחה במהירות ליתרון של עשר נקודות – 39:49. לובליאנה בשלוש דקות של התאוששות הצליחה לשוב לתמונת המשחק, כאשר שחקניה קלעו שבע נקודות ללא מענה – 49:46.

אז החל הבליץ הגדול של מכבי ותוך ארבע דקות היא קלעה 13 נקודות לעומת שתיים בלבד שקלעה יריבתה האומללה.

למעשה, המשחק הוכרע ובדקות הסיום שיחקו שתי הקבוצות למען תוצאה טובה מבחינתם. בעוד שהמכבים שאפו להגדיל עד כמה שניתן את ההפרש, ניסו האורחים להמתיק את הגלולה המרה של ההפסד.

בסופו של דבר השיגו המכבים את מטרתם, כאשר האורחים החלשים איבדו כליל את עשתונותיהם ורק שריקת הסיום חילצה אותם מהסיוט הגדול.

שפטו פיטסילקס מיוון וכרווה מצ'כיה לעיני 6,000 צופים בהיכל הספורט ביד־אליהו.

נקודות למכבי: קולמן 31, הנפלד 12, דניאל 10, צורצ'יץ' 10, ג'מצ'י 9, גודס 7.

נקודות ללובליאנה: האופטמן 23, נוסוב 9, גורנץ 6, דנאו 6, ריד 4, מיליץ' 4, דוריסיץ' 2.

צסק"א מוסקבה שבשבוע הבא תתארח בהיכל הספורט ביד אליהו למשחק מול מכבי ת"א, נחלה אמש הפסד צורב על חודה של נקודה במשחקה הביתי מול פאוק – 86:85. במשחק נוסף, הביסה ריאל מאדריד את הקבוצה החלשה ביותר בבית, בנפיקה ליסבון בהפרש של 16 נקודות – 54:70.

איגור שקורין יתפוש את הרשת

דונג חוזרת

שיאנית העולם בריצת 1500 מטר, הסינית ליו דונג מתכוונת לחזור לפעילות במדי קבוצתה. דונג נפלטה מקבוצתה בגלל חילוקי דעות עם מאמנה.

אלכסנדר פולוקארוב יתפוש במותן

גביע הטוטו לאומית

מכבי פ"ת 100%

בית א'

משחקי המחזור ה־5:
- הפועל חיפה – בני יהודה (שישי)
- הפועל ת"א – מכבי חיפה

1. הפועל חיפה	4	3:8	10
2. בני יהודה	4	8:7	6
3. הפועל ת"א	4	3:3	4
4. מכבי חיפה	4	7:3	2

בית ב'

משחקי המחזור ה־5:
- צפרירים – עירוני ראשל"צ (שישי)
- מכבי נתניה – מכבי ת"א

1. צפרירים	4	5: 7	9
2. מכבי ת"א	4	5:10	7
3. ראשון לציון	4	15:11	4
4. מכבי נתניה	4	8: 5	3

בית ג'

משחקי המחזור ה־5:
- הפועל פ"ת – באר שבע (שישי)
- בית־שאן – מכבי הרצליה

1. באר שבע	4	2:7	10
2. מכבי הרצליה	4	3:6	10
3. הפועל פ"ת	4	8:7	3
4. בית שאן	4	8:1	0

בית ד'

משחקי המחזור ה־5:
- מכבי פ"ת – בית"ר ירושלים
- בית"ר ת"א – עירוני אשדוד

1. מכבי פ"ת	4	3:12	12
2. בית"ר ים	4	5: 6	7
3. בית"ר ת"א	4	8: 3	2
4. עירוני אשדוד	4	10: 5	1

גביע הטוטו ארצית

יפו ובת־ים עם 100%

בית א'

משחקי המחזור ה־4:
- הפועל ר"ג – כפר סבא (שישי)
- נס ציונה – מכבי יבנה

1. הפועל רמת־גן	3	5:9	6
2. הפועל כפר־סבא	3	4:7	6
3. ס.ב נס־ציונה	3	6:5	4
4. מכבי יבנה	3	8:2	1

בית ב'

משחקי המחזור ה־4:
- קרית גת – שמשון ת"א
- הכח ר"ג – הפועל חדרה

1. הכח רמת־גן	3	2:4	6
2. שמשון ת"א	3	1:3	5
3. מכבי קרית־גת	3	4:3	4
4. הפועל חדרה	3	6:3	1

בית ג'

משחקי המחזור ה־4:
- קרית שמונה – טייבה (שישי)
- מכבי יפו – אשקלון (שישי)

1. מכבי יפו	3	2:6	6
2. הפועל טייבה	3	3:5	6
3. הפועל אשקלון	3	6:3	1
. קרית־שמונה	3	6:3	1

בית ד'

משחקי המחזור ה־4:
- הפועל לוד – בת־ים
- הפועל אשדוד – הפועל ירושלים

1. הפועל בת־ים	3	2:6	9
2. הפועל אשדוד	3	5:6	4
3. הפועל ירושלים	3	8:6	3
4. הפועל לוד	3	8:5	1

איוואניסביץ' הדיח את בקר

טורניר הגראנד סלאם

בטורניר הגראנד סלאם בטניס במינכן על סכום הפרסים הגדול 6 מיליון דולר, הכניע הקרואטי גוראן איוואניסביץ' את בוריס בקר מגרמניה 4:6, 3:6.

בכך גמל הקרואטי לבקר על הפסדו בטורניר המאסטרס, שהיה בשבוע שעבר בפרנקפורט.

יש לציין שהקרואטי הצליח בחבטות ההגשה האדירות שלו ואילץ את בקר להתקרב לרשת. הגרמני שגה בעיקר בחבטות ההגשה שלו כשביצע שגיאות כפולות.

כוכבי נבחרת רומניה עלולים להחמיץ את המשחק בישראל

כוכבי נבחרת הכדורגל של רומניה גיאורג האג'י ופלורין ראודוצ'יו עלולים להחמיץ בשבוע הבא את המשחק נגד ישראל במוקדמות אליפות אירופה. כך מסר אתמול מאמן הנבחרת הרומנית אנגל יורדנסקו.

"שוחחתי טלפונית עם האג'י בברצלונה והוא נראה בלתי מרוצה מאוד ממצב המתיחה בשריר", הוסיף המאמן.

החלוץ ראודוצ'יו, המשחק בקבוצה הספרדית אספאניול, סובל גם הוא ממתיחה בשריר, הוסיף המאמן.

סגל הנבחרת הרומנית הגיע אתמול בטיסה לקפריסין כדי להתכונן למשחק ביום רביעי הבא.

המאמן יורדנסקו אמר, כי הוא עדיין מקווה ששני השחקנים יוכלו להצטרף בסוף השבוע לנבחרת.

מנצ'סטר יונייטד: אירופה מתה, תחי הליגה

ליגות אירופה

בלקבורן, המוליכה את טבלת הליגה האנגלית, תארח את סאותהמפטון ותשמור ככל הנראה על מקומה בפיסגה.

האלופה מנצ'סטר יונייטד, שהביסה את אלופת תורכיה גאלאטסריי (0:4) ביום רביעי, למרות שלא יצא מזה כלום, תפגוש את ק.פ.ר בעוד ניוקאסל, השלישית, תשתדל לשמור על מרחק סביר מהמוליכות כשתשחק נגד קבוצת התחתית של לסטר.

● גרמניה: בורוסיה דורטמונד הוכתרה כבר בשבוע שעבר כאלופת החורף. מחר היא תסיים את הסיבוב הראשון במשחק חוץ נגד המבורג המדורגת תשיעית. מנשנגלאדבאך וקייזרסלאוטרן כבר השלימו את משחקיהם. פרייבורג תארח כבר הערב את שאלקה.

● ספרד: לאחר שבוע קשה בגביעי אירופה, חוזרות המוליכה ריאל מדריד ודפורטיבו לה קורוניה למאבקי הליגה נגד אובידו וסביליה.

ברצלונה הסגידה הספרדי האחרון תצא ביום ראשון למשחק חוץ נגד קלטה בעוד סרגוסה המוליכה יחד עם ריאל את הטבלה תתארח אצל ראסינג סאנטאנדר.

במשחק היחיד שייערך בשבת: ולנסיה נגד אתלטיקו בילבאו.

יתר המשחקים: בטיס – ויאדוליד; לוגרונס – סוסיאדאד; אלבסטה – טנריף; גיחון – אתלטיקו מדריד; אספניול – קומפוסטלה.

הערב המיוחד למען הפועל ב"ש הכניס לקופתה 200,000 שקלים

מאת עמוס עזריה

אגודת הפועל באר־שבע העשירה את קופתה ב־200,000 ש"ח, לאחר שגזבר האגודה, ולטר קמפו, ערך למען האגודה ערב מיוחד מהלכו נמכרו מוצרי אומנות רבים, שכללו תמונות ופסלים וכן שילמו המוזמנים סך של 750 ש"ח עבור כרטיס כניסה לאירוע.

הער התקיים בווה רביעי בלילה ונמשך עד לשעות הקטנות של הלילה. עם תום ספירת הכספים התברר כי מכירת הכרטיסים הכניסה לקופה הבאר־שבעית 100,000 ש"ח והמכירה הפומבית הכניסה 100,000 שקלים נוספים.

את הערב הינחה הבדרן, מני פאר והאולם בבית אשל נתרם ע"י בעליו, יוסי סבן.

שחקני הקבוצה הפגינו נוכחות מלאה, כולל חברי ההנהלה והצוות המקצועי.

ראש עיריית באר־שבע, איתן רגב, ששעתיים לפני האירוע נחת בשדה התעופה בלוד, בירך את מארגני הערב ואף תרם תמונה מעשי ידיו של יוסלה ברגנר.

בבאר־שבע מקווים, כי ההכנסה הנאה תפתור חלק מהבעיות הכספיות, בתקווה שהחלק הנוסף הדרוש לכיסוי הגרעונות יגיע מנצחון על הפועל פ"ת במסגרת גביע טוטו, נצחון שעשוי להביא הכנסה נאה מהמועצה להסדר הימורים בספורט.

סיכום שנת 1994 בכדורגל העולמי

פאולו מלדיני – כדורגלן השנה

פאולו מלדיני מגינה הבין לאומי של מילאן נבחר כשחקן השנה בעולם ע"י מגזין הספורט "וורלד ספורט" בהקדימו את בן ארצו רוברטו באג'יו והברזילאי רומאריו.

מלדיני הוא המגן הראשון מזה 13 שנים לזכה בתואר בבחירת קוראי העיתון. 27.36 אחוז מקוראי העיתון נתנו את קולם למגן הנמרץ. באג'יו שחקן הסגיה אסתקף קיבל 23.45 אחוז ורומאריו דורג שלישי עם 14.55 אחוזים.

מאמן נבחרת ברזיל קרלוס אלברטו פריירה שהוליך את נבחרת ארצו לזכיה בגביע העולם בפעם הרביעית נבחר כמאמן השנה ומילאן שזכתה אשתקד בגביע אירופה לאלופות ה וכתרה כקבוצת השנה.

כדורגלן השנה
1. פאולו מלדיני, מילאן ואיטליה
2. רוברטו באג'יו, יובנטוס ואיטליה
3. רומאריו, ברצלונה וברזיל
4. גיאורגי האג'י, ברצלונה ורומניה
5. חריסטו סטויצ'קוב, ברצלונה ובולגריה
6. פרנקו בארזי, מילאן ואיטליה
7. אריק קאנטונה, מנצ'סטר יונייטד וצרפת
8. יורגן קלינסמן, טוטנהאם וגרמניה
9. תומס ברולין, פארמה ושוודיה
10. גבריאל באטיסטוטה, פיורנטינה וארגנטינה

מאמן השנה
1. קרלוס אלברטו פריירה, ברזיל
2. פאביו קאפלו, מילאן
3. אלכס פרגוסון, מנצ'סטר יונייטד
4. אריגו סאקי, איטליה
5. קווין קיגאן, ניוקאסל
6. אנג'ל יורדנסקו, רומניה
7. דימיטר פנב, בולגריה
8. ג'ק צ'ארלטון, אירלנד
9. טומי סוונסון, שוודיה
10. יוהן קרויף, ברצלונה

קבוצת השנה
1. מילאן
2. ברזיל
3. מנצ'סטר יונייטד
4. איטליה
5. יובנטוס
6. בולגריה
7. רומניה
8. ברצלונה
9. פארמה
10. ניוקאסל

ע.צ.י.-תומרה בע"מ ספקי דיסקטים טל. 09-587889
ברכות חמות
לרשת "אופיס דיפו"
ולמנכ"ל מר צחי פישביין
לרגל פתיחת סניף חיפה
המשך הצלחה ושיתוף פעולה פורה

Packard Bell
לרשת "אופיס דיפו"
ולמנכ"ל מר צחי פישביין
לרגל פתיחת הסניף החדש
המשך שיתוף פעולה פורה

תבל יבואני מכונות ומכשירים DAHLE גרמניה
ברכות חמות
לרשת "אופיס דיפו"
לרגל פתיחת סניף חיפה

ל"אופיס דיפו"
ברכות
לרגל פתיחת הסניף החדש
בחיפה
אלגן
ציוד משרדי בע"מ

ברדר-תשף (ישראל בע"מ) brother
לרשת "אופיס דיפו"
ולמנכ"ל מר צחי פישביין
לרגל פתיחת סניף בחיפה
המשך שיתוף פעולה פורה ומשגשג

יורוקום
טכנולוגיה משרדית מתקדמת
צרור ברכות
ל"אופיס דיפו"
להנהלה ולעובדים
לרגל פתיחת סניף בצומת וולקן

יהודה ברמן בע"מ
יבוא שיווק והפצת מכשירי כתיבה
ציוד משרדי וציוד עזר למחשבים
מיטב הברכות
לרשת "אופיס דיפו"
ולמנכ"ל מר צחי פישביין
לרגל פתיחת סניף בצומת וולקן
שאו ברכה והרבה הצלחה

יופי רהיט
בית תחשת לרהיטים בע"מ
א.ת. בת ים טל. 03-5513589
ברכות לבביות
ל"אופיס דיפו"
לרגל פתיחת סניף בחיפה
המשך הצלחה ושיתוף פעולה פורה

כלנית - המרכז לתוכנות PC
ברכות חמות
לרשת "אופיס דיפו"
ולמנכ"ל מר צחי פישביין
עם פתיחת הסניף בחיפה
שאו ברכת שגשוג ופריחה

שפע ברכות ואיחולים
ל"אופיס דיפו"
להנהלה ולעובדים
לרגל פתיחת סניף בצומת וולקן
פנעט בע"מ

AT&T שף
שף סוכנויות בע"מ
טל. 03-9260260
ל"אופיס דיפו"
לרגל פתיחת הסניף החדש
שאו ברכת שגשוג והצלחה

INERO לינרו
יצרני כלי שרטוט, מדידה ומתקני תצוגה
קיבוץ הסוללים טל. 06-565084
ל"אופיס דיפו"
להנהלה ולעובדים
עם פתיחת הסניף בחיפה
אתכם לאורך כל הדרך

פול שקית בע"מ
טל. 03-5365272
ברכות חמות
ל"אופיס דיפו"
להנהלה ולעובדים
לרגל פתיחת סניף בחיפה

מיטב הברכות
ל"אופיס דיפו"
עם פתיחת הסניף בחיפה
המשך שגשוג ופריחה
קל נוח רהיטים
טל 6962517

ברכות לבביות
ל"אופיס דיפו"
להנהלה ולעובדים
לרגל פתיחת סניף
בצומת וולקן
סופרפייל בע"מ
טל 06-377746

שפע ברכות ואיחולים
לרשת "אופיס דיפו"
ולמנכ"ל מר צחי פישביין
לרגל פתיחת סניף בחיפה
עלו והצליחו
וקסמן ריהוט בע"מ
טל. 03-5244221

האם ולמה "הפועל"?

זוית אישית מאת דוד בן־אשר

"הפועל – עידן חדש" – סיסמה יפה, שנראית מפרספקטיבה של היום, כשנתיים לאחר הטבעתה, שאין ישנה ממנה. עכשיו "הפועל – חיים חדשים". בדיוק כפי שלא ידענו מה זה "עידן חדש", כך גם עכשיו, "החיים החדשים" של "הפועל" טומנים בחובם יותר סימני שאלה מן הידוע.

השאלה המהותית והאמיתית היא, בעצם – האם נחוץ כיום "הפועל", ואם כן – למה? ואם כן – איך?

בכנס מזכירי "הפועל", שנערך לאחרונה, הציג אחד מראשי האגפים בהסתדרות, את מה שמכונה "קונספט האופניים" של חיים רמון.

לפי תפיסה זו יכול מזכיר "הפועל" של אזור השרון, לדוגמא, להסתובב על אופניים בין יישובי האזור ולנהל בקלילות את כל סניפי "הפועל" באזור.

על פי גישה זו, שוב אין צורך במזכירים בכל הערים והיישובים, ולכן גם אפשר לפטר אותם, ולצמצם את הניהול הספורטיבי הזה לניהול אזורי כוללני.

כך אפשר להפחית את מספר מזכירי "הפועל" בארץ מכ־70 לכ־20, ולייעל את המערכת כולה.

לא ברור לי אם מר חיים רמון יודע מספיק אודות פעולות סניפי "הפועל" בארץ, ואולי הוא כן יודע, אך מתעלם מכך במודע. אולם, חשוב לזכור, שבכל הצהרותיו של יו"ר ההסתדרות, לפני הבחירות וגם עכשיו, הוא נוהג לייחס חשיבות רבה לפעילות הספורט העממי – לצעירים, לעובדים ולאוכלוסיות נוספות.

במאמר זה, כאמור, נדון רק בספורט העממי, וכהגדרתו בעיני – כל אופן עיסוק בספורט, שהמשתתף בו לא מרוויח מכך כסף. עם זאת, כל ספורט הוא תחרותי, בין אם הוא מקצועני או עממי. בכל סוג של ספורט קיים אלמנט התחרות. רק ההיבט הכספי מבחין בין ספורט מקצועני (לשם פרנסה) וספורט עממי (לשם העיסוק).

מערכת כח אדם

לעניין פעילות סניפי "הפועל" – הרי שמזכירי "הפועל" במועצות הפועלים מתפקדים כמארגני ספורט במקבצות שונים ומגוונים, ומציעים אפשרויות פעילות ספורטיבית לאלפים ועשרות אלפים מתושבי היישובים שלהם.

המזכירים, כמנהלי ספורט האירגון, מתוחים פעולות ומעסיקים מאמנים, מדריכים ואף אנשי אירגון נוספים (אם המערכות שלהם גדולות וצורכות זאת).

הנה דוגמאות אחדות:

מזכיר "הפועל" גבעתיים מעסיק 48 עובדים בשכר. בחולון מועסקים כ־50 עובדים. בבת־ים כ־30. בכפ"ס כ־25. בעפולה כ־11. באילת – 10. בירושלים כ־30. בפתח־תקוה כ־25. זהו מדגם מקרי, אשר מצביע על המצב הכללי.

עם זאת, יש לדעת, כי קיימים סניפים אשר, למעשה, ויתרו על מעורבות בפעילות עצמה, כמו למשל, בבאר־שבע וירוחם, הם העבירו את הפעילות העממית לעמותות או מרכזים קהילתיים, ומעסיקים 0 (אפס) עובדים.

כל מקום פועל באופן שונה, כאשר המגמה הכללית – פעילות רחבת היקף בכל האפשר (מלבד מקומות אחדים).

כל המועסקים הללו מקבלים משכורות מתוך הסניף. מן הכסף ה"מיוצר" על ידי הסניף עצמו. משכורות אלו לא באות מכל מקור הסתדרותי וגם לא ממרכז "הפועל". מקצת מן הכספים מועבר ממועצת הפועלים (כ־10%) וכל השאר מהכנסות עצמיות.

בדרך זו מייצר סניף "הפועל" המקומי כסף, על ידי תשלומי החוגים שהוא מארגן ועל ידי גיוס ספונסרים ומקורות אחרים. וסכום זה עולה לאין שיעור על משכורתו האישית של המזכיר, המשולמת על ידי הועד הפועל.

בהערכה זהירה, ובבדיקה שטחית, אני יכול להעריך, כי מזכירי "הפועל" בישראל מעסיקים כ־1000–700 עובדים בשכר, ואולי יותר.

כאמור, רק כ־70 (המזכירים) מתוך ה־1000 העוסקים בספורט הזה, מקבלים שכר מההסתדרות. כלומר, החזקת מזכירי "הפועל" (חלקם במשרה חלקית) על ידי ההסתדרות, גורמת לפעילות עצומה, שבה משתתפים עשרות אלפים ויותר, ומעסיקים מאות רבות של עובדים. זו מערכת גדולה ומסועפת, ולדעתי, גם יעילה וכלכלית.

המערכת הכספית

כאמור, סניפי "הפועל" הפעילים "מייצרים" כסף ומפעילים מערכות ספורט עממי נרחבות. סניף ממוצע מגלגל לפעולותיו כ־600–300 אלף ש"ח בשנה.

אם נקבל שלפחות 50 סניפים פועלים בדרך שציינתי, והממוצע השנתי של עלות הפעילות לסניף היא 500,000 ש"ח, הרי שסניפי "הפועל" מגלגלים סכום של כ־25,000,000 ש"ח בשנה, עבור ספורט עממי, וזהו סכום נכבד מאוד.

עלותם של כ־70 מזכירים במשכורות, הינה כ־500,000 ש"ח והפרופורציה מדברת בעד עצמה.

יכול מישהו, כמובן, להציע שהמזכיר יקבל את משכורתו גם הוא מן הייצור העצמי. אלא שאז, למעשה, מאבדת ההסתדרות כל קשר עם סניפי "הפועל", ובעצם, מסתיימת "החסות" האידיאולוגית שלה, ואינני חושב שזו הכוונה.

"הפועל" באידיאולוגיה שלו, וגם על פי רמון, נותן שרותי ספורט לשכבות אוכלוסיה רחבות ובמידה רבה גם נטולות אמצעים חומריים מספיקים. בפעולות ספורט של "הפועל" משתתפים רבים שאינם חברים בקאנטרי־קלאבים מפוארים ואין להם מסגרות אחרות.

האלטרנטיבות??

א. הרשות המקומית – בדרך כלל רשות מקומית מעבירה את פעולות החוגים לקבלן פרטי (מאמן, מודיע). הקבלן גובה סכום גבוה יחסית (אם כי מבוקר) וגם הרשות רוצה להרוויח אחוז מסויים.

רשויות רבות תומכות בקבוצות הייצוג המקצועניות של היישוב, ומטעם זה הן שמות דגש חזק על תחום הייצוג ופחות על הספורט העממי. יש בזה יוקרה פוליטית, הכרוכה בהישגי הקבוצה המקצוענית (כדורגל, כדורסל, כדורעף וכדוריד).

כאן יש משמעות לתקשורת, ולכן ראש העיר צפוי להזניח במידת מה את הספורט העממי.

ב. מועדוני הספורט – קאנטרי־קלאבים. כאן העלות גבוהה ביותר ולא מתאימה לאוכלוסיה הרחבה, בדרך כלל.

ג. בתי הספר – מערכת החינוך עוסקת בחינוך גופני הפורמאלי, וכמעט לא נותנת שרותי ספורט עממי.

ד. חוגים פרטיים (לא מעודנים) – אלה מיועדים ל"משוגעים לדבר" וגם עלותם גבוהה.

כל האופציות הנ"ל אכן קיימות, אך עדיין לא נותנות את התשובה הפשוטה והעממית לספורט להמונים, אותה נותן "הפועל".

דרך "הפועל"

לא נראה אי־פעם, לגזור גזירה שווה וכוללנית על כל סניפי "הפועל". יש כאלה שאכן במעט סגרו את עצמם ויש כאלה העולים ופורחים. כנראה, שרוב סניפי "הפועל" מתפקדים באופן טוב ויעיל.

כמו שלא יתכן רכז ספורט של רשות מקומית אחת, אשר יתפקד כרכז של מספר רשויות יחד, ולא יתכן רכז תרבות של מספר רשויות, כך לא יתכן "לאחד" סניפים אחרים תחת רכז אחד. הוא פשוט לא יכול לפעול ביותר מרשות מקומית אחת (מועצת פועלים אחת).

לכן, יש לבחון את הדבר ספציפית ונקודתית. לראות פעילותו של כל סניף ולהחליט לעניין היחודי שלו – בלי הכללות.

בעקרון, חשוב לדעתי לקיים סניף "הפועל" בכל רשות מקומית בארץ. מן הנימוקים שהעלתי לגבי חיוניות "הפועל" בכלל, כלומר – בכל מועצת פועלים קיימת.

נראה ש"הפועל" נשאר עדיין, ודווקא בזכות האידיאולוגיה החברתית שלו (שמוצגת גם על ידי רמון), ובזכות הביצועים בשטח, ובזכות האנשים שאיכפת להם ועומדים במרכז העשיה, בזכות כל אלה חשוב לשמר ולטפח את אירגון הספורט העממי הטוב של מדינת ישראל – "הפועל".

★ הכותב הוא מזכיר "הפועל" בגבעתיים

בי"ס לכדורגל יוצא לדרך בירושלים

בימים אלה נמשכת ההרשמה לבית ספר לכדורגל שהקימה רשות הספורט של עיריית ירושלים, ועד כה נרשמו כבר 65 ילדים.

בית הספר פועל בשיתוף פעולה של עיריית ירושלים עם המינהל הקהילתי קטמון ה"ט' בירושלים, ומיועד לגילאי 8–14. פעולתו נעשית לפי תוכנית שנתית הכוללת: אימונים סדירים ותחרויות ואימונים שיתקיימו בחופשת הפסח והקיץ.

האימונים מתקיימים מדי יום, במגרש הדשא של מתנ"ס קטמון ה"ט', וגם באולם הספורט של ביה"ס הצמוד "אורט ספניאר", לפי סדר־יום קבוע, הכולל: בתחילת האימון חימום ע"י משחקי התקפה והגנה וכן תרגילי כדור, ובסוף מתקיים האימון בהדרכת מאמני הכדורגל.

הפעילות כוללת מסגרת של אימון נוסף לשחקנים מצטיינים.

בנוסף לפעילות המקצועית, המתקיימת בבית הספר, מתקיימת פעילות חינוכית וחברתית, הכוללת: שיחה בבריכה וצפיה במשחקי כדורגל של קבוצות בוגרות באצטדיון במלחה. נושא ההגינות בספורט הוא במוקד הפעילות החברתית של ילדי בית הספר.

האימונים מועברים ע"י שחקני הכדורגל בעבר – אודי מלמיליאן ואלי ברדימגול.

רשות הספורט בעיריית ירושלים מצפה להצטרפותם של ילדים נוספים ובהתאם לכך, יורחב צוות מאמני כדורגל ותפתחנה קבוצות חדשות.

במהלך הטורניר נטרפו הקלפים אך בסופו של דבר רוב המועמדות עלו לרבע הגמר

להוציא את מנצ'סטר יונייטד, שהשלימה שנה של כשלונות אנגליים, עלו בזחילה מילאן, באיירן וברצלונה ● סן־ז'רמן היתה המצטיינת של השלב עם 100% הצלחה ● גטבורג הפתיעה לטובה ואיאקס עשתה רושם שהיא בדרך לשיחזור הימים היפים ● ב־1.3.95 יחל שלב רבע הגמר המסקרן

מאת ניסן פרידמן

בסופה של הסערה, כשהעשן התפזר וקול התותחים נדם, נשארו במירוץ רוב המועמדות לכתר, ורק מנצ'סטר יונייטד עפה.

גביע האלופות בכדורגל הגיע לשלב הנוקאאוט. 8 קבוצות צמרת ייאבקו בצמדים, פנים־אל־פנים, על ארבעת הכרטיסים לחצי הגמר.

מילאן, אלופת אירופה 1994 ובסך הכל חמישה כתרים בארון הגביעים שלה, עלתה הפעם בזחילה. אבל, על האיטלקים אפשר לומר שום מומחים בזחילה אל היעד. גם במונדיאל האחרון הם עשו זאת. לא שיכנעו, גימגמו, עיצבנו, וזלו והגיעו עד הגמר. לא סתם גמר, אלא עד הפנדלים של הגמר. לא היה חסר הרבה שהאיטלקים היו זוכים בתואר העולמי.

לכן, כשמדובר במילאן אסור לשלוף את דף ההספד עד סוף העונה. היו שאמרו, כי האיטלקים השאפתנים עלו בצדק. ראיתי את המשחק בטלויזיה, והתרשמתי כי דווקא האוסטרים יצאו פראיירים. כמה החטאות מול כמה הצלות זהב של השוער האיטלקי, התירו את ה־0:1 הקטן בעינו.

אותה קזינו זלצבורג שנראתה כליכך בטוחה, גאה, מנוסה ואירופית ליד מכבי חיפה היהודה שלנו – אותה "קזינו זלצבורג" באותו אצטדיון וינאי, נראתה מול מילאן כילדה תמהה ונבוכה, שמתביישת להרים את עיניה.

עם קצת אומץ ותוצפה היו האוסטרים נותנים לאיטלקים את הסטירה האחרונה ושולחים אותם הביתה בבושת פנים.

גם סגנית האלופה, ברצלונה, עלתה בצליעה. למעשה, אחרי שאלופת שוודיה גטבורג הבטיחה את עלייתה עוד במחזור הקודם, נותר המאבק על הכרטיס השני בין ברסה ל"שדים האדומים" ממנצ'סטר.

אבל, אם השדים הללו אדומים, זה רק מבושה. האלופים האנגלים היכו את התורכים – 0:4 חד וחלק. אבל זה היה מאוחר מדי. נקודת אור: הרכב הצעיר הפגין כשרון והוכיח כי יש עתיד למועדון.

זה היה הרוג נוסף בשרשרת הכשלונות האנגליים בגביעי אירופה השנה. למעשה, הובילו האנגלים את טבלת גביעי אירופה בצורה מעוררת כבוד, עד אותו אסון הייזל בלתי נשכח במשחק בין ליברפול ליובנטוס.

מאז האסון הכבד הושעו האנגלים למשך חמש שנים מגביעי אירופה, וגם אחרי שחזרו לזירה, המשיכו להיעדר כמעט באורח קבע מהצמרת.

דווקא מנצ'סטר יונייטד זכתה לפני שלוש שנים בגביע אירופה למחזיקות גביע, בניצחון על ברצלונה. הפעם, הספיק לספרדים תיקו נגד השדים כדי להשאיר את האנגלים בבית.

הספרדים עלו ליתרון משער נגיחה נדיר לאחור של התיק הפעלתן חוזה באקרו בדקה ה־81, אבל כמנהגם השנה חטפו שער משווה בדקה ה־90. הפעם לא היתה לשער הזה שום משמעות, אבל פעמיים השנה ספגו הספרדים הפסדים בדקה ה־90, הן בשוודיה והן בתורכיה. כך שהמאמן יוהאן קרויף יצטרך לשנן באוזני חניכיו, כי הדקה ה־90 בשלבי הנוקאאוט עלולה להיות קריטית מדי.

באיירן מינכן היא הקבוצה השלישית שלא נתנה כדורגל גדול במהלך העונה האירופית ועלתה, בסופו של דבר, בזחילה. למעשה, השבוע זכו הגרמנים בניצחון מרשים – 1:4 בקייב.

בית ב' היה בית קל יחסית, על הנייר, כיוון ששתי נציגות בריה"מ לשעבר – ספרטק מוסקווה הרוסית ודינמו קייב האוקראינית הפגינו כדורגל נאיבי עם הרכבים צעירים וחסרי ניסיון.

כתוצאה מכך ובזכות יכולתה הגבוהה המרשימה זכתה מנצחת הבית, פאריס סן־ז'רמן, במלוא 12 הנקודות, והיתה לקבוצה היחידה שהשיגה 100% הצלחה.

סן־ז'רמן הצרפתית הפגינה כדורגל משובח עליו מנצחים דיויד ז'ינולה וג'ורג' וואה. נראה לי ששם משפחתו של החלוץ האפריקאי המחונן בא לו בזכות קריאות ה"וואה" של הצופים למראה תרגיליו הנפלאים.

השבוע כבש שני שערים יפים בניצחון הקליל על ספרטק 1:4, ובמחזור הקודם הבקיע את שער הניצחון הפנטסטי לרשת באיירן במינכן, 0:1.

בית ג' היה הפתוח מבין ארבעת הבתים. בנפיקה ליסבון והיידוק ספליט הבטיחו עלייתן עוד במחזור הקודם. אנדרלכט הבלגית לא הוכיחה במאומה (מלבד החולצות הקבועות) את ימיה הגדולים וסטיאווה בוקרשט היתה חסרה את הכוכבים הגדולים, שעזבו לליגות אירופיות.

בבית ד' התהילה איאקס אמסטרדאם את הרושם הטוב ביותר. קבוצה הולנדית טיפוסית, בעלת סגנון קליל ומרשים וצוות שחקנים צעיר ומוכשר. איאקס מרתפת בקצב של מוסיקה רכה וקצבית.

במשחקי חצי הגמר נראה המשחק בין ברצלונה לפאריס סן־ז'רמן כמרתק ביותר. כל אחת מהשתיים שתפסיד בעימות הכפול הזה תחסר לנו בחצי הגמר.

באיירן מינכן, המכונה הגרמנית, תפגוש במכונה שוודית חזקה, מהירה וקטלנית ברמות גטבורג, לבטח אחת הקבוצות המפתיעות בשלב הזה.

אם ניקח בחשבון את ההצלחה הגדולה של נבחרת שוודיה במשחקי המונדיאל, אפשר להבין שהכדורגל השוודי חזר להיות גורם בצמרת האירופית. הגרמנים מנוסים ובנויים יותר למאבקים כאלה, אבל השוודים משחקים נוקשה ואתלטי ומקשים את החיים על כל יריבה.

משחק מעניין נוסף יפגיש את מילאן עם בנפיקה. האיטלקים, כאמור, עלו מבלי לשכנע ואילו הפורטוגלים לא נזקקו ליכולת גבוהה במיוחד כדי לזכות בראשות בית ג'. הפורטוגלים הנאיבים בדרך כלל מסוגלים לנצח את מילאן, אבל קשה לי להאמין שזה יקרה.

המשחק הרביעי יפגיש את שרידי יוגוסלאויה, היידוק ספליט הקרואטית, עם איאקס ההולנדית. בעבר מפגש בין יוגוסלאויה והולנד היה מחזה של כדורגל התקפי, פתוח ושובה עין. איאקס מועמדת לנצח, אך היידוק מסוגלת להפתיע.

ליגת האלופות

סיכום ארבעת הבתים

בית א'

● ברצלונה – גלאטאסראי	1:2
● מנצ'סטר יונייטד – גטבורג	2:4
● גטבורג – ברצלונה	1:2
● גלאטאסראי – מנצ'סטר יונייטד	0:0
● מנצ'סטר יונייטד – ברצלונה	2:2
● גטבורג – גלאטאסראי	0:1
● ברצלונה – מנצ'סטר יונייטד	0:4
● גלאטאסראי – גטבורג	1:0
● גטבורג – מנצ'סטר יונייטד	1:3
● גלאטאסראי – ברצלונה	1:2
● ברצלונה – גטבורג	1:1
● מנצ'סטר יונייטד – גלאטאסראי	0:4

הטבלה

1. גטבורג שוודיה	6	7:10	9
2. ברצלונה ספרד	6	8:11	6
3. מנצ'סטר יונייטד	6	11:11	6
4. גלאטאסראי תורכיה	6	9:3	3

בית ב'

● דינמו קייב – ספרטק מוסקווה	2:3
● פאריס סן־ז'רמן – באיירן מינכן	0:2
● באיירן מינכן – דינמו קייב	0:1
● ספרטק מוסקווה – סן ז'רמן	2:1
● דינמו קייב – פאריס סן־ז'רמן	2:1
● ספרטק מוסקווה – באיירן מינכן	1:1
● באיירן מינכן – ספרטק מוסקווה	2:2
● פאריס סן־ז'רמן – דינמו קייב	0:1
● באיירן מינכן – פאריס סן־ז'רמן	1:0
● ספרטק מוסקווה – דינמו קייב	0:1
● סן־ז'רמן – ספרטק מוסקווה	1:4
● דינמו קייב – באיירן מינכן	4:1

הטבלה

1. פאריס סן־ז'רמן	6	2:12	12
2. באיירן מינכן	6	7:8	6
3. ספרטק מוסקווה	6	12:8	4
4. דינמו קייב	6	11:5	2

בית ג'

● היידוק ספליט – בנפיקה	0:0
● אנדרלכט – סטיאווה בוקרשט	0:0
● סטיאווה בוקרשט – היידוק ספליט	1:0
● בנפיקה – אנדרלכט	1:3
● היידוק ספליט – אנדרלכט	1:2
● בנפיקה – סטיאווה בוקרשט	1:2
● סטיאווה בוקרשט – בנפיקה	1:1
● אנדרלכט – היידוק ספליט	0:0
● בנפיקה ליסבון – היידוק ספליט	1:2
● סטיאווה בוקרשט – אנדרלכט	1:1
● אנדרלכט – בנפיקה ליסבון	1:1
● היידוק ספליט – סטיאווה	4:1

הטבלה

1. בנפיקה ליסבון	6	5:9	9
2. היידוק ספליט	6	7:5	6
3. סטיאווה בוקרשט	6	6:7	5
4. אנדרלכט בלגיה	6	7:4	4

בית ד'

● איאקס אמסטרדם – מילאן	0:2
● קזינו זלצבורג – א.א.ק אתונה	0:0
● מילאן – קזינו זלצבורג	0:3
● א.א.ק אתונה – איאקס	2:1
● א.א.ק אתונה – מילאן	0:0
● קזינו זלצבורג – איאקס	0:0
● מילאן – א.א.ק אתונה	1:2
● איאקס אמסטרדם – זלצבורג	1:1
● מילאן – איאקס אמסטרדם	2:0
● א.א.ק אתונה – זלצבורג	3:1
● קזינו זלצבורג – מילאן	1:0
● איאקס – א.א.ק אתונה	0:2

הטבלה

1. איאקס אמסטרדם	6	2:9	10
2. מילאן איטליה	6	5:6	5
3. קזינו זלצבורג	6	6:4	5
4. א.א.ק אתונה	6	9:3	2

★ למילאן הופחתו 2 נקודות

משחקי רבע הגמר

● באיירן מינכן – גטבורג שוודיה
● היידוק ספליט – איאקס אמסטרדאם
● ברצלונה – פאריס סן־ז'רמן
● מילאן איטליה – בנפיקה ליסבון
בית וחוץ ב־1 ו־15 במארס 1995.

משחקי חצי הגמר

● באיירן/גטבורג – היידוק/איאקס
● ברצלונה/פאריס – מילאן/בנפיקה
בית וחוץ ב־5 ו־19 באפריל 1995.

משחק הגמר

ב־24 במאי 1995

החל משפט הדיבה שהגיש סאמאראנש

נשיא הוועד האולימפי הבינלאומי, חואן אנטוניו סאמאראנש ונציגים בכירים אחרים של הוועד ישבו השבוע בבית משפט בלוזאן, כאשר הוגשה תביעת דיבה נגד שני מחברים בריטים שלא נכחו באולם.

המחברים־העיתונאים, אנדרו ג'נינגס ו־ויויאן סימפסון, שכתבו את הספר "שרי הטבעות" שגרם למשפט, לא נכחו באולם אך הודיעו בבריטניה "כי אנו עומדים מאחורי כל מה שנכתב בספר".

המחברים הודיעו קודם לכן, כי לבית המשפט בלוזאן אין סמכות שיפוט, וכי ההאשמות בספר בדבר רדיפת בצע ושחיתות בצמרת התנועה האולימפית, הן אמת לאמיתה.

"זו הפעם הראשונה שהוועד האולימפי הבינלאומי הגיש תביעת דיבה מסוג זה", אמר מנהל הוועד האולימפי פרנסואה קאראר, בהופעתו בבית המשפט. הוא הדגיש כי חלק מתוכן הספר, שתורגם ל־12 שפות ועורר סערה גדולה בחוגי הספורט, "חורג בהרבה מהמקובל על הדעת".

הוא ציין, כי תקציב ההוצאות של הוועד האולימפי הסתכם ב־30 מיליון דולר ומהווה כ־7 אחוזים בלבד מהכנסות הארגון – כאשר יותר 93 האחוזים מושקעים מחדש בענפי הספורט השונים. הוא גם הגן על מדיניות המיסחור והכחיש כי ספונסורים גדולים השפיעו על בחירת האתרים לקיום המשחקים האולימפיים.

סאמאראנש תיאר את עצמו כ"מנהל של תזמורת גדולה" ודחה את האשמה כי הוא שולט שלטון דיקטטורי.

השופט בבית המשפט של משטרת לוזאן, הערכאה הנמוכה ביותר במערכת המשפט בשווייץ, אמר כי יפרסם ביום חמישי אחר הצהרים את פסק דינו.

ישראל העפילה לשלב חצי הגמר

אליפות אירופה לאומות

ביומה השני של אליפות אירופה לאומות, הנערכת במגרשי מועדון הטניס של הפועל, הושגו התוצאות הבאות:

ישראל קפריסין 0:3: רן אין – אלקיס פפא 1:6, 1:6; גלעד לום – דימטריס לאנטוס 2:6, 0:6; גלעד בלום ואיל ארליך – לוקס כריסטופידס ונקלויס ניאופלאוס 1:6, 1:6.

במשחק השני הפתיעה יוון כאשר גברה על בלגיה הפייבורטית בתוצאה 1:2: דניס ואדראופלן – פנטליס מיצ'וסים 0:6, 5:; טום ונהאוס – סולון פפס 4:6, 6:4; טום ואדהאוס וגנטר וגרדורן – פנטליס מיצ'וסים וסולון פפס 4:6, 6:4, 7:5.

בחצי הגמר תתמודד היום נבחרת שווייץ מול נבחרת הולנד. בבית המפסידות תתמודד בולגריה מול אוסטריה.

מחר תשחק במסגרת חצי הגמר נבחרת ישראל מול יוון ובבית התחתון יתמודדו נבחרות קפריסין ובלגיה.

כל המשחקים יוחלו בשעה 10.30 בבוקר.

באיירן מעוניינת ביבואה

האלופה באיירן מינכן מעוניינת ברכישתו של החלוץ הגנאי אנטוני יבואה, שיש לו בעיות עם קבוצתו איינטרכט פרנקפורט.

כדורסלן מיאמי היט, גלן רייס, במעלה (תצלום ארכיון)

הקליפרס: ניצחון ראשון אחרי 16 הפסדים רצופים

אן.בי.איי

אחרי 16 הפסדים רצופים מאז תחילת העונה, סוף סוף נצחון לקליפרס. פו ריצ'רדסון שלח כדור מדויק משישה מטרים כדי להעניק נצחון בכורה העונה לקבוצתו 94:96 לאחר הארכה על מילווקי באקס.

לוי ווגט קבע שיא קריירה כשקלע 30 נקודות לקליפרס. חברו לאמונד מורי הוסיף 19 נקודות.

באורלנדו קלע שאקיל אוניל 33 נקודות והוליך את המג'יק לנצחון 13 ב־12 משחקיה האחרונים, 75:90 על קליבלנד קאבלירס. ניק אנדרסון הוסיף 17 נקודות (7 מ־10), עבור המנצחים. הירבו לקלוע כריס מילס 14 וטוני קמפבל 12.

בבוסטון די בראון קלע 24 נקודות וקאסוויר מקדניאל' הוסיף 23 ו־12 ריבאונדים כדי לסייע לסלטיקס לרשום נצחון 80:93 על אטלנטה הוקס. מוקי בליילוק 26 וסטייסי אוגמון 16 הירבו לקלוע להוקס. מהרכב בוסטון נעדר דינו ראדז'ה ששבר ידו במשחק נגד הניקס.

● **במיאמי** 34 נקודות של ג'ף מלון מהן 13 ברבע השלישי סייעו ל"סיקסרס" מפילדלפיה לנצח את ה"היט" המקומיים ולרשום את נצחונם ה־2000 בליגה. הסיקסרס הם הקבוצה השלישית בהיסטוריה של הליגה אחרי בוסטון ולוס אנג'לס לייקרס.

שנתיים השעייה לאלופת העולם בשחייה

התאחדות השחייה הבינלאומית בלוזאן, הישעתה לשנתיים את השחיינית הסינית לו בין, אלופת העולם ב־200 מטר מעורב, לאחר שנתפסה בשימוש בסמים במשחקי אסיה שנערכו בסוף חודש ספטמבר בהירושימה.

ביחד עמה נתפסו שש שחייניות נוספות, שאף הן זכו במדליות ונשללו מהן לאחר שפורסמה הבדיקה. קודם לכן הושעתה לארבע שנים, אלופת העולם ב־400 מטר חופשי.

טורניר מרובע באנגליה

אלופת העולם ברזיל תיטול חלק בטורניר מרובע יחד עם שוודיה, יפאן ואנגליה המארחת. הטורניר יערך בין ה־3 וה־11 ביוני 1995 ובמשחק הפתיחה ישחקו ברזיל ושוודיה בשיחזור של חצי הגמר בגביע העולם האחרון.

● ריינלדו, חלוצה בן ה־18 של קבוצת אתלטיקו מינירו הבקיע שלושער והוליך את קבוצתו לנצחון 2:3 על קורינתיאנס.

השוער פיטר שילטון על סף פשיטת רגל

שוער נבחרת אנגליה לשעבר, פיטר שילטון האגדי, צפוי לתביעה משפטית להכריז עליו כפושט רגל, ובעקבות כך עלולים להדיחו מתפקידו כמנג'ר של קבוצת פלימאות' ארג'יל, מסרו ביום רביעי מספר עיתונים בריטיים.

מאמן הסוסים הבריטי הנכבד מרטין פייפ הגיש תביעה לפשיטת רגל נגד השוער, שהציב שיא של 125 הופעות בנבחרת אנגליה, בעקבות חובות בסך 3,000 ליש"ט (4,500 דולר).

העתירה הוגשה ב־18 בנובמבר בבית המשפט של מחוז פלימאות'.

פייפ נהג לאמן באורוותיו סוסים שהיו שייכים לשילטון בן ה־45.

יו"ר קבוצת פלימאות', שהיו לו מספר חילוקי דעות עם שילטון מאז נבחר זה האחרון כמנג'ר של הקבוצה באוגוסט 1992, אישר אמש כי אם יוכרז שילטון כפושט רגל, עשוי סעיף בחוזהו לאפשר את הדחתו.

שילטון עצמו הודה: "זו אשמתי. זה באמת קצת אומלל, זה נסחב יותר זמן משהיה צריך..."

"כאשר הפסקתי עם הסוסים לפני 30 חודש, הייתי חייב למרטין פייפ בסך הכל 12,000 דולר. היו לי סוסים רבים ושילמתי את רוב החובות.

"אך אני עדיין חייב לו 3,000 ליש"ט וכמה מאות לירות הוצאות על עורכי דין. אני משתדל עתה להסדיר את החוב", הוסיף.

מירוץ מרתון ת"א ישנה מועד ומרחק

מירוץ מרתון תל אביב המסורתי המאורגן על ידי מרכז הפועל זו הפעם ה־15 ברציפות, ישנה בשנת 1995 את צביונו.

בעבר, במסגרת מירוץ המרתון, נערכו שלושה מירוצים למרחקים שונים: מרתון מלא למרחק 42,195 מ', חצי מרתון למרחק 21,100 מ' ומירוץ עממי למרחק כ־5 ק"מ.

השנה יבוטל מירוץ המרתון המלא וייערך רק מירוץ תחרותי למרחק חצי מרתון – 21.1 ק"מ. למירוץ יוזמנו טובי הרצים בעולם ומסלולו יעבור ברחובות המרכזיים של תל אביב בלבד.

מירוץ חצי המרתון ייערך ביום שישי, 24 במרס 1995.

ההחלטה על ביטול מירוץ המרתון המלא ועריכת המירוץ ביום שישי באה להקל על התושבים ולא לגרום לחצי תנועה כבדים בשעות העומס.

נוסף למירוץ חצי המרתון התחרותי ייערך גם מירוץ עממי למרחק 6 ק"מ ו־2 ק"מ.

הבוקר נפתח טורניר הסניורים בטניס באילת

מאת שמואל תגר

טורניר הסניורים המסורתי בטניס נפתח הבוקר באילת, בהשתתפות של כ־250 טניסאים מכל רחבי הארץ, שיתחרו במשך שלושה ימים במגרשי הטניס של מלון ספורט, מגרשי העירייה ומגרש מלון לב אילת.

התחרות מאורגנת על ידי איגוד הטניס בישראל בחסות ראש עיריית אילת ורשת המלונות "ישרוטל". התחרות פתוחה למשתתפים בגילאי 35–50 משני המינים, ליחידים ולזוגות.

עולה מאתיופיה נרצחה במיטתה בקרית ביאליק, כנראה ע"י בן זוגה

שתי בנותיה של יבונה וסה מצאו את גופתה אתמול בבוקר; החשוד, עימו התגוררה וסה באחרונה, השאיר מכתב חרטה ליד הגופה

מאת נתי קיי-זילברמן

המצוד אחר העולה מאתיופיה החשוד ברצח חברתו, יבונה וסה, אף היא עולה מאתיופיה שגרה בשכונת צור-שלום שבקרית ביאליק, יימשך היום.

אתמול בבוקר מצאו שתי בנותיה של הנרצחת את גופת אמם, מוטלת במיטתה ללא רוח חיים. דלת הכניסה לבית היתה נעולה, ואחת הבנות, בת 12, נאלצה לשלשל את אחותה בת החמש דרך החלון כדי שזו תזעיק עזרה. הילדה מיהרה לבית דודתה, המתגוררת בסמוך, והזעיקה אותה. הדודה הזעיקה את המשטרה.

מתברר שהנרצחת, וסה, הכירה לפני מספר חודשים את החשוד ברצח, המתגורר באתר הקרוואנים באחוזיים שליד נתניה, ולפני מספר שבועות עברו השניים להתגורר יחד.

בשבוע האחרון הכירה כנראה וסה גבר אחר, ואמרה לבן-זוגה שהיא רוצה להיפרד ממנו. שלשום בערב הופיע החשוד בביתה של וסה. השניים התווכחו יותר משעה, ואחר כך הסתגרו בחדר השינה, בעוד שתי בנותיה של וסה ישנות בחדר הסמוך.

אתמול בבוקר מצאו כאמור שתי הבנות את אמן ללא רוח חיים. בשלב זה לא ברור כיצד מתה יבונה וסה את מותה, אך נראה שהיא נרצחה בחנק או בהרעלה. ליד גופתה נמצא מכתב באמהרית, בכתב ידו של החשוד, בו הוא מביע צער על הרצח.

ליד דירת הנרצחת החלה מיד כאשר נודע על הרצח התגודדות של עשרות עולים מאתיופיה, שפתחו בקינות מסורתיות. אחותה של הנרצחת, תגיה ואיסיה, פרצה בזעקות כאשר הוצאה גופת אחותה מהדירה, ואמרה: "אני רוצה לדעת איך הוא הרג אותה, אני יודעת שהוא עשה לה כמו בגרמניה".

המצוד אחר החשוד נמשך אתמול כל היום, ובמשטרה סבורים כי החשוד ייתפס בתוך שעות. במשטרה מעריכים, כי הוא מסתתר בבית קרובים ביישוב מסוים במרכז הארץ, ושם מתרכזים החיפושים אחריו.

שבועיים להיעדרות

יום הולדת עשירי ועצוב לאלכסנדרה ברנדט – בלעדיה

(עו.)- בבית משפחת ברנדט ברמת גן, משפחתה של הילדה הנעדרת אלכסנדרה, התקשו אתמול לשמוח בחגיגת יום הולדתה העשירי של הילדה, שהחיפושים אחריה נמשכים כבר כשבועיים.

אמה של הילדה, סוזלנה ברנדט, ישבה בבית המשפחה עם בתה יוליה בת ה-9 והמתינה במשך כל היום לבשורה על מציאתה של אלכסנדרה.

אלכסנדרה (סאשה) ברנדט נראתה בפעם האחרונה ביום ה' ה-24 בנובמבר, בגן המלך ברחוב הילד, ליד בית ספר "חומה" בו היא לומדת. היא נראתה על ידי שני ילדים מבית ספרה וכן על ידי תושבת רמת גן, שהעידה כי הבחינה באלכסנדרה משוחחת עם שלושה צעירים בני 20 פלוס שהובילו אותה לגן.

היחידה המרכזית של משטרת מחוז תל אביב, בפיקודו של נצ"מ דוד כהן, עושה מאמצים רבים לפיענוח העלמותה של הילדה. בשבועיים האחרונים הופעלו בחיפושים אחריה כוחות גדולים של שוטרים ומתנדבים. בשלב זה נמשכים המאמצים בעיקר במישור המודיעיני.

כנס ראשון לתעסוקת נכים נערך אתמול במרכז להכשרה ושיקום מקצועי, שליד בית לוינשטיין. השרה אורה נמיר השתתפה באירוע ודיברה על החשיבות של סיוע לשיקום המוגבלים (צילום: ישראל הדרי)

הצעה: לשחרר אסירים המרצים תקופות מאסר של עד שנתיים

מאת מיכל גרייבסקי

משרד המשטרה בשיתוף עם פרקליטות המדינה ומשרד המשפטים יקים צוות שיבדוק אפשרות לתת חנינה לאסירים שמרצים עונש ראשון, תקופת מאסר של עד שנתיים, כדי להקל על הצפיפות הקשה בבתי הסוהר בישראל.

אם הצוות ימליץ על ביצוע החנינה, תהיה זו חנינה חד-פעמית בה יטופלו אסירים בצורה אישית. מדובר באסירים שאינם יושבים על עבירות של סחר בסמים או אונס, ושריצו לפחות מחצית מתקופת מאסרם. כמו כן לא יזכו אסירים שהיו נבחרי ציבור שנידונו על עבירות הונאה.

מכרזים לרדיו אזורי יפורסמו בעוד כשבוע

מאת אביבה ולצמן

המכרזים הראשונים לתחנות הרדיו האזוריות יפורסמו בעוד כשבוע. כך סיכמו אתמול שרת התקשורת שולמית אלוני ויו"ר מועצת הרשות השנייה לטלוויזיה ולרדיו, יוסי פלד.

אלוני ופלד, שדנו אתמול בסוגיית הרדיו האזורי, סיכמו שבמוצעת דצמבר יפורסמו מכרזים להענקת זכיונות להפעלת תחנות רדיו אזוריות. עוד הוחלט, כי במהלך הימים הקרובים תתקין השרה אלוני את התקנות הדרושות לשם כך.

בג"ץ דחה עתירת חברת אי.סי.פי. נגד פירוקה

מאת אביבה ולצמן

בית המשפט העליון החליט אתמול שלא לדון בעתירת הערעור של אי.סי.פי, חברת הרכש המשותפת של חברות הכבלים.

אי.סי.פי ערערה לבית המשפט העליון על החלטת השופטת מרים נאור, בבית הדין להגבלים עסקיים, לפיה על חברת הרכש המשותפת להתפרק. בית המשפט העליון, בהרכב של שלושה שופטים, ציין בפסק הדין, כי באי-התערבותו הוא אינו מחווה דעה על פסק הדין של בית המשפט להגבלים עסקיים, אך החליט שלא להתערב בדיון, משום שחברות הכבלים מתכוונות להגיש לממונה על ההגבלים העסקיים הצעה למתכונת חדשה של חברת רכש משותפת.

נהג מונית התאבד בשריפה בתוך רכבו – עקב קשיים כלכליים

(עו.)- נהג מונית בן 45, תושב רמת גן, התאבד אתמול בבוקר בשריפה בתוך מונית המרצדס שלו בבת ים.

בתחנת הכיבוי של ראשון לציון התקבלה הודעה מאלמוני על דליקה באיזור בית העלמין הצבאי בבת ים. למקום יצאה ניידת כיבוי אש, שאנשיה הבחינו ברכב בוער. לאחר שכובתה הדליקה, ראו הכבאים מחזה מזעזע – גופה חרוכה בתוך הרכב.

למקום הוזעקו כוחות גדולים של משטרה וחוקרי המעבדה הניידת החלו בחקירת האירוע.

זמן קצר לאחר מכן התקבלה במשטרת רמת גן הודעה של תושבת העיר, שהתלוננה כי בעלה נעדר מהבית וכי על השולחן בביתם מצאה מכתב צוואה.

מהחקירה עולה, כי ככל הנראה עזב נהג המונית את ביתו לאחר שהחליט להתאבד בגלל קשיים כספיים אליהם נקלע באחרונה. הוא נסע לאיזור בית העלמין הצבאי בבת ים, ובחלקו הדרומי של בית העלמין החנה את המונית שלו בין השיחים, ושרף את עצמו למוות.

צוות החקירה מתחנת הכיבוי בבת ים, רש"ף משנה חנניה לוי ולהב משנה יוסי לוי, חקרו את השריפה, ואמרו כי כנראה שמדובר בהצתה מכוונת, שכן במקום נמצאו שני סוגי דלק ובקבוקי דלק. על פי החשד, פיזר נהג המונית כמות רבה של גז ברכב – דבר שגרם לפיצוץ עז. רכב המרצדס והנהג נשרפו כליל.

במשטרה הביעו תמיהה על כך שהנהג לא השתמש באקדח שהיה ברשותו, אלא העדיף להתאבד באופן מסובך כל כך.

הגופה החרוכה עדיין לא זוהתה בוודאות ורק בימים הקרובים, לאחר בדיקת מעבדה, תיוודע הזהות באופן מוחלט.

בעלי "יצהר" לשעבר הורשע בהסוואת תרומה לליכוד כהוצאה לצרכי מס

באוקטובר 88' נתן יצחק מיטלמן לליכוד תרומה בסך 57,500 ש"ח וקיבל חשבונית ממשרד הפרסום ב.מ.י, אותה הציג לשלטונות המס

מאת אלי ברנר

יצחק מיטלמן, לשעבר בעליו של מפעל "יצהר תעשיות", הורשע אתמול בבית משפט השלום בתל-אביב בעבירות מס. מיטלמן העביר באוקטובר 88' תרומות למטה הליכוד בסך 57,500 ש"ח, למימון מסע הבחירות של הליכוד לכנסת, וכנגדם קיבל חשבוניות ממשרד פרסום ב.מ.י. שחר תקשורת, אותן הציג לשלטונות המס כהוצאה.

בכתב האישום שהגישה סגנית בכירה לפרקליטות מחוז תל-אביב, רחל גוראריה, נטען כי באוקטובר 88' הוציאה ב.מ.י חשבונית על שם "יצהר" והעבירה אותה לנאשמים – מיטלמן והחברה "יצהר תעשיות". על החשבונית נרשם "יעוץ לפרסום ושיווק ופרסום סמוי".

כן נטען, כי מיטלמן ו"יצהר תעשיות" ידעו שהחשבונית כוזבת וכי הכספים ששולמו לב.מ.י. היו תרומה לליכוד, וכי החברה לא ביצעה ולא היתה אמורה לבצע כל עבודה עבור "יצהר תעשיות". עוד נטען בכתב האישום, כי ב-88' השתמשו הנאשמים במרמה ותחבולות והכינו פנקסי חשבונות ורשומות כוזבים, בכך שרשמו את התרומה כהוצאה עבור פרסום בניהול הספרים של "יצהר תעשיות" – זאת בכוונה להתחמק מתשלום מס. הם גם הגישו באמצע נובמבר 88' דוחות למע"מ מהם ניכו מס תשומות על פי החשבוניות.

סגנית נשיא בית משפט השלום, השופטת מרים חפץ, אמרה בהכרעת הדין כי חברת הפרסום ב.מ.י. לא עמדה לבצע כל עבודות עבור "יצהר" וכל העניין לא היה אלא מסווה פיננסי לתרומה לליכוד. לכן לא היתה למיטלמן או לאדם אחר ב"יצהר" ציפייה לקבל דבר מה בתמורה.

הנאשם, קבעה השופטת, ידע ש"יצהר" אינה צפויה לקבל כל שירותי פירסום מחברת ב.מ.י. והוא ידע על הרישום הכוזב על גבי החשבונית, וידע גם כי חשבונית זו, שלפיה ייערך הרישום בספרי החברות, אינה משקפת נכונה את העובדות – ובכך ביצע עבירת מרמה.

השופטת לא קיבלה את טענת ההגנה, כי מיטלמן לא היה פעיל בחברה באופן שמטיל עליו אחריות פלילית לעבירות המיוחסות לו ול"יצהר".

על פי עדותו של מיטלמן, "פנו אלי מהמנהיגות הבכירה בליכוד". בחקירתו אמר: "לא התייעצתי עם עוד מנהל בחברה בקשר לתרומה הזו. אני החלטתי על כך לבד. אינני רוצה לומר שהייתי חותמת גומי". ביחס לחשבונית העיד מיטלמן: "נתתי להם את ההוראה או מה שזה לא יהיה".

ביחס לנציג חברת ב.מ.י אמר מיטלמן: "סיכמתי איתו שהוא יקבל 50,000 ש"ח". מיטלמן הגדיר עצמו במהלך המשפט כ"מזוהה עם יצהר ומזוהה עם הליכוד".

השופטת קבעה, כי הסוואת התרומה שניתנה לליכוד כתשלום עבור הוצאות פרסום, היא מצג כוזב שמטרתו להונות את שלטונות המס לראות בתשלום זה הוצאה מוכרת ולכן זו תחבולה.

השופטת הרשיעה את "יצהר תעשיות" ואת מיטלמן בהכנת פנקסי חשבונות ורשימות כוזבים, הגשת דו"ח תקופתי הכולל ידיעה לא נכונה בכוונה להתחמק מתשלום מע"מ וניכוי ביודעין של מס תשומות ללא חשבונית מס לגביה.

הטיעונים לעונש נקבעו ל-8 בינואר. מיטלמן קיבל הוראה להפקיד במזכירות בית המשפט ערבות בסך 100,000 ש"ח להבטחת התייצבותו בבית המשפט.

תיכוניסט מטייבה עתר לבג"ץ: משרד החינוך מונע ממנו לגשת לבגרות

(עו.)- תלמיד מטייבה שבמשולש עתר אתמול לבג"ץ, בדרישה שמשרד החינוך יאפשר לו לגשת לבחינות הבגרות.

העותר, תלמיד כיתה י"ב בבית הספר התיכון בטייבה, וארבעת אחיו הם בנים לאב ערבי אזרח ישראל ולאם תושבת השטחים.

בעתירה שהגיש הקטין, באמצעות עו"ד לאה צמל, נאמר כי הוריו התגרשו, האם חזרה לקלקיליה, והילדים נשארו עם אביהם בטייבה ולמדו בבית הספר שבעיר. נטען, כי העותר הצליח בשנה שעברה לגשת לארבע בחינות בגרות.

אולם השנה, הודיע משרד החינוך למנהל בית הספר התיכון בטייבה, חוסני חאג' יחיא, כי הנער העותר לא יוכל לגשת לבחינות הבגרות, מכיוון שאין לו תעודת זהות ישראלית.

כן הודיע משרד החינוך, כי הוא מסרב לממן את שכר הלימוד של הנער. עיריית טייבה מוסיפה לשלם את שכר הלימוד של העותר, בגלל מחויבותה כלפי אביו, תושב העיר, נטען.

לנער ולאחיו יש תעודות זהות של תושבי שטחים, מכיוון שהחוק קובע שילדים יירשמו בתעודת הזהות של אימם, שהיא כאמור תושבת השטחים.

כל חמשת האחים עתרו נגד משרד הפנים, בדרישה להעניק להם תעודות זהות ישראליות.

תושב חיפה מואשם בהתעללות באשתו וילדיו

מאת אורי שרון

תושב חיפה בן 37, אב לשישה, מואשם בבית המשפט המחוזי בעיר בהתעללות בילדיו ובהכאת אשתו בסרגל בראשה.

התובעת, עו"ד ענת נשר, טענה בכתב האישום כי הנאשם נהג להכות את אשתו ואת ילדיו ומספר פעמים אף הוציא את ילדיו באמצע הלילה ממיטותיהם וגירש אותם לרחוב. ב-27 בנובמבר, לדברי התובעת, השליך האב על בנו בן ה-15 כד מים שפגע בידו השמאלית. הנער נמלט לחדר סמוך, אך הנאשם השיגו וכיבה סיגריה בוערת על ידו. כשניסתה אשתו לחלץ את בנה מידיו, נטל בעלה סרגל והחל להכות בו בראשה בחוזקה עד שגרם לה לחתך בקרקפת.

האב מואשם גם בפציעה בנסיבות מחמירות ובתקיפת חסר ישע.

"בזק" החליטה להנציח את מכבי תל אביב בכדורסל על גבי כרטיסי טלכרט. זו הקבוצה הרביעית ש"בזק" הנציחה בצורה כזאת, ונראה שהדבר כבר הפך למסורת (צילום: גדעון מרקוביץ)

תושב גנה שנעצר על התפרעות הודיע לשופט: אני המשיח

מאת אלי ברנר

אפריקאי תושב גנה שנעצר בתחנה המרכזית הישנה בתל-אביב באשמת הפרת סדר, הודיע אתמול בבית המשפט כי הוא למעשה המשיח. שופט המעצרים ג'ורג' קרא האריך את מעצרו בשישה ימים והורה לאשפזו להסתכלות בבית החולים אברבנאל.

האיש נעצר על ידי שוטר מג"ב, שהוזעק לאוטובוס בתחנה המרכזית הישנה לאחר שהאיש התפרע בתוך האוטובוס. לטענת המשטרה, תקף האפריקאי את השוטר כאשר זה ביקש ממנו להזדהות. האיש נלקח לתחנת המשטרה לחקירה, שם התברר כי אין לו מסמכים מזהים ותשובותיו לחוקרים היו תמוהות.

בבית המשפט אתמול הציג עצמו האיש בשם צ'ארלס, ואמר: "אין לי משפחה. אני מגנה. שנתיים אני נשארתי בישראל. אין לי מסמכים כאן, הם בידי המשטרה של חיפה בנמל, לא יודע למה לקחו את המסמכים שלי, זה היה לפני שנתיים.

"אני גר בכלא, אני גר בשכונת התקוה. אין לי שם משפחה, שם המשפחה שלי עכשיו זה שרה. אני מלך ואני המשיח".

השופט מינה לו עורך דין והודיע כי בשלב זה הוא אינו יכול לקבוע אם החשוד מתחזה או שהוא אכן לוקה בנפשו, ושלח אותו כאמור להמשך מעצר והסתכלות.

בעלת מכלת הציתה אותה כדי לקבל כספי הביטוח

מאת אורי שרון

בעלת חנות מכלת בטירת הכרמל ובן זוגה, המתגוררים בחנות, הורשעו אתמול בבית המשפט המחוזי בחיפה בהצתת החנות כדי לקבל במרמה 75 אלף שקלים מחברת הביטוח "איתן", בה בוטחה תכולת החנות.

לטענת התובעת, בעלת החנות, אנה צציאשווילי (38), קנתה ב-19 בספטמבר 92' מיכל בנזין בתחנת דלק ונסעה עם חברה, לאוניד נק (43) במונית אל החנות. נק נכנס עם המיכל לחנות, שפך את הדלק והציתו. ההצתה גרמה לפיצוץ, ונק נלכד באש ונכווה קשות. כל תכולת החנות נשרפה.

מיד לאחר מכן מיהרה הנאשמת להתלונן במשטרה, ולמחרת הגישה תביעה לחברת הביטוח.

השופט התחשב בנסיבותיהם האישיות של השניים, ציין שאין להם עבר פלילי, עמד על מצבם הקשה, והחליט שלא למצות עימם את הדין. הוא גזר על כל אחד מהם 18 חודשי מאסר על תנאי לשנתיים, ועל נק הטיל גם שישה חודשי מאסר בעבודות שירות.

ב"ה
זמני הדלקת נרות
ז' בטבת תשנ"ה
פרשת ויגש

כניסה	מוצאי שבת
ירושלים – 3.59	ירושלים – 5.15
תל-אביב – 4.17	תל-אביב – 5.17
חיפה – 4.07	חיפה – 5.14

ברכות חמות
למר יצחק רבין
ראש ממשלת ישראל
ולמר יאסר עראפת
ראש הרשות הפלסטינית
לרגל קבלת "פרס השלום"
ע"ש יורש העצר הספרדי
מועצה מקומית עין מאהל
טל. 06-555096

למר יצחק רבין
ראש ממשלת ישראל
ולמר יאסר עראפת
ראש הרשות הפלסטינית
לרגל קבלת "פרס השלום"
ע"ש יורש העצר הספרדי
שאו ברכה והרבה הצלחה
מועצה מקומית ביר אל מקסור
טל. 04-9869584

למר יצחק רבין
ראש ממשלת ישראל
ולמר יאסר עראפת
ראש הרשות הפלסטינית
לרגל קבלת "פרס השלום"
ע"ש יורש העצר הספרדי
עלו והצליחו!
מועצה מקומית כפר ברא
טל. 03-9389173

שפע ברכות ואיחולים
למר יצחק רבין
ראש ממשלת ישראל
ולמר יאסר עראפת
ראש הרשות הפלסטינית
לרגל קבלת "פרס השלום"
ע"ש יורש העצר הספרדי
מועצה מקומית שעב
טל. 04-9883437

ברכות חמות
למר יהושע רפפורט
עם הבחרו
למנהל מרחב הבניה ת"א
בחברת "סולל בונה"
י. אדיב את י. גוז בע"מ
קבלני אינסטלציה סניטרית
טל. 03-5742170

למר יהושע רפפורט
לרגל מינויך
למנהל מרחב הבניה ת"א
בחברת סולל בונה
עלה והצלח!
אשד גשר בע"מ
טל. 03-5594445

ורדי את סבא
עבודות חשמל בע"מ
עולי הגרדום 6 פ"ת טל. 03-9241105
למר יהושע רפפורט
עם הבחרו
למנהל מרחב הבניה ת"א
בחברת "סולל בונה"
שא ברכה והרבה הצלחה

מנרב
קבוצת חברות הבניה
למר יהושע רפפורט
ברכות חמות לרגל מינויך
למנהל מרחב הבניה ת"א
בחברת סולל בונה
בברכת הצלחה
א. קוזניצקי

הנתח הנורווגי

בחגיגה המזרח־תיכונית הזאת, שבשני העמים יש לא מעטים שאינם מבינים את פישרה, מותר להגיד תודה לשושבינים הנורווגים בעלי הלב החם והשפתיים הקרות והחתומות. אלופי הדיפלומטיה הניאו־קלאסית

שלמה גינוסר

הדיפלומטיה הנורווגית עלולה להסמיק ממבוכה אם נזכיר לה שרק לפני כמה עשורים אמר אחד מבכיריה, טריגווה לי, ש"דיפלומט הוא מי שיכול לשסף את גרונו של שכנו מבלי שזה יבחין בכך".

טריגווה לי בוודאי לא גיבש הגדרה תמוהה־טריה זאת מנסיון ההוי הדיפלומטי הסקנדינבי הצונן־עד־פושר, אלא מנסיונו כמזכיר הכללי של האו"ם בעיצומה של המלחמה הקרה. אלמלא הלך לעולמו לפני 26 שנים, ייתכן שעמיתיו למקצוע ולמולדת היו מסבים לו קצת יותר קורת־רוח.

מחר בערב תעמוד הדיפלומטיה הנורווגית כשושבינה חגיגית אך מאופקת בטקס הענקת פרס נובל לשלום לשני ישראלים ולפלסטיני אחד. בחגיגה המזרח־תיכונית הזאת, שבשני העמים יש לא מעטים שאינם מבינים את פישרה, מותר להגיד תודה לשושבינים הנורווגים בעלי הלב החם והשפתיים הקרות והחתומות, אלופי הדיפלומטיה הניאו־קלאסית. בלי המנייריזם הקופצני המיוחצ'ן של דיפלומטיית הפוטו־אופורטוניטיס, אלא בתחושה של שליחות סודית מן הסוג הישן, סיפקו הנורווגים, ובראשם שר החוץ המנוח יוהאן יורגן הולסט, גם אכסניה, גם אווירה וגם ארובה שמתחתיה הם כלאו את אורחיהם המזרח־תיכוניים עד שיצא ממנה עשן לבן.

לשבור קרח בנורווגיה זו אולי לא חוכמה גדולה. אבל עם קטן המצליח למשוך בשרוולה של ההיסטוריה ולתת לה קריאת כיוון, זה בכל זאת משהו.

השלם והפגום

בהסכם אוסלו יש כמה פרצות ופירכות והוא אולי לא חלק ומשוייף דיו. בתרגיל הדמיה אקדמי שבו מזיזים דמויות מדינאים מפלסטיק ואוגדות של חיילי בדיל וטרוריסטים מעופרת אפשר היה, כנראה, להגיע לפתרון בית־ספר מרגיע יותר. במיוחד בהפסקות. מה לעשות. ההפסקות בחיים מעצבנות יותר. במיוחד ביישום הסכמים. הפסקות בנתונים כאלה עלולות להסתיים אל"ף לא בזמן הקצוב וב"ת – בתוצאות לא־צפויות.

את השלום על־פי אוסלו צריך להציב מול האי־שלום שקדם לאוסלו. השלום על־פי אוסלו אינו מושלם. אי־השלום שקדם לו היה, יש להודות, הרבה יותר מושלם. הוא לא סבל מפרצות של תקווה ולא מסדקים של הבנה. האי־שלום הזה התברך בחד־משמעיות דו־צדדית של איבה וייאוש. שום משחקים של אור וצל. אף שמץ אפור אחד.

הסכם אוסלו היה ביסודו רעיון. רעיון לשבירת השלמות ההרמונית הזאת של אי־שלום. "רעיון שאינו מסוכן לא ראוי להיקרא רעיון", כתב אוסקר ווילד (הביוגרפיה המצויינת שלו מאת ריצ'ארד אלמן, שיצאה לא מכבר בעברית, מומלצת מאוד לכל מי שדולק על פרדוקסים אדירים). אם מי שמעלה את הרעיון להפסיק את תהליך השלום עם הפלסטינים ניחן גם ביושר אינטלקטואלי, הוא חייב להודות שווילד צדק. סכנה מול סכנה. זה בדיוק המצב. בסכנה אחת כבר התנסינו כמה עשרות שנים. סכנה של קיפאון בכל אחת מתחנות ההידרדרות לתהום. הסכנה הזאת כבר נבדקה ונמצאה בטוחה. קבלות לא חסרות.

בסכנה המתלווה להסכם אוסלו יש לפחות תקווה אחת: לצד השני יש הרבה מה להפסיד אם התהליך יקרוס. קודם לא היה לא הרבה מה להפסיד. השותפות איתו בנויה גם על זה. אולי זה לא הרבה. אבל, במציאות הריאל פוליטיק, כשהאידיאלים הגדולים מצטמצמים לאינטרסים קיומיים, זה לא מעט.

מחוסרי "עבודה"

אלף כבאים לא יכבו את הדליקה במפלגת העבודה אם אין מים בצינורות. אם משהו השתבש, זה בגלל שמשהו התייבש. יותר מדי זרמים ופחות מדי מים במיכלי הכבאות. זה יותר מוזר ממגוחך. מפלגה שמובילה מהלך היסטורי שמה רגל לעצמה. במקום לרוץ קדימה, עיני איש נעוצות ברגלי אחיו. הגיע מועד חרדות הפריימריס. אלה ואחרים ינצחו בפריימריס ואחר־כך יתחרו ביניהם על כיבודים פרלמנטריים בסיעת האופוזיציה הגדולה ביותר בכנסת הבאה.

ככה מתנהגת מפלגה שמתעקשת להפיל את הממשלה הנוכחית במטרה ברורה להילחם כאופוזיציה על הפלת הממשלה הבאה. הדילמה של ההמונים שנתנו ל"עבודה" מנדט לשלום היא, האם לגהץ בעצבנות ובחוסר אונים או להרים קול ולהסביר לשרי "העבודה", לעומד בראש הממשלה, לחברי הסיעה בכנסת ולשאר הפרנסים, שאותם ההמונים לא נהרו לקלפיות ב־92' כדי לחזות בהורדת מסך ב־96'. ההצגה הנוכחית של "העבודה" לא תמכור כרטיסים.

מן המטוס הקל אל דעת הקהל

קשיי תנועה בדרך נמיר. פקק מתארך בדרך אשכול. בשדרות בן־גוריון התנועה מתנהלת לאיטה. מומלץ לעקוף את דרך משה סנה. בשדרות רוקח, לעומת זאת, וברחוב ז'בוטינסקי – התנועה זורמת. לא סופי. נשוב ונדווח. ■

תיסכולו של המתווך

מרי פרדיס

לא יהיה פתרון לבעיה היוגוסלאווית עד שהנלחמים עצמם לא יגיעו למסקנה כי שלום עדיף משטחים. שום או"ם, נאט"ו, בג"ץ או בד"ץ לא יוכלו להשליט רגיעה כל עוד הנוגעים בקטסטרופה רואים כמטרתם להתוך אלה את גרונם של אלה

המשמיצים והלועגים לקוצר ידם של האירופים, בראשם הסנאטור רוברט דול המיועד להנהיג את הרוב הרפובליקאי בקונגרס, יושבים להם לבטח בוושינגטון ותובעים מהאירופים (במסגרת נאט"ו ומחוצה לה) שיילחמו עד החייל הבריטי/צרפתי האחרון. כמו הרבי מלובביץ' שישב בניו־יורק ותבע מהישראלים לא להפקיר אף שעל מאדמת המולדת. באותה שעה, הכוחות הבוסניים־סרביים (בו"סרים) עומדים לסיים את כיבושה של מובלעת ביהאץ' בצפון מערב המדינה, והאו"ם/נאט"ו מסתכלים חוזרים לגודלם: אם נאט"ו תמשיך בתקפות אוויר על הבו"סרים המתקדמים, חייליהם עלולים להיתפס כבני־ערובה, וכמה אירוני, נאט"ו תיאלץ להפעיל כוח צבאי אקטיבי כדי לחלץ את שומרי השלום שהיא שלחה כדי למנוע מהסרבים והבוסנים לחתוך זה את גרונו של זה. המציל שקפץ לבריכה יזדקק למצילים נוספים או לטובעים עצמם, כדי לא לטבוע. לורל והארדי לא היו יכולים להמציא סצינה גרוטסקית יותר.

החוכמה הקונבנציונלית אומרת, כי האו"ם, ארה"ב והאיחוד־האירופי נכשלו כשלון מחפיר בנסיונם להשקיט את נתחי יוגוסלאוויה שהתפוררה. מבחינת התוצאה האובייקטיבית, זה כמובן נכון, אך אם בוחנים את נתוני הפתיחה, "הצלחה", יהיה פירושה אשר יהיה, היה בלתי אפשרי. מתווך יכול להצליח אם לפחות אחד מהנצים רוצה בהפסקת־אש/פשרה. התיווך במזרח התיכון זכה להצלחה התחלתית כי ישראל וחלק מהפלסטינים מאסו במאבק וחיפשו מהוסיזיונרי. לכן היה כל צד מוכן לאי־אלה ויתורים שסביבם ניתן לפתח דיאלוג שאולי יוביל לשלום בר־קיימא. תיווך אינו יכול להצליח אם אף אחד מהצדדים אינו מוכן לפשרה ותובע הכל או לא כלום. זה המצב ביוגוסלאוויה. כל הצדדים המעורבים חושבים כי שטחים חשובים משלום ולכן לא יורידו מהמחיר. שופט הזירה יכול לשלוט בקרב בין מתמודדים על אליפות העולם אם השניים שומרים על כללי התחרות, אבל אם השניים, או אפילו רק אחד, זורק את החוקים אל מאחוריו והשופט מנסה להפריד, הוא עצמו עלול לחטוף את הסנוקרות. אפילו אם היריבים הם במשקל נוצה כמו בהאיטי, סומאליה ובצורה מסויימת אנגולה. קל וחומר אם המתאגרפים הם משקל הצ'־כבד כמו בבלקן.

למרבה הגיחוך, האחד והיחיד שמגלה מעט קור־רוח והיגיון, הוא סלובודאן מילושביץ', הנשיא המושמץ ("היטלר מבלגראד") והמסונקצן של סרביה. מילושביץ' אינו דה־קלרק או רבין; הוא, כפי שהסרבים אומרים בגאווה, "אריאל שרון, שיודע איך להתהלך עם אויבים". במדיניותו הכוחנית, הוא רכש לעצמו אויבים בלי די ואף התכבד בסנקציות מצד האו"ם. העיצומים סייעו פלאים להתמתנותו ולפני כחודשיים החליט להפסיק את הסיוע לבני עמו בבוסניה שנלחמו במוסלמים וקרואטים במטרה לחטוף מקסימום שטחים ולהתחבר עם מדינת האם, סרביה. המוסלמים הסיקו מכך שהבו"סרים איבדו את בעל־בריתם האחרון (העולם כולו היה זה מכבר נגדם) וסיפק להם כסף ונשק, ולכן הם יישברו כלאחר־יד. בתחילה נראה היה כי חשבונם נכון, כי התקפה שהם פתחו בה הדפה את הבו"סרים והחזירה לידיהם שטחים שאיבדו קודם לכן. אבל מקץ שבועות מעטים הבו"סרים התאוששו מתדהמתם, פתחו בהתקפת נגד, השיבו לעצמם את השטחים שאיבדו, בתוספת נתחי קרקע נוספים. הם בעזרת הסרבים היושבים בשולי קרואטיה ובמוסלמים שלא הזדהו עם נשיא בוסניה עליה איזטבגוביץ'. כך הידקו את המצור על ביהאץ', שבגבול בוסניה קרואטיה. חיילי או"ם/נאט"ו שנועדו לשמור על הפסקת־אש, נהגו כמו הרבי מלובביץ' בעת שישראל נלחמה: לכל היותר התפללו.

מנהיגי המערב ופקידי האו"ם, כולל המזכ"ל בוטרוס גאלי, יצאו לשטח ואחדים אף נפגשו עם מילושביץ' בבלגראד כדי להניעו להפעיל את שנותר מהשפעתו. מה משקלה, קשה לדעת, כשם שאין יודעים מה יכולתו של יצחק רבין להשפיע על המתנחלים. לאחר שמילושביץ' כבר הפסיק את הסיוע לבו"סרים, לא נותרו בידיו הרבה קלפים. במתיחות ציפו לוועידת בודפשט לביטחון ושיתוף־פעולה באירופה. ארה"ב והאירופים הציעו לבו"סרים "רשות" להתאחד עם סרביה וביקשו בתמורה כי יחזירו חלק מהשטחים שהוציאו מידי המוסלמים (70 אחוז משטח המדינה) והמערב תובע כי יסתפקו ב־49%. אבל התברר כי האגוז הקשה מכל אינו מילושביץ' או הבו"סרים המנצחים אלא נשיא בוסניה המנוצחת, איזטבגוביץ'. הוא מסרב להסכים לאיחוד פדרטיבי סרביה־בו"סר אבל תובע מאידך נסיגה כדי ש־51 אחוז משטחה של בוסניה יהיו תחת שלטונו. לא רוצים, לא צריך.

השתלטות הבו"סרים יכולה להיות פתרון בעירבון מוגבל. המוסלמים לא ישמחו אבל אם האש תיפסק הם יוכלו לשוב לעבודתם ולשלוח ילדים לבית הספר, בדומה למה שקרה בלבנון: לא נעים לחיות תחת שלטון סורי אבל האש, פצצות התופת והשחיטות ההמוניות נפסקו. אבל יד קשה של הכובש לא מובטח כי תביא לרגיעה. בראשית הקרבות, שהתחילו לפני שנתיים וחצי, הבו"סרים ביצעו מעשים מסמרי שיער. כאלה עלולים להישנות בתוככי ביהאץ'. לא שהמוסלמים והקרואטים היו נחמדים יותר, אבל מאחר שהפסידו, בקרבות היו להם פחות הזדמנויות להפגין את מלוא יכולתם במעשי זוועה. כאן יכול היה האו"ם למלא תפקיד בשמירה על חיי המנוצחים, אבל כפי שהתברר, הם כמו החייל הגרמני שלכד כיתה סובייטית אלא שלוחמיה לא הניחו לו לקחתם למחנה שבויים גרמני. יותר משהם מתעסקים בשמירה על שלום המוסלמים, הם עצמם הפכו לבני ערובה בידי הבו"סרים המנצחים. אם המצב יתבקש, למשל שהקרואטים יתערבו לצד המוסלמים, ייאלצו נאט"ו/האו"ם לשלוח כוחות יבשה כדי לחלץ את אנשיהם. מומחים צבאיים במערב מעריכים שיידרשו לשם כך חמש־שש אוגדות – אבל מנין יילקחו אם ארה"ב והסנאטור דול אמנם מוכנים ללעוג לאירופים, אך לא לשלוח חיילים אמריקאים לתוככי היורה הרותחת?

לא יהיה פתרון לבעיה היוגוסלאווית עד שהנלחמים עצמם לא יגיעו למסקנה כי שלום עדיף משטחים. בינתיים מילושביץ' בלבד הגיע, במסה ומעש, למסקנה זו. איזטבגוביץ' המוסלמי, טוג'מאן הקרואטי ומנהיג הבו"סרים קאראדז'יץ' עדיין משוכנעים כי שטחים טובים משלום. שום או"ם, נאט"ו, בג"ץ או בד"ץ לא יוכלו להשליט רגיעה כל עוד הנוגעים בקטסטרופה רואים כמטרתם להתוך אלה את גרונם של אלה. ■

חשבון־נפל

החיפושים אחרי האחראים לדימוי הלא מחמיא של "העבודה" צריכים להוביל לא לממשלה, אלא לתשתיתה המפלגתית

עליזה ולך

בעוד כעשרה ימים, אם לא יהיו תקלות, ימנה ראש הממשלה, יצחק רבין, את ח"כ גונן שגב לשר בממשלה ואת אלכס גולדפרב לסגן־שר. סקר דעת־קהל, אם יבוצע באותו יום, לא יצביע על עלייה בפופולריות של רבין ושל ממשלתו, כי התוספת של יעוד לקואליציה היא תרומה, אמנם שולית, ליציבותה של הקואליציה, אבל תרומה שלילית ליוקרתה. תרומה של ממש, כזאת הממלטת קריאות התפעלות ציבורית ומתבטאת ברייטינג גבוה, החמיץ השבוע ראש הממשלה.

בפגישה שיזם עם סיעת ש"ס באמצע השבוע הציע רבין לחבריה להצטרף לאלתר לקואליציה ולא להמתין לפסיקת בג"ץ בעניין חוקיותו של ההסכם הקואליציוני בין ש"ס ל"עבודה". בין יתר נימוקיו ציין ראש הממשלה באוזני אנשי ש"ס את צורך השעה בשר פנים במשרה מלאה, כדי להתמודד עם המשבר הכספי ברשויות המקומיות. הנימוק הזה לא הרשים אותם, כי הם לא נוהגים באהלה של פוליטיקה כדי לפתור את בעיות כלל הציבור. אילו הסיק כלפיהם, וכלפי העניין עצמו, את המסקנות המתבקשות, היה על רבין למנות בו ביום שר פנים שלא משורות ש"ס.

כשנזעקו ראשי משרד הבריאות וקופ"ח, לפני כחצי־שנה, להתריע באוזניו על ההתמוטטות המתרגשת של מערכת הבריאות פעל רבין ללא דיחוי ומינה כהרף סוף־שבוע אחד את אפרים סנה לשר בריאות. ההלל וההערכה למהלכו זה היו חסרי תקדים. אילו בחר רבין השבוע לאייש את תפקיד שר הפנים במועמד בעל שיעור קומה, או אילו ניצל את המינוי לסבב תיקים בממשלתו ובכל זאת תיגבר אותה בתוספת סגולית, היה, בלי ספק, מקפיץ באחת את התמיכה בממשלתו. לגופו של תפקידה ואפילו מתוך שמחה לאידה של ש"ס. הוא, כידוע, בחר להמתין להתרצותה של ש"ס, בנימוקים לא בלתי הגיוניים.

אלא שההיגיון אינו עובד כרגע בשירותה של ממשלת רבין, כפי שמוכיחים הסקרים ואפילו הניתוחים הפוליטיים. אילו נשפטה הממשלה באמות־מידה הגיוניות לא היינו שומעים וקוראים את הטיעון העקום על חוסר מיתאם בין הישגיה הגדולים ובין תפקודה הלקוי של חלק משריה. אחת משתיים, אם השרים לוקים בתפקודם, איך זה שיש לממשלה הישגים גדולים כל־כך; ואם תפקודם תקין, ואולי אף יותר מכך, מדוע יש להיפטר מהם, או להסב אותם למשרדים אחרים?

לא התפקוד איפוא הבעיה, אלא הדימוי. דימוי הוא מיקסם, הנשען על הוויה ועל אשליה, על מציאות ועל השתקפות. לא תמיד הביצועיסט הוא האדם המתאים לשווק את מרכולתו, או לדברר אותה. לפעמים הוא האיש האחרון שצריך לייצג את עצמו. אילו היה לממשלת רבין, למשל, דובר כריזמטי, מקצוען המתקשר בינה ובין הציבור, הדימוי שלה בעיני הציבור היה משופר יותר. זוכרים את השפעתו המרגיעה של נחמן שי במלחמת המפרץ? פונקציה כמו זאת שמילא שי יכולה היתה להועיל לממשלה, לכל ממשלה. מה יש במקום זה? יש שורה של שרים המתמגנטים אל המיקרופונים והמצלמות אחרי ישיבת הממשלה בימי א', כדי לספק בעיקר תפאורה ורקע לדיווח של הכתבים. כמה לא מבוגרים הם נראים, שלא לומר לא אטרקטיביים.

כללי המשחק הפריימריסטי אמנם מחייבים חשיפה תכופה באמצעי התקשורת, בעיקר בטלוויזיה, אבל רצוי שההיחשפות תותיר רושם חיובי ולא רושם נלעג. מקטורן אדום בולט יותר ממקטורן אפור, אבל משאת חייו של פוליטיקאי אינה להיות קולב. מי שאין לו תכונות טלגניות ואינו מוכן להתאמץ לרכוש אותן יעשה לעצמו טובה אם ימעט בהופעות בטלוויזיה ויעדיף הופעות רדיופוניות. קול ישראל משווק את עצמו באחרונה לפרסומאים כמדיום עתיר מאזינים, וכל אחד מאיתנו מכיר שר או שניים, ש"עוברים" טוב דרך האוזניים ורע דרך העיניים.

הבעיה של הממשלה היא, לפיכך, בעיקר בעיה של קוסמטיקה. לא כן הבעיה של המפלגה הראשית של הממשלה. "העבודה" בצרות בעיקר בגלל הנהגה ארגונית חלשה, הן זו המפלגתית והן זו הפרלמנטרית. אפשר לומר בוודאות, שאילולא ניצחה מפלגת העבודה בבחירות והרכיבה את הממשלה, מזכ"ל המפלגה ויו"ר סיעתה בכנסת לא היו אישים חלשים ולא סמכותיים כל־כך. המסקנה מכך אינה, שניצחון בבחירות הוא בעוכרי מפלגה ולכן אל לה לשאוף לכיבוש השלטון. המסקנה גם אינה, שאת האישים הפחות מוכשרים היה צריך למנות לשרים ולהותיר בכנסת ובמפלגה את עמיתיהם הסמכותיים והמנוסים יותר. המסקנה היא רק, שהחיפושים אחרי האחראים לדימוי הלא מחמיא של "העבודה" צריכים להוביל לא לממשלה, אלא לתשתיתה המפלגתית.

הסיבות הלא־פרסונליות לחולשה של "העבודה" הן בעיקר כשלונה בבחירות לרשויות המקומיות לפני שנה ותבוסתה בבחירות להסתדרות לפני יותר מחצי־שנה. מלבד מום בעמוד השדרה – הן מן ההיבט של אובדן מאחז־כוח בשטח והן מן ההיבט של הגריעה התקציבית – הותירו שתי מערכות בחירות אלה, ובעיקר האחרונה שבהן, מפלגה נכה ברוחה. לא רק משענת קנה רצוץ, אלא גם רוח רעה. מפלגה המובסת, או שאינה מסוגלת, להתאושש ולשנס מותניה כדי לסייע לממשלתה וליהנות מהישגיה.

ה"משבר" האחרון אינו הראשון ואינו מנבא את תוצאות הבחירות לכנסת, שיתקיימו בעוד שנתיים. השבוע קבל ח"כ שלמה בוחבוט באוזני ראש הממשלה, ש"הבית בוער", אבל גם לפני כחצי־שנה הוא יזם כינוס להצלת המפלגה ומניעת ריסוקה, ובסופו של דבר בוטל הכינוס והמפלגה ניצלה בלעדיו. התחזיות הקודרות של היום הן הגשמת המטרות שהציבה לעצמה הממשלה, אפילו מוקדם מן הצפוי. בינואר השנה הטיל קלמן גאייר, הסוקר המיוחד, מרה שחורה על שרי העבודה בדיווחו להם על הלכי־הרוח הלא־מחמיאים בציבור על אף קידום תהליך השלום. בין היתר ציין גאייר, כי אם עד הבחירות לא יירד שיעור האבטלה ל־7.5 אחוזים, לא תהיה לציבור תחושה שהאבטלה ירדה. הנה השבוע נודע, ששיעור האבטלה כבר ירד ל־7.5 אחוזים, שנתיים לפני הבחירות. מדוע לא הסתמנה עדיין עלייה לממשלה בסקרי הפופולריות? כי אי־אפשר לבודד נתון אחד וכי לא רצוי להנהיג רייטינג יומי למדידת שביעות־הרצון של הציבור מהממשלה.

עד לבחירות לכנסת הבאה נותרו, כאמור, שנתיים, בהנחה שהממשלה לא תבחר להקדים אותן. מפלגת העבודה, יותר מנציגותה הממשלתית, צריכה להתאושש ולהתעשת ולא להגיע לעשיית חשבון־נפש מבוסס כרפש מתוצרת בית ולפיכך מבוהלת עד אימה. חזאי השמועות הכרזניים יכולים לאמץ בינתיים את העצה של איצ'ה ממבוש: אל תבזבזו את האש, כי עוד תזדקקו לו. ■

יציאת חירום

מוטי בסוק

בין נסיעה מחוף לחוף בארה"ב והתחככות בכוכבי הוליווד, לבין נסיעה קוסמת לא פחות מפרס נובל לשלום באוסלו, נורווגיה, לאורות הנוצצים של טוקיו ודרום קוריאה, הספיק ראש הממשלה יצחק רבין לקיים השבוע סדר יום מדיני עמוס, כולל שלוש ישיבות ממשלה, שהתמקדו בערוץ השלום הפלסטיני־ישראלי, וכולל פגישת עבודה חשובה מאוד עם מזכיר המדינה האמריקאי, וורן כריסטופר, בערוץ השלום הסורי־ישראלי.

בשבוע וחצי הקרוב, כשהוא רחוק מישראל, יהיה לראש הממשלה מספיק זמן גם לנוח מהעיסוק היום־יומי האובססיבי בענייני מדינה, פנים, חוץ וביטחון, וגם לחפש פתרונות יצירתיים לבעיות הקשות הניצבות עדיין בפני ישראל בתהליך השלום. ואולי בטיסה הארוכה בין אירופה למזרח הרחוק ימצא ראש הממשלה פתרון לשאלת המיליון דולר, איך יוצאים ממרכזי הערים בגדה מבלי לפגוע בביטחונם של המתנחלים.

ערוץ בתרדמת

למה אסד מתכוון? היה ברור לפני ביקורו של כריסטופר השבוע במזרח התיכון והדברים ברורים גם לאחר הביקור – הערוץ הסורי־ישראלי נתון עתה בתרדמה עמוקה. מה היו שני הישגיו "הגדולים" של מזכיר המדינה בדמשק ובירושלים? חידוש שיחות השגרירים הסורי והישראלי בוושינגטון והפסקת ההתקפות ההדדיות אסד־רבין בתקשורת. עם הישגים כאלו קשה מאוד להתקדם לשלום. השר יוסי שריד שם את הדברים הידועים על השולחן. אסד לא אמר עדיין על איזה שלום הוא מדבר. האם השלום הסורי הוא באמת שלום, כלומר גבולות פתוחים, החלפת שגרירים, נורמליזציה מלאה ביחסים בין שני העמים, תיירות הדדית, מסחר. ושריד הוסיף, אם הנושא הזה ייפתר, כל הבעיות האחרות ייפתרו, למרות כל המורכבות והפרובלמטיות שלהן.

שלוש שנים אחרי ועידת מדריד, כמעט שנתיים וחצי אחרי הקמת ממשלת העבודה־מרצ, אסד עדיין לא החליט אם הוא מוכן לשלום אמת עם ישראל. אחרת קשה להבין מה מונע ממנו לומר את הדברים בפומבי, או בחדרי חדרים לאמריקאים, או לחוסני מובארק. הרי גם הוא יודע, גם האמריקאים יודעים, וגם כל אזרחי ישראל, כי תמורת שלום אמת ישראל תיסוג מרמת גולן מפורזת עד הסנטימטר האחרון, לגבול הבין־לאומי (ולא לגבולות 1967). כל המשחקים הסודיים לא יעזרו. אסד יכול להגיד מהיום עד מחר כי כל הכדורים בידי רבין. הכדור נמצא במגרש שלו. הוא צריך להחליט אם הוא מוכן לשלום אמת עם ישראל, שלום כמו בין מדינות ידידותיות, שלום כמו זה שיהיה בין ירדן וישראל, או שהוא מעדיף, כפי שהוא אמר לאחרונה, את המשך הסטטוס קוו.

ברור כי שלום משמעו, מלבד הנפת דגל ישראל בדמשק, גם חיסול כל הפעילות העוינת לישראל מלבנון, סילוק כל ארגוני הסירוב והטרור מסוריה, הקפאת הקשר הסורי־איראני, ועוד שורה של מהלכים שהיו אבן פינה למדיניות ואפיינו את אסד בערוץ הסורי־ישראלי בעשרים ויותר השנים האחרונות. ישראל נדרשת לוותר על שטח, על מקדמי ביטחון, אסד נדרש לוותר על אידיאולוגיה, מדיניות, דרך חיים של עשרות שנים. ואולי הנשיא הסורי החליט להמתין, לפני שהוא עושה את הקפיצה הגדולה קדימה, לתמורה אמריקאית גדולה יותר, לאחר שוושינגטון של קלינטון־כריסטופר הבהירה לו, לפני בחירות הביניים וגם אחריהן, כי לא תוכל לסייע לו כלכלית, בסכומים שהוא רוצה, אחרי החתימה על השלום.

למרות ההכחשות של אסד, רבין ופרס, מדי פעם מתגלה כי בין דמשק וירושלים בכל זאת מתנהלים מגעים בערוצים חשאיים. לאחר מפגש השגרירים בוושינגטון, ואליד מועלם ואיתמר רבינוביץ', דובר לאחרונה על מפגשי קצינים, ועתה מדובר גם על מפגשי מומחים אחרים. חלק גדול מהשיחות בין רבין וכריסטופר נערכות בארבע עיניים, ופרטיהן לא ידועים לציבור או שהם דולפים אליו באיחור־מה. ולמרות זאת, דומה כי מה שהיה ברור לפני חצי שנה ברור עתה שבעתיים. הזמן אוזל לאסד ורבין, ובלי מהלך חד־צדדי דרמטי השלום הסורי־ישראלי לא יתרומם. ובעוד שנתיים, נתוני הפתיחה יהיו שונים לחלוטין.

בעד ההיערכות החדשה

למרבה הפלא ישיבות הממשלה השבוע – והדברים נכתבים לפני הישיבה של יום חמישי – לא הביאו לשום ברקים ורעמים. גם לא לשום רעיונות חדשים. גם בדברים שאמרו גורמי הביטחון והמודיעין ביום ראשון לא היה כל חדש. גם לא בדבריו של ראש אמ"ן, אלוף אורי שגיא, על לבנוניזציה בעזה. הם הופיעו בכל עיתון, בחודשים האחרונים, עשרות פעמים. אז מה אם שר החוץ והנהלת משרדו קפצו עד לשמיים. בממשלה הנוכחית אין, בניגוד לרוב הממשלות הקודמות בישראל, ימין, מרכז ושמאל. לכל אחד מהשרים הנחשבים לימין יש הצעות, דעות ורעיונות אחרים. שרי מרצ, לבד משולמית אלוני, כבר חדלו מזמן לשמש כסמן השמאלי של הממשלה. את התפקיד הזה הם הותירו בידיו של סגן שר החוץ, ד"ר יוסי ביילין, איש "העבודה". כל השרים חזרו והעלו את המחשבות והרעיונות הישנים שלהם, אפילו לא בעטיפה חדשה. אין בממשלה הזו חשיבה מדינית יוצרת, גם לא חשיבה פרודוקטיבית יוצרת. אין לממשלה הזו שר מתסיס, המגרה את חבריו לדיון יסודי ומעמיק. כמעט ואמרנו איפוא אריק שרון או יצחק מודעי של ממשלת רבין־פרס. כנראה שראש הממשלה צודק כשהוא נמנע, כמעט בעקביות, מקיום דיונים מדיניים בממשלה. דומה כי מבחינת האישים היושבים בה זוהי אחת מהממשלות החיוורות ביותר שהיו לישראל.

במהלך השבוע וחצי האחרון ראש הממשלה נסוג מכל רעיונות הכפירה שהיו לו בערוץ הפלסטיני. חלק מהם הוא גם הפריח לתקשורת. הסיבות רבות, כולל הרגיעה היחסית בשדה הטרור, העמדות החד־משמעיות של פרס ומשרדו (ביילין, סביר), וגם ההכרה כי דרישה ישראלית לדחייה בהסכמים תביא לדרישה פלסטינית מקבילה. ולדבר לא יהיה סוף, לבד מכרסום קשה בתהליך השלום. רבין של סוף שבוע זה יוצא ממרכזי הערים בגדה, ומתכונן לבחירות למועצת האוטונומיה בגדה וברצועה. השאלות כרגע הן טכניות. אם הרשות הפלסטינית, אם יאסר ערפאת, ישתפו פעולה עם ישראל בנושא המלחמה בטרור, במלחמה בחמאס ובג'יהאד האיסלמי, ישראל תשתף פעולה איתם בשיחות קהיר, לקראת ההיערכות החדשה של צה"ל בגדה וקיום הבחירות. אם הפלסטינים ימשיכו לגמגם בנושא הביטחון והטרור ישראל תמסמס את השיחות בקהיר, תמשוך זמן ותעלה באוב נושאים שונים, כולל ההבטחה הפלסטינית הישנה לבטל את הסעיפים האנטי־ישראליים ב"אמנה הפלסטינית". ■

הבעיה היא באריזה

אליהו חסין

זהו על פניו פרדוקס מובהק שרבים היום רשים בו: מאזן ממשלת רבין חיובי אך מניותיה יורדות. העלייה על מסלול השלום, הצמיחה המהירה של המשק, הירידה התלולה באבטלה, ההשקעות הגדולות בחינוך, פיתוח מערכת הכבישים, העמקת הקשרים עם ארה"ב והקהילייה הבינלאומית – כל אלה גדולים בהרבה, על־פי תוכנם ומשקלם, מרשימת הכשלונות שצברה הממשלה עד כה. בניגוד לקודמתה, זוהי ללא ספק ממשלת הבריצה ומעשה, חרף מגרעותיה. אף־על־פי־כן, אילו נערכו בחירות היום, קרוב לוודאי שהיה מתחולל שוב מהפך והימין היה חוזר לשלטון. ספק אם אפילו ראש הממשלה יצחק רבין היה זוכה לנצחון גדול בבחירות אישיות, אם בכלל.

לא רק הסקרים האחרונים, שהרעידו כל־כך את מפלגת העבודה, מציירים תמונה עגומה של מצב הממשלה. ברוב הזמן מאז כינון הממשלה, לפני קרוב לשנתיים וחצי, נמצאות מפלגות הממשלה במיעוט בדעת הקהל. מהר מאוד לאחר שהוקמה איבדה הקואליציה, לפי הסקרים, את הגוש החוסם של 61 מנדטים, שהוא המפתח לכוחה. רק בשני קטעי־זמן קצרים היא נהנתה מרוב פרלמנטרי: האחד, בשבועות הראשונים מיד לאחר כינונה, בהמשך לתנופת הנצחון בבחירות; השני, שבועות מעטים סביב החתימה על הסכם העקרונות עם אש"ף על מדשאת הבית הלבן, בספטמבר 1993.

כבר היו בעבר סקרים שגילו כי הפוטנציאל האלקטוראלי של הליכוד מדביק את זה של העבודה, שהפער ביניהם נקבע בבחירות האחרונות ל־12 מנדטים, כמו, למשל, הסקר של מינה צמח במארס 1993 (עבודה – 37, ליכוד – 39 מנדטים) או זה מאוגוסט אשתקד (38 לעומת 37). משמע, את ההסבר לתמונה העגומה, מבחינת ממשלת העבודה, אין לחפש בהתפתחויות של השבועות או החודשים האחרונים בלבד. שורשיה עמוקים יותר.

מובן מעצמו כי קיימת יותר מסיבה אחת הגורמת לכך שמצבם של ראש־הממשלה ומפלגת העבודה נראה היום בדעת הקהל כפי שהוא נראה. בהרבה מן ההסברים שניתנים לפרדוקס האמור יש לכן מידה גדולה או קטנה של אמת. השוואה לקדנציה הקודמת של רבין בראשות הממשלה, יוני 1974 עד יוני 1977, יכולה לסייע בהבהרת חלקו של המרכיב המתריע אולי יותר מאחרים את התהייה הגדולה. גם אז רשמו רבין וממשלתו, שנטלו לידם את ההגה בנסיבות הקודרות שלאחר מלחמת יום־הכיפורים, הישגים חשובים. די להזכיר את שני הנושאים הגדולים שעמדו במרכז פעולתה: הסכם־הביניים עם מצרים, שסלל את הדרך להסכם השלום עם הגדולה במדינות ערב; ושיקום המשק לאחר המכה הגדולה שהוכה באותה מלחמה נוראה. שלא להזכיר את הצלחתו המזהירה של מבצע אנטבה. הליקוי העיקרי שגרם לנפילתה של ממשלת רבין הראשונה – בנוסף לתגובה המושהית על מחדל מלחמת יום הכיפורים – היה נעוץ איפוא לא כל־כך בנושאים המרכזיים אלא בצדדיים. יותר בהתנהגות מאשר במדיניות. יותר בסגנון מאשר במהות. בלשון השיווק האופנתית כל־כך במקומותינו היום: יותר באריזה מאשר בתוכן.

השוואה בין שתי התקופות מעלה כי רבין אמנם הפיק מידה של לקחים מנסיונו הקודם כראש הממשלה, אך הרבה פחות מן המידה הנדרשת. חרף כל ההבדלים בנסיבות וברקע, אותו זן של ליקויים ופגמים שהתגלו אז חוזר בעיקרו של דבר גם בממשלה הנוכחית. בוודאי במינון אחר ובעוצמה שונה, אך מאותו סוג אופייני.

כמו אז ועוד יותר עתה מרכז רבין בידיו סמכויות מופרזות ויורד לפרטי־פרטים, כשהוא ממעט לסמוך על אחרים ומרבה לבטל את דעתם. בשל כך הוא נוטל על עצמו עומס עבודה מתיש של שעות ללא־ספור, ששום בן־תמותה נורמלי איננו יכול להתמודד עם כולו בהצלחה. (תופעה שהניעה בשעתו את נחום ברנע, אז כתב "דבר" בוושינגטון, לפרסם בראשית פברואר 1976, לאחר פגישה אומללה של רבין עם עיתונאים ישראלים בבירה האמריקאית, פנייה יוצאת דופן למקורביו "למה לא נותנים לו לנוח יותר").

בקדנציה זו, בדומה לקדנציה של 1974־1977, סגנון מנהיגותו של רבין מאפיל על תוכנה. התנהגותו, ולא מדיניותו והחלטותיו הגדולות, היא שבעוכריו

בדומה לאז גם עתה מקיף רבין עצמו במקורבים שאינם מסוגלים להשפיע על התנהגותו ולהועיל לו במידה הנכונה. עכשיו כמו אז אין הוא מסתיר את זלזולו בשריו ובשותפיו, הצוברים לעת־עתה בשקט משקעי התמרמרות כלפיו, חוץ מאלה העצמאיים שהוא חושש מכוחם, כמו שרי המפד"ל אז ומנהיגי ש"ס עתה. כבר אז והרבה יותר עכשיו הוא מרבה להתבטא בפומבי לצורך ושלא לצורך, כמעט בכל עניין, לעתים פעם ופעמיים מדי יום. לעתים קרובות יוצאים לכן מפיו דברים חצי־אפויים, והולמים פרשן בלתי־תלוי ולא מנהיג פוליטי הנדרש להשרות על הציבור גם קצת מעוף, ביטחון עצמי וחוש כיוון. גם עכשיו הוא מסוגל בעייפותו הרגזנית או ברוגזו העייף להסתבך בהתבטאויות מיותרות עם בעלי־דבר בלתי־ראויים, לעתים גם בלשון בלתי־ראויה, מבלי להבין את מרכיב הריחוק והאיפוק בסוד המנהיגות. כמו אז גם עכשיו הוא משדר יחס של ניכור חסר תכלית אל הרשויות המשפטיות, הפוגע קודם־כל בו עצמו.

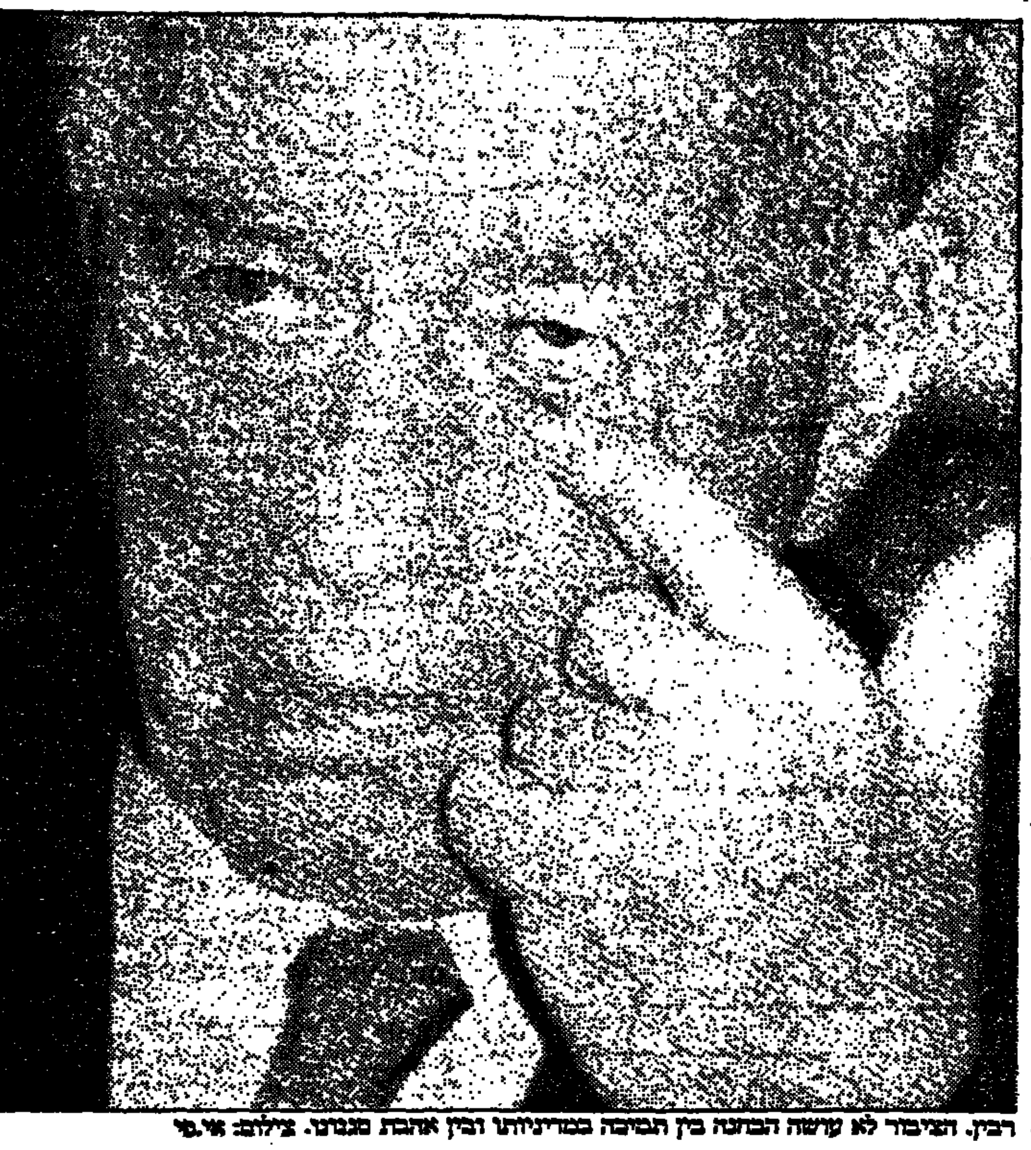

רבין. הציבור לא עושה הבחנה בין תמיכה במדיניותו ובין אהבת סגנונו. צילום: אי.פי

גם עכשיו כמו אז מגלה רבין התמצאות לקויה וחולשה גדולה בניווט העניינים המפלגתיים־פוליטיים, כפי שלימדה אי־הצלחתו בקדנציה הקודמת לבצר כראוי את מעמדו במוסדות מפלגתו כנגד מתחרהו פרס; או כשלון התרגיל המבריק של פיטורי שרי המפד"ל, שהביא להקדמת בחירות 77' שסילקו את העבודה מן השלטון, וכפי שמלמדים בקדנציה זו הכשלון הבגיר שנחל, כראש הממשלה ויו"ר המפלגה, להעביר במוסדות מפלגתו את המועמד הרצוי לו למזכ"ל העבודה; התסבוכת המפותלת שנקלעו אליה יחסיו עם ש"ס, שבוודאי לא הוסיפה לו אהדה בקהל החילוני; והמרי המסתמן נגדו בימים אלה בקרב כמה חברי כנסת ואפילו אי־אלה שרים צייתנים ממפלגתו.

אפשר להצביע על עוד אי־אלה מאפיינים החוזרים היום, במידה זו או אחרת, על אלה של ממשלת רבין הקודמת. אך די גם במרכיבים הנזכרים כדי להיווכח כי בקדנציה זו, בדומה לקדנציה של 1974־1977, סגנון מנהיגותו של רבין מאפיל על תוכנה. התנהגותו, ולא מדיניותו והחלטותיו הגדולות, היא שבעוכריו – וממילא בעוכרי ממשלתו ומפלגתו, שגם היא במחדליה, בשסעיה ובהידרדרות רמתם ואנוכיותם של רבים מנציגיה, תורמת לא מעט למצבה העגום בציבור.

אם לא תקרוס לפני כן, יש לממשלת רבין כמעט שנתיים תמימות עד לבחירות הבאות. זמן מספיק והותר כדי לתקן רבים מן הפגמים המעיבים על דמותה של הממשלה ועל דמותו של העומד בראשה בדעת הקהל. שעה שמדובר לא בשכתוב מדיניות או מפולת בביצוע, אלא בסגנון התנהגות, הדבר אפשרי. בוודאי לא בקלות, אבל ניתן – במיוחד כשבכל המערכת הפוליטית לא נראה היום שום איש שיכול להשיב כמו רבין על שלוש הסגולות העיקריות הנדרשות מראש־הממשלה בצומת ההיסטורי שישראל נקלעה בו: לגזור את המדיניות הריאלית הנכונה מן הנסיבות המורכבות, הדוהרות במהירות; להשיג את אמון רוב הציבור לביצוע הויתורים הכבדים מאוד, שבלעדיהם עלול תהליך השלום להתהפך על ראש כולנו; ולנצח על המלאכה הקשה כל־כך, הלכה למעשה. אפשר אמנם להעלות על הדעת דמויות אחרות בנות־דורו של רבין שיכולות היו לעשות זאת כמוהו, ואולי אף טוב ממנו. אך רצה הגורל והן איננן והוא נותר יחיד ברמה זו.

כפי שחזר והוכיח הניסיון, הכוח הדוחה חזק יותר בפוליטיקה מאשר הכוח המושך, כלומר כוחה של האופוזיציה נקבע בדעת הקהל על־ידי רגשות הדחייה שיוצרת הממשלה הרבה יותר מאשר על־ידי רגשי ההתפעלות שמעוררות פעולותיה היא – במיוחד אצלנו ובתקופתנו, כאשר האופוזיציה הימנית מפולגת בגישתה המדינית, אין לה תשובה ריאלית לבעיות הקיומיות של המדינה ובראשה עומד איש־מכירות חלקלק, מוצר פריימריס, שאיננו מקובל על רוב מנהיגותה. למרות התמונה העגומה שמציירים הסקרים העכשוויים, די יהיה אם הממשלה, מפלגת העבודה, ובייחוד העומד בראשן, יפחיתו בכמה דרגות את הכוח הדוחה שהם מקרינים היום – והמדובר לא בחזרה שוב ושוב על נתונים המוכיחים את הישגיה האמיתיים של הממשלה; גם לא בהוקעת המבקרים כ"בכיינים", ואת הנושאים שהם מעלים כ"קשקושים" או "שטויות". שכן, אפשר מאוד כי דווקא קשקושים ושטויות אלה הם המעבירים את המאזן של הממשלה בדעת הציבור מן הסיכום החיובי אל השלילי.

משקיף מנוסה, מתומכיו הוותיקים של רבין, אמר על רקע זה בימים אלה: המציאות הפוליטית מחייבת לתמוך ברבין, אין היא מחייבת לאהוב אותו. הצרה היא שלא כל הציבור עושה את ההבחנה הזאת. בקהל הרחב ייקבע מעמדו של רבין לא רק על־פי ההכרה הפוליטית בהישגיו לגופם. הוא ייקבע גם על פי תחושת הדחייה־האהדה שמעורר סגנון מנהיגותו. ממילא ייקבע בכך, במידה רבה, גם המעמד הציבורי של ממשלתו ומפלגתו. זה הלקח העיקרי שצריך רבין להפיק, גם מנסיון ממשלתו הקודמת וגם ממחצית הקדנציה של ממשלתו הנוכחית. אך אם אכן ישעה לעצה זו – ספק אם יהיה אותו רבין שהיכרנו עד כה. ■

הכותב הוא עיתונאי, היה יועצו המדיני של יגאל אלון והיום עורך סקרים.

אנשי העסקים נשמו לרווחה

רן אבידן

מפרשת ההתפטרות של אל־חרירי התברר שוב כי סוריה היא ללא ספק בעלת הבית הבלעדית בלבנון והיא תורמת כיום ליציבות במדינה זו. לכך יכולות להיות השלכות גם לגבי תרומת סוריה בעתיד לבלימת הטרור נגד ישראל מלבנון במסגרת הסדר מדיני בין ממשלות ירושלים ודמשק

השבוע הסתיימה בלבנון פרשת התפטרותו של ראש הממשלה רפיק אל־חרירי, שבמשך חמישה ימים איימה להכניס את לבנון לאנדרלמוסיה פוליטית חדשה, דווקא בשעה שהממשלה עסוקה בתנופת שיקום המדינה ואילו לפטרוניתה הסורית אין עניין לראות בתהפוכות פוליטיות בלבנון. חרירי הגיש את התפטרותו בעל־פה לנשיא אליאס אל־הראווי בישיבת הממשלה שנערכה בראשון בדצמבר בשעות הערב בביירות. הישיבה התנהלה ברובה על מי־מנוחות ונדונו בה שורה של נושאים ובכללם שאלת הענקת תוספת יוקר בסך 20 אחוזים לעובדי המיגזר הציבורי, ששבתו שבוע קודם לכן בגלל השחיקה הנמשכת בשכרם עקב יוקר המחיה. אבל לקראת סוף הישיבה העלה בה הנשיא אליאס הראווי את שאלת מתן היתר ממשלתי לבעלי מלון "סאן־ג'ורג'" השוכן על חוף הים במערב ביירות ושנהרס ברובו בימי מלחמת האזרחים, לייבש 12 קמ"ר מחוף הים לשם הגדלת שטח המלון כחלק מהתוכנית הממשלתית הכוללת שיפוץ מחדש של רובעי העסקים של מערב ביירות.

מיד קמו ארבעה שרים והודיעו כי יתנגדו למתן היתר ממשלתי כזה, בטענה כי ראש הממשלה רפיק אל־חרירי רכש לעצמו 70 אחוזים מהמניות של המלון, ועל־ידי עיסקת ייבוש הים הנזכרת לעיל, הוא מתכוון לגרוף לכיסו הון עתק. את ההתקפה על חרירי בעניין הזה הובילו ארבעה שרים: שר השיכון מחמוד אבו חמדאן, שהוא שיעי המקורב ביותר ליו"ר הפרלמנט נביה ברי המשמש גם כראש תנועת "אמל" השיעית, סלימאן פרנג'יה השר לעניינים מוניציפאליים (מארוני), שר התיירות ניקולא פאתוש (יווני אורתודוכסי) ושר ההסברה מישל סמאחה. שרים אלה מוכרים עוד מהעבר בעויינותם לחרירי ובניסיונותיהם לבלום יוזמות שלו בממשלה. עיתוני לבנון כתבו כי חרירי נפגע ביותר מהאשמות אלה והודיע בו במקום לנשיא הראווי על התפטרותו מתפקיד ראש הממשלה, וכי יפרסם על־כך הודעה פומבית מאוחר יותר.

למחרת ציפו הכל לדעת האם חרירי יגיש את התפטרותו בכתב לנשיא, כפי שמתחייב מהחוקה. הוא לא עשה זאת, והדבר גרם ספקולציות בלבנון, כי ההתפטרות היתה רק צעד טקטי שבאמצעותו ביקש חרירי לסלק את השרים האופוזיציונים מהממשלה ולשוב לעמוד בראש ממשלה חדשה, או מתוקנת, שהרכבה יהיה יותר נוח בשבילו. אבל דובריו של חרירי טענו, כי ההתפטרות לא היתה מהלך טקטי, וכי ראש הממשלה "לא יחזור בו מהתפטרותו".

חרירי. אי הגשת הודעת ההתפטרות בכתב לנשיא גרמה ספקולציות בלבנון כי היה זה רק צעד טקטי (קריקטורה מהעיתון הביירותי 'א־דיאר')

למעשה, הרקע להתפטרות חרירי מתפקיד ראש הממשלה היה עמוק יותר. חרירי קיבל על עצמו את המשרה בסתיו 1992. הוא לבנוני, מוסלמי־סוני מהעיר צידון, ששנים ארוכות חי מחוץ ללבנון ועשה עסקים מוצלחים, בעיקר בסעודיה, והפך למולטי מיליונר. חרירי נחשב מקורב למלך פאהד וכן לסגן הנשיא הסורי עבד אל־חלים ח'דאם. הסורים והסעודים כאחד בחרו בו לתפקיד ראש הממשלה, לאחר כשלונו של ראש הממשלה הקודם, עומר כראמה, שממשלתו נפלה לפני שנתיים בלחץ מהומות של פועלים שמחו על השחיקה בשכרם וההתייקרות המסחררת של מוצרי המזון עקב הידרדרות ערך הלירה הלבנונית. והנשיא אסד חשב כי חרירי בתור איש עסקים מצליח הוא המתאים לרשת את כראמה בתפקיד, כדי לשקם את לבנון מבחינה כלכלית ולהביא ליציבותה, אחר מלחמת האזרחים הממושכת.

כבר מראשית דרכו בראשות הממשלה נתקל חרירי באופוזיציה. קודם כל, מינויו לא התקבל בעין יפה על־ידי הנכבדים המסורתיים של העדה הסונית בלבנון, שמהם נבחר באורח מסורתי ראש הממשלה. שנית, העויינות בין הסונים לשיעים בלבנון לא פסקה גם לאחר הפסקת מלחמת האזרחים והחלת תהליך הפיוס הפנימי בחסות הסכם טאיף. השיעים, שהם העדה הגדולה והענייה ביותר בלבנון, שואפים להגדיל את חלקם בשלטון ובמסגרת זו הם חותרים תחת מעמדו של ראש הממשלה חרירי. הדבר בא לידי ביטוי במאבק הבלתי־נלאה שניהל יו"ר הפרלמנט, נביה ברי, נגד חרירי על־ידי כך שבלם יוזמות חקיקה שונות של הממשלה בבית הנבחרים. כך למשל, מתנגד הפרלמנט לשילוב עלות תוכנית הפיתוח של לבנון לעשר השנים הבאות שיזם חרירי, בסך 12 מיליארד דולר בקירוב, בתקציב של 1995; באביב ביטל הפרלמנט איסור שיזמה הממשלה על תחנות רדיו וטלוויזיה בלבנון לשדר חדשות ותוכניות אקטואליה, והיו גם ניסיונות בפרלמנט לבלום מתן אישורים לקבלת מילוות מבנקים בחו"ל בטענה כי הדבר יגביר את תלותה של לבנון במערב, ויגדיל את הגירעון התקציבי. למעשה כבר מראשית כהונתו של חרירי כראש הממשלה, לא הסכים הפרלמנט בראשות נביה ברי, להעניק לממשלה סמכויות חירום לנהל את שיקומה של לבנון בקצב מזורז.

דבר זה הטריד את חרירי במיוחד, בהיותו טיפוס של יזם עצמאי הרגיל להנחית הוראות על פקידיו בחברות הפרטיות שלו, לצורך גלגול עסקים במהירות וביעילות. מה עוד שהוא שם לעצמו למטרה להצליח בתפקידו ולהביא קודם כל לשיקומה של לבנון מבחינה כלכלית. התחרות בין ברי לחרירי השתקפה, כאמור, גם בקשיים שהציבו נאמניו של ברי בממשלה על יוזמותיו של חרירי. הבולט שבהם הוא השר מחמוד אבו חמדאן שגם טרח להפיץ שמועות בדבר מעורבותו של חרירי במעשי שחיתות רבים.

היותו של חרירי גם ראש ממשלה וגם איש עסקים מצליח, שימשה קרקע פוריה להאשמתו בפרשיות שחיתות שונות. מבקריו השונים, ולא רק מקרב השיעים, טענו כי הוא מפיק הון עתק לעצמו מכך שרכש מניות רבות בחברת "סולידר" שהוא הקים לצורך ביצוע הפרוייקט הגדול של שיקום מערב ביירות. כמו כן רווחו טענות כי חרירי מעורב בעיסקאות של רכישת קרקעות בביירות, הקמת מוסדות תיירותיים, וכי מכל הפרוייקטים הללו הוא מתעשר באופן אישי תוך ניצול מעמדו כראש ממשלה. יש לקחת בחשבון שמשלהי נובמבר הפכה לבנון כר־פעולה להאשמות רבות נגד מנהיגים פוליטיים שונים על מעורבותם במעשי שחיתות. החל בכך ציר הפרלמנט יחיא שמס, שנעצר, לאחר שהוסרה חסינותו, לקראת העמדתו לדין בחשד לסחר בסמים. הוא האשים שורה של אישים ובכללם את רואי הראווי, בנו של הנשיא אליאס הראווי, בסחר בסמים. זמן קצר אחר־כך יצא חבר הפרלמנט נג'אח ואקים, איש אופוזיציה ותיק, בהאשמות נגד ראש הממשלה חרירי על כי שיחד שורה של אישים ופוליטיקאים כדי שיתמכו בבחירתו לראשות הממשלה. אווירת "עליהום" זאת שימשה ללא ספק גורם שדחף את חרירי להודיע על התפטרותו.

חרירי היה נתון בלחצים גם מצד הפדרציה הכללית של האיגודים המקצועיים. יו"ר הפדרציה, אליאס אבו רזוק, איים לשבש את חיי המשק במדינה, אם הממשלה לא תחליט לפצות את הפועלים באורח משמעותי על השחיקה בשכרם בשל האינפלציה הגבוהה. במסגרת זו קיימו האיגודים המקצועיים שביתת אזהרה לפני כשבועיים ואיימו לעשות שביתה יותר מקיפה השבוע, לאחר שהממשלה אישרה רק העלאה של 20 אחוזים בשכרם החל מהראשון בינואר. חרירי חש כי הוא בין הפטיש לסדן. מצד אחד הוא חותר לבצע פרוייקטים כלכליים חשובים, מצליח לגייס הון להשקעות מחו"ל ולשמור על כלכלה יציבה יחסית (ללבנון יתרות זהב ומטבע חוץ בערך של 7 מיליארד דולר), אבל מצד שני האזרח הפשוט לא מצליח לחוש עדיין שינוי לטובה במצבו הכלכלי כי יוזמות הפיתוח מתנהלות בקצב איטי מדי בגלל הקשיים שמעוררים עליו הפרלמנט ומקצת מהשרים, והוא עצמו (חרירי) נתון תחת קלחת של האשמות על היותו אדם מושחת המנצל את מעמדו לגרוף רווחים לכיסו.

לכן, כנראה, החליט חרירי להתפטר, כדי להביא לשינוי במצב זה, בעזרת התערבותם של הסורים.

די בהפתעה התייצב לצידו הנשיא אליאס אל־הראווי, שגם הוא מסוכסך עם חרירי בימי העבר. הראווי הודיע כי לא יקבל את התפטרותו של חרירי וכי אם האחרון יגיש לו מכתב התפטרות הוא "יקרע אותו דף אחרי דף". במקביל יצא הראווי בהתקפה קשה על מבקריו של חרירי כמעט מכל החוגים. בראיון לעיתון השמרני "אדיאר" (ב־3 בדצמבר) טען הראווי כי ראשי הממשלה לשעבר סלים אל־חוס ועומר כראמה הם מושחתים וחסרי אומץ לב. אל־חוס התחמק לדבריו מלנהל את המאבק בשעתו עם הגנרל המורד מישל עאון; כראמה רכש דירה ב־700,000 דולר ורשם במסמכים הרשמיים כי עלותה רק 6,000 דולר, כדי לחסוך מעצמו הוצאות מס. את סגן יו"ר הפרלמנט, אלי אל־פרזלי, מתומכיו הבוטים של חרירי, האשים הראווי בשיתוף פעולה עם ישראל ובסיוע לנשיא לשעבר אמין ג'מייל לקבל שוחד על עיסקת טילים שביצע צבא לבנון, ועוד כיוצא באלה האשמות נגד פוליטיקאים בולטים. דבר זה הוא חסר תקדים בהיסטוריה המודרנית של לבנון, שנשיא מאשים במעשי שחיתות רבים מאנשי הצמרת (ומדובר על־כך שהראווי עצמו איננו נקי ממעשי שחיתות, שהיו כמעט נורמה בחיים הציבוריים הלבנוניים).

מלכתחילה היה ברור כי רק הנשיא אסד מסוגל לשים קץ למשבר הקצר שפקד את החיים הפוליטיים של לבנון בשבוע החולף. אפילו סגנו עבד אל־חלים ח'דאם, לא הצליח לשכנע את ראש הממשלה המתפטר חרירי ואת יריבו, יושב ראש הפרלמנט, נביה ברי, ליישב את ההדורים ביניהם כדי שהשלטון יוכל לתפקד כיאות. הוא נפגש עם כל אחד מהם במשך כמה שעות ב־4 בדצמבר בדמשק. עקב זאת, לא היתה ברירה אלא להפגיש את חרירי וברי עם הנשיא אסד. הדבר נעשה למחרת היום בבירה הסורית. בעקבות הפגישה בין השלושה, שנמשכה קרוב לשלוש שעות, פרסם דובר של אסד הודעה ממנה ניתן היה להבין כי המשבר בין חרירי לברי יושב (לפחות לפי שעה) וכי חרירי הסכים לחזור בו מהתפטרותו. חרירי עצמו פרסם הודעה בביירות ב־6 בדצמבר שבה עמד על כוונתו וכוונת הנשיא ויושב ראש הפרלמנט לעבוד מעתה ואילך בהרמוניה למען האינטרס הלאומי של לבנון וצרכי השיקום שלה. הוא לא הזכיר בכלל את עניין התפטרותו, ולא גילה לאלו סיכומים הגיע יחד עם נביה ברי ועם ההנהגה הסורית, בעניין ניהול ענייני המדינה בלבנון באורח תקין. אולי סתמיות הודעתו מלמדת כי ההבנות שהושגו בינו לבין יריבו ברי עדיין שבירות. מכל מקום באותו יום החל הציבור למכור חזרה לבנקים מאות מיליוני דולרים שאנשים קנו במהלך המשבר מתוך חוסר אמון בלירה הלבנונית. אנשי־עסקים בביירות נשמו לרווחה, עקב חזרת חרירי מהתפטרותו, וטענו כי חיוני ביותר ללבנון כיום שרפיק אל־חרירי ימשיך לנווט את כלכלתה ואת מלאכת שיקומה, כי איש לא עשה זאת טוב ממנו, מאז פסקה מלחמת האזרחים בראשית העשור.

יש להניח כי גם עקב חיסול המשבר הפוליטי האחרון בלבנון, עדיין נשארו משקעי איבה עמוקים בין חרירי ליריביו ובעיקר מנהיגי העדה השיעית. אין להתפלא לכן, אם בעתיד יתרחשו משברים דומים בלבנון. זו הפעם השלישית שחרירי מתפטר מתפקידו או מסתגר בביתו במחאה על הקשיים הנערמים בדרכו. אולי הדבר יפגע בסמכותיות שהוא מקרין בעתיד לבוא.

מכל מקום, מה שברור מהפרשה האחרונה הוא קודם כל שסוריה היא ללא ספק בעלת הבית הבלעדית בלבנון והיא תורמת כיום ליציבות במדינה זו. לכך יכולות להיות השלכות גם לגבי תרומת סוריה בעתיד לבלימת הטרור נגד ישראל מלבנון במסגרת של הסדר מדיני בין ממשלות ירושלים ודמשק. שנית, בולטת העובדה שלבנון עברה שינוי דרמטי, בכל זאת, בחמש השנים האחרונות מאז הביאה סוריה להפסקת מלחמת האזרחים ולחתימה על הסכם הפיוס בין העדות בטאיף שבסעודיה. בעבר משברים פוליטיים בביירות היו נפתרים בדרך הכוח ובשפיכות דמים. זה די סמלי שבימים אלה עומד מנהיג הזרוע הצבאית לשעבר של הפלנגות סמיר ג'עג'ע למשפט בביירות על רציחות פוליטיות שביצע בעבר, במקום שהחשבון עמו ייפרע בדרך כוחנית. בשנים האחרונות פורקו המיליציות בלבנון, הצבא עבר אירגון־מחדש שלא על בסיס עדתי והתפרש ברוב שטחי המדינה, הכלכלה התייצבה באופן יחסי וזרם ההשקעות מחו"ל גבר.

הישגים אלה יכולים להיזקף באופן חלקי גם לזכותו של רפיק אל־חרירי. יחד עם זאת "הסדר הסורי" בלבנון לא שם קץ לאנטגוניזם הבין־עדתי והמשיך לבעבע מתחת לפני הקרקע. בעיקר צפוי שבני העדה השיעית הגדולה יחריפו בעתיד את מאבקם למען תפישת משרות השלטון הבכירות ביותר, כולל משרת הנשיאות, בשל התחזקותם הפוליטית כבני העדה הגדולה ביותר, ודעיכת כוחה במקביל של העדה המארונית שבעבר היתה העדה החזקה בלבנון. ■

אני לא נסיך, אני רוטשילד

און לוי

מסיבת הפרידה המתוכננת של אלוף יצחק מרדכי והפרישה הלא מתוכננת של אלוף דני רוטשילד זכו השבוע לכותרות רבות. מרדכי, שלא זכה בתפקיד סגן הרמטכ"ל על־אף שקיווה שתפקידיו ועברו יזכו אותו באופן טבעי בתפקיד, נאלץ לפרוש. רוטשילד, שהבין כי תפקיד ראש אמ"ן אינו מובטח לו, מה גם שכנראה כבר לא כל־כך רצה בתפקיד, החליט לפרוש בכבוד מהשירות.

כשפורסמה ההודעה בדבר פרישתו מצה"ל של רוטשילד, מתאם פעולות הממשלה בשטחים, הורמו כמה גבות. את ההחלטה על כך קיבל רוטשילד עוד לפני כמה חודשים. "לא טרקתי דלת, אין מדובר בהחלטה של רגע. אין בי כעסים. ההחלטה באה אחרי התלבטויות ושיחות ארוכות עם ראש הממשלה ושר הביטחון יצחק רבין. זו אינה התפטרות מחאה" — אמר רוטשילד השבוע, כשנשאל על־ידי עיתונאים לסיבת פרישתו הבלתי־צפויה. אלוף רוטשילד, בן 48, ילך, לדבריו, לעסקים פרטיים.

בקידומו המהיר בסולם הדרגות והתפקידים קנה לעצמו אלוף דני רוטשילד לא מעט אויבים ומשמיצים. קשה לבקר את רוטשילד על הדרך שבה הוא עובד ולכן הטענות היו בעיקר אישיות. כשנשאל פעם על קידומו המהיר בצבא ועל העובדה שדילג על כל־כך הרבה תפקידי ביניים השיב: "שיראו לי עוד מישהו עם ניסיון כשלי"

רוטשילד. "מה רוצים מערפאת, הוא בקושי חצי שנה בשטח". צילום: יפפא

רוטשילד שירת 30 שנה בצה"ל, מרביתן בתפקידי מודיעין ששיאם ראש חטיבת המחקר באמ"ן במהלך מלחמת המפרץ. את שירותו הצבאי החל בקורס טיס. לאחר שהוצב למורת רוחו בחטיבת גולני, שם עשה מסלול של לוחם, נשלח לקורס חובשים, קורס קצינים וחזר לחטיבה כקצין חובשים. אלוף יקותיאל אדם שביקר פעם במרפאה ושוחח עם רוטשילד הצעיר אמר בסופה של השיחה: "אתה מתבזבז כקצין חובשים. בוא להיות קצין המודיעין של החטיבה". רוטשילד שימש תקופה קצרה כעוזר קצין המודיעין החטיבתי ומיד אחר־כך מונה לקמ"ן חטיבתי, מבלי שעבר הכשרה כלשהי בתחום זה.

כשסיים את תפקידו זה בדרגת סגן, הועבר רוטשילד לבסיס ההדרכה של חיל המודיעין שם היה מדריך בקורס קצינים. הימים היו ימי מלחמת יום כיפור ורוטשילד, בעל מינוי חירום של קצין מודיעין בחטיבת השריון של נתקה ניר, הוזעק לחטיבה ולחם עימה. בתום המלחמה זכה לשבחים רבים והועלה לדרגת רב־סרן.

בתום תפקידו בבסיס ההדרכה של חיל המודיעין נשלח רוטשילד לקורס פיקוד ומטה למרות גילו הצעיר. חבריו לקורס היו קציני מודיעין ותיקים ממנו בהרבה. זמן קצר לפני סוף שנת הלימודים בפו"ם פנה אליו שוב יקותיאל אדם, אז אלוף פיקוד הדרום, ואמר: "כחניך בפו"ם אתה מבזבז את הזמן, בוא להיות קצין מודיעין של אוגדה סדירה בסיני". במינויו לתפקיד קמ"ן אוגדתי דילג רוטשילד על שלושה תפקידים לפחות והיה בכך משום מהפכה בחיל המודיעין.

עם סיום תפקידו בסיני ב־1976 התמנה רס"ן רוטשילד לתפקיד ראש ענף מצרים בחטיבת המחקר, תפקיד שמילאו עד למינויו קצינים בדרגת סגן־אלוף. במסגרת תפקידו היה נציג חיל המודיעין בצוות המשא־ומתן עם מצרים שבראשות אברשה תמיר. לאחר מכן נשלח לקורס פיקוד ומטה בקימברלי והיה הקצין הלא קרבי הראשון שנשלח לקורס זה. חודשיים לפני סיום הקורס הודיע לו קצין מודיעין ראשי, כי אלוף פיקוד המרכז, משה לוי, מעוניין בו כקצין מודיעין של הפיקוד.

באוגוסט 1983, כשנה לאחר שהחל את תפקידו החדש, פנה אליו אלוף פיקוד הצפון, אמיר דרורי, וביקש ממנו לעבור לפיקוד שהיה שקוע בבוץ הלבנוני ולעשות סדר במחלקת המודיעין הפיקודית. רוטשילד נעתר. שנתיים מאוחר יותר מונה משה לוי לתפקיד הרמטכ"ל ורוטשילד מונה לראש לשכתו וכיהן בתפקיד זה כשמונה חודשים, עד שמפקד יחידת הקישור ללבנון נאלץ להתפטר. אלוף הפיקוד אורי אור לחץ על לוי לשחרר את ראש לשכתו לטובת התפקיד המתפנה ורוטשילד מונה לתפקיד והועלה לדרגת תת־אלוף. במשך יותר משנתיים עסק רוטשילד בהוצאת חיילי צה"ל מלבנון ובניית התשתית לקשרים עם תושבי אזור הביטחון בדרום־לבנון.

בקידומו המהיר בסולם הדרגות והתפקידים ובעובדה שלאורך כל שירותו הצבאי היה בציר התפקידים המרכזי של צה"ל קנה לעצמו רוטשילד לא מעט אויבים ומשמיצים. מכיוון שקשה לבקר את הדרך שבה הוא עובד, היו הטענות בעיקר אישיות. כשנשאל פעם על קידומו המהיר בצבא ועל העובדה שדילג על כל־כך הרבה תפקידי ביניים, השיב רוטשילד: "אני לא נסיך, אני רוטשילד. שיראו לי עוד מישהו עם ניסיון כשלי".

ב־1987 התמנה תת־אלוף רוטשילד לתפקיד היוקרתי של ראש חטיבת המחקר באגף המודיעין של צה"ל. ארבע שנים שימש בתפקיד זה ובמהלכן צפה את התעצמותה וכוונותיה של עיראק. ערב מלחמת המפרץ העריך רוטשילד, בניגוד לדעתו של ראש אגף המודיעין, אלוף אמנון ליפקין־שחק, כי לעיראק יש יכולת לשגר טילים בעלי ראשי קרב כימיים לעבר ישראל. היה מי שטען שרוטשילד מבקש לעשות לעצמו כותרות ומפריז ביכולתה של עיראק. בהערכה שמסר לשרי הקבינט הביטחוני המליץ רוטשילד לחלק מסכות אב"כ לאזרחים. העיראקים, כידוע, לא שיגרו טילים כימיים לישראל ונמתחה על רוטשילד ביקורת קשה. אולם כשבוצעה הבדיקה של האו"ם גילו את ראשי הקרב הכימיים שצוינו בהערכותיו.

בסיום המלחמה החליט שר הביטחון, משה ארנס, לקדם את רוטשילד ומינה אותו לתפקיד מתאם פעולות הממשלה בשטחים. לאחר שלמד את המערכת הגיע רוטשילד למסקנה שצריך לשנות את המדיניות מקצה לקצה והעדיף שניתן לטפל בחלק גדול מן הגורמים לאינתיפאדה בדרכים אזרחיות וללא התערבות צבאית. משרד המתאם וראשי המינהל האזרחי בגדה ובעזה החלו מטפלים במציאת מקומות תעסוקה לתושבי השטחים, בפיתוח כלכלי ובהחמרת העונשים לחיילים המפרים זכויות אדם. להפתעתו מצא בארנס שותף מלא לתוכנית שהגיש.

כשנשאל פעם כיצד הוא מסביר את התמיכה של ארנס בהצעותיו הליברליות, השיב רוטשילד, כי בארנס היתה אנומליה: על־אף שבנושאים מסוימים היה נץ יותר משמיר, בנושאים האזרחיים היה ליברל בנוסח האמריקאי, בעיקר בכל מה שקשור לזכויות האדם. כך לדוגמה הציע רוטשילד לארנס, בניגוד לעמדת הצבא והשב"כ, לפתוח את האוניברסיטאות שנסגרו עם פרוץ האינתיפאדה. בתום הדיון שהתקיים בלשכתו של ארנס נקרא אליו רוטשילד ונשאל כמה זמן יקח לפתוח את האוניברסיטאות. "כשלושה שבועות", השיב. ארנס ממש השתולל: "אתה יודע מה זה שלושה שבועות לסטודנט?"

תוכניתו של רוטשילד כללה גם מתן פטור ממיסים, הקמת מפעלי תעשייה, הקמת פרויקט החממות בעזה והפעלתם של בנקים וחברות ביטוח. גורמי צבא טענו השבוע, כי לפעילות המינהל האזרחי בשטחים היתה תרומה נכבדה בהורדת הפעילות האלימה באינתיפאדה.

את אמונו של יצחק רבין רכש רוטשילד ארבעה ימים אחרי שנכנס לתפקידו כראש הממשלה ושר הביטחון. 4,000 סטודנטים התבצרו באוניברסיטת א־נג'ח שבשכם כשהם מגוננים על שישה מבוקשים. רבין הורה לצבא להכין תוכניות לפריצה בכוח לאוניברסיטה. רוטשילד התנגד וביקש לנסות לפתור את הבעיה במשא־ומתן. שעת השין נקבעה ליום שישי ב־12 בצהריים. רוטשילד ניהל מו"מ עם הפלסטינים שבסופו הוחלט כי המבוקשים יועברו לירדן והסטודנטים יוחזרו ללמוד, וכך נמנעה שפיכות דמים.

כשנשאל רוטשילד בעבר מה דעתו על תהליך השלום הוא השיב, כי תמיד סבר שעלינו לדבר עם אש"ף. רוטשילד אף דחף לדבר עם מנהיגות הרחוב. לדבריו "כמות הליווי שהריחו מנהיגי הרחוב בחייהם היא הנותנת להם את החסינות הגדולה ביותר מפני האשמות בשיתוף־פעולה, ולכן דווקא אלה יכולים להרשות לעצמם להיות מתונים". רוטשילד דחה גם את הטענות כאילו ערפאת אינו שולט בשטח. "מה רוצים מערפאת, הוא בקושי חצי שנה בשטח. חייבים לתת לו זמן ולסייע בידו לקבל את התמיכה הכלכלית הנדרשת כדי שיוכל לספק לתושבי השטחים את הסחורה שהבטיח", טען רוטשילד.

כבר לפני חודשים פנה רוטשילד לראש הממשלה והודיע לו כי הוא מתכוון לפרוש מצה"ל. ביום שלישי השבוע הודיע לו רבין כי הוא נעתר לבקשתו לסיים את תפקידו. רוטשילד החליט שהעיתוי המתאים לפרישה הוא לפני תחילת השיחות על הסדרי הביניים המתחדשות היום בקאהיר, משום שאין זה הוגן כלפי המערכת וכלפי ראש הממשלה להתחיל במו"מ ולעזוב באמצע, מה שעלול היה להתפרש כמשבר או התפטרות בשל חילוקי דעות על דרך ניהול המשא־ומתן.

שלשום בבוקר קיים רוטשילד שיחה עם הרמטכ"ל אהוד ברק והודיע לו על החלטתו לפרוש. ברק הופתע אך לא ביקש למנוע את הפרישה. הסבריו של רוטשילד הניחו את דעתו, שכן הוא לא ניסה לאיים או לכפות על המערכת לתת לו תפקיד חדש – אם כי בוודאי לא היה מסרב להצעה, שלא הגיעה, לכהן כראש אמ"ן. ■

יונה איסלאמית

מיכל סלע

התנועה האיסלאמית היא תנועה פוליטית רציונלית, פעילה מבקשים לפעול על־פי הנסיבות המשתנות באיזור מיום ליום. אין היא יכולה לקרוא בפומבי להניח את הנשק, אך הנכונות של ראשיה למשא־ומתן עם ערפאת, או עם ישראל היא שינוי שהיה קשה לתארו לפני חודשים ספורים – כך סבור אחד המייסדים של חמאס, שייח ג'מיל חמאמי.

חמאמי, מורה ופעיל ציבור, מנהל את האגודה האיסלאמית למדעים ותרבות, הפועלת מזה עשר שנים בירושלים והקימה בית־ספר רב שלבי. יש בו כיתות החל מגן הילדים עד כיתה י'. "בעוד שנתיים ייגשו ראשוני התלמידים לבחינות הבגרות, שכן בית הספר התפתח בהדרגה עם התלמידים", אומר חמאמי. לבית הספר שם טוב והוא מבוקש על־ידי הורים רבים, ללא קשר להשתייכות פוליטית. חמאמי מרבה להופיע בהרצאות במקומות שונים ברחבי הגדה ובכינוסים פוליטיים של התנועה, לא מעבר למה שמאפשר המימשל הצבאי. החייל נחשון וקסמן הוחזק בזמנו בבית הנמצא מרחק כמה מאות מטרים מביתו בביר נבאלה, צפונית לירושלים. העובדה שהוא לא ידע דבר וחצי דבר על כך מעידה, לדבריו, על אופיה האמיתי של התנועה ועל מידת הקשר, או מוטב: אי־הקשר, בין המסגרת הפוליטית של התנועה לבין קבוצות הטרור האלים, בלשונו של חמאמי: הקבוצה הצבאית.

חמאמי הוא איש ספר, בקי בקוראן וקורא ספרים העוסקים בתולדות האיזור. הוא מתבטא בבהירות רבה, בביטחון עצמי, ואינו מתרגש מוויכוח והתנצחות. באחרונה נפגש עם הרב מתקוע מנחם פרומן וקיים איתו שיחה ממושכת, "אם זה אינו מועיל זה בוודאי אינו מזיק", הוא מגדיר מפגשים מעין אלה.

הוא חבר בתנועה האיסלאמית כתנועה פוליטית בהכרה, מכיר את תולדותיה מימי הקמת המסגרת הראשונה של "האחים המוסלמים" בידי איש הדת המצרי חסן אל־בנא ומקורביו בשנת 1928. נעים לשוחח עם חמאמי, ויכוח לשם שינוי עמדות עלול להיות משימה קשה מאוד.

לארץ־ישראל הגיעה התנועה ב־1936, הוא סוקר בקצרה את האירועים "כאן, כמו במצרים, בירדן ובמקומות אחרים, שילבו חסידיה בפעילותם ענייני חברה, פוליטיקה, חינוך ודת". הוא מונה אנשי דת מפורסמים מראשית הדרך, שייח בדיידי, שייח סעדי, עז אדדין אל־קסאם, ג'ומעה סלאורי, שייח ראמן בשכם. חוגים של התנועה היו שותפים לדברי במרד נגד השלטון הבריטי באיזור.

בשנות ה־50 וה־60 היתה "נוכחות פוליטית", בהגדרת חמאמי, אך לא הרבה מעבר לזה בשל הנסיבות הפוליטיות המיוחדות במצרים ובירדן. הנאצריזם שלט בכיפה, הוא מסכם את המצב.

"ב־67' התנועה האיסלאמית באיזור היתה עדיין בתהליך של שיקום ובנייה, העם היה עדיין מושפע מן התעמולה הנאצריסטית. מפלגות השמאל היו חזקות, אך לתנועה האיסלאמית היה תפקיד חברתי".

התעוררות ממשית והתחזקות של התנועה האיסלאמית הפלסטינית התרחשה במהלך שנות ה־70, באיטיות, לא מעט בסיוע או היתר של השלטון הישראלי. הפעילות נעשתה באמצעות אגודות צדקה ואגודות לפעילות חברתית. בעזה הקטנה בלטה הפעילות יותר. בהיתר של המימשל הצבאי הקימו שייח אחמד יאסין ואחרים שורה של אגודות איסלאמיות רשומות כחוק. במקביל נולד בהשפעה של קנאים מצרים הפלג הקנאי – הג'יהאד האיסלאמי. בגדה פעלו בעלי עניין להפצת אורח חיים דתי במסגרת אגודות למיניהן ובעיקר ועדות־צדקה, פעילות שהשתלבה בפעילות משרד הדתות הירדני, משרד האוקאף, כמעט ללא התערבות מצד ישראל.

"התנועה היתה קיימת בשטח, אך לא היה אפשר לפעול שלא באמצעות הצינורות הרשמיים". הדברים האלה של חמאמי מאפיינים את הגישה לאורך כל דרכה של התנועה האיסלאמית בפלסטין: בצד אידיאולוגיה ברורה, מתיחת חבל הפעילות רק בתחום האפשר. לדעת חמאמי זה אחד מסודות העוצמה והנפוצות של התנועה.

בתוך המגמה הרחבה של התחזקות התנועה האיסלאמית והארגונים האיסלאמיים בכל העולם הערבי, צמחה תנועה איסלאמית פלסטינית בעלת תכונות מיוחדות לה. "התנועה האיסלאמית בכל מקום היא בעצם תנועה אחת, כמו הציונות, והרעיון אחד מלכד אותה: האיסלאם. אך מארץ לארץ משתנה סדר העדיפויות. בפלסטין יש עימות מיוחד ומסובך, זה הסכסוך עם הכיבוש. וזהו נטל נוסף על שכמה של התנועה הזאת בהשוואה לתנועות איסלאמיות אחרות".

נקודת המפנה היתה בדצמבר 1987.

חמאמי היה בפגישת היסוד של חמאס (ראשי תיבות של המלים: תנועת ההתנגדות האיסלאמית) בביתו של שייח אחמד יאסין ב־14 בדצמבר, 1987. הוא זוכר היטב את היום. כחודש לאחר מכן נעצר בירושלים. בכתבי האישום שלו ושל אנשים שפעל איתם הוזכר, בין היתר, כי היה אחראי להעברת כספי תרומה של הזמר האנגלי שהתאסלם, קאט סטיבנס. הזמר יצר קשר עם הפעילים בירושלים לאחר פגישות עם פעילי התנועה האיסלאמית הישראלית בגליל.

חמאמי אינו נכנס לפרטי שחזור הימים ההם והסיבות למעצר. "חקרו אותי בעיקר כדי להבין איך פועלת המערכת. הם רצו לגלות את החוטים". הוא נשפט ונדון למאסר ל־18 חודשים.

זהו תאריך מפנה בתולדות התנועה האיסלאמית ובתולדות החיים הפוליטיים הפלסטיניים. בראשונה מגדירים פעילי הקבוצה את עצמם כתנועה פוליטית לוחמת שחרור ותנועה פלסטינית, בשונה מקבוצות איסלאמיות אחרות. בראשונה מאז 1967 קמה בשטחים הפלסטיניים מפלגה.

"התפנית היתה הדרגתית, היא החלה כמה שנים קודם לכן". חמאמי מתקשה להסביר לפרטים את תהליך התגבשות השינוי, אולי מעדיף לא להיכנס לכך לפי שעה. אחד ההסברים המקובלים להחלטה להתכנס ולהכריז על הקמת התנועה הוא המתיחות הגוברת בעזה, הפעילות של הג'יהאד האיסלאמי, שפגע בישראלים ללא רחם, אולי גם חוש פוליטי בריא שמשהו מתרחש מסביב, המצריך לשנות קו וגישה. האירועים תכפו והציבור יצא לרחובות.

"היו גורמים שונים להחלטה. היה הכיבוש, היה סבל יומיומי של הציבור, חשבנו אולי נוכל לתת שירות לעם הפלסטיני, להציע פתרון לבעיה. הפתרון האיסלאמי. לא שכל העם צריך להפוך לדתי, זה מגוחך, ולא הגיוני, אך במידה שאפשר לשכנע שהרעיון שלנו מועיל – זו הצלחה. אש"ף הציע את הפתרון החילוני, אנחנו חשבנו שלא זו הדרך, לכן הצענו את הדרך האיסלאמית".

בנסיבות שהיו ברצועת עזה בעיקר, אך גם בגדה, בסוף 1987 "התנועה האיסלאמית רצתה לפעול". כך נוצרה התנועה במסגרת החדשה בעלת שם חדש.

"ההתחלה היתה מתונה. לא הרבה מעבר לאבן פה וכרוז שם", מתאר חמאמי בכלליות את הצעדים הראשונים. לפי כתבי האישום נגד העצורים הראשונים מתברר כי באותה ישיבת יסוד חילקו תפקידים ואזורי אחריות לאישים המרכזיים.

כשהחלו פיגועים בישראלים בשם חמאס, חמאמי היה במאסר והופתע. "הופתעתי. לא חשבתי שבמהירות כזאת נגיע לכך, היה בזה סיכון ואינני יודע בדיוק איך זה החל. חששתי אז שהעניינים יצאו מכדי שליטה. טבעי שפנו אל שייח יאסין, הכל נהגו לפנות אליו". חמאמי רומז לכך שרוצחי החיילים ספורטס וסעדון ביקשו מיאסין פסק הלכה לפני שיצאו לדרך.

שייח ג'מיל חמאמי, ממייסדי החמאס, תומך בדיבורים עם ישראלים ועם ישראל: "עשייה מדינית היא אמנות האפשר. מה שאני דוחה היום אולי אקבל בעתיד. אני נמנה עם הסבורים שצריך לקיים שיחות עם הישראלים. צריך להגיע לשביתת נשק, אולי באמצעות צד שלישי, להכריז שאנחנו מפסיקים להרוג אזרחים בשני הצדדים"

חמאמי: ערפאת אינו יכול להמשיך לבד. צילום: רמי מגנס

תוך שמונה חודשים התפרסם מצע התנועה, אמנת חמאס, מסמך מלא פסוקי קוראן, אידיאולוגיה ומצע פוליטי. חמאמי אומר כי המסמך הוכן בעיקרו בעזה, "יש בו סגנון עזתי. אני העברתי אותו לאיזור ירושלים והגדה".

כשיצא חמאמי מן הכלא, הרגיש זר בתנועה שנמנה עם מייסדיה. הרבה מאוד השתנה, האנשים, הסגנון, הפעילות.

הבקשה להתקבל לאש"ף ב־1989 היתה חלק מגישת היסוד: לשלב בין האידיאולוגיה לכללי המשחק השולט בשטח. אם אש"ף הוא מסגרת הגג לארגונים הפלסטיניים, צריך להיות בפנים. הניסיון נכשל, לדברי חמאמי משום שערפאת התנגד לתביעה כי במדינת פלסטין שתקום תהיה ההלכה הדתית חוק המדינה.

"הרבה מאוד השתנה לאורך הדרך, בשיטה, באסטרטגיה", אומר חמאמי. הוועד המייסד היה אחראי על כל פעילות הארגון והוא היה קטן וקומפקטי. הוא התרחב והתחזק דווקא בעקבות המעצרים, "בפנים ובחוץ. בתוך בתי הכלא התארגנות קלה, והמקומות המתפנים מחוץ לכלא מתמלאים על־ידי פעילים חדשים. התנועה הצליחה לחלחל לכל שורות החברה ויש היום הפרדה בין מערכות הפעילות השונות. יש דגש רב יותר על פעילות מדינית והיא נפרדת מהפעילות הצבאית, החברתית והדתית".

השינוי שחל בתנועה עם השנים אינו פסול בעיני חמאמי. נהפוך הוא: "עשייה מדינית היא אמנות האפשר. מה שאני דוחה היום אולי אקבל בעתיד".

זאת הסיבה שחמאמי הוא מתומכי דיבורים עם ישראלים ועם ישראל. "אני נמנה עם הסבורים שצריך לקיים שיחות עם הישראלים. צריך להגיע לשביתת נשק, אולי באמצעות צד שלישי, להכריז שאנחנו מפסיקים להרוג אזרחים בשני הצדדים. אלא שהמצב מסובך ומורכב. ישראל היום אינה יכולה לדבר עם גורם אחר", אחר מאש"ף.

ההסבר של חמאמי לתקרית האלימה בין המשטרה לקהל תומכי חמאס ב־18 בנובמבר, שאותה מגדיר חמאמי סבת, קשור לעניין הזה. "ייתכן שערפאת חושש שישראל תדבר עם גורם אחר זולתו, ולכן הוא יוצא להכות בתנועה האיסלאמית".

בדברו על שיח עם ישראל מוכן חמאמי לדבר על יותר מאשר שביתת נשק. "צריך לדון במימוש זכויות העם הפלסטיני, משום שאש"ף לא הצליח להגיע ולו גם לדרישות המינימליות. המשכת המו"מ בשיטה הנוכחית היא בבחינת התאבדות". אך הוא חוזר ומדגיש: "איננו מציעים לשאת ולתת עם הישראלים ישירות, אלא באמצעות צד שלישי".

על מה ידברו? "הצעד הראשון הוא להוציא את הפתיל של הפצצה, לפרק את ההתנחלויות ולסגת לגבולות 67'. אז נוכל לשבת במצב של הפסקת אש ולדבר ברצינות על פתרון".

ומעבר לגבולות 67'? "זהו תסביך ישראלי. איננו נגד יהודים, לא יעלה על דעתי לצאת לנקום", הוא אומר ומזכיר את גדולתם של היהודים בממלכת ספרד המוסלמית. "גם נשקו של מוחמד עם מותו הופקד למשמרת אצל יהודים". אך יש לו בעיה עם ההתנהגות המדינית של ישראל היום: "איך ייתכן שאדם כמו גולדשטיין הורשה לבוא ולהתנחל בישראל ואילו פלסטיני החי היום בכוויית אינו יכול לבקר אצל בני משפחתו".

לפני המגע עם ישראל צריך להיות דיאלוג פנימי, בין הקבוצות הפלסטיניות לבין עצמן, סבור חמאמי. "אני מכיר בכך שיש רשות פלסטינית. אך אני רוצה שהכיבוש יסתלק, לא רק מעזה ומיריחו, אלא מכל פלסטין. ערפאת אינו יכול להמשיך לבד, רבין לוחץ עליו והוא נאלץ להסכים לדרישותיו".

הפעילות הצבאית היא לפי שעה עניין קשה ורגיש. לדבריו אין מפקדה צבאית אחת, אנשי הדרג המדיני מדברים בלשון אחת ואנשי הדרג הצבאי מדברים בלשון אחרת. הדברים אינם ברורים.

אך אי־אפשר לקרוא להפסקת הפעילות הצבאית. "שום גורם אינו יכול לגנות מעשה צבאי, לא בפומבי. אך גם אם תבוא קריאה כזאת, לא יקשיבו, אין קשר ישיר. הנה שייח האמר ביתאוי ושייח אחמד יאסין קראו לא לפגוע בחייל נחשון וקסמן, ובכל זאת הוא נפגע".

התנועה האיסלאמית חמאס אינה מאורגנת לפי שעה באורח מסודר וממוסד. אין מועצה רשמית בהנהגת התנועה, יש מנהיגים מוכרים, היותר כריזמטים מעדיפים בנסיבות אי הוודאות השוררות עדיין היום לא להתבלט יותר על המידה, נמאס לכולם בית הסוהר והם כבר אינם צעירים. אין מסגרות כמו "ועד פועל", בגדה הקימו מועצת חכמי דת, אך היא אינה מוכרת בעזה. אין משלמים דמי חברות.

אך יש כמיהה להתארגנות. היא עדיין לא התרחשה, בין אם מתוך אי־ידיעה איך לעשות בין אם מתוך אי־ביטחון איך תהיה התגובה, בין אם מתוך תחושת מתרחשת שטרם חלפה. יש גם חילוקי דעות עד כמה יש להתמתן, להתארגן, להתמסד ולפעול בהתאם לנסיבות המשתנות.

חמאמי הוא מן המתונים, אך זהיר באורח דיבורו. משתדל להדגיש בעקיפין כי אין לו היום קשר ישיר. "שמעתי שהועלתה הצעה להפוך את התנועה למפלגה. זה הגיוני אפילו הכרחי במציאות העכשווית. בוודאי בעזה עצמה. שם אין יותר כיבוש". למה יש בחירות בתוך פת"ח ובחמאס אין? "אולי משום שפת"ח הוא חלק מאש"ף". יש להניח שהתנועה האיסלאמית אולי אינה בשלה עדיין להתארגנות ממוסדת עד כדי כך.

"הרעיון חיובי. הוא מעיד על הדינמיקה של התנועה". אך צריך עדיין להתגבר כנראה על מכשולים בהתארגנות של הרשות. "בהלכה אין כל איסור על התארגנות במפלגה או על פעילות פוליטית. עדיף דרך של בחירות על פני השתלטות".

הבחירות למועצת הרשות הפלסטינית הנדונות בימים האלה בין ישראל לפלסטינים הן נושא יותר קשה, לדעת חמאמי. רבים בחמאס כבר הביעו בפומבי את הדעה שאם יתקיימו בחירות יש מקום שחמאס ישתתפו. שייח יאסין ואחרים מטיפים לגישת היסוד: להתנגד לרעיון הראשי להתנגדות. אך משעה שהתקבל הפך לעובדה קיימת, יש לפעול במסגרת הנתונים החדשים.

כך גם חמאמי. לפי שעה הוא נגד הבחירות, משום שהתנועה מתנגדת לכל המסגרת של הסכם אוסלו. "התנועה הביעה את דעתה, היא לא תשתתף בבחירות על בסיס הסכם אוסלו משום שההסכם כולו אינו מתאים לעם הפלסטיני. רבין בעצמו חוזר ואומר כי למועצה הנבחרת לא יהיו סמכויות מעבר לסמכויות ניהול".

יחד עם זאת, חמאמי אינו נגד בחירות לבית נבחרים פלסטיני. "מוטב לתת לעם הפלסטיני חירות מלאה, נגדיר את דרכו כמו כל העמים. אחרת תישאר הבעיה כמערבולת אינסופית".

וכדרכו לגלגל רעיון על כל פניו הוא מוסיף: "אי־אפשר לדעת. הנסיבות סביבנו משתנות מיום ליום וקשה להעריך מה יהיה מחר. לפני שישה חודשים איש לא חשב שחמאס תציע לקיים התדיינות עם ישראל או עם הרשות הפלסטינית. מי יודע. זה עשוי לעלות בקנה אחד עם הנתונים. לעתים האינטרס של הכלל גובר על האינטרס של הפרט".

איך שוברים את מעגל הקסמים? "אין לי פתרון, אך לכל בני האיזור יש הזכות לחיות בשלום". איך תסביר זאת לאמא של ליאת גבאי? נשאל חמאמי שעה קצרה אחרי הרצח. "צריך להפגיש אותה עם אם פלסטינית שבנה נרצח". ■

ירושלים השלישית

מבחינה ישראלית, הלקח המרכזי הקרוב ביותר מפרשת בוסניה הוא במישור הגיאופוליטי. אירועי השבועיים האחרונים הוכיחו למוסלמים בבוסניה, שגם אם ארה"ב ניצבת לצדך ותומכת במעמדך פוליטית ומוסרית, אין זה אומר כלל שאתה נמצא אוטומטית בצד המנצח

פזית רבינא

בשורת השבוע, מבחינה אנושית ופוליטית כאחת, היא הידיעה כי סוהא ערפאת בהריון. ואלמלא נאלצה הגברת הראשונה של פלסטין להתאסלם לצורך נישואיה לערפאת לפני כשנתיים, יכלו לפחות הנוצרים מקרב הפלסטינים להתייחס לבשורה על בואו הצפוי של התינוק האולטימטיבי, כווריאציה עכשווית על נס בית־לחם. העובדה שעיתויה של ההודעה מגיע ימים ספורים לפני הענקת פרס הנובל הפלסטיני הראשון, גם היא בוודאי נס של יחסי ציבור.

אבל, תוך ברכות ואיחולים לגברת הראשונה, כדאי לשים לב שהודעה מיוחדת זו באה השבוע לאוויר העולם על רקע מידע לא פחות ייחודי על מתחים דתיים ואלימות מזויינת בירושלים בין נוצרים לבין מוסלמים.

נכון שמתחים בין העדות בירושלים אינם תופעה חדשה. היא קיימת ברקע מאז ומעולם. למעשה, בשנים הראשונות לאינתיפאדה היו לה ביטויים חמורים ביותר, החל מחילול בתי קברות ועד התארגנויות מזויינות, כולל כליאת נזירים.

אבל למרות פוטנציאל הפיצוץ הדרמטי, לא סוקרו מתחים אלו בעיתונות הישראלית. זאת, בניגוד לאלמנטים לאומניים בסכסוך, המסוקרים בהרחבה רבה ובדרך קבע בתקשורת. אלמנט המתח הדתי והאתני בסכסוך הישראלי פלסטיני הוצנע בדרך־כלל על־ידי השלטונות מחמת פוטנציאל הנפץ שלו וגם העיתונות לא עסקה בו, אם בשל צנזורה עצמית ואם בשל חוסר מודעות מספקת.

אבל ההתפתחויות הביטחוניות והפוליטיות בחודשים האחרונים שינו מגמה זאת בעקבות עליית פעילותו של ארגון החמאס לפסגת סדר היום הישראלי־פלסטיני. הראשונים לרוץ בהקשרים האתניים־דתיים, היו למרבה הפלא, לאו דווקא הישראלים, אלא דווקא יאסר ערפאת.

שרמז ואף יותר מזה, בעקבות רצח נחשון וקסמן, על מעורבות איראנית ברוח המהפכה האיסלאמית. לעומת זאת, הדיון בקשרים בין עזה לבין ארגון האחים המוסלמים במצרים, הוצנע יחסית, מתוך התחשבות בממשלה המצרית ובחוסני מובארק.

לעומת זאת, גברה והלכה שאלת ההתייחסות למעמד הקבע של ירושלים, הן מצד ערפאת והן מכיוון שאר הפלגים. הבעיה היא שהתייחסות זו מוליכה את ההתדיינות בנושא הסכסוך מן הרמה הלאומית טריטוריאלית למחוזות אחרים. ובזהירות רבה אפשר לומר, שבין אם יתקדם המשא ומתן המדיני ובין אם תחריף שאלת הטרור, הטיפול בשאלה הירושלמית, על־אף שאין דרך להימלט ממנה, עלולה להקפיץ את הסכסוך הישראלי מדרגה מהרמה הלאומנית לרמה האתנית־דתית – ויעידו על כך אירועי השבועות והימים האחרונים בירושלים.

המסקנה הנגזרת מכך היא, שאולי הגיעה סוף סוף העת להפסיק להסתכל על הסכסוך הישראלי־פלסטיני כעל מקרה פרטי ומיוחד. להיפך. העמדת הדברים בקונטקסט הנכון עשויה להראות בעוד מועד, שיש נקודות דמיון מרתקות ואולי אפילו מחרידות בין שני סכסוכים אחרים הנמצאים גבוה על סדר היום הבין־לאומי ושניהם נראים היום רע מאוד.

הסכסוך הראשון הוא בבוסניה. יוגוסלאוויה התפרקה לרסיסים לפני שנתיים וחצי כאשר הסכסוך שם קפץ מדרגה – תחילה מן הרמה הכלכלית לרמה הלאומנית ומשם לרמה האתנית־דתית, בשל חוסר זהירות גיאופוליטית משוועת של ארה"ב, של הקהילייה האירופית ובעיקר מדיניות החוץ ההרפתקנית והאנוכית של גרמניה. התוצאה היא, שהסכסוך בבוסניה היום הוא סכסוך אתני הנע על קווי חלוקה דתיים ברורים מאוד בין מוסלמים, סרבים אורתודוקסים וקרואטים קתולים, כאשר שום פתרון חלוקה אינו נראה באופק הקרוב.

כאן המקום לומר, שבין בוסניה לירושלים מקשר קו אחד ברור של התנהגות, בשאלת הבריתות האתניות־דתיות המשתנות. לברית הנוכחית בין המוסלמים לקרואטים כנגד הסרבים בבוסניה יש הד ברור גם בירושלים. העדות הנוצריות־קתוליות לסוגיהן חוברות עם העדה המוסלמית כנגד העדה הנוצרית אורתודוקסית, שהיא בעלת הנכסים והאתרים המקודשים הגדולה ביותר בירושלים. במלים אחרות, בהקשרים מסויימים בעיקר דתיים, ירושלים ובוסניה הן תמונות מראה עתידיות.

העניין הוא בכך, שככל ששאלת ההתדיינות בנושא ירושלים תלך ותתקרב, מערך הבריתות העדתיות־דתיות האלה בירושלים יחשוף את שיניו. שאלת השאלות תהיה אז כיצד תעמיד עצמה, המדינה הישראלית־יהודית בשאלה מסובכת זו. מה יקרה אז לערביי ישראל, שיצטרכו להיקרע בין אזרחותם, לבין לאומם ודתם.

ואולם, מבחינה ישראלית, הלקח המרכזי הקרוב ביותר מפרשת בוסניה, אינו רק בנושא הדתי ובשאלת עתידה של ירושלים אלא אולי גם במישור הגיאופוליטי. אירועי השבועיים האחרונים הוכיחו למוסלמים בבוסניה, שגם אם ארה"ב ניצבת לצדך ותומכת במעמדך פוליטית ומוסרית, אין זה אומר כלל שאתה נמצא אוטומטית בצד המנצח. ויעידו על כך כל המוסלמים המבוהלים במובלעת ביהאץ'.

הסכסוך השני, שאולי הגיע הזמן לבחון אותו בזווית גיאופוליטית רחבה יותר, ובעיקר על הקשרים הדתיים והאתניים הוא הסכסוך בין ארמניה לאזרבייג'אן בשאלת נאגורנו־קרבאך. גם שם כמו כאן, הסכסוך הוא על חבל ארץ מיתולוגי בין שני עמים ובין שתי דתות. גם שם הסכסוך הוא בין ארמנים־אורתודוקסים לבין אזרים־מוסלמים. ובהקשר זה כדאי להזכיר גם, שהעדה הארמנית בירושלים, הקשורה בטבורה לירוואן ולוקחת חלק מאוד פעיל בהתרחשויות בקווקז, קיבלה בשנים האחרונות לא מעט איומים מחוגים מוסלמים, הן בהקשר זה והן בהקשר הירושלמי. כוכב בית־לחם לא זהר בשנים האחרונות בשמי ארץ הקודש רק בגלל ההזדהות עם מאבק האינתיפאדה, אלא גם בגלל חששם של הנוצרים מפני התנכלויות על רקע דתי.

בבודפשט, התקבלה השבוע החלטה, בראשונה בתולדות אירופה, לשלוח לנאגורנו קארבך כוח רב לאומי אם וכאשר ירשו זאת התנאים. ואולם, מי שבפועל יחליט אם תהיה זו החלטה ויאבילית או לא – יהיו הרוסים, המתייחסים לקווקז כאל חצרם האחורית. כך יהא גם כאשר יגיע שלב הדיון בשאלת ירושלים. כי על־אף שרוסיה היא כמעט בבחינת סטטיסט במשא־ומתן הישראלי־פלסטיני, למרות מעמדה הרישמי כנותנת חסות על־פי הסכמי ועידת מדריד, הרי כשמדובר בירושלים יש לרוסים ולגוש הכנסיות האורתודוקסיות הרוסית, יוונית וארמנית בעיר מעמד היסטורי מוצק הרבה יותר מהגוש הקתולי החובר עם המוסלמי. במאמר מוסגר אפשר גם להזכיר כי מנזר מר סבא בוואדי קלט קרוי על שמו של הקדוש הסרבי סוטי־סבא.

לכן, כאשר בסוף החודש יעלה כוכב זוהר בשמי בית־לחם ובירושלים ינצצו אורות חג המולד, כדאי לזכור שהאורתודוקסים חוגגים מעט מאוחר יותר. וגם אם המדיניות הישראלית מתחלקת בין גישה רבינית־אמריקאית לגישה פרסית־אירופית עם גוונים של חזון מזרח תיכוני, לסכסוך הישראלי פלסטיני יש דווקא לא מעט גוונים ביזנטיניים, כשמדובר בשאלות יסוד כמו בירושלים, שעליהן יקום או יפול דבר. כך שמי שמסתכל קדימה, במיוחד אם הוא רוצה לשמור על הסיכוי לשלום חייב להביט גם אל החלק הצפון מזרחי של הים התיכון ואל מה שהיה פעם האימפריה הביזנטית והבלקן. ■

המימד האירופי והייחוד היהודי

במהלך ביקורו של נשיא גרמניה רומן הרצוג הדגישה ישראל את התפקיד שצריכה גרמניה למלא באיזון הקשרים הכלכליים בינה לבין הקהילייה האירופית; יחד עם זאת כדאי להקפיד על כך שהממד האירופי בקשרי גרמניה־ישראל לא יטשטש את הייחוד הגרמני־היהודי הקיים עדיין

שלמה שפיר

ביקורו הקצר של נשיא גרמניה רומן הרצוג בישראל – כמדינה חוץ־אירופית ראשונה במסגרת מסעותיו בארצות שעמיהן סבלו מידי השלטון הנאצי במלחמת העולם השנייה – המחיש פעם נוספת את היחסים המסובכים בין שתי המדינות בפרוס שנת היובל לשואה.

הרצוג אמר את כל הדברים הנכונים. הוא עמד על "האופי המיוחד" של יחסים טובים אלה שאינם יכולים להיות "נורמליים" נוכח המשקע הכבד של העבר, על ההתקרבות ההדדית במישור האנושי ועל כך שהרוב המכריע של בני עמו שנולדו אחרי קריסת "הרייך השלישי", או שהיו ילדים בשנים האחרונות של משטרו של אדולף היטלר, נקיים מאשמה, אך אינם פטורים מהחובה ללמוד מה שאירע. חידוש מעניין וחיובי במסע הקצר בן 26 השעות היה ביקורו של האורח רם המעלה יחד עם מארחו, הנשיא עזר ויצמן, בעיירת הפיתוח הדרומית ירוחם, שם נתקבל בלבביות על־ידי התושבים.

בהתבטאויות הפומביות הישראליות בעת ביקור הנשיא הרצוג, שביומו הראשון נתלווה אליו גם שר החוץ קלאוס קינקל, הושם הדגש על התפקיד שצריכה גרמניה למלא הן באיזון הקשרים הכלכליים בין הקהילייה האירופית לישראל והן בסיוע הפיננסי לקידום תהליך השלום ולפלסטינים. כריכת גרמניה עם מה שנקרא בעבר "השוק האירופי המשותף" איננה בגדר חידוש מבחינת המדיניות הישראלית. גרמניה מילאה תפקיד חשוב בראשיתם של הקשרים הכלכליים של ישראל עם גוש זה ומאז עלה משקלה לא רק כמעצמה כלכלית, אלא גם במישור הפוליטי. כמו למדינות רבות אחרות, יש גם לישראל עניין ב"גרמניה אירופית" ולא ב"אירופה גרמנית". לכך שותפים גם כיום, ארבע שנים לאחר איחוד גרמניה, הכוחות המובילים בפוליטיקה הגרמנית, על אף שהציפיות לאיחודה של אירופה במישור פדרלי או קונפדרלי התבררו כמוגזמות.

יחד עם זאת כדאי להקפיד על כך שהממד האירופי בקשרי גרמניה־ישראל לא יטשטש את הייחוד הגרמני־היהודי הקיים עדיין. בהקשר זה ראויים לתשומת לב דבריו של נשיא גרמניה בפני המועצה ליחסי חוץ (מיסודו של הקונגרס היהודי העולמי) בירושלים, שבהם הביע את התקווה כי הישראלים ישמשו גשר אל יהודים החיים באזורי עולם אחרים אשר עדיין אינם מודעים לעובדה שקיימת גרמניה אחרת מזו של שנות השלושים והארבעים. והרגישות כלפי דעת הקהל היהודית, בעיקר בארצות־הברית, היא מניע חשוב במדיניות הרפובליקה הפדרלית כלפי ישראל מימי הבראשית של קונרד אדנאואר, שאינה עולה תמיד בקנה אחד עם המדיניות האירופית ה"מאוזנת" יותר.

הנשיא הרצוג בביקור ב'יד ושם'. אמר את כל הדברים הנכונים. צילום: יפפא

למרות אותו ייחוד גרמני־יהודי שהוזכר כאן, לא חסרים קולות ביקורתיים כלפי ישראל בגרמניה, וזאת בעיצומו של תהליך השלום הזוכה בתמיכת הממשלה והממסד הגרמניים. כך, למשל, הופיע שם באחרונה בהוצאת בולאו המכובדת מחקר מקיף על הפרת זכויות העם הפלסטיני ומדיניות הדיכוי הישראלית. בעל המחקר, לודוויג ואטצאל, שנעזר בין השאר בממצאים של ארגונים ישראליים ופלסטיניים לזכויות אדם, סבור שההסכמים האחרונים הרעו את המצב ולא קידמו את השלום. מדובר באיש מפלגת השלטון הנוצרית־דמוקרטית וחבר מערכת המוסף היוקרתי "למדיניות והיסטוריה בת זמננו" של השבועון "הפרלמנט", הנהנה מתפוצה רחבה בין חוגי העלית ומחנכים בדרגי המדינה. אותו ספר זכה להערכה גם בחוגי האופוזיציה הסוציאל־דמוקרטית, אם כי היה מי שהעיר, כי מדובר בתיאור נכון של המצב אשר הופיע בעיתוי לא נכון. הרחיק לכת ארנולד הוטינגר, הפרשן המומחה השווייצי למזרח התיכון, שבדברי הקדמתו לספר של ואטצאל גרס, כי ללא הכאה פומבית של ישראל על חטאיה כלפי העם הפלסטיני לא ייתכנו הסדר ושלום אמת. אפשר שהבלטת פשעי ישראל מקלה על מצפונם של גרמנים לא מעטים בהתמודדות עם העבר של בני משפחותיהם.

נשיא גרמניה צדק בבקשתו לא להפריז בגילויי הנטיות האנטישמיות בגרמניה, שאחרי ככלות הכל היא גרמניה שונה מזו שלפני מלחמת העולם השנייה. עם כל הרגישות המובנת אצלנו כלפי התפרצויות גזעניות ותוקפיות אנטישמיות בגרמניה של היום, זוהי תופעה שולית. מקור לדאגה רבה יותר בעיני מי שעוקב אחר הנעשה בזירה הגרמנית הן המגמות הניאו־שמרניות בזירה האקדמית והאינטלקטואלית המתחילות לבוא לביטוי גם באמצעי התקשורת. בעלי מגמות אלו אינם מבקשים להכחיש את רצח העם היהודי, אך הם חותרים לרילטיוויזציה של פשע זה לעומת פשעים חמורים של מדינות משטרים אחרים, לרבות פשעיהן של בעלות הברית המערביות המזרחיות נגד העם הגרמני במלחמת העולם השנייה. יש ביניהם אף המבקשים להכחיש את אחריותה הבלעדית של גרמניה הנאצית למלחמה שעלתה בחייהם של עשרות מיליוני אזרחים וחיילים.

בניגוד להיסטוריונים והסוציולוגים הפוסט־ציונים הישראלים, שחלקם הגדול נוטה לשלול את מסגרת המדינה הלאומית היהודית ושואף להחליפה במדינה של כל אזרחיה, מצדדים "ההיסטוריונים החדשים" הגרמנים בחיזוק התודעה הלאומית הגרמנית. הדבר מובן לנוכח איחודה של גרמניה ושינוי יחסי הכוחות ביבשת אירופה. אך השאלה היא האם וכיצד יצליחו הגרמנים לבלום את גלישת ההתעוררות הלאומית ללאומנות תוקפנית מחודשת, קללתה של מירב ההיסטוריה הגרמנית מאז כישלון מהפכת 1848. לאומנות זו הרעילה את נפש העם הגרמני וסיפחה אנטישמיות גזענית מסוכנת עוד לפני היטלר. מחקר שנתפרסם זה עתה בשבועון "די צייט" תיעד את שנאת היהודים הפתולוגית של הקיסר האחרון וילהלם השני, שתחת דגלו חרפו נפשם רבבות יהודים במלחמת העולם הראשונה.

למזלה של גרמניה, וגם למזלנו, לא תורגמו עד כה מגמות מדאיגות אלה לזירה הפוליטית. בבחירות הכלליות וברוב הבחירות האזוריות האחרונות נחל הימין הלאומני הקיצוני תבוסה. ממשלת הימין־מרכז של הקנצלר הנוצרי־דמוקרטי הלמוט קוהל נהנית אמנם מרוב זעום ביותר, ונוכח חולשת השותף הזוטר, הליברלים, אין ביטחון שתחזיק מעמד עד לבחירות הבאות, אך דבר זה לא יגרע מיציבותה הפוליטית הבסיסית של הרפובליקה הגרמנית ומהמסורת הדמוקרטי התקין. אין מקום לחשש שבון תהיה לוויימאר.

הירוקים עומדים כנראה להפוך לגורם קבוע במערך המפלגתי עם "ביותם" והחזקת רגליהם של הקיצונים מביניהם. במיסוד המקומי אף נוצרו קואליציות "אדומות־ירוקות" (של הסוציאל־דמוקרטים וירוקים), שלפני עשור אי־אפשר היה להעלותן על הדעת. האופוזיציה הסוציאל־דמוקרטית החליטה זה עתה להסתייג מכל התקרבות למפלגת הסוציאליזם הדמוקרטי (פד"ס). מפלגה זו, יורשתה של מפלגת השלטון הקומוניסטית המזרח־גרמנית, הצליחה להתחזק בחמש המדינות המזרח־גרמניות, לרבות ברלין המזרחית, ואף להיכנס בתוספת מנדטים לבונדסטאג, על רקע האכזבה מהמצב הכלכלי ומתהליך האיחוד והודות לעצמתה הארגונית. אך ככל שיקשה לסוציאל־דמוקרטים לשתף פעולה עם הפד"ס נוכח מורשת העבר של ארבעים השנים עד לנפילת החומה והתמוטטות המשטר הקומוניסטי במזרח, ספק אם זו מלתם האחרונה. אפשר גם שנוכח המשימות הכלכליות הקשות של השלמת האיחוד וביצוע רפורמות חברתיות ומבניות, לא יהיה מנוס מקואליציה גדולה לזמן קצוב, חרף ההתנגדות לכך בשתי המפלגות הגדולות.

נחזור לנושאים הנוגעים ליחסי גרמניה־ישראל. למרות ההתרעה על סכנת הפונדמנטליזם האיראני השיעי בבון ובבירות אירופיות אחרות, הסיכויים לשנות את היחסים הגרמניים־איראניים המסורתיים, הנמשכים עוד מהמאה שעברה והבאים לביטוי בתחומים שונים, שואפים לאפס. הגרמנים, שהם פחות "עכשוויסטים" מאיתנו, לא השתכנעו כנראה כי "נצח החומייניזם לא ישקר" ולא נתיאשו מהתקווה כי מתי שהוא בתחילת המאה הבאה יחול מפנה בטהראן. הפניית חיצי הביקורת לעברם בנושא זה לא תועיל, בפרט שבעבר הרחוק, עד להשתלטות חומייני, נחשבה איראן גם לבעלת ברית סמויה של ישראל ומאוחר יותר אף אירעה פרשת איראנגייט. ברעיונות בדבר שיתוף פעולה אסטרטגי בין ישראל, מדינות ערב, אש"ף ואולי ארצות־הברית נגד טהראן אין כדי לשכנע ספקנים אפילו אצלנו.

הנושא של המהגרים היהודים מחבר המדינות, המעדיפים את גרמניה על פני ישראל, הוא נושא כאוב. הגירה זו בחלקה היא בעייתית, ותלונותינו נובעות מהאתוס הציוני. אולם לאחר שהשלמנו עם אש"ף כנציג העם הפלסטיני ואנו בדרך לכינון מדינה פלסטינית במרבית השטחים שנכבשו במלחמת ששת הימים, אם לא בכולם, הגיעה השעה להשלים גם עם קיומה והתבססותה של קהילה יהודית בגרמניה. קהילה כזאת במדינה האירופית החשובה ביותר חיונית כשלעצמה וליחסי ישראל־גרמניה, והכוונה לא רק לתרומות של חבריה האמידים, אלא גם מבחינה פוליטית. אין להתנכר לה אלא דווקא לסייע לה, בעיקר במישור החינוכי הדתי.

הגרמנים שוב מפציצים?

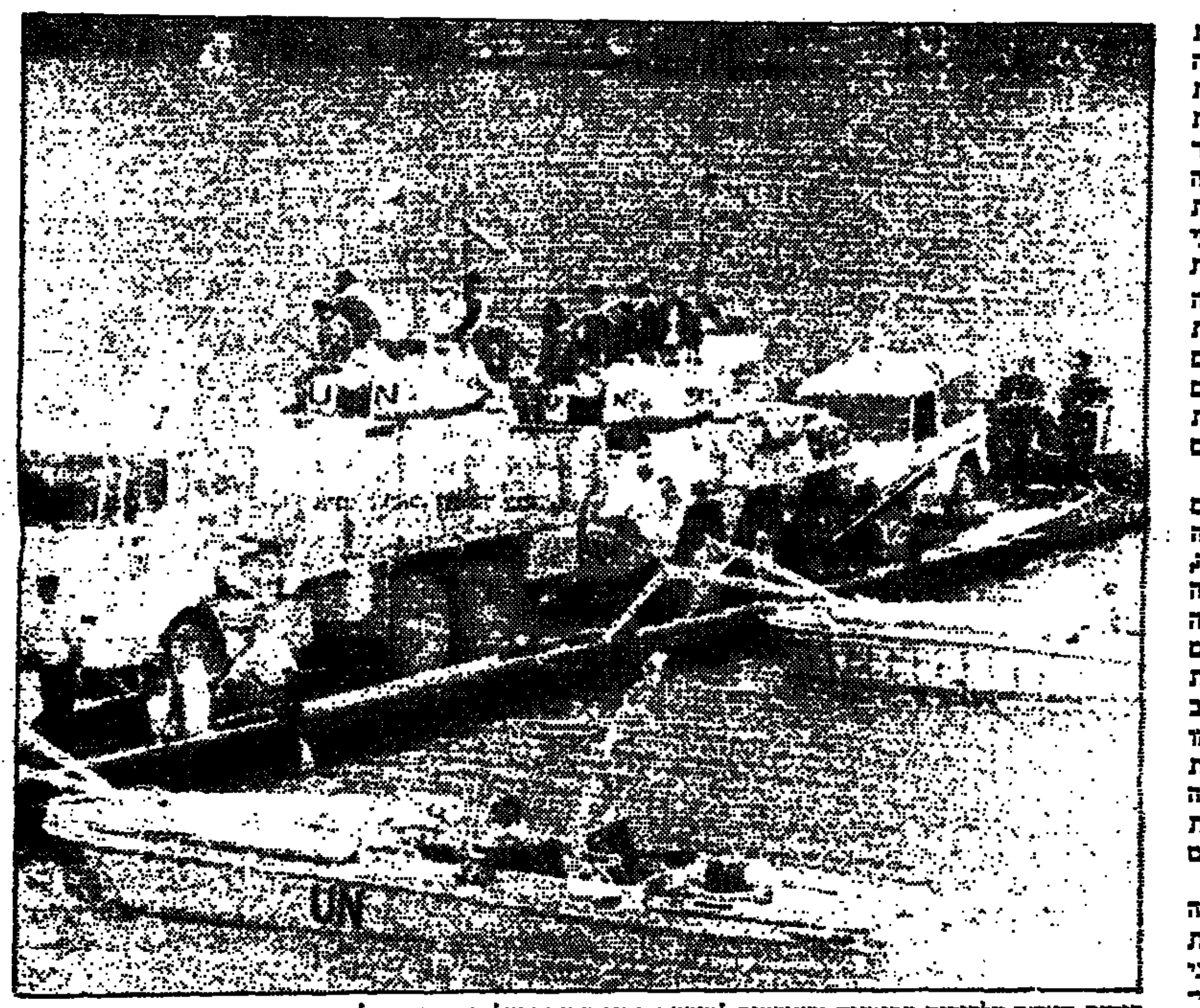
כוחות האו"ם הלכודים בבוסניה משמשים למעשה כבני ערובה של הסרבים. צילום: אי.פי

התקשורת ורבים מן הפוליטיקאים בגרמניה הביעו התנגדות לבקשת נאט"ו להעמיד לרשות האירגון שישה־שמונה מטוסי "טורנאדו" לצורך ביצוע משימות הפצצה בבוסניה. ההסתבכות הגרמנית ביוגוסלאוויה בתקופה הנאצית היא נימוק החוזר ועולה בכל ההתייחסויות לאפשרות של מעורבות בסיכסוך בבוסניה

דניאל דגן, בון

האם ייתכן שפחות מ־50 שנה לאחר תום מלחמת העולם השנייה שוב מתבצעת הפצצה אווירית גרמנית בתחומי יוגוסלאוויה לשעבר? מחזה תעתועים, שגרמנים בכל גוני הקשת הפוליטית מנסים להדחיק מתודעתם.

אבל דווקא בעלות הברית של גרמניה בנאט"ו ביקשו מבון להעמיד לרשות האירגון שישה עד שמונה מטוסי "טורנאדו" לצורך ביצוע משימות הפצצה בבוסניה. קשה, ואולי גם אי־אפשר, לסרב לבקשה כזאת, המנומקת בכך שהמטוסים הגרמניים מצויידים במערכת מתוחכמת לאיתור וחיסול מתקני רדר של האויב.

התגובות הראשונות של הזירה הפוליטית בבון היו "נמתין ונראה". שר ההגנה פולקר רוהה אמר "נבדוק את הבקשה ביסודיות". שר החוץ קלאוס קינקל אמר "החלטה קשה. נצטרך לדון בנושא בכובד ראש".

מה שהממשלה לא יכלה לעשות במהירות ובצורה חד משמעית – והייתה מבוכה על בקשת נאט"ו – בא לידי ביטוי במאמרי מערכת ופרשנויות בכלי התקשורת. כמעט לכל אורך ההוויה העיתונאית היתה דחייה מוחלטת של רעיון ההפצצה, הנראה כמרשם בטוח להסתבכות גרמנית בסיכסוך המתמשך בתחומי יוגוסלאוויה לשעבר. השר רוהה הזהיר כבר בשעות הראשונות לאחר פירסום הבקשה של נאט"ו: "כגרמנים, עלינו להיות מודעים לכך שהתערבות מצדנו עלולה להפוך לחלק מן הבעיה".

ההסתבכות הגרמנית ביוגוסלאוויה בתקופה הנאצית היא נימוק חשוב החוזר ועולה בכל ההתייחסויות לאפשרות של מעורבות בסיכסוך בבוסניה. אבל עוד יותר מכך מדגישים הפרשנים כאן את העובדה, שכל האירגונים הבין־לאומיים (נאט"ו, האומות המאוחדות, האיחוד האירופי, הוועידה לביטחון ושיתוף־פעולה באירופה) לא הצליחו עד כה להסכים על תוכנית ליישוב המשבר. באין תוכנית ברורה, אין טעם בהפעלת כוח – גם לא במטרה המוצהרת לחלץ את כוחות האו"ם הלכודים בבוסניה, ומשמשים למעשה כבני ערובה של הסרבים.

בסיום הוועידה לביטחון ושיתוף־פעולה באירופה (שהתכנסה השבוע בבודפשט, החליטה לשנות את שמה מ"וועידה" ל"אירגון"), נשא הקאנצלר הלמוט קוהל נאום נרגש, שכלל תוכחות קשות כלפי עשרות ראשי המדינות והממשלות שישבו באולם. הוא גינה בחריפות את העובדה שהאירגון לא הגיע להחלטות כלשהן בעניין יוגוסלאוויה, וסיים: "לגרמניה יש התחייבות מוסרית להרים את קולה למען האוכלוסיה הסובלת בבוסניה".

אבל כיצד? האופוזיציה הסוציאל־דמוקרטית כאן חוששת שהממשלה מכינה אפשרות להתערבות צבאית באמצעות חיל האוויר, ובכך להדוף לחצים לשלוח כוחות קרקע. מובן מאליו שהסוציאל דמוקרטים דוחים בתוקף התערבות כזאת, גם אם היא באה על־פי בקשת נאט"ו. "הטלת פצצות לא תפתור את הבעיה, אלא רק תחריף אותה", אומר קרסטן פויגט, דובר הסיעה של מפלגתו בבונדסטאג לענייני חוץ.

יוצא מן הכלל הוא חבר הפרלמנט האירופי דניאל כהן־בנדיט ממפלגת הירוקים. בניגוד מוחלט למפלגתו, המתנגדת בחריפות לכל צורה של מעורבות צבאית גרמנית, אומר כהן־בנדיט: "איננו יכולים עוד לשבת כאן ולהתריס בעוד שבמרחק קטן מאיתנו נתונה האוכלוסיה האזרחית להתקפות, וסובלת מהמצור ומרעב. החובה המוסרית היא לעזור, וכאן לא משנה הלאומיות, צרפתים, אנגלים, גרמנים, איטלקים, כולם צריכים להיחלץ ולפעול. אילו האמריקאים לא היו נחלצים לעזרתנו, כדי למגר את המשטר הנאצי, בני משפחתי לא היו בחיים, ואני כלל לא הייתי נולד. הלקח שלי הוא, שיש מצבים שבהם אין מנוס מפעולה צבאית".

דברים תקיפים אלה מתקבלים כאן כהצגה אישית של כהן־בנדיט (שהתפרסם בעיקר כאחד ממנהיגי מהפיכת הסטודנטים בפאריס ב־1967). רוב גדול בכל המפלגות מתנגד להרפתקאות צבאיות של גרמניה ביוגוסלאוויה לשעבר, ומעלה נימוקים היסטוריים (העבר הנאצי) ופרקטיים (היעדר הסכמה בין־לאומית על פתרון לסיכסוך) לחיזוק עמדתו.

ההחלטה הראשונית של הקאנצלר קוהל והשרים קינקל ורוהה היא: בקשת נאט"ו היתה עד כה רק בבחינת משאלה ראשונית, ולא כללה קריאה לפעולות מיבצעיות מיידית. בשלב הנוכחי אין צורך להחליט. ■

ותשפוט הארץ 40 שנה

עוד פרק במסכת האין־סופית, שחור על גבי לבן, של אם כל הפרשות. אחרי גבלי נגד לבון, לבון נגד בן־גוריון ובן־גוריון נגד אשכול, יהושפט הרכבי מול שבתי טבת. בקרוב, במהדורה מחודשת, לבון וגבלי

אמיר אורן

לפני מאה ימים מת יהושפט הרכבי, בראשונה איש צבא ומודיעין ובאחרונה מלומד בתחומי המדינה, האיזור הביטחון הלאומי והעולמי לרכיביהם. ערב מותו הספיק לחזות בספרון שחיבר, "עדות אישית: 'הפרשה' מנקודת ראותי", שנדפס בהוצאת "דמות" של אוניברסיטת תל־אביב. עותקים מעטים נמסרו למשפחתו, שהבינה – בלא סיבה לפקפק – כי הספרון אכן מופץ לכל דורש. לתדהמתה התברר לה, באקראי, כי ההפצה מתעכבת בהוראת נשיא האוניברסיטה, פרופ' יורם דינשטיין, עד שתושלם הכנתה של חוברת־תגובה מאת שבתי טבת. גיחותיו האוויריות של דינשטיין לעולם הישנו את מסירת הקדמתו לחוברת וממילא גם את הפצת שתי הגירסאות כאחת, אף שבשער ספרונו של הרכבי נאמר כי יצא לאור בשנת תשנ"ד – ועכשיו כבר (טבת) תשנ"ה. יוצא שטבת היה לא רק בר פלוגתא להרכבי, כידוע בשנתיים שמאז התעוררה ביניהם מחלוקת פומבית וסיוטתית בשאלת "הפרשה", אלא גם להוסף במזוזת דינשטיין, שותף־מאונס בעיכוב הפירסום ברבים של עדות הרכבי. החודש, סוף־סוף, אמורים ספרונו של הרכבי ו"הפצע ועוללותיו" של טבת להשתכן על המדפים, כזוג כעוס.

כבר 40 שנה מכרסם "עסק־הביש" של המודיעין הצבאי, סידרת הפיגועים ההרפתקניים והזובבניים ביולי 1954 במצרים, את לשד המערכות הביטחוניות והפוליטיות בישראל. ועדת אולשן־דורי לא פתרה את התיקו שבין עדויות שר־הביטחון פנחס לבון וראש אמ"ן בנימין גבלי, אך בתום חקירתה החשאית הוסטו השניים הצידה – הצידה ולא הביתה – ותמה ההפוגה בחברות דוד בן־גוריון בממשלה. הרכבי הוחזר מלימודים, מונה לראש אמ"ן והועלה לדרגת אלוף לאחר הדחת אל"מ גבלי מתפקידו. למען המשימה המיידית של שיקום אמ"ן והקדשתו לייעודיו, הבסיסי (תשתית להתרעה ולמלחמה) והמיידי (פעולות הגמול), חילץ הרכבי משר־הביטחון בן־גוריון ומהרמטכ"ל משה דיין ויתור על הנחייתם כי יחקור עבירות־לכאורה של בידויי ראיות ושיבוש הליכי חקירה בתקופת קודמו.

הרכבי לא התנגד לחקירה כלשהי בתוככי אמ"ן, אלא למינויו־הוא לחוקר. דיין לא מיצה חלופות סבירות להטלת החקירה על ראש אגף אחר במטכ"ל, כאלופים צבי צור ומאיר עמית, או על סגן ראש אמ"ן יובל נאמן. בן־גוריון העדיף להרפות מהחקירה עד יעבור זעם הבחירות לכנסת, בתוך חודשים מעטים, אך לאחר הבחירות ובשובו לראשות־הממשלה איפסן את הפרשה כולה לארבע־חמש שנים נוספות, שבמרוצתן הסתגלו הפוליטיקאים והקצינים למצב. הן לבון (שחזר לתפקידו הקודם והחשוב כמזכ"ל ההסתדרות) והן גבלי (שמונה למפקד החטיבה הסדירה – העדידה – "גולני" ואחר־כך לממלא־מקום לאלוף פיקוד) ימצאו בהקפאה רווחית. בהשוואה לקידומם עד ל"עסק הביש", נבלמו אך לא הודחו. התעוררות "הפרשה" נבעה מפעילות גורם נוסף במערכת הממלכתית, לא פוליטיקאי ולא קצין – ראש ה"מוסד" איסר הראל, שחשד במהימנותו של מפעיל הרשת במצרים מטעם אמ"ן, אברי אלעד.

מאז היתה "הפרשה" לסוגיה המרכזית של אחרית תקופתו של בן־גוריון בראשות־הממשלה ורקע לעימותיו עם לבון ועם אשכול וצמרת מפא"י, נשפכו עליה מלים מלוא האגם ־יער הגדול. ספרים, יומנים, דינים־וחשבונות, מחקרים, מאמרים, של מי שנגעו בדבר או נוגעו בו, של תומכים ושל תוהים, פרשנים משני הסוגים – אנשי "הפרשה" ואנשי הפרשנות. כולם הוסיפו פרטים ואבחנות, אך לא המציאו את הראייה המוחלטת שחסרה עוד לרב־שופט אולשן ולרב־אלוף דורי בבואם להכריע בין שניים שנדברו ביניהם ביחידות ולימים נחלקו ביניהם בשאלה הנצחית, מי אמר למי מה ומתי. אחר כלות כל החקירות, אין עדיין תשובה חדה, פשוטה וישירה – לא עקיפה או נסיבתית – לשאלה המרכזית של סמכות ההוראה לביצוע הפיגועים.

תשובה כזו גם לא תינתן במערכה הבאה במלחמת־הנצח של פרשת לבון, זו שבין גירסאות משתתפי הדו־קרב המקורי, לבון־גבלי. ראשונה תראה אור ביוגרפיה מוסמכת (וכמשוער אוהדת) של לבון, מאת ד"ר אייל כפכפי. מועד הופעת ספרו של גבלי, ההולך ונכתב בסיועו של אריה

התיעוד של טבת מוצק יותר; הרכבי משכנע יותר בחדירה לריקמת היחסים והשיקולים

קרישק, טרם נודע. הסיכוי כי יצוף וידוי פתאומי ומשתפך של גבלי ("די, אינני יכול עוד – כן, אני נתתי את ההוראה") או פתק חושפני ומרשיע של לבון ("לבנימין מפנחס: לבצע במצרים, אבל אם זה יסתבך לא דיברנו") מסתבר אף קלוש. יותר מאשר לעצמו וללבון, מסוגל גבלי – אם יציג גירסה אמינה ומתועדת – להזיק לדימויים של אחרים בצמרת הביטחונית דאז, מתים כדיין או חיים כפרס.

אם בין שני הגיבורים המרכזיים לא יתנהל קרב־הכרעה, ודאי שאין להתאכזב מכך שגם התנצחות הרכבי־טבת יכולה להסתיים בעיני הקורא בתוצאה פתוחה (גם מפני שהרכבי אמר את מילתו האחרונה, שהושקה בעקבות מסדר של טבת על מקרס־גבלי בנפילת בן־גוריון "קלבך" ואשר גירסתה הנדפסת תוקנה באביב 1993 למקרא כתב־היד של טבת, אך אינו זמין עוד לתגובה מעודכנת). ההתנצחות עוסקת בסוגיות שבשולי סמכות ההוראה, אם כי ברובן לא בהכרח פחותות ממנה בחשיבותן. חורגת מכלל זה אמונתו הרגשית של הרכבי, שגירסתו השוללת של טבת תקפה ממנה, כי בן־גוריון נטר לו על מעורבותו ב"פרשה" – עדותו המאוחרת החלישה את טיעוני בן־גוריון נגד לבון – ולכן התכחש להבטחתו להחזירו לראשות אמ"ן, שממנה הוצא לחודש (בהצעת בן־גוריון) או לשנה (כמשאלת הרכבי ללימודים) בפרשת "ליל הברווזים". התרשמות סבירה, למקרא ה"עדות" וה"פצע", היא כי הרכבי צודק יותר בקביעותיו המהותיות וכי טבת מוצק יותר בהישענותו על תיעוד ותאריך. טבת, הביוגרף של בן־גוריון ושל דיין, שניים שהיה בכוחם לחקור את "הפרשה" בראשיתה ובחרו במחדל, נוקב יותר בהצביעו על הסתירה שבין גישת הדוקטור פסי והאלוף הרכבי, האחריות המרעננית של השחרית המודיעינית, אבל הרכבי משכנע יותר בתיאור הפנימי של ריקמת היחסים והשיקולים. קורא שיבקש לבור לו בין הגירסאות ייטיב לפרק את מיקשת "ככתבו וכרוחו" – ככתבו כטבת, כרוחו כהרכבי.

לדעת הרכבי, כמי שחווה את האווירה במשולש שהב"ט־רמטכ"ל־ראמ"ן ואת המציאות ההופכת תשתית מסויימת לניצול שונה להולוטי, אפילו אישר לבון לגבלי רק להתכונן לפעולה שלבסוף בוצעה ונכשלה, "יהיה בכך סימן שהדרג העליון ראה את המיבצע כבא־בחשבון". כך סבר גם טבת, שכתב לפני 22 שנה ב"משה דיין" כי "לגבי דידם של צבא והמטכ"ל גם הוראה להתכונן היא הוראת ביצוע, של השלב ההתחלתי לכל הפחות". הרכבי אינו מתכחש לעמדות־דרהא בסמוך לתקופה האמורה – פעלתנות,

תמימות, צרות־אופק באמונה כי כמעט הכל מותר ואף תכליתי. אלה היו השנים שבהן הציע רמטכ"ל (מקלף) לרצוח שליט ערבי (שישאקלי הסורי), שר־ביטחון (לבון) רצה להרעיל במזיקים בארות ערביות ובכיר באמ"ן (הרכבי) השתעשע ברעיונות חמורי־נפץ בגשר ירדני ומזוודות־נפץ ביערים בריטיים, מבסיס ושגרירות ועד למטוס. זה היה מטורף, אבל זה היה כללי, או לפחות רווח (ראש־הממשלה שרת הסתייג, אך ברפיון) – המשוגעים השתלטו על המוסד.

הרמטכ"ל דיין הסתייג מהתעקשות לבון לקיים מגע ישיר עם ראשי־האגפים במטכ"ל, בניגוד לשיטתו של בן־גוריון לפניו. ראשי־אגפים מסויימים (גבלי באמ"ן) ששו לכך, בעוד שלדעת אחרים (רבין באגף־ההדרכה, בהסכמה נדירה עם דיין) נגדה גישת לבון, "מעבר לראשו של הרמטכ"ל", את "תפיסתנו על עבודה מסודרת". ממרחק השנים, דומה שצדק לבון. אופיו, להיטותו להתחרות בקיצוניותו באלופים והזילזול הרב־סיטרי, כלפי ראש־הממשלה שמעליו וקצינים שמתחתיו, מטשטשים את ההבנה העקרונית שבתרגומו למיבנה מערכת הביטחון בישראל שקיבל מבן־גוריון: מפקד של הצבא אינו הרמטכ"ל, אלא שר־הביטחון (מטעם הממשלה; מצב זה הסתבך חוקית לאחר מלחמת יום־הכיפורים), שאין לו מטה למעט המטכ"ל. מכאן שהרמטכ"ל הוא ראש־מטהו (הצבאי; מנכ"ל המשרד הוא ראש־המטה האזרחי) של שר־הביטחון ואלופי המטכ"ל הם ראשי־האגפים של השר.

כדי שמבנה כזה יתפקד כהלכה, דרושים לו תום־לב, עידכון הדדי (ורבין דיווח ללשכת דיין לאחר כל פגישה אישית עם לבון, אף האמין שלא כל עמיתיו נהגו כך) ונוהל מסודר. ב־1994, ערב הענקת פרס לבון־במהופך למי שהיו לפני 40 שנה מנכ"ל הביטחון ואלוף במטכ"ל, ברור כי "עסק־הביש" שיקף את הכלל ולא את החריג. עובדה היא ששני אלה, עם כל התנגשותם המצולקת, הסתבכו לאחר שלושה עשורים בפרשות פולארד, בידוי הראיות (הפעם נגד קצין בכיר ולא מטעמו) בקו 300 ואיראנגייט. בפרשת פולארד, כאילו לא נלמד לקח מצרים, הסב שר־ביטחון (ארנס ואחר־כך רבין) עם ראש שירות מודיעין (רפי איתן) ועודכן – אולי אף הבין – כי סוכן יהודי מופעל ביעד בעייתי, במשימה שהתגלות האחראים לה תחריף את היחסים עם וושינגטון. במקצת השיחות נכח גם מזכירם הצבאי של ארנס ורבין, דני יתום, אך תוספת זו של עד שלישי לשיחות־שניים לא שיפרה את תפוקת דיוני שר־הביטחון עם ראש "הלשכה לקשרי מדע" בהשוואה להתייחדויות לבון־גבלי. ראש־הממשלה, שמיר ואחריו פרס, לא ידעו או לא טרחו לדעת או לא עשו את המתחייב מידיעתם.

בהתייחסותו הקצרה ללבון ב"פנקס שירות" כתב רבין כי בהתנהגות שר־הביטחון "לא היה כדי לצרף אותי להסדיר",

"מכיוון שהתנסיתי בעבודת המודיעין והכרתי את הנפשות הפועלות, יכולתי להוסיף לניתוח היבשים המבוססים על היכרויות אלה ואשר בלעדיהם עלול הניתוח ללקות בחסר". אלוף יהושפט הרכבי, ראש אמ"ן שסירב לחקור את קודמו גבלי, מחשש לפגיעה נמשכת במודיעין הצבאי. צילום: פלאש 90

אך גם החמיא לו כ"אדם מבריק, פולמוסן ממדרגה ראשונה ובעל כושר ניתוח וביטוי מפליגים", ציין כי ההכנות לפיגועי "עסק־הביש" קדמו לכניסת לבון לתפקידו ושיגר רמז עבה לכיוונם של דיין ובמיוחד פרס: "דרך סילוקו של לבון מתפקידו כשר הביטחון נראתה לי חסרת־כבוד והטילה צל כבד על מערכת הביטחון וההנהגות בישראל. כמה מהדמויות שהשחיזו את סכיניהם על לבון אימצו לעצמן את שיטות האינטריגה וההתרתנות ועשו בהן שימוש בזוי גם בשנים מאוחרות יותר. סופם – ואולי היה זה גם עונשם – שהנחיתו על תנועת העבודה את מהלומת 17 במאי 1977 וסייעו ל'ליכוד' לעלות לשלטון". כשר־הביטחון בשלהי העשור שעבר פתח רבין לציבור את ארכיון צה"ל לתקופת תש"ח־קדש". בכך, בין השאר, הסתייע חקר המסמכים שסביב "עסק־הביש", אך חטיבת תקופתו של שר־הביטחון לבון נבלעה באוגדות הגדולות של ארכיון יד בן־גוריון וגם אם נודעה כי באה אל קירבה, החסומה בפני חוקרים משום ייחודה התוקי של מורשת בן־גוריון.

בדומה להרכבי (שידידם המשותף – ואחד ממקורותיו של טבת – יעקב חפץ היה אז קצין באמ"ן, היום תא"ל בדימוס ואחד ממוחמצי רבין לאוסלו), אך כמובן בלא אחריות ישירה לתחומו, הרגיש רבין כי לאחר סילוק לבון וגבלי "הרוחות בצבא נרגעו, חזרנו אל הפעילות השוטפת, מבחינתי חייב נושא ההדרכה התמסרות מלאה ושקדנות ולא התרתי לסיפורים מפיהם של יודעי־דבר, על פרשיות קשות ומכוערות, המטילות פגמים חמורים באנשים שונים בקהיליית המודיעין, להסיח את דעתי". תחושה כללית זו בצמרת שותפי־הסוד סייעה לעיקור רצונם המוצהר – כן או מדומה – של בן־גוריון ודיין לחקור את שהתרחש באמ"ן.

אחת המחלוקות המרכזיות בעימות הרכבי־טבת כרוכה בגורלו של גבלי לאחר הוצאתו מאמ"ן. הרכבי, ראשון האלופים באמ"ן, רואה בתפקידי־האל"מ המכובדים האחרים שניתנו לגבלי סימן ליחסו של דיין: הרמטכ"ל אמנם נמנע מהמלצה על הענקת דרגת אלוף לגבלי – מול סירוב גורף של לבון לקידום אלופי־משנה, התעקש דיין רק לטובת רבין – אך גם לא הדיח אותו מהצבא, כיאה למי שהוכתם כל־כך (וחמור מכך, בלא קשר לשאלת סמכות ההוראה, היה אחראי לכשלון מיבצעי של יחידתו), אבל איפשר לו להישאר על סף האליפות. טבת מתבונן בעובדות אלה מצידה הקעור של העדשה: במקום לזכותו בדרגת האלוף, שהיתה בהישג־יד, שלח דיין את גבלי, בנוסח "למעלה או החוצה", לדישדוש שסופו פרישה. טבת גם מבחין בין דיין המאוחר, הרמטכ"ל החזק כלפי צבא תחת בן־גוריון (ומי שדימויו נחקק בציבור בעקבות פעולות הגמול ו"קדש"), לבין דיין המוקדם, של השנה־והרבע תחת לבון. אבחנה זו מאלפת משום שפוליטית היווה לבון בן ה־49 איום הן מעלה – שרת ואשכול היו קשישים ממנו בעשור, גולדה כשש שנים – והן מטה, על דיין ופרס שהחלו להיחשב כמקורבי בן־גוריון אך עדיין לא כיורש־העצר המסומן שלה, לבון. הרכבי חולק על טבת בתיאור קירבתם של לבון וגבלי, עד לסיבוכם, אך בחודשי קירבה זו, לטענת מאיר בראלי, נשמע גבלי מתפאר בחוגו החברתי לאמור, "לבון יהיה ראש־הממשלה ואני אהיה שר־הביטחון שלו". דיין השונה של לבון ושל בן־גוריון מוכיח גם את אהוד ברק, בהתנגשויותיו עם שר־הביטחון הראשון שלו, ארנס, בין השאר בשאלת השליטה במערכי אמצעים מיוחדים ובמינוי אלוף פיקוד העורף, לעומת ברק לאחר שנתרגע, תחת השר הבא, רבין.

כי הראיות הנסיבתיות נוטות, בשאלה זו, לטובת הרכבי. מקורותיהם של קצינים אחרים מלמדים כי שיטתו של בן־גוריון היתה להקפיא, או לאשר לרמטכ"ל להקפיא, את קידומו של קצין בכיר שחינו סר או ארעית בעיני אחד משניהם, עד יעבור זעם, או רמטכ"ל. על רבין, כמובן, כעס בן־גוריון משום השתתפותו בכנס הפלמ"ח. לא הוא, אלא לבון, אישר את קידומו לראשות אגף במטכ"ל ולדרגת אלוף; בן־גוריון אגב מינה אותו אחר־כך לאלוף פיקוד הצפון ולימים –

לאחר סירוב רבין להצעת דיין כי יפרוש מצה"ל – לראש אג"ם ולסגן הרמטכ"ל, אך לא לרמטכ"ל, אם כי המליץ בפני אשכול לעשות זאת. אל"מ אריאל שרון הוקפא לאחר "קדש" אצל שלושה רמטכ"לים והופשר, לבסוף, בתקופת אשכול־רבין. אל"מ ישכה שדמי, שקידומו נגדע לאחר כפר־קאסם, נראש לאחר שנים ופרש (כמו אל"מ אורי בן־ארי, שסולק מהצבא בנסיבות־פנים והוחזר לפיקוד קרבי במלחמת ששת הימים, פוצה שדמי בדרגת תא"ל כעוזר לאלוף פיקוד – הוא בצפון, בן־ארי בדרום – במלחמת יום־הכיפורים). המשתנה הקובע, לפיכך, היה כושר האיפוק, הסיבולת וההישרדות של הקצין. אל"מ גבלי היה בן 36 בצאתו מאמ"ן. גם לאחר שנים־שלושה תפקידים נוספים בדרגתו, כולל נספחות צה"ל בלונדון (תפקיד שלעתים ניתן לאלוף, כצבי זמיר), לא היה קשיש ובלתי־קביל לקידום, לו נהגו נסיבות פוליטיות או רמטכ"ליות אחרות. עובדת צאתו לגימלאות כאל"מ איננה מלמדת כי נגזר עליו מלכתחילה, בלכתו מאמ"ן לפיקוד־השדה – או על החטיבה, היום לרוב על אוגדה – שלטענת דיין (אמתלה, לדעת טבת, שהרי הרכבי עצמו היה פטור מדרישה זו) היה חיוני לקידום קצין־מטה לדרגת אלוף, להבין כי שאיפתו תסוכל.

בספרונו של הרכבי יש תרומה חשובה להבנת ילדותו של המודיעין הישראלי ומחלותיה. ביקורתו על גבלי ועל זולתו – ועל עצמו – מהולה בסלחנות. "שוכחים כיום עד כמה היתה הקמת המדינה וכינון מנגנוניה מעשה אד־הוק של אילתור", כתב. "ראשי המודיעין ועוזריהם לא הוכנו מראש לתפקידיהם וטרם הצטברה במנגנון 'חוכמה מוסרית' שהיתה עשויה לסייע להם. כיום עומדת לימין כל ראש מודיעין חדש החוכמה שהצטברה בשירות, בצורת לקחי נסיון, תקדימים, מוסר־השכל, תקנונים, נהגים והנחיות. הוא נהנה מהתשתית שהונחה לפניו ואינו צריך לחשוב על כל עניין כעל מעשה־בראשית...היינו הרבה יותר חובבנים ונלהבים, בהשוואה למקצוענות שאליה התפתחה בינתיים. לעומת זאת היו הישגינו האיסופיים ניכרים וקלים יחסית, שכן יריבינו טרם למדו להתגונן מפני חדירותינו. במודיעין של אז היתה התפעמות מוסרית, שהתבטאה בשיכנוע עובדיו שהם עוסקים בשליחות לאומית, אך זו טרם אולפה על־ידי תקלות וכשלונות, שדרכם להפוך שירותי מודיעין לזהירים ולעיתים אף מפוחדים". אפשרות כזו שנשקלה אצל דיין לקראת הדחת גבלי, למנות לראש אמ"ן לא את הקצין הרכבי אלא את האזרח אהוד אבריאל (במדים: בדרגת־ייצוג) שוב איננה מעשית היום, אבל סוגיות אחרות הנדונות אצל הרכבי, כמו יחסי ה"מוסד" עם אמ"ן בתחומים שונים (קשר עם שירותים זרים, הפעלת סוכנים, איסוף מול הערכה), יפות ללימוד וללקחים גם היום.

צה"ל והמודיעין פעלו בשנים ההן ברוח המפקד, לרוב רוחו של בן־גוריון. כדי למנוע היקש שגוי ואסוני של הדרג הצבאי, המשתבח בכך "שאין הוא רק מציית להוראה היבשה של הדרג המדיני, אלא יורד לסוף כוונתו ופועל ברוחו",

בעת שמי שהיו אז מנכ"ל הביטחון ואלוף במטכ"ל מקבלים מחמישה פוליטיקאים נורווגים את פרס לבון־במהופך ברור מהסתבכותם בעשורים האחרונים כי לקחי הפרשה לא נלמדו באמת

חייב הדרג המדיני "לא רק לנסח את הוראותיו במדויק, אלא לדאוג שהאווירה או מצב־הרוח שהוא משרה לא יעוותו את כוונתו בהבנת הדרג הצבאי. אם הקונטקסט המדיני יוצר אווירה של התלהבות הירואית, עלולים מפקדי הצבא להסלים את פעולותיהם...הדרג הצבאי עלול להבין אי־תגובה או אי־התנגדות להצעה שהעלה כאילו היתה זו הסכמה (של הדרג המדיני) להצעה". הפן הנגדי של יחסי המדינאי עם הרמטכ"ל או ראש המודיעין הוא ש"מתן פקודה בדרגים גבוהים הוא דרישה, לא הרצאה חד־כיוונית מהקברניט למפקד. אם אין המפקד מגיב על ההוראה בהשגות או בדברי ביקורת, הרי הוא שותף לה".

אבחנה חשובה נוספת של הרכבי: "הדרג המדיני אינו יכול להעריך בעצמו את היכולת המיבצעית של היחידה המבצעת. לרוב, אין הרעיונות על אופן הפעלתה נובעים ממנו ובוודאי לא השיפוט על כושרה להוציא לפועל את המשימה במיבצע. הוא צריך לבחון, בעזרת הפיקוד הצבאי, את הקשר הסיבתי בין ביצוע המיבצע לתוצאות המדיניות". האמור מתייחס לא רק למיתאם המפוקפק שבין הפיגועים במצרים – אפילו "הצליחו" – לבין תכליתיותם כמזרזי פינוי בריטי מהסואץ או מסכסכי היחסים המצריים־אמריקאיים, אלא גם לאחריות המטכ"ל ואמ"ן לעליבות כושרה של הרשת. בהקרנה לעתיד, ניתן לשאול עד כמה מתעמק שר־ביטחון בהכנות למיבצע, כל עוד נראה מועד ההפעלה אם יאושר רחוק למדי. כפי שלבון, דיין וגבלי ירשו מבן־גוריון, מקלף והרכבי את התשתית שהונחה במצרים למטרות אחרות, כך התגלגלו הכנות סיירת מטכ"ל בצאלים באחריותו הרציפה של הרמטכ"ל ברק מתקופת ארנס לזו של רבין, בלא הערכה מחודשת בדבר התבונה והיעילות שבמיבצע (ששאלת הפיקוד עליו היתה אמורה להיקבע למחרת האסון).

כלפי הדרג הכפוף, חייבים שר־הביטחון והרמטכ"ל גם יתר בבקרה הדוקה. גבלי, שלא וידא אצל פקודיו מהו מצבה המיבצעי האמיתי של הרשת במצרים, היטעה את לבון בהודיעו לו כי היחידה "כשירה לפעולה", אבל לא לבון ולא דיין – במיוחד לא דיין, אם התנגד כל־כך להפעלת הרשת – טרחו לברר "אילו אמצעים עמדו לרשות היחידה במצרים? מהי כמות חומר־הנפץ שבידיה? מהם פרטי המיבצע שהוטל עליה? אילו אמצעי מילוט היו לאנשיה למקרה של כשלון?". הפער בין יכולתה לבין המשימה שהוטלה עליה, מסכם הרכבי, "מעורר חלחלה" – והוא מתחלחל גם מכך ש"חיפשו את האשמים במתן ההוראה למיבצע, אבל לא את האחראים למיבצע עצמו" ובכללם, בהכרח, הרמטכ"ל.

מודיעין, ציין הרכבי, "נדמה לבריות כמוסד של מרגלים והרפתקאותיהם. נוצרת תמונה רומנטית, רחוקה מן המציאות. עבודת ראשי המודיעין מורכבת ברובה מטרדות מינהליות, המסתבכות בגלל גיוון יחידות־המישנה והתפרסותן ורגישות המשימות. בסופו של דבר, נבחן המודיעין במוצר, הממצה את המידע שנאסף לחוות־דעת ולהערכות, המשמשות לקברניטים המדיניים בסיס ורקע בעיצוב המדיניות". הרכבי, כעדותו, היה טיפוס "מחקרי", לעומת גבלי, ה"איסופי", ה"אירגוני", ה"מיבצעי". יש בכך הסבר מסויים לקרירות ביחסי גבלי־הרכבי, שאחת התולדות שלה היתה רתיעת הרכבי מחקירת קודמו, אבל במשתמע ניתן כאן גם מפתח להבנת נפיצותם של הרכבים אחרים, דוגמת זה של ראש־הממשלה (ולשעבר אותה גם שר־הביטחון) בגין עם הרמטכ"ל רפאל איתן וראש אמ"ן יהושע שגיא, בעת שרפול חרג מסמכותו בפעולות בלבנון והיטעה את בגין ושגיא גם יותר, או של בגין־שרון־איתן (ושגיא ש"היה הצידה") במלחמת לבנון. על טיבו של הרכב רבין־ברק־ראש אמ"ן אורי שגיא, או רבין־שוחט וראש אמ"ן שיבוא אחריו, יעידו בעתיד חוקרי ההווה המתמשך. ■

"תביעת דיין מגבלי לשאת באחריות המיבצעית [illegible], ועל כך נסבים חילוקי הדעות העיקריים בין טבת לביני", כתב הרכבי. "התביעה לאחריות מיבצעית היתה חייבת לעמוד בפני עצמה, בלי כל שייכות לוויכוח מי נתן את ההוראה". רבין, גבלי, אלוף מאיר עמית (שעליו נמנע דיין מהטלת החקירה) ודיין בתרגיל צבאי לאחר "עסק הביש" ולפני "הפרשה".

הרכבי: "אלמלא הוויכוח על מקור ההוראה, היה לבון יכול לטעון שגבלי הוליך אותו שולל בדבריו על מוכנות היחידה... סברה כי דיין נמנע מלתבוע מגבלי אחריות מיבצעית משום שלבון מנע זאת ממנו אינה יכולה לשכנע". יעל דיין, יצחק ולאה רבין, רות ומשה דיין ופנחס לבון ב־1954.

חינוך משותף לעשירים

בתי הספר בהתיישבות העובדת מנהלים תחרות חסרת מעצורים על התלמידים המבוססים מהיישובים הסמוכים; שכר הלימוד הגבוה ובחינות הכניסה הנערכות לילדים מהווים מסננת צפופה המבטיחה ש"אוכלוסייה קשה" לא תעבור את מפתן בתי־הספר הקיבוציים שהפכו ל"מרכזי רווחה"

יעל פישביין

משבר הקיבוצים הצמיח התנהגות קפיטליסטית חסרת מעצורים בתחום החינוך. ברחבי הארץ צצים גני־ילדים ובתי־ספר קיבוציים, שהחלו לפעול כ"מרכזי רווחה" פרטיים לכל דבר. הם מפרסמים את שירותיהם בעיירות וביישובים הסמוכים ותמורת תשלום נאות הנע בין 3,000 ל־4,000 שקל לשנה יכול כל ילד בגיל חינוך חובה שעבר בחינות כניסה להתקבל כתלמיד חוץ.

היתרונות של בתי הספר הקיבוציים מפתים את שכבת השמנת בעיירות הסמוכות. בתי־ספר נאים ומטופחים, יחס אישי והעיקר, אוכלוסייה "טובה" ומבוססת. במסווה של הצורך לשמור על "האופי המיוחד של התנועה הקיבוצית" מקיימים הקיבוצים מוסדות חינוך וכיתות קטנים וקולטים באורח סלקטיבי מאוד "אוכלוסייה טובה" מהסביבה העירונית. הכסף שנגבה תמורת התענוג ובחינות הכניסה הנערכות לילדים מהווים מסננת צפופה המבטיחה ש"אוכלוסייה קשה" לא תעבור את מפתן בתי הספר הקיבוציים שהפכו ל"מרכזי רווחה".

המפסידים הגדולים ממהלך זה הם בתי הספר בעיירות הפיתוח, במושבים ובערים הסמוכות לקיבוצים. בתי הספר שלהם מידלדלים מאוכלוסייה מבוססת והפער הלימודי, החברתי והכלכלי בינם לבין בתי הספר הקיבוציים הולך וגדל. בשדרות, למשל, הפסידה מערכת החינוך המקומית מאות תלמידים לטובת בתי הספר הקיבוציים בסביבה והפכה להיות מערכת חינוך כמעט על טהרת החלשים. באופקים השכנה קרה תהליך דומה, שנבלם ככל הנראה בעוד מועד על־ידי השקעות מסיביות של הרשות המקומית. חצור הפסידה את הילדים המבוססים של ראש־פינה לטובת בית הספר הקיבוצי המטופח "הר וגיא". בית הספר הקיבוצי בדרום, "מעלה הבשור", מאיים לחסל את האינטגרציה הקיימת בבית הספר המושבי הסמוך, "הבשור", על־ידי שאיבת התלמידים המבוססים. בית הספר הקיבוצי "מבואות עירון" שואב את הילדים המבוססים של פרדס־חנה.

בתי הספר של ההתיישבות העובדת מקיימים ביניהם תחרות חסרת מעצורים על התלמידים המבוססים, שיכולים לשלם שכר לימוד גבוה. בית הספר במעגן מיכאל, הקולט את הילדים של עשירי קיסריה, מתחרה בבית הספר האינטגרטיבי בכפר גלים, הקולט גם את ילדי המושבים היותר חלשים וגם את ילדי טירת הכרמל.

בתי הספר הקיבוציים הם ממלכתיים. הם תוקעו במשאבי המדינה והם מתחזקים במשאבי המדינה וכפופים לחוקי המדינה שאינם מאפשרים, לפחות להלכה, לרשום ילדים בגיל חינוך חובה לבתי־ספר על־פי בחירת ההורים. למרות זאת מתנהגים בתי הספר הקיבוציים שהפכו ל"מרכזי רווח" כאילו אין דין ואין דיין.

התקשרתי לבית הספר "מבואות עירון" ושאלתי כמה יעלה לי לרשום ללימודים תלמיד בכיתה ז'. המזכירה אמרה שהמחיר הוא 2,750 שקל ללא הסעות וללא תוגי רכיבה על סוסים ולימודי נגינה. מיד אחר־כך באה השאלה איפה לומד הילד שלי. עניתי שבתל־אביב והתשובה היתה ש"אם הוא לומד בתל־אביב זה בסדר, כי פרדס־חנה מנהלת נגדנו מלחמת עולם ואסור לנו לקבל ילדים שלמדו בפרדס־חנה". שאלתי מה אעשה כשאעבור לגור בפרדס־חנה והמזכירה השיבה: "אם הוא בא אלינו ישר מתל־אביב – זה בסדר". דבר זה הוא, כמובן, בניגוד לתקנות. אם הייתי עוברת עם ילדי לפרדס־חנה, היה עלי להתייצב במחלקת החינוך העירונית ולרשום אותו בהתאם לנהוג לגבי ילדי פרדס־חנה.

דברי המזכירה של "מבואות עירון" מרגימים עד כמה מרחיקת לכת חסרת מעצורים היא התחרות בין בתי הספר הקיבוציים על ילדים "מבוססים" ששכר הלימוד הגבוה אינו מרתיע את הוריהם. התדריך שקיבלתי מהמזכירה מפר את כל תקנות הרישום.

בתי הספר הקיבוציים שייכים לאגף לחינוך התיישבותי במשרד החינוך וכפופים להוראותיו. בדוח האחרון של מנהל האגף, דודיק סוקר, מצטיירת תמונה לא מעודדת של המצב. סוקר טוען, כי מצב זה נובע מפריצת אזורי הרישום במערכת החינוך כולה. לדבריו, ראשי המועצות והערים, שהיו צריכים לבלום את הסתננות ילדי האוכלוסייה החזקה של עיירות הפיתוח לבתי הספר הקיבוציים, אינם עומדים בלחץ ההורים המבוססים התובעים "חופש בבחירת בתי־ספר", ומניחים לילדיהם לעבור באין מפריע לבתי הספר הקיבוציים. מצד שני עומדים הקיבוצים הרוצים לשמור לעצמם את הפריווילגיה של בתי־ספר קטנים ומטופחים עם אוכלוסייה מבוססת, ומפעילים לחץ לאפשר להם קליטת ילדים מהחוץ ללא מעצורים. סוקר מבטיח בתוקף, כי "האגף ייאבק ככל יכולתו לשמור על חוק אזורי הרישום". הוא מציע לבתי הספר הקיבוציים להגיע להסכם עם עיירות הפיתוח והיישובים בסביבה על קליטה לא סלקטיבית של ילדיהם ולהגדיל את בתי הספר שלהם על־ידי איחוד של כמה בתי־ספר קיבוציים קטנים. הצעותיו של סוקר הן טובות וצודקות. אך הקיבוצים רוצים להמשיך ולקיים את הנחות של בתי־ספר קטנים ויקרים ועוברים על התקנות כדי למשוך אליהם הורים מבוססים שיאפשרו להם לממן את הנחות הזאת.

המשבר הכלכלי של הקיבוצים אינו הסיבה היחידה למה שהם עושים בתחום החינוך. אם הבעיה היתה כלכלית בלבד, הם היו יכולים להתאחד ולקיים מוסדות חינוך גדולים במשאבים שהמדינה מעמידה לרשותם. מאחורי התחרות הפרועה על תלמידים מבוססים הקיימת בחלק מהמוסדות הקיבוציים עומד דבר נוסף. במסווה של הטענה על רצונם "לשמר את החינוך הקיבוצי" הם רוצים לשמר את המעמד המועדף של הקיבוצים כאליטה חברתית הפטורה מהתמודדות עם הבעיות שמעסיקות את מוסדות החינוך הממלכתיים הרגילים: קליטת ילדים עולים וילדים ממשפחות עניות, וקליטת ילדים עם הישגים נמוכים או ילדים חריגים. כדי לשמר את המעמד המועדף הזה הם עוברים על תקנות הרישום, גובים שכר לימוד ועורכים בחינות כניסה בניגוד לתקנות, ביודעם שהממסד החינוכי הן בעיירות הפיתוח הסמוכות להם והן בירושלים אינו רוצה ואולי גם אינו מסוגל לעצור בעדם. ■

הכול בגלל האמא היהודיה

הרב־יום סטף ורטהיימר אינו איש דיאלוג. הוא אידיאולוגיה מהלכת של איש אחד, פרגמטיסט עקרוני, המבטל כל מה שאינו "עשייה", כל מה שאינו נדרש ונצרך על־פי הכוון כוחות השוק. וכל זה מעוגן בציונות ובאהבת מדינה

מירי פז

סטף ורטהיימר, רב־היום מספר אחת במדינת ישראל – מפארק התעשייה בתפן ובתל־חי ועד לפארק שייפתח בעוד כחודש בעומר ועוד שבעה המתוכננים ברחבי הארץ – אינו מהסס כשהוא נשאל לכוח המניע שמאחורי יוזמותיו המצליחות. הכול בגלל האמא היהודיה, הוא אומר, ואין כוונתו לאמא הפרטית שלו, אלא לאמא היהודיה כמושג, "זו שרוצה ילדים מצליחים ואקדמאים, שיעסקו במלאכות מכובדות ונקיות. היא לא מאחלת לעצמה שהילד הדוקטור יעבוד בתעשייה". פארק התעשייה, פרי תכנון ארכיטקטוני ידידותי לאדם העובד וגני הפסלים המוצבים על המדשאות המוריקות בין בניניו, הוא, אם כן, תחבולה לריצוי האם היהודיה. "לא יכולתי לשכנע אותה שתעשייה זה גם יפה", אומר ורטהיימר, "או הסברתי את התעשייה דרך האמנות. הוכחתי לה שתעשייה יכולה להיות בסביבה יפה, שיש בה תרבות ויצירה".

במוצאי שבת יתלווה סטף ורטהיימר לפמליית ראש הממשלה לטקס קבלת פרס נובל לשלום באוסלו. "זו הרגשה נהדרת", הוא מודה. "בשבילי זו סגירת מעגל שהחל לפני 50 שנה כשלחמנו על מדינה משלנו והיינו ערב הקמתה. עכשיו, אנחנו בדרך לשלום, ואני כבר מתכנן איך לייצר יותר בתעשייה ליצוא בעתות שלום כי מן השוק המקומי לא נוכל לחיות".

המעגל הזה מומחש בכרזה קטנה המוצבת באחד ממשרדיו, INDUSTREE (עץ התעשייה), עץ שבתחתית שורשיו מוצבים בתים קטנים אדומי רעפים. גזעיו בצבע חאקי וצמרתו משתרגת בלבן. ורטהיימר מפרש בקוצר רוח את משמעות הכרזה לגבי דידה. "זו מחווה לקיבוצים ולחקלאות שהיו בבסיס קיום המדינה בראשיתה, כבוד לצבא ולתעשיות הביטחוניות ברוב שנות המדינה ותקווה לעתיד משגשג בזמן שלום".

ורטהיימר. תודה להצלת המדינה

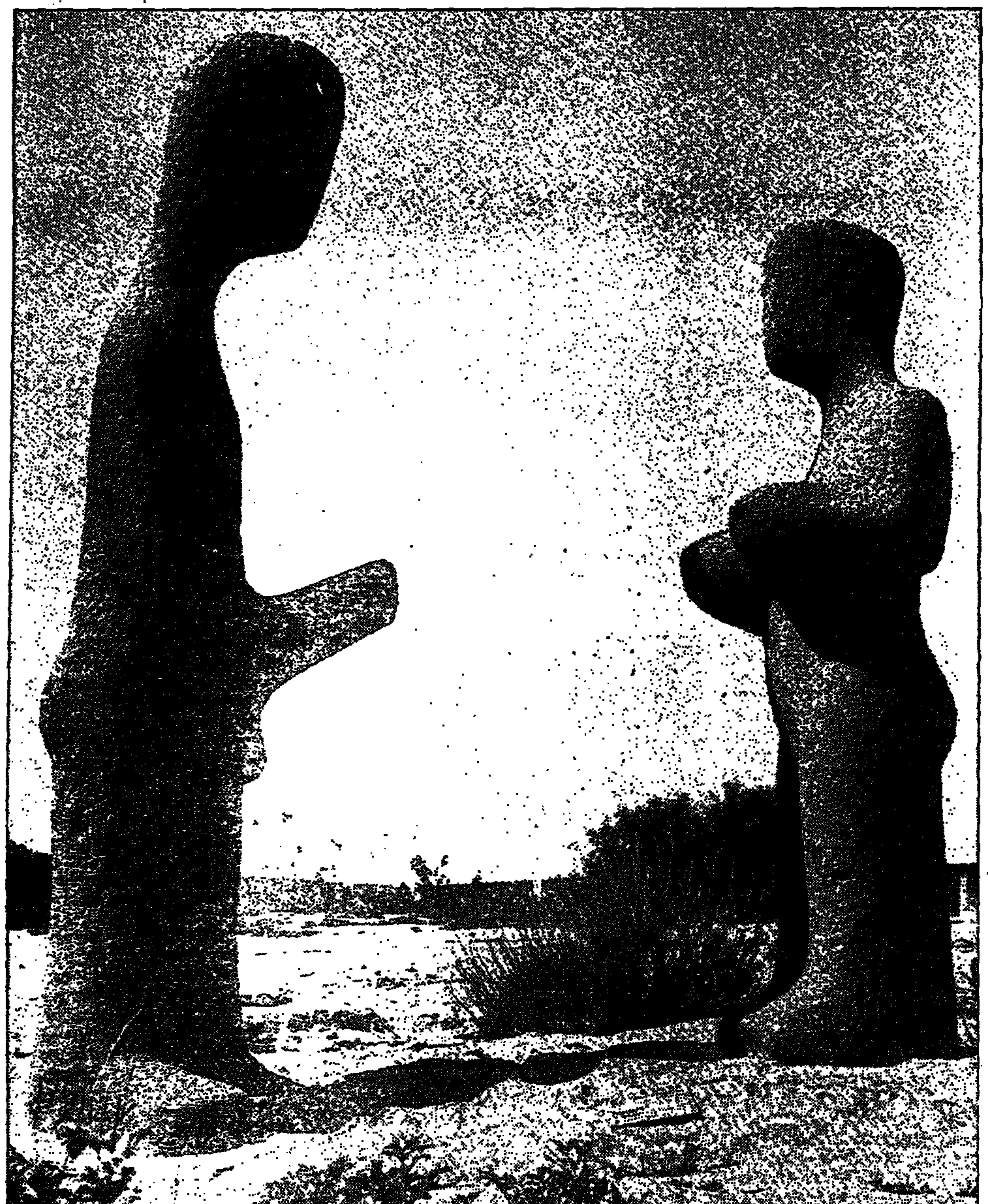

פסל של אחיעם, המוצב בתפן, "המכון לאהבה"

בכל הרעיונות הגדולים, נראה מימוש הרעיונות של סטף ורטהיימר פשוט עד גאונות, כל־כך פשוט שאתה תוהה כיצד איש לא חשב עליהם לפניו. יותר מכך: איך איש לא חשב עליהם אחריו, וכיוון שהצלחתו מוכחת כבר, מדוע לא הלכו רבים בעקבותיו בניסיון ליישם את רעיונותיו או, לפחות, להעתיק את הצלחותיו. זה סוד שאינו מתפענח מורטהיימר, הסכן חשוך במלים, מפגין קוצר רוח קיצוני כשהוא נדרש להסבר. "זה בגלל אנשים כמוך שיכולים להשפיע על דעת הקהל ולא התעניינו מי־יודע־מה בכל מה שעשינו כאן".

הממשלה, אני שואלת. הממשלה, הוא אומר, עשה קצת גני תעשייה. השאלה איך. היא מוכרת קצת בטון, אבל בלי נשמה. הם צריכים למכור קצת נשמה אך מעדיפים לעשות מה שיביא להם קולות.

מן הניסיון הפוליטי הקצר שלו למד בעיקר שאינו מתאים לפוליטיקה. לדעתו לפני 15 שנה החברה הישראלית עוד לא היתה בשלה לרעיונות שלו. כבר שנים הוא מטיף לכינונה של ישראל כחברה עצמאית מבחינה כלכלית ומטיף לאמריקה לקנות תוצרת ישראלית במקום לשלוח לנו צרבת כסף. אולי עכשיו, הוא אומר, כבר מבינים שהשלב הבא ביעדיה של החברה הישראלית הוא עצמאות כלכלית, יעד שנדחק בתידרוג צרכי הביטחון הנצחיים וגרוזה מפאת חוסר האמון ביכולתנו להגיע ליעד זה. "יש לנו מדינה אבל אנחנו עוד לא עם. יש לנו עם של גלות, רוב של מיעוטים".

אני מתעקשת על היותנו עם רב מוצאים ותרבויות, מה שיכול להעשיר ולא לדלדל, כגירסתו, והוא מבטל את דברי במחי יד. "תראי איזה עם אנחנו. איפה את נולדת, איפה נולדה אנני גולדברג (אוצרת המוזיאון בתפן) ואיפה אני? זה עושה־מאיתנו עם? זה עם שמפיק צרימות. מה שמאחד אותנו זה ההיטלרים שהביאו אותנו לכאן".

סטף ורטהיימר אינו איש דיאלוג. הוא אידיאולוגיה מהלכת של איש אחד, פרגמטיסט עקרוני, המבטל כל מה שאינו "עשייה", כל מה שאינו נדרש ונצרך על־פי הכוון כוחות השוק. כל זה מעוגן בציונות ובאהבת מדינה.

חוסר הפרגמטיות של החברה הישראלית, הוא, לדעתו, הוצד גלותי של מי שאינם רוצים להכות שורש, אלא להוסיף ולהחזיק בפרנסות אוויר. "בשביל מה לנו כל־כך הרבה אקדמאים, שלא יהיה להם מה לעשות כאן וכתוצאה מכך יירדו לארה"ב?" הוא שואל רטורית. באחד ממאמריו על חינוך תקף את האוניברסיטאות על שהן עוסקות באוננות רבתי. "בארה"ב הגיע ה'אקדמיזם' לשיאים מגוחכים. יש אינפלציה של פרופסורים, המפרסמים עבודות פרשנות על אודות עבודות פרשנות של עמיתיהם. העולם האקדמי של ארה"ב על כנסיו הבין־לאומיים, דומה יותר ויותר לסאטירה של סוויפט על ממלכת הרוח ב'מסעי גוליבר'" ("החינוך לשם חינוך סכנה", מעריב, 19.6.93). "חינוך לשם חינוך הוא סכנה. הוא מנציח את העם היהודי כעם גלותי, המשתדל להרשים את הגויים מסביב ודואג שיהיו לו מקצוע מתאים לנדודים ולבריחות", הוא כותב שם.

הוא סבור שיש לנו עודף של בעלי מקצועות לא־חיוניים. "יותר עורכי־דין מדין, יותר כלכלנים מכלכלה, יותר פסיכולוגים מפסיכים שכבר צריכים להמציא פסיכים כדי שתהיה להם פרנסה ויותר מנהלים מניהול. ומי צריך בכלל מנהלים? זה קישקוש", ומצהיר כי "אלה שהמדינה חשובה להם צריכים לחשוב מה הם יכולים לעשות בשביל המדינה". אם להאמין לו, זו גם אמת המידה שעל־פיה הוא מקבל אנשים לעבודה ולהכשרה במפעליו.

חוץ מאהבת המדינה, אני שואלת.

"אשאל אותם אם הם יודעים מה הם רוצים לייצר, במה הם מתעניינים. יש מי שיגיד: אני אוהב לפתח או למכור או לייצר. מכאן אתה למד את התשובה. במה שמתעניינים ואוהבים, בזה מצליחים".

כל התורה כולה, על־פי סטף ורטהיימר, הרי המטאפורה: "אמנות זה כמו מי שמתחתן ואינו מאוהב. שום דבר לא יעזור לו".

*

גם מי שאינו משתבע מתורת ורטהיימר להצלת המדינה עשוי להתפעל מן ההשקעה שלו באמנות ("זה חינוך מהבית", הוא אומר) ומן הכבוד שהוא רוחש לשורשי הישראליות. זו התפיסה ההומניסטית המנחה את כל אוספי האמנות במוזיאון הפתוח בתפן ובאוספיו, בגן הפסלים, במבחר תצלומים מימי הפלמ"ח התלויים בכניסה לאחד המפעלים ואפילו במוזיאון הקטן ליהדות דוברת גרמנית.

את הפן היפה הזה בעשייתו מייצגת יותר מכל אוצרת האמנות אנני גולדברג. התפיסה שלה היא חיפוש סימני הדרך בתרבות הישראלית, והיא ממשיכה את דרכו של האוצר הראשון, עמוס קינן. בינו לבינה שימשו בתפקיד הזה נתן זך וחנה קופלר. אנני אצרה תערוכות של קובה לבל, רודי להמן ואריה נבון. את התערוכה האחרונה, במסגרת "ארטפוקוס", אצרה יחד עם עמוס קינן. הביקורת האמנותית אינה מפנקת את התערוכות בתפן והדעות על ערכן האמנותי שנויות במחלוקת. זה לא מרפה את ידיה של אנני; היא נאמנה לקונספציה שלה. יש משהו יפה ואמיתי בהתעקשות שלה ושל קודמיה על דרכם, בהשלמה עם היותם מחוץ לזרם המוביל באמנות.

חלומה של אנני הוא להציג את נקודות הציון בהתפתחות התרבות העברית באמצעות שתיים־שלוש עבודות של כל אמן. עד שהחלום הזה יתגשם אפשר כבר לראות את ניצני הבחירה בעבודותיהם של אמנים שיש להן זיקה לשורשי הישראליות. כאלה של אברהם מלניקוב, אחיעם, אמן ישראלי המתגורר בפאריס ועמוס קינן שהיה תלמידו, יחזקאל שמי, משה שק, אברהם אופק, בועז ועדיה, ישראלי המתגורר ועובד בניו־יורק. ויש סדרות יפות של עפרה צימבליסטה ("אנשים הולכים") ואורי ליפשיץ ("מר רבינוביץ'"). סדרת האנשים ההולכים של צימבליסטה היא היחידה המוצבת על משטח סלעי ולא על המדשאות. עבודותיו של ליפשיץ עשויות להתפרש כמהתלה אירונית, סאטירית במידה על הבורגני הישראלי. "מר רבינוביץ'" שלו מוצב גם בתוך המוזיאון, אוחז במה שנראה כסל קניות הגדול כמעט כמותו, עבודה שראוי להציבה באחד הקניונים ההולכים ומתרבים בפאתי הערים. כמה מן העבודות המעניינות במוזיאון הן של נשים אמניות, בהן שולי נחשון, טליה טוקטלי, נעמי שלו, מאירה גרוסינגר, ורדה יתום וחנה ניר קמגשאגי. באגפי הציורים הצבע של תפן מתבלטות עבודותיהם של יחזקאל שטרייכמן ויאיר גרבוז.

אנני גולדברג היא ילידת קזבלנקה שעלתה עם הוריה בגיל תשע. התחנכה בחיפה ולמדה ספרות צרפתית בירושלים ובסורבון בפאריס. לאחר נישואיה לאמן גרשון גולדברג, התגוררה בצפת ועבדה כמורה־דרך. למוזיאון בתפן הגיעה זמן קצר אחרי הקמתו, כשהאוצר ראו היורך האמנותי היום, עמוס קינן, חיפש מדריכות. "באתי לעמוס. דיברנו צרפתית, והוא קיבל אותי לעבודה. השכר שלי היה תלוי במספר הקבוצות שאדריך, לכן השתדלתי והשקעתי בכך מאמץ". אחרי שנעשתה רכזת הדרכה, יזמה תוכניות הפעלה לילדים ולהורים. במהלך העבודה למדה מוזיאולוגיה אצל פרופ' מוטי עומר באוניברסיטת תל־אביב.

מבחר הקטלוגים של מוזיאון תפן ואיכותם אינו מבייש שום מוזיאון. הפרוייקט העתידי שלה, הוא להקים גלריה קטנה שתציג אמנים צעירים בראשית דרכם. זו החוליה החסרה, לדעתה, במסלול שיכולה להציע העשייה האמנותית בתפן. "חשוב לי להציג לא רק את נקודות הציון של ההוות שלנו באמצעות שלבים בהתפתחות אמנות הפיסול, אלא גם להציג נקודות תמורה בכיוון שאליו הולכת האמנות". שלא כאוצרים אחרים במוזיאונים גדולים ומוכרים יותר, הנדרשים להיות גם מגייסי כספים יעילים כדי להגשים את תוכניותיהם, היא פטורה מן המעמסה הזאת. כשהיא צריכה כסף, היא הולכת אל הבוס שלה. ■

ועדת האתיקה של פרס נובל החליטה לערוך בדיקת שתן לראש הממשלה כדי לבחון אם יצחק רבין לא לקח ממריצי שלום

דבר אחר עוקף גץ

פסיקתו של רב הכותל, הרב גץ, שאסור להכניס עיתונים לרחבת הכותל, מעניקה יתרון נוסף ל"דבר אחר" על מתחריו

בגלל מימדיו הזעירים של "דבר אחר", יכול כל חובב כותל לקפל אותו 5 קיפולים בשיטת האוריגמי, ועל-ידי כך להעניק ל"דבר אחר" מימדים של פתק ממוצע. את הפתק שנוצר אפשר לדחוף לחריץ וכך להבריח אותו לתוך רחבת הכותל.

במעמד שרי הבינוי והשיכון של בולגריה, רומניה ויוגוסלביה, קיבל שר הבינוי והשיכון בנימין בן-אליעזר את פרס הבטיחות מידי ראש הממשלה

שר הבינוי: חמש פעמים נפלו השנה תיקרות. ארבע פעמים קרסו השנה קירות. שלוש פעמים נפלו מהפיגומים פועלים. ובכל הפעמים האלה לא נהרג אף פועל יהודי אחד.

אסד ישלם על מה שאמר:

בעקבות התבטאויותיו של אסד, שהוא מעדיף סטטוס-קוו עם ישראל על שלום, תצא בימים הקרובים משלחת של ש"ס לדמשק, כדי לגבות את המחיר.

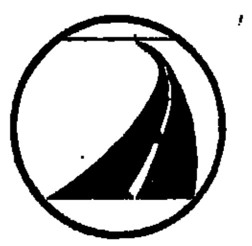

בעקבות הפגנות הדרוזים:

מע"צ יסלול כביש עוקף מצפון מסביב לכל הישובים הדרוזים, ורק אם יישאר כסף אז גם מסביב לחלק מהישובים הערבים.

הרב אליהו: אסור לאשה ללחוץ את ידו של ראש הממשלה!

הרב אליהו הסביר כי אחרי שאשה לוחצת את ידי ראש הממשלה, היא חייבת להרפות והרפייה זה כמעט זנות, ואסור באיסור חמור שכמעט זונה תלחץ את ידו של ראש הממשלה.

עכשיו כבר מותר לגלות
חתן פרס נובל מלפני חודש — עדיין בחיים

ההחלטה הסופית, להעניק בסופו של דבר את פרס נובל לשלום לרבין, פרס וערפאת, נפלה רק לאחר שהבדיקות הרפואיות שבוצעו בכלב המעבדה רקסי, הוכיחו מעל לכל ספק, כי חודש לאחר שניתן לו פרס נובל לשלום – הוא עדיין בחיים. יותר מזה: רקסי לא נראה מודאג גם לאחר שהמדענים הוציאו מראשו רגישות שתן, ואמרו הפרס הזה לא מגיע רק לו: הוא שייך בעצם לכל החולמים על ארבע.

ניסויים בבעלי-חיים למען השלום - כן או לא?

מכתב למערכת

שלום רב,
קראתי בעיתון שאפשר לבקר באלג'יריה ובקרוב אפשר יהיה לבקר באינדונזיה ושאלתי היא: מתי כבר יהיה אפשר לבקר בעפולה.

ש.ז. לש

דובר משרד האוצר:

רמת החיים בישראל בסימן עליה מתמדת

בכיר במשרד הרווחה:

קו העוני ממשיך לעלות בצורה מדאיגה

מקורב לשירות המטאורולוגי:

אם הגשמים ימשיכו בקצב כזה, אז יש סיכוי טוב שרמת-החיים וקו העוני יוכלו להיפגש כבר בפסח הקרוב במפלס-הכינרת

אלף בית

א: תגיד, קראת בעיתון שעמית נחמיה כותב שירים?
ב: קראתי, אבל גניבה אחת עוד לא עושה מבן-אדם משורר.
א: למה אתה מעליב אותו ואת השירים שלו? אתה יודע שהוא יכול להכנס ללחץ?
ב: יופי! אז שיגנוב את מנחם פרי.

א: תגיד, שמעת שישראל מכרה פגזים לאיראן?
ב: קראתי בעיתון.
א: זה היה מזמן, לא?
ב: זה היה עוד בתקופת השה הפרסי.
א: מה אתה אומר.
ב: ואת הפגזים האלה החיזבאללה זורקים עלינו היום.
א: מה אתה אומר. הם עוד טובים?
ב: בשביל קרית-שמונה הם עוד מספיק טובים.

א: למה מכרנו לפלשתינאים 26 אלף כלי נשק?
ב: כי אנחנו צריכים את הכסף.
א: אז לפחות קיבלנו כסף טוב?
ב: עוד לא קיבלנו.
א: למה?
ב: כי עוד לא נתנו להם.

א: תגיד, כתוב "שומר פתאים השם"?
ב: כתוב.
א: נו, אז אם כתוב שהשם כבר שומר על הפתאים, למה צריכים גם חיילי צה"ל לשמור על הרב לוינגר?
ב: הם לא שומרים על הרב לוינגר, הם שומרים על השם שלא יירדם בשמירה.
א: והם מצליחים לשמור עליו?
ב: עד עכשיו ברוך השם.

אודיטוריום ארז נחנך במחסום

בטקס רב רושם, במעמד שבעים וחמישה שרי-חוץ מהארץ ומהעולם כולו, נחנך השבוע "אודיטוריום ארז – המרכז הבינלאומי להענקת פרסים לרבין וערפאת". "סוף סוף", אמר רבין וערפאת, "אוכל לזכות בפרסים בינלאומיים ובו זמנית להיות קרוב לשטח, לאירועים, לאסונות ולמה שקורה באמת". על דבריו אלו העניקה לו התנועה הפאן-גרמנית, "ראש גשר לשלום", פרס כספי בן סכום נכבד ביותר, נקוב במארקים גרמניים, אותו יאלץ רבין וערפאת לתרום.

שאלה

למומחה "דבר אחר" לענייני כלכלת הפרט

ד"א:
אדוני המומחה, איך זה ייתכן שכל הזמן אומרים שרמת החיים בישראל כל הזמן עולה, וזאת בשעה שהמחירים כל הזמן עולים והשכר כל הזמן נשאר אותו דבר?

מומחה:
כשאומרים שרמת החיים עולה – מתכוונים לכך שלאנשים ישנן יותר אפשרויות ליהנות מהחיים. מכאן שאם רמת החיים עולה ובמקביל המחירים עולים, סימן שאנשים נהנים לקנות ביוקר.

מניין

פסק הלכה של הרב עובדיה יוסף

מותר לצרף למניין את מתי כספי, אם הדבר נעשה כדי להימנע מלצרף למניין את הרב יוסף עזרן

מכתב

שלום,
אני תמיד הייתי בער לדבר עם החמאס. גם אחרי הרצח המתועב בחדרה, גם אחרי הרצח הנורא בעפולה, גם אחרי הרצח האיום בנחלת שבעה בירושלים, גם אחרי הרצח המזעזע והשפל של נחשון ווקסמן וגם אחרי הטבח הנורא בדיזנגוף, תמיד אמרתי: אין מה לעשות, הם האויבים שלנו. איתם צריך לדבר. אבל השבוע, אחרי שראיתי את ההצגה הזאת שהועלתה באוניברסיטה האיסלאמית על חטיפת נחשון ווקסמן, שיניתי את דעתי. אנשים שיכולים להעלות הצגה מחורבנת כזאת, אסור לדבר איתם.

ש.ז. לש

מסביב לעולם ב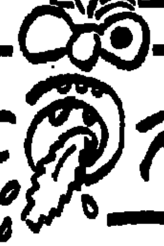ניקה

שלום קוראים, "בסדר" (אנחנו רוצה לכתוב ראשית)
אם אתם שואלים אותי, אז קודם אגיד להם הפרס הזה. הם עשו משהו בחיים שלהם. הם תרמו משהו. זה לא פשוט כל הסיפור הזה.
צריך המון אומץ והמון סבלנות וצריך חזון ו... ועקשנות גדולה ושכל, צריך גם שכל וגם נדיבות וסובלנות. בלי סובלנות הם לא היו מגיעים לאן שהם הגיעו והם לא היו משיגים את מה שהם השיגו והם השיגו הרבה. וצריך גם כושר הישרדות. אם אין לך כושר הישרדות אתה כבר לא יכול לעשות דברים מן הסוג הזה אתה פשוט נשבר מהר מאד ואתה צריך לעשות שטויות וכמובן, צריך גם הרבה קור רוח. אתה אף פעם לא יודע איפה טמונה הסכנה, מה יעשה הצד השני. כל מלה שלך, כל צעד לא זהיר ואופס! הכל הולך פייפן. באמת כל הכבוד להם, כל הכבוד! אני רק מקווה שזה לא הסוף ושהם לא ינוחו כמו שאומרים על זרי הדפנה* ושיהיו עוד ועוד הסכמים ומי יודע, מי יודע, אולי עם עוד קצת רצון טוב ועם עוד קצת תושיה, יגיעו שני הצדדים לידי הסכמה שגם את "מרגול" יקבלו בשני הצדדים גם יחד, אלא מה.

(ראה למעלה מימין)

[illegible]

פועלי כל העולם: העכבררים נובחים והאניה טובעת

דבר אחר

המערכת
דני קרמן, שלמה ניצן,
יאיר גרבוז, אביב אלחסיד,
תומר קרמן, אורי קרמן,
תרזה איזנברג, אליהו שרייבר
(התולי) ואבנר כץ – אלא מה.
הופעת אורח: רובי ריבלין

המוסף הסאטירי הנפוץ ביותר במדינה • גליון מספר 564 • 9 בדצמבר 1994 • ו' בטבת תשנ"ה • מוקדש לתהליך השלום שייקרא מעתה "תהליך פרס נובל לשלום" כדי שיוכל להגיע לשיא בטקס חלוקת הפרס

תיקון דַעות

הרב עובדיה יוסף ביקש ישירות משר האוצר שוחט, ועמותת "אל המעיין" תקבל עשרה מיליון טולאר

בגלל שמחת חינם נמצא עיתון ערב בסכנת סגירה

קבוצת אזרחים מכל גווני הימין הקיצוני של הקשת הפוליטית המתקצרת, שכרה את שירו־תיו של עו"ד ידוע, כדי שזה יתבע בשמם את עיתוני הערב על ידיעות שהופיעו השבוע וגר־מו לאזרחים תמימים שמחת שווא, שממילא גררה בעקבותיה עוגמת נפש מיותרת. התביעה מתייחסת לכותרות בנוסח: "נרצח מורה לער־בית". לדעת העותרים יש בהן משום הטעיה כי הקורא התמים והצדיק הי"ד, יכולים לחשוב שאם המנוח היה מורה לערבית, הוא היה גם ערבי בעצמו, ולפיכך צריך ואף מצווה לקבל את מותו בשמחה גדולה ובסיפוק מתון. כזו הי־תה אמנם תגובתם הספונטאנית של העותרים. אלא שכידוע, לרוע מזלם, הסתבר שהנרצח הי־נו יהודי שמלמד ערבית. אמנם עיסוק חמור ודוחה כשלעצמו, אך לא מספיק כדי להתיר את דמו. העותרים ובא כוחם מבקשים מהעיתו־נים לפרסם התנצלות הולמת, וכן להקדים לה־בא את הלאום והדת לפני העיסוק, וכן או לחי־לופין, להרוג ערבי שמלמד עברית.

שר החוץ שמעון פרס ביקר בהונגריה, צד פסיונים וסעד מהשלל

(בהונגרית זה נשמע הרבה יותר גרוע)

ביקר. צד. סעד. פרס.

שמעון פרס, מאדריכלי השלום ומהארכיטקטים של פרס נובל לשלום, סירב תחילה לירות בפסיונים, אבל ההונגרים אמרו לו שהפסיונים מבוקשים מאוד וכידוע, במבוקשים מותר לירות. שר החוץ פגע גם בברווז, אך לטענתו חשב שזה רבין בביקור להונגריה.

בעקבות הדרישות הכספיות של הדרוזים, מציע שר האוצר להחרים את הדרוזים ולייבא במקומם דרוזים מתאילנד

אלף | בית

א: תגיד, למה רבין מסתובב כל הזמן בחו"ל?
ב: כדי שאם יהיה פיגוע, הוא יוכל לעזוב הכל ולתפוס את המטוס הראשון לארץ.

אלף | בית

א: תורה.
ב: מה תורה? תתלבשי!

אלף | בית

א: איפה אתה רואה את הטקס?
ב: ביורוספורט.

אלף | בית

א: תגיד, למה ז'אן פרידמן ירד מתוכניתו לקנות גם את "דבר" וגם את "על המשמר"?
ב: כי מי שקונה גם את "דבר" וגם את "על המשמר", מקבל חינם את "הבימה".

מקור מקורב:

אין מקום למדינת טרור איסלאמית לצד המדינה הפלשתינאית שתקום לצד מדינת ישראל

החמאס רכש מרשות השידור את השיקופית:

כל קשר בין ההצגה למציאות
הוא מקרי בהחלט
[illegible]

השיקופית הוקרנה בזמנו בטלוויזיה הישראלית לפני הסדרה "משפט קסטנר". החמאס רכש את השיקופית כדי שיוכל להקרין אותה לפני כל הצגה שהוא מעלה.

הודעה לציבור נישומי קופות החולים:
עד ה־1.1.95 עוד אפשר לגשת לרופא סתם ככה בלי עֲרֵבִים.

חברת "אל על" הכירה בזכותו של עו"ד אהרון פאפו לכרטיס טיסה חינם לכל יעד בלתי ידוע שהנ"ל יבחר בו

עו"ד אהרון פאפו, האיש ללא סטיות, אך עם הרבה תכונות שלא כאן המקום לפרטן, הגיב בזעם רב על פסק־הדין של בית־המשפט, המשווה את תנאיהם של זוגות הומוסקסואליים לזכויות של אלה המכונים נורמליים. עו"ד פאפו, שאינו נמנה עם אף אחד ממיני הזוגות הנזכרים, מתקשה מאוד להבין כיצד יכול אדם להימשך אל בני מינו. עו"ד פאפו עצמו נתקל מעט מאוד פעמים באנשים שנמשכו אל בני מינו. עו"ד פאפו חי שהיה פרקליטו של כהנא מת, טוען שלאורך ההיסטוריה נחשבה ההומוסקסואליות למחלה ולניוון חברתי. סטיה גורפת זו היתה גם הסיבה הישירה לנפילת הקיסרות הרומית. חברת "אל על" התרשמה עמוקות מטיעוניו של האיש, המוכן למכור את ליטרת הליברליזם שלו תמורת נזיד של גזענות, והחליטה להעניק לו כרטיס חופשי לכיוון אחד בחברת תעופה אחרת.

החייל עמית נחמיה 'גנוב מטוס F"16

החייל עמית נחמיה, שגנב טנק לאות מחאה על תנאי השירות המחפירים בבסיס ג'וליס, עתיד בעתיד הקרוב לגנוב מינימום מטוס F"16. כאשר יחליט להביע את דעתו על תנאי המאסר בבתי הכלא הצבאיים.

קרא בעמ' 7:
חתני פרס נובל של מחר, איפה הם היום.

הזוכים המאושרים

מחר, כשנשב כולנו בהסבת שמאל, לראות את טקס חלוקת פרס נובל לשלום, תכוון לפחות מצלמה אחת לעבר קהל המוזמנים באולם. הצופים יראו גוש המורכב מגברים ונשים שכלפי חוץ נראה כמו כל קהל הבא לאולם האופרה, יציעי הכדורגל או בתי המשפט. רק המומחים למעשי מרכבה יודעים כי כל יחיד מקרב הקהל הזה הוא סמל, סימבול, נציג, משל או לפחות נמשל. דבר אחר מביא לקוראיו מדריך מצויר של האישים שזכו להיות מוזמנים למעמד חלוקת הפרס.

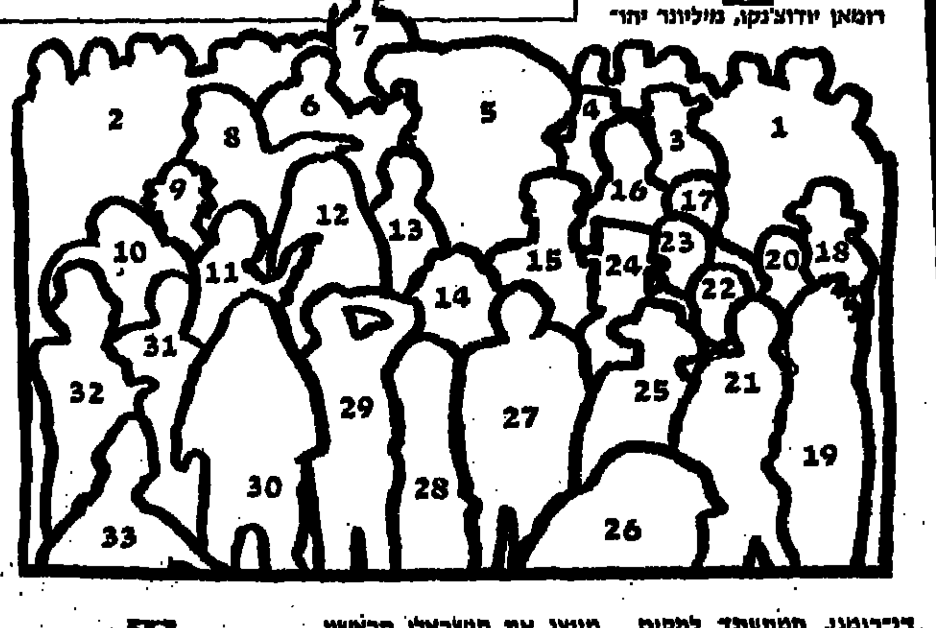

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 נציג הממשלה: הרב שלמה בניזרי.
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 + 23 [illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]
26 [illegible]
27 [illegible]
28 [illegible]
29 [illegible]
30 [illegible]
31 [illegible]
32 [illegible]
33 [illegible]

הקשר הארוטי הבלתי ממומש בסיפור "לילה בלי יריות" מאת ס. יזהר

גיורא סגל

ה אופן המוכר שבו מעוצבת ומתאפיינת דמות האשה במכלול יצירתו של ס. יזהר, קיים כבר באחד מסיפוריו הראשונים, "לילה בלי יריות" שנדפס לראשונה ב"גליונות" בסוף שנות הארבעים. היכרות עם יצירתו של יזהר מעלה את השאלה בדבר מהותו ועקביותו של הקשר החסר ביחסו של הגיבור הגברי עם הנשים בעולמו. עקביותו של הקשר החסר בכל יצירותיו של יזהר, מתחדד בסיפור "לילה בלי יריות", דווקא על רקע הקשר האינטימי שנוצר בין שני גברים: בין הגיבור ראובן לבין מושא הערצתו: חיים. כמובן שאם היה מדובר במשיכה על רקע גופני בין בני אותו מין, לא היה מקום למאמר זה, אולם כפי שניווכח בהמשך לא מדובר על משיכה מינית גרידא אלא על משיכה מסוג אחר לגמרי.

שתי נשים שונות מופיעות בהרהוריו של ראובן הניצב על משמרתו בלילה בלי יריות שהוא גם לילה חסר אירועים. שתי נשים נטולות שם, נטולות אישיות עצמאית או מחשבה משל עצמן, נשים שקיומן ומימושן תלוי בתודעתו של ראובן בלבד. האשה הראשונה על אודותיה הוא מהרהר בליל השמירה, מוגדרת כאשה ה"אחרת". היא "אחרת" מאותה אשה אשר תוגדר מאוחר יותר כאשה ה"אמיתית".

לעיתים דומה שאותה אשה "אחרת" היא כה ערטילאית ומרוחקת עד שאין חשיבות אם קיימת היא במציאות או אולי רק בדמיונו של החושב. זו אשה "מוכרה עוד לפני ראותך אותה, ידועה־ידועה מחלום חי ומהמציאות מדומדמת – אותו מבט שיש בו שמינית שבפזילה קסמת..." (עמ' 293). אכן מתואר כאן אפה הסולד, הגומות בלחייה, קומתה וגינוניה המשכרים, אולם כל אלה אינם תורמים לקרבתנו שלנו הקוראים אל הדמות, כל שכן לא לקרבתו של ראובן אליה. המגע הוא חלק מדמיון מהורהר, המסתייע בטכניקת תיאור שמטרתה ליצור הרחקה מקסימלית בין ראובן לאשה. קיים כאן ספק מגע מרפרף, ספק מחשבה מרפרפת, ותו לא. גם כאשר מזדמנת האפשרות למגע קרוב יותר בעת שראובן מתיישב ליד "האחרת" בחדר האוכל, הרי ש"אתה משפיל עיניך ועושה עצמך לא רואה מדי עבדה" (שם). בנוסף לעובדה שהרהוריו נטולים מלכתחילה כל שמץ ארוטי, הרי שגם ההרהורים האפלטוניים מתנקים ועצורים, ובסופו של דבר אף מתברר, כי אישיותו המפוחדת של ראובן נתקלת בחומת אישיות התעלמות גם מצידה של ה"אחרת".

בעת שהרהוריו של ראובן עוברים אל מי שמוגדרת כאשה האמיתית, הוא פותח בהשמעת ביקורת עצמית על שהתיר להרהוריו לעסוק באשה האחרת ואף מתפרץ בביטויי געגועים אל האשה האמיתית, געגועים שיש בהם תשוקה גופנית אשר אף מתפתחת לתאווה גלויה: "להשתכר ממראה תולצתך הרכה במקום שנבלע בו צוארך ולהתפלל אל השחוף הקל החם שברגליך, התם אל לבנונית צחה ומתוחה עם הקפלים... ולהתרומם עם זה ולהיות אתה ועצמך, כולך, שלם נכון לכל, רב כוח, מהיר, זריז, חריף, כבמר זה החש בטרפו..." (עמ' 294־295). נכון שיש כאן תעוזה בהשוואה להרהוריו על אודות האשה האחרת או להרהורים "גבריים" אודות נשים בסיפורי יזהר בכלל, אבל בכל זאת יש לזכור שעדיין מדובר בתשוקה שאינה זוכה לריאליזציה והדבר ברור אף לנמענים. בתום פרק הרהורים זה, אנו אף זוכים להתערבות המספר היודע־כל אשר מחזק הנחה זו: "אין לספר כאן על עלילות אבירים וכיבושים, אין נצחונות להתפאר בהם. אין תבוסות עוטות הוד. הן, לא פשוט: עסקי אדם עם עצמו, אדם רגיל, פלוני, ראובן, שכבדה עליו האמת ולא ידע להמוק ממנה. או נאמר כך: כלבלב עזוב ומשוטט מרחרח רגלי הבריות למצוא אדונו האובד. או אפילו ביותר ענוה: בטלנות". (עמ' 296).

התערבותו של המספר במהלך הרהוריו של ראובן מפתיעה בחריפותה וניתן לחוש כאן ביותר משמץ זלזול כלפי הבטלנות המאפיינת את חיי ראובן, טיפוס־גיבור שכבר פגשנו בסיפורו הראשון של יזהר "אפרים חוזר לאספסת". מדובר בגיבור הדוי בציפיה מתמרת ומודחת עצבים לשינוי במהלך חייו, שינוי שאת משמעותו האמיתית אין הוא מגדיר באופן ברור. אדם הסולד כמעט מן המגע עם הסביבה אליה אין הוא רוחש הערכה מרובה ולכן מתכנס בעצמו ושוקע בעולמו הקטן, עולם שגם לנשים עשויות בשר ודם אין בו חלק אמיתי. עולמו של ראובן ב"לילה בלי יריות" הוא עולם שבו מעריך הגיבור לזכור את רגעי הערגה אותם חש כלפי האשה, מאשר את רגעי המימוש עצמם (אם אמנם היו כאלה). ואכן, אחת השאלות המסקרנות שעולות עם קריאת סיפורי יזהר ועליה אנסה להשיב במאמר זה, היא מה הגורם לבניית יחס כה מרוחק לנשים, יחס שיש בו געגועים אשר אינם זוכים מעולם למימוש. התשובה אותה אנסה להציע, קשורה למערכת הכפולה הבונה את תפיסת עולמו של ראובן. אם היה עולה צורך להגדיר בקצרה את עולמם הפנימי של גיבורי יזהר הגברים, הרי שניתן היה להגדירו בעולם שיש בו עימות מתמשך בין כמיהה ליציבות וקביעות מצד אחד, לעומת כמיהה לחירות, הרהור וחיפוש בלתי־פוסק אחר השינוי, מצד שני. הנשים בסיפורי יזהר שייכות למעשה לשני העולמות המנוגדים הללו: עולם נשי אחד קשור בקולקטיב ובתביעותיו (עולם ממנו מנסה הגיבור היזהרי להיחלץ), ולעומת זאת יש נשים השייכות בדרך זו או אחרת לצידו השני של העולם היזהרי, עולם שיש בו שאיפות תמידיות לשינוי ולהתמזגות במרחב הפיראי הטרום תרבותי. שאיפות אלה הופכות את הנשים להסרות יציבות בדיוק כגיבור עצמו, ואינן מאפשרות לו להזדהות עימן. נשים כאלה אינן מסוגלות להעניק לגיבור היזהרי את הביטחונות המבוקשים. בנקודה זו יש להדגיש פעם נוספת, כי תפיסה זו מתבססת על ההנחה, כי במעמקי נפשו של הגיבור היזהרי אמנם טמונה אותה כפילות אליה התייחסנו קודם לכן, ודומה כי ניתוח הקשר בין ראובן לחיים עשוי להוכיח תיזה זו.

הקשר בין ראובן חיים

כל מה שנאמר על הקשר החסר שבין ראובן לנשים, משתנה באופן קיצוני כאשר הרהורי ראובן השומר בעמדה עוסקים בחיים. המחשבות על אודות חיים מתחילות בתום איזכור מפגש עקר שהיה לו עם האשה האמיתית. כאן, שב ראובן לתאר את מפגשו הבלתי־עקר עם חיים, ויתכן שהסמכתם של שני האירועים, אחד עקר והשני פורה נעשה במכוון. המפגש הראשון עם חיים הוא מפגש גדוש חושניות המבליט אלמנטים גופניים בעלי גוון עז של ארוטיקה, ועל כך כבר נכתב. חיים עומד לבוש בבגדים מועטים ורוחץ את פניו הנראים כנוש בראשיתי, היולי ובלתי־מעוצב. גופו כבד ומוצק וכפות ידיו דוביות. תיאורו של חיים הנעשה דרך נקודת־מבטו של ראובן, גדוש בביטויי משיכה אל העוצמה הגלומה באיש, עוצמה המגולמת בביטוי הנמלץ: "חיים. ככה זרח ובא חיים". (עמ' 307). בעוד שקשרי ראובן עם הנשים אופיינו על־ידי ריחוק וזרות, ונותרו בגדר של מחשבה בלבד, הרי שמאז המפגש הראשון עם חיים משתנים חייו של ראובן והוא מכוון את דופק חייו שלו, על־פי דופק החיים של רעו: עוקב אחריו לכל מקום ודואג לשבת על־יד שולחנו. חיים הופך לאלמנט לחיקוי וראובן מעריץ את מעשיו באופן שלעיתים נראה מגוחך וילדותי: "וכשהרים חיים רובהו וירה באויר, מהרת אתה ושלחת לתוך המרומים חץ רודף אחרי שלו, לספר ולומר: כמוך כמוני, כמוני כמוך" (עמ' 307), אך החיקוי נותר בגדר של חיקוי חיצוני בלבד ובהמשך אף נתייחס לכך.

האירוע הראשון בו רודפים השניים אחרי כפריים ערבים היורים בזקלאים העוסקים בחריש, מתואר באופן קליל וכמעט היתולי, המהווה ניגוד מרתים לרצינות האירוע "האמיתי" בו נופל חיים מאוחר יותר מאש כדורים. אירוע זה מסתיים בתפיסת הערבים, באיום עליהם ולבסוף בשיחרורם. יש בחיים משהו חייתי ומשוחרר המבטא בדיוק את הקוטב האחר בדמותו של ראובן, ודומה כי ראובן זקוק לדמות בראשיתית זאת הקרובה כל־כך לטבע כדי ליצור קשר אנושי. דמותו של חיים המגולמת חלקית בלבד, היא הדבר האנושי הקרוב ביותר לטבע ולמרחב, אך יחד עם זאת מייצגת דמותו של הקולקטיב, שהרי חיים נלהב באומץ באריב כולק מן ההגנה על המולדת (מה שלא מונע ממנו להזהר משוחרר וחופשי במרחבים העצומים). מבחינה זו, מסוגל ראובן לקשור עימו קשר יותר מאשר עם אשה כלשהי המייצגת עבורו את הקולקטיב ממנו הוא חפץ לפרוש, או עם אשה מתלבטת בדיוק כמוהו. אפשר שנקודת המפתח להבנת רגש ההערצה של ראובן כלפי חיים, נעוצה בעובדה שחיים מאחד באישיותו את הכפילות הבעייתית בדמותו של ראובן. בעוד שראובן מתנדנד ואינו מסוגל להכריע בין העולמות הרי שחיים בנוי מלכתחילה באופן שההכרעה כבר בוצעה באישיותו: הוא אינו מתלבט, הוא בוחר בדיוק בצמתא בין שני העולמות. הוא מוכן להקריב עצמו למען החברה או לחזור לעבודה במשק, אך יחד עם זאת הוא חלק מן הטבע הבראשיתי דוהר על סוסתו במרחב. ניתן להרחיק לכת ולומר, כי באופן תאודטי ראובן הוא "תאומו הבלתי־מוגשם" של חיים: חייו של חיים מגשימים את הכפילות הבלתי־מוכרעת בחייו של ראובן.

מן הראוי לציין, כי לקשר עם חיים יש איכות "מבריאה" המתקנת לפרק זמן מסויים את זרותו של ראובן כלפי האנשים האחרים בסביבתו הקרובה, אך לפתע, בהיותו מודע למהלך החדש, הוא נסוג שנית אל השדה והמרחב. בשדה ובמרחב ממתין לו חיים, ושם ניתן להשתחרר לחלוטין מכל מחלצות התרבות, החינוך והערכים. בשדה ניתן להיות טבעי ומשוחרר מכבלי תרבות וחברה לוחצים, לקלל ללא בושה ולגבל את הפה. יחד עם זאת, גם החיבור הזה בין ראובן לבין חיים הוא חיבור שפעורה בו תהום, חיבור זמני ושטחי בלבד. חיים והשומרים האחרים מהווים חלק מהמרחב הפיזי, אולם חסרים את אותה עמקות הדרושה לראובן. חיים הוא אמנם איש מרחב, אך יותר מדי בולטים בו האלמנטים הארציים והקשר למציאות של בניה ועבודה. ראובן לעומת זאת, תופס את המרחב במובן עמוק ופילוסופי תוך רצון להינתקות מפעילות הקולקטיב. חיים דוהר ביער על סוסתו וממתין לבוא התורף שבו יוכל לשוב לעבודתו כמסגר בקיבוצו שעלה לא מזמן על הקרקע, לעומת ראובן הדוהר ביער ומדבר על הדברים העמוקים המציקים לו, ולהם מאזין חיים אך נמנע מלהגיב. דומה, כי לראובן אין לאן לשוב: "יש אחד שקם בכל בוקר ועושה מלאכתו בין אם מעוננים השמים, בין אם נושבת הרוח... כך הוא, וכך בנו, וכך עשרת שכניו, ואלף הורים לו... והנה פה, אתה רואה, פה אתה עוצר ושואל: והיכן אני בכל אלה? אני כשלעצמי, האני הרצוי שלי... אני רוצה שלי יפתחו השמים, שלי יזרח האור, שעיני תחזינה באור..." (עמ' 313).

שוב מתעמת הפרט אל מול הקולקטיב, הפרט השואף לביטוי עצמי, לייחודיות, לחופש, אל מול הקולקטיב שנתפס כבולם ומחניק כל אפשרות למגע עם הבעלה מן היומיומי. ראובן יודע שיאשימו אותו בתלישות, בהפקרות ובהויות נעורים, אך מסוגל לקבל על עצמו האשמות אלה. הוא אינו מעוניין לשנות סדרי עולם ומסתפק "רק באיזו סדר של עצמי... את השדה שבו כל מה שיש בתוכי... מוצא לו שביל ונתיב ומעצור ומורד ותהום מתנפצת" (שם). אכן, ניתן לראות, כי רחפיו של ראובן אינם מגיעים אפילו לכלל הגדרה אידיאולוגית. בקשתו מצטמצמת לשהות בשדה ובמרחב הפרטיים שבהם יוכל לבחור בדרך הבטוחה כמו גם בתהום.

מותו של חיים

סיפור מותו של חיים מוצג כחלק מזכרונותיו של ראובן המציין, כי סיפור זה מובא: "כמי שסיפר בצהרי יום מתרת מנחם... " (עמ' 318). מנחם הוא כוכור אחד מהמשתתפים בקרב נפילתו של חיים. שלא בהקשר למאמר זה ראוי לציין, כי למרות שהדיווח מיוחס למנחם, הרי שמבחינת אופיו הכללי, סגנונו, המישלב הלשוני, וההדגשים המוענקים לעיצוב המות, הוא זהה לאופי סגנון הרהוריו של ראובן דווקא.

כאשר אנו בוחנים את הסיפור כולו, אפשר שפסגתו נמצאת ברגע הקבורה של חיים, רגע של התעוררות מינית פיראית אל נוכח המוות והקבורה. בראובן העומד בין האבלים מתעוררת תשוקה אדירה חדונית "לתפוס איזו נערה בוכיה... ולאמצה ככה אל הלב, ללחצה בכוח אונס ולנשקה באכזריות ולמוץ אותה בתאוה כבדה... לנעוץ.. שן כבפת רוזיה, שן הורסת, ולנשוך נשיכה רבה ועזה ולמלאות את הפה בשר ענוג ומלא ופורח וקריר וחמים." (עמ' 321). התפרצות המדהימה הזו של הארוס כל־כך בלתי־אופיינית לראובן המוכר בחוסר יכולתו לביטוי ארוטי, המוכר כמי שגם בהרהוריו אינו יכול להגשים מפגש אמיתי עם אשה כלשהי. כאן, אל מול פני המוות, ואולי דווקא בשל עוצמתו של המוות, הוא מגיע להתפרצות ארוטית פנטסטית. ראובן אף טורח להסביר את מהות ההתפרצות המתרחשת בקירבה "דווקא עתה, כשמתינו מוטלים על כתפינו... לבוא אליה בפרצוף חית־הבר הקדמונית... ולצאת עמה אל השדות שאין למתים דריסת רגל בהם, ולהפסיק הכל בכך, ולחדול מהיות, ולחדול מרצות, ולהכחד בסמאון נפילת עיות אל התהום האדמונה, התנועה, הפראית המשחררת ־ ־ ־" (עמ' 321).

מותו של חיים גואל את ראובן מכבלי ההרהורות ומשליך אותו אל אורגסמה חייתית במרחבים ובשדות. שיפוי המשכל שהתקיים בדמותו של חיים ואיפשר לראובן יציבות זמנית, נעלם, היעלמות זו היא ששלחה את ראובן פעם נוספת אל מחוץ למעגל התרבות. לכאורה, נתפסים כאן המרחב והשדה כמקומות בהם אין למוות הפיזי שליטה, ולכן הם מתפקדים כמקום בו יוגשם הארוס בחברת הנערה האנונימית, אך במרחב טמונה ברומנטית סכנת חידלון מסוג חדש מדובר בשחרור פראי, נועז ועיוור שמשמעותו מוות בהתמזגות עם הטבע. יש כאן מעין שיבה פראית של האדם למרחב ולאמא אדמה. קיים כאן אולי שיחרור וניתוק מן המוות הפיזי המוכר, אבל תמורת בריחה זו יש לשלם בהכחדה מסוג אחר, מות האדם כאיש תרבות, הכחדה שאחריה אולי לידה מחודשת.

תיזה זו הרואה את השיבה אל אמא אדמה, אל המרחב הבלתי־מעובד והבלתי־מיושב, כאפשרות של היחלצות מן המציאות הכובלת, מחוזקת בסיומו של הסיפור בהרהורו של ראובן: "כאן אהב שאינה בוגרת. אמנים שאינם מכבירים... לכאן, לכאן, בראשית, לחזור, אל האדמה הזאת כשהכל אבוד, כאן מקום לשתי רגלים... מכאן אפשר תמיד ולעולם להתחיל" (עמ' 322).

שלמה פרוסרמן

חכמה

ראשית, אתה מגלה שאביך אינו החכם באדם.
אחר כך שגם המורים שלך אינם.
ולבסוף, שאתה עצמך אינך הכי חכם.
תמיד יש חכם ממך.

תחלה אתה מבחין שהעולם אינו משלם.
אחר כך מתחרה על הנתח שלך,
או משלים
ובאמצע
הולך לאבוד, הולך לעבד את אשתך, את הצרכים,
את אדונך אתה עובד
או בנך,
שאינו הכי חכם מכלם.
ומגונן עליו עד שילמד
שאתה אינך הכי חכם.

מתגעגע לאהבת אם

מזמן לא כתבתי שיר אהבה.
נער הייתי וגם גבר,
ועתה?

זה זמן לא קדשתי אשה יותר מבשרי,
מאז מות אמי.
לא אהבה אותי אשה יותר מעצמה.
רק הנערות אהבות אולי,
יותר מבשרך.

נער פתתה אותי אשה
ובעלה ידע ושתק.
אבוי לאותה בושה.
גם אבי ואמי ידעו וגם אביה ואמה.

אבוי לי שאהבתי אותה ליד עריסת בנה,
ואוי לה.
הנשים קרובות לבשרך, זה מתבטא בשירתך
ופרי בטנך.

מזמן לא כתבתי שיר אהבה
ואולי עבר זמני לכתב על אהבה.

יש משהו נכון בשיר אהבה

אני מתגעגע לפעמים למקצבים העתיקים
של השירה.

מזמן לא כתבתי שיר אהבה.
אולי חלפו הימים,
ששירה כזו היא רלתסית לדידי.
לזכות בשלל חמודות של נערה.
או אהבת אשה,
עם המקצבים העתיקים של השירה.

יש משהו נכון בשיר אהבה
קצב פנימי או חריזה,
רב־מג של מלים, משחד.
מאס או מזרז
לקצב משגל לקצב התעלסות
לקצב של חסד בין איש ואשה.

המקצבים העתיקים היו סוררים להם.
צבא של גמלים.
תהלוכות מריקות, גרדים גרדים,
גם ריקודי הגברים במחרה...

עולם הולך ונעלם, וצץ באפן די מפתיע
בתנועות הריקוד הקצובות ממחיאות כפים
של אוהדים מין במשחק־כדור.

הריקודים ונענועי גברים,
דבקת חתנת הכפר.
המורדים את החתן

ובלי כל קשר הגיוני
הריקוד החסידי
לקול ששון וקול שמחה
לכל חתן לכל כלה.
יש משהו נכון בשיר חתנה.

קפקא '94

גדעון תלפז

ה תייר האמריקאי קרא מאחורי גבי אל הזבנית: "אפשר לקבל קפקא טי שירט בצבע שחור־לבן? אקסטרה לארג', בבקשה". חנות גלויות ומזכרות צעירים ספורים מכיכר העיר העתיקה. על הזולצה קפקא אפלולי מגשש במקל צ'אפליני ומטיל צילו על מרצפות אבן של רחוב עתיק, האוויר מולו קלאוסטרופובי, כבד באותיות פורחות. בעד אותו מחיר, 329 כתרים, תוכל לקנות גם טי שירט מוצרט – המלחין מרקד על מרצפות האבן של פראג כשעצמו מתנפנפת, ובאוויר נכתו מרחפים בעליזות תווי נגינה. אבל קפקא הוא הלהיט, האטרקציה לתיירים. קפקא הענוג, המופנם, המלנכולי, האיש עם העיניים השחורות, החודרות, המתייסרות. אולי היה מתהפך בקברו אילו ידע שנעשה סמל מסחרי. אולי היה רק גועה בצחוק עיוועים ומבעבע דם.

בכיכר, מול בית העירייה עם שעון הקסמים העתיק, תמצא את 'גלריה פרנץ קפקא' שאין בה דבר קפקאי, ולידה, בבית המו"לים של קפקא, את 'קפה מילנה'. בכניסה הודעה לחברים ב'אגודת פרנץ קפקא', כי עליהם להודיע על כך למלצריות מראש ולהציג תעודת חברות, אם ברצונם לזכות ב־10% הנחה. בית־קפה פופולרי, בזכות שמו ומיקומו, לא זול, עוגות טעימות, מלצריות נעימות, אבל שום מאכל או משקה הנושאים את שם קפקא.

מנגד, אף הוא בכיכר, ארמון קינסקי, בו שכן בית־המסחר של קפקא האב, ובית־הספר שבו למד קפקא עצמו, לפני שהלך לגימנסיה עם הוגו ברגמן והתווכח איתו על אלוהים.

בבית בו נולד, בעברה האחר של הכיכר, סמוך לפתח כנסיית ניקולאס הקדוש, שגידמתה הראשונה, הגותית, נבנתה בשלהי המאה ה־13 ובה ינוגן עוד מעט רסיטל לאורגן – שוכן מוסד צבוע בעל שם יומרני 'מוזיאון קפקא'. אין כתבי־יד מקוריים, רק מהדורות ראשונות של ספריו בתוך ארונות זכוכית, ועל הקיר טקסטים עם תמונותיו של קפקא שכבר הפכו למטפורות, תמונת האב הנוקשה שהטיל עליו את מוראו ושלוש הנשים בחייו, בעיקר מילנה ודורה, דברי מאכס ברוד הידיד הנאמן, המילים הנרגשות שהריץ קפקא לארוסתו ("המבצע נפתח") בלילה הארוך שבו חיבר את סיפורו הראשון, התחברותו המפתיעה אל להקת התיאטרון האידישאי הנודד ובעיקר לראש הלהקה, השחקן יצחק לוי, נסיונו ללמוד עברית, השתעשעותו ברעיון לעלות לארץ־ישראל, היום שבו גילה לראשונה את טיפות הדם המעידות על המחלה שסופה לקטוע את חייו בדמי ימיו, המכתב האחרון להוריו מהסנטוריום, ימים לפני מותו. ולא הרחק מכאן ברחוב צלטנה 17 'תיאטרון פרנץ קפקא' המצהיר על רצונו להפוך את חיי קפקא, על הסדרי והקומי שבהם, לספקטקל.

גם בחלומותיו הסוריאליסטיים ביותר לא ראה עצמו קפקא כטוטם של עירו פראג. לפני 70 שנה בדיוק הלך לעולמו, אבל פני הבחור, ששמו העברי היה אנשיל, על שם סבא האדוק והלמדן של אמו, צצות כיום בעירו בכל עבר, מייהדות את פראג. לא די בקריאת יומניו ומכתביו כדי להבין את סיפוריו, צריך לבקר בפראג להציץ בבית הזעיר שבו גר במרומי המצודה, בסימטה בה התגוררו בשכבר הימים האלכימאים שביקשו להפוך עופרת לזהב, צריך לכתת רגליים בלבירינט הרחובות הקטנים של העיר הקסומה, עירם של הגולם השוכב בעליית הגג של האלטנוישול, של בית־העלמין היהודי הישן, של הקסם של מוצרט, גשר קארל, דוקטור פאוסטוס, הצריחים, הארמונות, המלך הצלאב, הכנסיות שהופכות להיות אולמי קונצרטים, תיאטרון 'לטרנה מגיקה' ותיאטרון השחור עם "אחשוורוש" שלו. רוחו של קפקא שורה על כל אלה, האיש שביום א' ה־10 ביולי 1910, כתב ביומנו: "ישנתי, התעוררתי, ישנתי התעוררתי, חיים עלובים". וב־17 בדצמבר של אותה שנה כתב: "כשהיקשו לזנון, אם אין בעולם דבר שהוא נח, ענה כן, החץ המתעופף נח".

נילי טמיר

הזמן שלי

הזמן שלי הוא הזמן האחר
ואני הווה – שלמה
בזמן העולם,
החסר.
וכלי הווה בצלמו
ואני בבואה וכלי
עצמו
וכלי תוהה על קו האחד
הנכון,
ששוה אותי בקורי הזמן
החסר.

הזמן שלי הוא הזמן האחר.

★

והגביש שמושכני אליו
שהוא שלמות
ותמצית הדברים
יהלום ושמיר –

שהוא כחי ברוח
בגוף אשה –

והימים עושים אותו גביש
והוא הזמן בתוכו אבד

שלושה שירי אהבה מדרום-אמריקה

תירגם: עודד סברדליק

אפונסו רומנו דה סאנטאנא

אהבה כללית

כַּאֲשֶׁר אֲנִי אוֹהֵב, אֲנִי אוֹהֵב אֶת כֻּלָּן.
הַמֻּפְקָרוֹת – מַרְגִּישׁוֹת,
אֲחֵרוֹת – נַעֲרוֹת,
אֲחֵרוֹת, מַרְחִיקוֹת-מָה,
מִתְרַכְּכוֹת...

כַּאֲשֶׁר אֲנִי אוֹהֵב, אֲנִי אוֹהֵב אֶת כֻּלָּן.
מוֹשֵׁק וּבֹשֶׂם לְנָדֵר
נְגָרִים מִמַּבְּעִי.
כָּל אֵלּוּ מִן הֶעָבָר וְאֵלּוּ לֶעָתִיד לָבוֹא
בְּמִטָּה אַחַת מִתְעָרְבָבוֹת.

כַּאֲשֶׁר אֲנִי אוֹהֵב, אֲנִי אוֹהֵב אֶת כֻּלָּן.
וְעַל גּוּפָהּ שֶׁל אֲהוּבָתִי –
כְּלוּלוֹת אֵינְסוֹפִיּוֹת.

תורגם מפורטוגלית

אפונסו רומנו דה סאנטאנא (AFFONSO ROMANO DE SANTANNA), דוקטור לספרות, משורר, מסאי ומרצה אוניברסיטאי, נחשב לקול בולט בחיי הרוח בארצו ברזיל. מרצה אורח באוניברסיטאות קליפורניה, טקסאס, אקס-פרובאנס (צרפת) וקלן (גרמניה). מחברם של יותר מעשרים ספר. בעל טור ביומן החשוב "או גלובו", מכהן היום כמנהל הספריה הלאומית הברזילאית ועורך POESIA SEMPRE, כתב עת יוקרתי לשירה הבינלאומית. רומנו דה סאנטאנא השתתף לפני שנים באחד הכנסים לסופרים יוצאי אמל"ט בירושלים. השיר "אהבה כללית" שתורגם מפורטוגלית נלקח מספרו "הצד השמאלי שבחזה שלי".

אנטוניו רקני

המלים

הַמּוּסִיקָה לֹא מְשַׁקֶּרֶת.
הָאִילָנוֹת לֹא מְשַׁקְּרִים.
עֵינַי הָיוּ מְלֵאוֹת עֶצֶב לֹא מְשַׁקְּרוֹת.
רַק הַמִּלִּים מְרַמּוֹת.
אֵיךְ לִמְסֹר לָךְ אֶת הָאֱמֶת הַזֹּאת?
הָיִיתִי רוֹצֶה לְדַבֵּר אֵלַיִךְ
כְּבַעַד עֵינֵי הַכֶּלֶב,
לְעֵינַיִךְ פֵּרוֹת כָּאִילָן,
לָגַעַת בָּךְ בְּתַעֲנוּגוֹת,
וּבְדִמְעוֹ הַנִּסְתָּר שֶׁל מוֹצַרְט.
יִפְעַת הָאֱמֶת: יָפֶה
אֵלָיו מִלּוֹתַי, בִּקְהִיָּה,
מְנַסּוֹת לָגֶשֶׁת.
דָּבָר נְטוּל תִּקְוָה.
לְעוֹלָם לֹא אֵדַע לוֹמַר לָךְ שֶׁאֲנִי אוֹהֵב אוֹתָךְ.

תורגם מספרדית

המשורר אנטוניו רקני (ANTONIO REQUENI) נולד בבואנוס איירס בירת ארגנטינה ב-1930. נחשב ליורש מובהק של הליריקנים הגדולים שבספרות הספרדית ועורר את שימת לבם של חוקרים בולטים בארצו. מרצה ומבקר ספרות, כתב גם סיפורים קצרים, ספרים לילדים ומסות. מכהן כמשנה לעורך המדור לספרות ואמנות ביומן "לה פרנסה". מחברם של כ-15 ספרים. השיר המתורגם שייך לספרו "קו של צל".

קרלוס ואסקס סאוואצקי

שיר

שְׁקָט מְחֻלָּם
נִשְׁבָּר עַל אֶבֶן
בָּהּ נִפְתַּח
הַלַּיְלָה עַל גַּבֵּי הַדַּף.
הִיא כּוֹתֶבֶת אֶת הָאַהֲבָה.

מְקָרֶבֶת לְהָבִית
אֶל הַדִּבּוּר הַלָּבָן,
וְאָז נִדְלָק, אוֹרָם,
לֶהָבָה הַלַּיְלִי.
הוּא יִקְרָא אוֹתָהּ, שְׁקֵטָה.

קוֹצֵי הַטַּל
מַלְחֵי הַמַּבָּט,
וְעִם הָעֶצֶם שֶׁבָּגַר,
פִּרְפּוּר הַמּוּעָקָה.
הַחֲלוֹם הוּא הַשִּׁיר.

הִיא מַשְׁתִּיקָה מִלִּים
בְּאוֹתוֹת הַשּׁוֹקְעִים
בְּמַעֲמַקֵּי הַשִּׁכְחָה.

תורגם מספרדית

בשנות הארבעים לחייו, קרלוס ואסקס סאוואדצקי (CARLOS VASQUEZ ZAWADZKI), עומד בראש היקנס לעיניני תרבות באוניברסידאד דל וואליה (אוניברסיטת העמק) אשר בעיר קאלי, קולומביה. כמו כן, מכהן כמרצה בכיר בה. משורר ומחזאי, ואסקס סאוואדצקי עורך את CALIARTES, כתב עת לאמנויות וספרות היוצא לאור על-ידי המוסד להשכלה גבוהה זה. השיר נלקח מספרו "יומן עבור ביאטריס".

עיונים בפילוסופיה חברתית

דן יהב

אברהם יסעור, פילוסופיה ואוטופיה, תל-אביב, הוצאת יריב גולן, 1994, 288 עמ'.

"דברו של הפילוסוף הוא ריק מתוכן, אם אין הוא מביא מזור לאדם הסובל. כי עליכן אין ערך לרפואה אם אינה מרחיקה את המחלות מן הגוף, כך אין ערך לפילוסופיה אם אין היא מרחיקה את הסבל מן הנפש". (אפיקורוס, קטע D.54)

אחרי "קומונות ואוטופיות" מגיש המחבר, חבר קיבוץ מרחביה ופרופסור למדע המדינה באוניברסיטת חיפה, את ספרו השני הכוללני בנושאי פילוסופיה חברתית ואוטופיות סוציאליסטיות ואנרכיסטיות. הספר בנוי משני חלקים מרכזיים, כשהראשון בהם מנתח את השקפת עולמם החברתית של פילוסופים, משפינוזה ועד מארכס והשני מציג מספר הוגי-דעות אוטופיסטיים והזיקות הרעיוניות שביניהם.

הפילוסופיה החברתית אינה נושא קל להבנה ואין רבים העוסקים בה, בשל כוונתה ויכולתה לראות את המציאות החברתית כשלמות וכך אינה מתייבת לדיסציפלינה מדעית יחודית וכן לא למגזר צר של החיים, אלא למכלולם.

ככזו, היא גם אנליטית-מתארת גם מסבירה-מפרשת, אך גם מעריכה-מכוונת, והיינו, מציגה מודל של ה"חברה הטובה ביותר". (עמ' 7).

ספר זה חשוב ביותר, כי הוא מחזירנו ל"מציאות" והיינו לדיון ממצה על מהות החברה, כיווני התפתחותה, מיקומו של הפרט בחברה והצורך להדוק האחד לחברה. בפרט בתקופה בה הניבו תיאוריות על "קץ האידיאולוגיה", "קץ ההיסטוריה" ו"קץ הסוציאליזם", עם התפרקות בריה"מ והגוש הקומוניסטי.

במקום "עולם ישן עדי יסוד נחריבה" ו"כל אחד לפי יכולתו וכישוריו לכל אחד לפי צרכיו", מתפתחים לנגד עינינו שני מודלים חברתיים מרכזיים, האחד – ליברליזם דמוקרטי-תחרותי שאיפיונו העיקרי "כוחות השוק" (או: "שוק חופשי") ומנגד – דמוקרטיה-סוציאליסטית-סולידארית שעיקרה אחריות לפרט ושיתוף-פעולה במערכות החיים השונות.

חברות "חדשות" אלו מתמודדות גם הן עם שאלות של שלום, צדק חברתי, אקולוגיה וצורות ארגון רצויות. הוגי דעות המציבים שאלות, דרך חשיבתם הפילוסופית, יש בה מידה רבה של אוטופיה, כי נושאי-הדיון עוסקים בעיקר "במה שראוי" ובדרכים מעשיות (טופיות) כיצד להשיגו.

הספר פותח בברוך שפינוזה, שהיינריך היינה כתב עליו: "יש בכתבי שפינוזה מין נשימה, כולה פליאה, כאילו רוחות העתיד מנשבות עלינו".

שפינוזה המקובל כאחד מגדולי הפילוסופים בכל הדורות, ידוע בציבור בעיקר במאבקו הרוחניים בסכולאסטיקה של ימי-הביניים, בתיאולוגיה ובאי-רציונאליות וככזה יצר תבנית חדה בחשיבה הפילוסופית והציב רף גבוה, שאליו ניסו להגיע הוגי-דעות רבים בדורות האחרונים.

נידוי, חרם גדול, בלתי-ראוי וגירוש היו מנת-חלקו מצד דייני קהילת אמסטרדאם ורבניה. (1665), עשר שנים קודם לכן סיכם שפינוזה הצעיר את עיקרי משנתו במאמר קצר על אלוה, על האדם ואושרו, שהתפרסם רק במאתיים שנה לאחר מכן. שתי יצירות בלבד התפרסמו בחייו: עיקרי הפילוסופיה של דיקארט (1666) ומאמר תיאולוגי-מדיני (1670). שאר כתביו החשובים התפרסמו ונודעו ברבים, רק לאחר מותו: בדבר שיפור השכל והאתיקה, שהוא החשוב שבחיבוריו, עליו עבד כחמש שנים.

שפינוזה ממשיך קו פילוסופי שלטבע אין ראשית ואחרית, שהוא אינסופי ואין בלתו, הטבע הוא מוקד כל הדברים ואף מכלולם וכך קובע זהות בין מושג ה"אלוהים" לטבע. רעיון זה חוזר פעמים רבות במשנתו, העצם – הטבע הוא "סיבת עצמו", ובכך הוא מקים נדבך פילוסופי נוסף, מעל לדואליזם של דיקארט והפנתיאיזם של ברונו. שפינוזה סותר את הפרשנות הדתית ובכללה את תורת הרמב"ם בדבר אלוהים וטוען כי: "תורת משה אינה אלא מלאכת מחשבת אנוש". בכך הפך להיות אתאיסט מדעת וממניחי היסוד לביקורת-המקרא השיטתית. עד כי פלאכנוב כינה את המארכסיזם, "סוג של שפינוזיזם".

פרופ' יסעור מרחיב את הידיעה ההיסטורית של התקופה כדי להמחיש את הקשר ההגותי לזרמי-מחשבה ולאירועי זמנו של שפינוזה, בעיקר בהולנד, ארץ מולדתו, וכמו כן את התייחסות הפילוסופים השונים אל משנתו הראציונאליסטית. (עמנואל קאנט, ג.א. לסינג, הרדר, היגל, פויארבך ואחרים). מאוחר יותר מתייחסים אף מארכס ואנגלס בהמשפחה הקדושה למשנת שפינוזה. (עמ' 19).

פרק נרחב מקדיש אברהם יסעור לדמוקרטיה הטוטאליטרית והוגי-הדעות של המהפיכה הצרפתית, כרוסו, רובספייר וניתוח דיעותיהם ומעשיהם על-ידי י. טלמון במחקריו על המשיחיות המדינית.

מכאן עובר יסעור להוגה-דעות ענק נוסף, היגל, שפעל כמאה שנה לאחר שפינוזה. בפרק זה פירוט כרונולוגי של חייו ובמקביל יצירותיו ההגותיות. שטוטגארט, טיבינגן, ברן, פראנקפורט, יינה, בתחילת המאה ה-19, כאן הוא מגיע לשיא יצירתו באנציקלופדיה של המדעים הפילוסופיים, כאן הוא קורא לרחיפות תיקונו של המשטר, נגד ריכוזיות המדינה וצבירת כוח בידי האיגודים השונים, הרחבת חירויות האדם וההתאגדויות השונות. (עמ' 77). ביינה מפרסם היגל את יצירתו הפינומנולוגיה של הרוח. בחיבורו זה מטיף הפילוסוף לחירות סובייקטיבית של היחידים, מנתח את "מהות ההכרה" בתהליך של תירבות ועיצוב, או כלשונו: "תהליך האובייקטיוויזאציה של הפעילות הסובייקטיבית". היגל טוען כי הכרת ההוויה היא ה"תבנית החדשה" של הפילוסופיה כמדע.

תחנותיו הבאות של היגל הן: באמברג, נירנברג, היידלברג וברלין ובשנת 1812 יכתוב את ספרו החשוב, מדע הלוגיקה. פילוסופיית היגל היא משנה סדורה, שיש בה גם התייחסויות רבות למדיניות ולפוליטיקה בת זמנו, אותן ניתן לעומק בספרו: קווי-היסוד של פילוסופיית-המשפט (ברלין, 1821).

כנגד היגל מציב אברהם יסעור פילוסוף ענק נוסף, קארל פופר, שבספריו, החברה הפתוחה ואוייביה והשערות והפרכות, יוצא נגד שיטתו של היגל וכנגד ה"גישה האוטופית" לבעיות החברה. פופר יוצא חוצץ נגד תופעת ההיסטוריציזם, שלמונח זה הוא מקדיש מאמצים רבים. הוא רואה בהיסטוריציזם מעין סוג נבואה ולא תיאוריה מדעית. (עמ' 91), וכך מפריד בין כושר חיזוי מדעי לניבוי אנטי-מדעי.

הפרק האחרון בחלק הראשון של ספרו מקדיש אברהם יסעור לקרל מארכס ולביוגרפיה שלו ולשיטתו הפילוסופית. מוצגים תחומי-ההשפעה של פילוסופים קודמים, בעיקר על מארכס הצעיר ובפיתוחן של הנחות-היסוד שיצרו מהפיכה בהתפתחות הפילוסופיה החברתית ושינו פני-עולם: מוצר עבודה, התאגדות, סחורות וממון, אותם פיתח עד למיצוים בחיבוריו. הנודעים: מאניפסט המפלגה הקומוניסטית (1847-8) ובכרכי הקאפיטל. כאן הוא מנתח תופעות של התגבשות מעמדית וניגוד מעמדי למאבק בין העבודה להון, ששיאם בביטול הקניין הפרטי על אמצעי-הייצור. המארכסיזם הפך להיות חלק אינטגרלי בכל אידיאולוגיה סוציאליסטית, תוך שהוא זוכה גם לביקורת חריפה, בעיקר בשל פרשנויות מוטעות, הן מצד מחייביו והן מצד שולליו.

בפרק זה משבץ יסעור נושאים חשובים הנגזרים מתורה זו וכן ניתוח אירועים היסטוריים, שהיו לאבני-היסוד במחשבה החברתית: יחיד או חברה כעושי ההיסטוריה, מהפכת 9-1848, מאה שנה ל"קומונה הפריסאית" (1871) לביקורת על הדיקטטורה של הפרולטריון, כשיטה שלטונית-חברתית. (עמ' 155).

נושאים ייחודיים נוספים הנסקרים ומנותחים במשנתו של מארכס הם: דמוקרטיה וחירות, השיוויון ותפקידי המדינה והגדרתה. חלקו השני של הספר מטפל ב"עוצמת האוטופיזם", תוך קשירתו לתורות הפילוסופיות שהוזכרו בחלקו הראשון של הספר.

אחת היצירות האוטופיות הראשונות היא "אוטופיה" של תומס מור (1516), שיסעור רק מזכירה מבלי להרחיב את הדיבור עליה. כאן מתאר האוטופיסט קהילה אנושית "משום מקום", ממלכת חלומות וחזון.

אחריו נהגים לרוב לזווג זיווגים: סן-סימון ופורייה, רוברט אואן ופרודון, קרופוטקין ולנדאואר. מהם מרחיב יסעור את הכתיבה רק על שניים: פורייה ולנדאואר ומביא האנרכיסטים על מיכאל באקונין, את האחרים הוא מאזכר בהערות הסימוכין.

אוטופיסטים חשובים אחרים אינם מוצגים וכך חסרה ידיעה רחבה יותר ותפיסה התפתחותית-כרונולוגית של תופעת האוטופיה והוגיה, כאדוארד בלאמי ביצירתו: "Looking Backward" מילטיין קאבה, בספרו החשוב והנודע: איקאריה ואחרים כוולטיר קריין, ג'והן ראסקין ועוד.

בעוד שלמשנתו של גוסטאב לנדאואר ומרטין בובר, מקדיש יסעור דברים רבים (פרקים 7 ו-8), חסר פרק שלם על אוטופיסטים חברתיים בתולדות הציונות ומקורות השפעתם. נאזכר רק כמה מהם וכראשם, בנימין זאב הרצל בספריו: "מדינת-היהודים" ("דער יודענשטאאט", 1896) ובעיקר ביצירה האוטופיסטית "אלטנוילנד" (1902), שם חזה את המדינה המודרנית והחברה התעשייתית-כפרית לשנת 1923, ברוח המדינות האירופיות המתקדמות. כל זה בהשפעתו של ידידו מהעיתון הוינאי "נויא פראיא פראסא", תיאודור הרצקה, שכתב ב-1890 את "פריילנד" ("ארץ החופש") וב-1891 את "היימסע לארץ החופש".

מנחם איילדר שחיבר חוקה עתידית למדינת-היהודים, בת 1500 סעיפים, בספרו: "אוטופיה" (וינה, 1885).

ויליאם מודיס, בחיבורו: "חדשות משום מקום", רומן אוטופי משנת 1903, בהשפעת יצירתו של תומס מור, כ-400 שנה קודם לכן.

אוטופיסטים מאוחרים יותר, כמעט בני זמננו, אינם מקבלים כל התייחסות, בוריס שץ מקים "בצלאל" בספרו על: "ירושלים הבנויה", בו הוא מתאר חברה הבנוייה על תאים חברתיים קטנים, המשלבים אמנות, אומנות מלאכה וחקלאות.

אלחנן ליב לוינסקי, בספרו: "מסע לא"י באלף השישי" (שנת 2040).

מנהיגים אוטופיסטים, כיוסף טרומפלדור שהגה את רעיון הקומונות שבסופו של תהליך תהפוכנה את א"י לקומונה אחת גדולה.

צבי ש"ץ שהגה את רעיון "הקבוצה האינטימית", יוסף ויתקין, נחמן סירקין, אהרן דוד גורדון בספרו: "האומה והעבודה" ויצחק טבנקין, ברעיונו על "כיבוש העיר על-ידי קומונות וקיבוצים".

בדיונו של יסעור על תקוות האמרכסיזם האוטופי מביא המחבר מספר הגדרות לאוטופיה, כפי שנוסחו ע"י ארנסט בלוך (עמ' 275): מחאה כנגד המצב הקיים, השלכה של אפשרויות מובחנות שטרם התממשו, ואקטואליזציה של ההשתוקקות, סיפוק צרכים כהיפוך לניכור והפראכסיס המשנה את המציאות. מיותר לציין, שקיימות בספרות הסוציאליסטית הגדרות רבות נוספות.

בפרק המסכם, מובילנו יסעור בתחך היסטורי רחב-ידיעה לגבי הסוגיה: יחיד ויחד בהגות החברתית, מהעת העתיקה (הסופיסטים, אפלטון ואריסטו) לעת החדשה (הובס, לוק, רוסו, קאנט, היגל, שפינוזה, מארכס ובובר).

מן הראוי היה לציין נסיונות סופיים בימינו להגשמת אוטופיות חברתיות-כלכליות ולא להתיר את הדיון רק במישור האקדמי-תיאורטי והגותי לקואופרציה התעשייתית הגדולה "מאנדרגון" והומיה וכן לקיבוצים-עירוניים משימתיים, שמעודדים בחברה הכללית ומטרתם לשנות אורחות-חיים פוסט-תעשייתיים ו"מודרניים". ("ראשית" בירושלים, "תמוז" בבית-שמש ו"מגוון" בשדרות).

הספר ההגותי מרתק וכדי להקל על הבנתו מן הראוי היה להוסיף לו מילון מונחים כדי שגם הקורא הבלתי-מיומן בפילוסופיה ובמדעי-המדינה, יוכל להשכיל ולהבינו. שפע המונחים המקצועיים הלועזיים לעיתים מטשטש את התמונה ורק להמחשה מטאריליזם, ראציונאליסטי, מודוסים, סובסטאנציה, אמפיריזם, מתאפיזית, דואליזם, הכרה תבונית, גנוסיאלוגי, אונטולוגי, אקוסמית, פאנתאיסטית וכו'... (כל זה בעמ' 16). כמו כן אינדכס אישים, הנזכרים במקומות שונים, חוזר ושנה בספר.

הספר לא נקי משגיאות ובהגהה קפדנית יותר ניתן היה למנען: קרופוטקן (כריכה אחורית), כתיב מלא וחסר ללא עקביות, המלמות (עמ' 137), הפולטריון (עמ' 152), הפארסית (עמ' 177) לשלים (עמ' 246), פילוספיה (עמ' 269) וכן בפרק על מרטין בובר, חוסר ב-145 הערות ומראי-מקום. (75 במקום 220).

תוכן עיניים מקוטע בהעמדה ואי-אחידות במיבנה הפרקים, ארוכים בקצרים, מראי-מקום רבים לעומת מחסור, פרקי ביוגרפיה לא עקביים ורשימת-כתבים חסרה לעיתים.

רבקה פרלה

מהמרים על גיל

רְוָקָה רַזָּה מְזֻדְקֶנֶת
בְּחֶדֶר אִתָּךְ
וְהָאוֹרוֹת בַּחוּץ נוֹצְצִים
הֵם כֻּלָּם רַמָּאִים
הֵם רַק מְהַמְּרִים
עַל גִּיל.

כחסד מופלא

אֶת תִּקְבְּצֵי בְּרָכוֹת
בְּתַחֲנָה מֶרְכָּזִית
כָּךְ אָמְרָה לִי אִמִּי
דִּבְּרָה וְלֹא יָדְעָה מַה דִּבְּרָה
הַיּוֹם אֲנִי שָׁרָה אֶת שִׁירַי
כְּחֶסֶד מֻפְלָא.

מהי חלימה?

שלמה שפירא

חסיה מגל, מראה וחלימה, הוצאת כרמל, ירושלים, תשנ"ד, 1994.

על גב הספר נכתב בין השאר "זוהי כתיבה אסוציאטיבית, נקיה ממליצות ומרגשנות. האני השירי מתחלף לעיתים בדמויות שונות, אך אי-אפשר שלא להבחין בייחודו ובראשוניותו".

הספר הזה – מַרְאָה וַחֲלִימָה – שהוא ספרה השלישי אחרי "מכסה" ו"זהורי אבנה" הינו ייחודי ומיוחד וחייב להיות כך מאחר שרקיעי לידתו מיוחדים מאוד.

זהו ספר עם-זעקה חרישית הקוראת ל"הלא-כלום שיהיה ממשי ושוב אלי" (עמ' 48). ההרגשה, שהכול הוא לשווא, ובכל זאת "לא יתכן שהכל הכל לשוא". (עמ' 59). האווירה היא של העזובה והפיזור. "...ואני, כל עוד אני, הרי בי לא מרפה, מסרב להעזב בידי עצמי, כקפקא בשעתו". (עמ' 49). והד מופיע בכמה משירי הספר (עמ' 49, 52, 56...), והוא יכול להישמע מבית (56), "מגיעה בבשר-הקיר" (עמ' 56) או תוך "שתיה מבארות פתוחות" ועוד. הד הוא קול מוסת שאנחנו יכולים להקשיב לו ו"לתת לארכה חיים משלה". (עמ' 57). אדם שהיה רוצה "לכתוב במחלט, להודע בתוכו", אך קטן וקטן מחיוניותו העצומה לאבן, לפרודה ומה ישאר ממנו, אם לא מהותו, אותה מהות ה"נגודרת במשורה, ורק חלקיקי חלקיקים שלה" (57) וכל "חלקיק נושם שכמותי, שזוכרנך את שאהבתי יזין גם מגרה במכלול שלך, המופלא הזה, הקשה הזה (שיראו ולו פסות מתוכה)". (עמ' 59). את המהות נצטרך לשמוע במחשבותינו, למרוד ברוחנו "ואיש שקם להגן על סימניו, ברואים-מכבר, מורד ברוחו את מגבלות תולדותיו, שפתו, אהבתו בעולם הזה ובבא אחריו – " (עמ' 62), ובשיר בעמ' 53 "מחשבותינו הם חיינו" – ירושת אבי".

המשוררת מדברת על חידה, "חידת הראי הזה הנושך הנושך" (עמ' 48) החידה הזאת מורגשת בשיר הפותח (עמ' 6) "נחלקו חיי נותצו חיי", בחיים נותצים, האם הראי החידתי שבתוכך לא הופך משהו מממשי לתמונתי או משהו מגופו לבבואתו? בגלל זה הספר חסר מליצות ורגשנות: "מראה אפורה עומדת לה דום", במקום שהמשוררת תראה את הצועד בעצמו ובכבודו, המשוררת רואה את הצעד המותיר הצועד אחריו, "הלבן הזה נטיפות נוצות/ רכות החומר המתמוסס תחת עקבינו/ צעדינו נותרים במכסה שקוף/ השלג הראשון קרב אותי לאהובי...והם, בזמני ההפשרה תהיתי... בתוכך חם לו משלו/ בתוכה אני-אתה-אני מתחלקים לנו. / שני גבישים משיקים לרויה". (עמ' 11).

בספר ישנה היגמלות כמעט מוחלטת מן החיים על צעידיהם הממשיים. מכאן האווירה ה"כאילו" דחוסה של מוות בספק למרות שהמוות לא עיקרי בו.

בשאלת השאלה מה נותר מן הגוף על ממשותו, ומן הבדוא על תולדותיו, שפתו, אהבתו? נותרים רקע, טבע, סימן, עקבות, אסוציאציה... יש הרבה אסוציאציות בספר וישנם שירים שכותרתם אסוציאציות כמו אסוציאציות מולדת (עמ' 36), אסוציאציות – המתנה (עמ' 42). באווירה אסוציאטיבית מותר גם "רק לעצור, אל תחקור, להסתכל" (עמ' 59). ואיך להסתכל? להסתכל איך "אני בערום, תחילת ערום, רק כלי". כשמישהו רואה עצמו "כלי" ולא החומר עצמו בעולם ומלואו על כברות חמרו (עמ' 52) ורואה את עצמו דרך היפוכו ורואה אפילו את הקשר האינטימי ביותר דרך המראה שלו, במקרה הזה אין דינמיקה של שינוי של צורה ולבישה של צורה והמשוררת חיה, כחורת בחיים כשהם לא בחייהם אלא בעקבותם, בבבואתם, כשמצד אחד החיים ומצד שני אני "הכלי" ולא אני החומר החי הנושם הרוגש. (עמ' 12). אפילו בקיעת העובר נעשית מבעד לסדין הרוות, המשמש מעין מראה שדרכה יבקע אותו קול אנושי. לא מוציאים כאן את "הרחם המבקיע בצירים עזים וקשים ולא את העובר הבוקע בבכי וצריחה". (עמ' 7). "שהקול האנושי יבקע לו בעד הסדין הרוות. יגע יגע יותר מן השתיקה, נצמרת אליך בלי אתראה, בלי שום סימן להפסק. יגע יגע, כמו ראש של עובר שנגמל מימי הרחם האפלוליים, והוא צמא".

אפילו את האב באסוציאציה אחרת, מציגה המשוררת דרך מראה בדמותו של בן דודה ומה היא מעלה מן מצולות הקרבה הקרובה ביותר? "אבי – שארית שערותיו באצבעותיך הארוכות שורידים צפו בהן ככלי משוש, ואני לא מתבקת עוד שום מרחום בהשאלה או לא, לא רוצה עוד פשרו של חסר שנתבלה ממילא". "בן דודי שבקר בארץ לאחרונה העלה מן המצולה את דודו – אבי" (עמ' 10).

יפה שהמשוררת החליטה לקרוא שם לספר "מראה וחלימה". המראה שדרכה קיבלנו מושג מופשט בשם "מראה", לבוש המצביע על יכולת לשינוי צורתו למשהו שקשה לשוב ממנו חזרה, למרות שצורתו ממשיכה להיות אותה צורה של בשר ודם ואותם חושים בנו ממשיכים לתפקד בתוכנו כמקודם. המהות מהסה בי, תכונות החומר שוב פושטות צורתן להבהיל את שבלתי ניתן להפרדה. "דם זה לא מים" – שוב לובש צורה כתמים מתפשטים, משנים צבעם מתחת המים שקיפות הולכת מתעבה". (עמ' 10). (שוב כאן, מוצאים אותה מראה בדמות של שכבה של מים).

ומה היא החלימה? אלה הם אותם הדים – רישומים בפקעות הנפש (עמ' 18) שהופכים פנימיים ולעיתים משהו מהם מסופרים לנו כמו בשירה הקסומה והיפה שזה עתה יצאה לאור וכיסתה אותנו בהנאה רבה. "פקעות הנפש. גם כשתגדל את עצבוני החישה את סיבי הלב הממאן/ לרשום את חבוריו עם האחרים/ איזה תנאי להתיר/ קו נקודה או כתם לא מוגדר / ואני הפכתי פנימי..." (עמ' 18).

אסופה של פלטפורמות נפשיות

דליס

נורית הנודלר, ורדים, שירים, הוצאת חנות הספרים, כפר סבא.

הקובץ "ורדים" של נורית הנודלר הוא שירה סקנייה אהבה, נקודה. כל ההשלכות סביב ליריות, עיקר המסר מבליט "אני" נשי מול "אני" – גברי. מסכת ההתקרבות בין הצדדים יוצרת אפקטים תחושתיים סכבתיים כמו רגש חיבה או אכזבה או נועם או הסף או ההיהקות וכבית וכו'. הכול בקטנה-מידה מאוד בוכר, מאוד מרוזיאלי. הגשימה מאוד קצרה, אין המראות לשום גלקסיות לא מוכרות, ולכן השירים הם בתוכנם – "קבנים", מבצבים את רגע ההודיה, מעין הקפאה של התנכות. לרגע ההודיה כלווה אספקט ההסבנאות. נוצר הרושם, שקיבית דיאגרכה תת-עודית ועניינה – מאוז כזאיות, כי אצל נורית הסוך קיימת נתינה על תנאי, כי הרצון לקבל הוא טוטאלי, בלתי-מתפשר. על כל אקט של נתינה יש רישום ומוגל קיים בהבלכה סור של – "מה התקבל בחזרה", וזה קו כמוי שעובר כחוט השני בכל השירה במוכו, כמנהג הילדים באומרם: אם אתה אוהב אותי, גם אני אוהב אותך, על דרך ההטעיה.

הכתיבה, בכוונה תבנים, מאופיינת בנאיביות ילדותית רגשית ראשונית. אין הסתכלות חוקרת, אנליטית. השקילה המדידה לטווח ארוך אינה נתוצה למי שרואה את הלבן לבן ואת השחור שחור. יש בה שרואים, יש תוצאה והיא תוצר מגוש מוכן, "פרח-אהבה-פורכה", מוצר חיצוני ללא מדידה, ללא הבשלה של תהליך שמתגבש בקציר אישי על כל שלביו. המשוררת רואה מול עיניה רק את שני הצודדים הגראפיים, ברגע שטור אחד ארוך מן הטור השני באה הסיבה, היינו, התובה, היינו – המחאה, בלבוש השיר כמוצר הכרזה הפגנתי. הניסיון להגיע לבסר האותנטי, ל"אני" האמין הוא "על הכבוד", כלומר – ויתור על הרובד האמנותי שבפואטיקה, כי, אבירות כמה "אתה הכתם בעיני/ אין מסלית שתסידנו." (עמ' 16) או "על גג ההומה שבעיני/ טפסתי לראותך." (עמ' 17) אינן מוסיפות כבוד לכתיבה לירית כנה. זה ארכאי, זה להיזכר בשיר השירים המקראי ולנכות ליצור תואם בפירקם עכשווי אקטואלי, ובבלים לא משוכללים. "כשורקה המתפתלה/ סביב מוטות הפרגולה/ ידכי מלפפות מתגיד/ האזן לאוכת הקונכיה/ להמית הים./ וכעורבני רוחץ בתל-גבלים/ רוחץ בים העננים". (עמ' 25).

השיר בעמ' 40: "את ההלומות לעולם לא תמצא/ במקום שתחפש" הוא שילוב של מה שנאמר למעלה עם היבט דידקטי-מחנך. המוטיב, הכביכול, פילוסופי-הוא במתכונת פסיכולוגיה בגרוש, מתכונת שהפכת את הנאמר למגוחך, כי הכובד הפילוסופי הוא פשטני ולכן אבסורדי. הדימויים, כאן, שוקים, חלומות ועיניים רומעות כבר מוצו מכל כיוון אפשרי. הנימה המגננה, הדידקטית של השיר גורמת למצב מגוחך עד מכביה, כי מי שממילא, כאדם, רודף אחר חלומותיו לא ירצה לשמוע מוסר השכל. גם החכם, המשכיל והלמדן ימשיך, לנצח, לרדוף אחר חלומותיו, כמיהותיו, תשוקיו, יצריו, ואין הוא מוכן בשם החינוך, המוסר הביסיקן להפסיק בחיפושים, וזה אבסורד חברתי במערכת בין אישית.

השיר בעמ' 48 פותח במילים: "הרשעות נובעת מן הטפשות./ והתבונה מולידה אהבה", זוהי פתיחה של שיר שמעודדת התפלספות. המשך: "לו נתן לבטל בשישים/ את הרע –/ מיהאוקינוס הייתי מוהלת בו/ כשלים על החוף/ נצבים היו ללארגע/ כי סב מסתבבן מן העולם". התפיסה של הכותבת מאוד מנושאת, זאת בכיוון השפה שלה לקבל ולהסכים עם המין האנושי, ואחרי כל התובנה היא אומרת, בסוף השיר, כי האהבה תענה על הכול, היא הפתרון האבסולוטי היא תגשר בין הגוע העליון לגוע התחתון ובין אביון ועשיר ובין חכם לכסיל וכו'.

ובניגוד למה שנאמר עד כאן, ישנם שירים טובים (לטעמי) שאינם נוגעים בשאלות האינם מתכבים ואינם פאטאליסטים ולכן הם כנים, אמינים. בשירים מסויימים מתוך שירים אלה אני אוהבת, כמו: "לו יכולת אותה למסמרתי/ על הקרקע הזאת –/ כרצון הייתי כאן מותירה/ את חלודת בשרי." (עמ' 41) ובעמ' 29: "ירח נגה על ים כסוף/ וילדי הים שועקו מתוכי/ בקשו להליע/ את הים האדם בים התיכון/ הבקסם סקסוני/ להשיבך אל ים מוק..." מצא חן בעיני הרעיון, האידיאה, של שלושת הימים כסמכן טבע נשגב, האלוהי האדיר שחודר בקסם סקסוני והבאר יזה לתוך קרביים פרטיים, מאופיינים במטאפורה של ילדי הים, כמו בדורויות דם סבמתיות. אלה הם סוגי מטאפורות מדויקות ולכן אמינות, לא בקנה-מידה מוקבן עד גיחוך.

השם הנבחר לספר: "ורדים", טען, הוא מהותה, בחדי אינטואיטיבי. הורדים הם אסופה, יתכן, של פלטפורמות נפשיות, יתכן של מערכות מתרחשות ויתכן במצוחים אופטימיסטים. מכל כיוון, השם בהולם מבמוה אבל גם מחייב.

יצחק בנימיני

ז' פרגמנטים לערב שירה

א. מעל לשירה מרחף סימן שאלה גדול – אני יודע מה שוכן באמיר גלבע המאוחר, שואל האם להעצים את התחושה.

ב. השיר חסוך אהבה – אף הוא עצמו אקט אהבה.

ג. השיר הוא עצבות חסומת מטפיזיקה – כילד בקתדרלה גותית.

ד. האלוהות – משג המות שקבל על עצמו על קשה.

ה. הרגש מעבר במילסד האינטלקטואלי ולא השיר פאתטי בחמרי הטעמים – את נפשי.

ו. אין אני רק אוהב לעברית או לשפה, אלא – גם אונס בה, עושה בה שפטים מגונים. לפני כן אני שואל לחברתה ואחרי כן – מחליט במועצת הסרביקט.

ז. פאול צלאן חבר שירה המוצלת על־ידי התאבדותו האחרונה, שנבעה מכל שיר.

★

למחרת ערב השירה
מטאטאי לקט חול
קוראי תמונות חייהם.

בוהה בו אמרתי: "איציק,
אכן זוהי השירה". בעוד

אני שר המות.

★

נצב בחרד ועם המקהלה מזמרים
את: *Credo in unum Deum, Patrem Omnipotentem
מהמגבר והרמקולים האימתניים אנו
מאשרים, אני
עמה.

*"אני מאמין באל אחד, האב הכל יכול". מתוך פרט הקרדו, מהמיסה הגדולה של באך.

שיר מבדה

כקאוס־מושיע של
עצמי יש לי תכנית למלחמה בכאוס:
לשכנע את האני שהכאוס הוא תוצר של בניךהעל, העולם, המשליט את האידיאולוגיה שלו.
משהו שופנהאורי־מארכסיסטי בגרוש.ז

(מתוך קובץ שירים שיופיע בהוצאת "כרמל")

מי שנכווה בחתולים נזהר אף מידידים בני־אדם

סיפור מאת אברהם קדימה

ידידתי הוותיקה, החתולה קעצעלע, הלכה לעולמה, ומקדמה לא האכלתי שום חתולה מחתולות החצר. באחד הבקרים פתחתי את חלוני והנה, על הדשא שמול חדרי, מתחת לעץ התות הענקי, שני גורי חתולים, הם מתגלגלים ומתפרקים וקמים ורצים להנאתם. הגור האחד, והוא ממין זכר, כפי שהתברר לי לימים, היה חום־כהה, ואילו אחותו נשאה פרווה בגון האפור־בהיר. איה החתולה־האם? שאלתי את ליבי. ברם, גם בימים הבאים לא הופיעה; סיימה את תפקידה, ומעתה – יזאגרינא הגורים לעצמם.

מימי קעצעלע עדיין נותר לי מזון לחתולים – גרגירי דגן טבולים ברוטב בשר, והם מזון הערב לחיכם של חתולים. זריתי להם מן הגרגירים על הדשא והם, שזה־עתה שיחקו בידידות מלבבת כל־כך, התנפלו על המזון בשצף־קצף, מי יחטוף ממנו ראשון.

הדבר חזר ונשנה גם בימים הבאים, וכשעה היעודה כבר היו ממתינים לי הגורים על־יד חלוני. ביקשתי להתוודע אליהם יותר מקרוב, ולכן הוצאתי להם עוד מזון אל הדשא; עתה כלל התפריט גם שיירי בשר, חלב וגבינה לבנה רכה. בתחילה נרתעו מפניי, והיה עליי לעמוד במרחק־מה מהם. מיום ליום התמעט והלך המרחק, ובאחד הימים בשעת אכילה, אף הניחו לי ללטף אותם. הליטוף הראשון אמנם הרטיט אותם רטט עז, אולם משנוכחו ששום סכנה אינה נשקפת להם ממני, הניחו לי ללטפם כאוות־נפשי, וגדולה מזו – התחילו ליהנות מן הליטופים האלה.

משהתיידדו עימי, נמנּיתי וגמרתי כי אי־אפשר לפנות אל ידידים בפנייה־סתם של "את ו"אתה", אלא צריך לקרוא שם עליהם. קראתי לזכר "פונצי" ואילו לאחותו – "שמונצי".

כך חלפו הימים והידידות ליבלבה והלכה. באחד הבקרים, בבואי אל הדשא, מצאתי את פונצי שרוע על האדמה. בתחילה חשבתי שאולי עייף הוא מרוב משחקים ורוצה לנוח, אולם עד מהרה נוכחתי שאין בו רוח־חיים. שמונצי ישבה במרחק־מה ממנו ובהתה בלי הרף אל גופת אחיה המת, אולם לא העזה לגשת אליו. סילקתי את הגוויה ונפניתי לטפל בשמונצי. מעתה נשארה יחידה, ולזכר אחיה המנוח קראתי לה שמונצי־פונצי למן היום ההוא.

גם ילדי השכנים, דגנית וקובי שמם, אהבו חתולים, ובנפש חפצה שיתפתי אותם בדאגה לשמונצי־פונצי. פעם יצאתי לחופשה בת חמישה ימים. הפקדתי מזון בידיהם, ואכן האכילו את החתולה בהעדרי, ואף הוסיפו לה מזון משלהם.

שאר השכנים לא ראו בעין יפה את האכלת החתולה על הדשא והתחילו לרטון. אמת, אמרו, היא יפה מאוד ותמודה, אולם היא תמליט גורים, ואז תתנפל על ילדים, ובכלל – חתולים הופכים פחי־אשפה, מיימיים ומייללים ויהיו לנו קונצרטים... תילי־תילים של נימוקים בנו נגד האכלת החתולה ולחץ כבד הפעילו עליי. ומה עשיתי אני? הכבתי ברעתי, ואכן מצאתי: גר אני בקומת הקרקע והבית משופץ, קירותיו מבוסים ברסס של "שפריץ", והחתולה, אמרתי בליבי, כלום לא תוכל לטפס על הקיר הזה ואני אאכיל אותה על אדן החלון? הלא חלק מדירתי הוא החלון, ואז יסתתמו כל טענותיהם של יריבי החתולים...

לא היתה ברירה אלא להרעיב את שמונצי־פונצי יום אחד. בתום יום הצום מילאתי אוכל את הקערה שהיתה מורגלת בה, ובעמדי ליד החלון הראיתיה לה וניפנפתי בה. בתחילה לא הבינה. שמונצי־פונצי יימיימה ויללה: "כזה ידיד אתה לי? מה עשיתי לך שאינך מאכיל אותי עוד?" ברם, לא טעיתי. חתולה אינטליגנטית היתה, וכעבור שעה ארוכה של נפנופי קערה תפסה את כוונתי. היא טיפסה על הקיר וכבר עמדה על אדן החלון. אמנם קשה הדבר עליה בפעם הראשונה, אולם עד מהרה התרגלה אל תרגיל הספורט והפליגה בביצועו.

אין זאת אומרת שלא נפגשנו עוד על הדשא. אדרבה, מדי צאתי מפתח ביתי היתה נלווית אליי. לפעמים שרטה את סובך־רגליי בקליקלות כאומרת: "עוד לא ליטפת אותי היום!" באחד הימים התגלגלה ודבקה פרקון, ואני החלקתי את ידי על בטנה הרכה. מה התחבב המשחק הזה עליה! ולא רק עימי שיחקה: בכל אחד מימות השבוע, בחצות היום, היתה עומדת במבוא הבית וממתינה לדגנית ולקובי החוזרים מבית־הספר. מקור בלתי־נדלה לעליצות היתה.

בתום הארוחה, בעמדה על אדן החלון, אירע לא אחת ששמונצי־פונצי ניסתה לנתר אל תוך דירתי, ואני מנעתי זאת ממנה, כי למודי־ניסיון הייתי מימי קעצעלע. בעונת ההתייחמות היו חתולים פראיים חודרים אל הדירה, היו פולשים בהמוניהם ועושים שמות בה. החתולה הסגירה לי מה מאושרת היתה לו יכלה להתביית אצלי, ומשאלתה היוקדת לא נעלמה מעיניי. התחלתי להתייעץ עם מכרים ועם ידידים בעניין ביותה של שמונצי־פונצי, ביות שהיה מביא רווחה עליה וקורת־רוח עליי, ועם־זאת היה מונע את פלישתם של החתולים־הזרים.

עודני הוכך בדעתי, והנה הקדימה אותי שמונצי־פונצי ופטרה אותי מכל הלבטים: באחד הימים נעלמה. בפשטות נעלמה, ללא רשות, ללא דרישת־שלום. בתחילה חשבתי בליבי שאך מקרה הוא ושוב תשוב אליי. ברם, הימים חלפו בזה אחר זה, ושמונצי־פונצי איננה. מה היה עליה? כלום נטרפה? או שמא פיתה אותה פלוני באוכל מובחר ולקח אותה עימו? בין כך ובין כך – היא לא נראתה עוד ואף חקירותיהם של דגנית ושל קובי לא העלו דבר. שמונצי־פונצי, ששיחקה עימי משחקי פרקון, שהייתי מרים על זרועותיי והיא היתה הומה ברוב נחת, החתולה המזמרה שהיתה עורכת קבלת־פנים לדגנית ולקובי מדי צהריים בצהריים – איננה... נפשי נעגמה עליי, וביתר־שאת למראה חתולים יפים ומטופחים, ומזמן לזמן הייתי נזכר בה. ברם, כדרך הטבע השלמתי עם האבידה וחדלתי להרהר בשמונצי־פונצי. כך עברו־חלפו חודשים אחדים, אולי אף שנה אחת.

באחד הבקרים יצאתי אל החצר כדי לשים שקיק פסולת לתוך פח־אשפה, והנה עמדה חתולה על־יד ביתן הפחים. היא לא ברחה מפניי, אולם בעמדי קרוב אליה נרתעה. בלי הרף תלתה בי את עיניה. מה מוזר, אמרתי בליבי: מה לה, לחתולה הזאת שספק מתיראת היא מפניי ספק מבקשת את קרבתי? לפתע ניצנצה הכרה במוחי: הלא שמונצי־פונצי היא, ידידתי משכבר הימים. אולם מה נשתנתה! פגומה מאוד ועלובה היתה עתה, צנומה – פצע גדול אחד, ומעיניה ניבטה הזלזלה. ניסיתי ללטף אותה, והיא נרתעה. נחפזתי אל דירתי והבאתי לה נתח בשר, והיא לא נגסה ממנו אלא משהתרחקתי כדי מרחק בטוח...

"מה קרה לך, שמונצי־פונצי?" שאלתי אותה, "מי התאנה לך כל־כך?" ויקרתי בסיפור ששמעתי מפי מכרה, שטיפלה אף היא בזמ "הנה באו חתולים פראיים וקרעו את העור מעליה."

חידשתי את ההאכלה על אדן החלון. לא מיד חזרה שמונצי־פונצי אליי. נדרשו לי הרבה קריאות וצקצוקי־לשון עד שלבשה עוז לנתר על האדן. ניסיתי לנצל את רגעי האכילה כדי למשוח את צווארה במשחה אנטיביוטית, אולם אך הייתי נוגע בה וכבר היתה פורשת מן האוכל ומזנקת אל הדשא. מי שנכווה בחתולים נזהר אף מידידים בני־אדם...

שוב הפעילו שכנים לחץ עליי לבל אאכיל את החתולה, ולו על אדן החלון שלי. גם הללו, שלפנים מצאו אותה יפה ותמודה, התריעו עתה: היא מכוערת, היא חולה, היא תדביק מישהו, היא תהיה מקור למגיפה, צריך לצלצל אל השירות הווטרינרי כדי שיבואו ויקחו אותה. עתה, כשנזקקה שמונצי־פונצי לתמיכה יותר מאי־פעם, אמרו הבריות לשלול אותה ממנה.

זמן קצר לפני ליל הסדר, ליל שירות הוי־גריא, התקצף־התרתח גדול צוררי החתולים שבין השכנים, נטל אבנים ויידה אותן בשמונצי־פונצי, ואגב כך צווח בקולי־קולות: "לעזאזל השונרה הזאת! מי צריך את השרץ... רע הזה" באחד הימים גייס השונרעי הזה את כל בני משפחתו ועוד שכן שונא חתולים, ויחד כיתרו את החתולה שרבצה מוסתרת בין שיחים. אחד החזיק שק, פי השק פתוח, והשאר רדפו אחר שמונצי־פונצי. פיללו שתזנק ברוב בהלה אל תוך השק הפתוח. לרגע קט אף דמה שקרובים הם אל מטרתם: החתולה רצה לעבר השק. ברם, כשדימו להפיק את זממם ניתרה היא ניתור גדול ופרצה את טבעת הכיתור. תוך כדי כך מעד השכן השונרעי וברכו נחבלה. בלי משים נזכרתי במימרה: "חתול מצרה נחלץ ויבוא רשע תחתיו." ועוד עלה על דעתי: "רבות מחשבות בלב שונרעי ועצת החתולה – היא תקום..."

ללכוד את החתולה – דבר זה אמנם לא עלה בידם, אולם מזימתם עלתה יפה מבחינה אחרת: הכינותי מטעמים לשמונצי־פונצי, קראתי לה פעמים אחדות ביום, שעה ארוכה בקול ובצקצוקי־לשון, אולם כל אלה היו לשווא: החתולה חדלה מלנתר על אדן חלוני, ובכלל לא אבתה עוד להראות את פניה. נואשה מן העולם כולו. ימים אחדים הצטערתי, אולם משחלפו שבתי ונתתי את דעתי לעניינים אחרים.

באחד הימים, בשעת מנחה, חזרתי מן העבודה הביתה. עוד מרחוק־מה נגלה לעיניי חתול הרובץ על הכביש, ליד שפת המדרכה, ומפרפר פרפורים עזים. בצעדים מהירים התקרבתי אליו, ואת מי אני רואה? הלא זו שמונצי־פונצי ידידתי הכול העיד, כי נדרסה תחת גלגליה של מכונית.

ניגשתי אליה וליטפתיה. רטט מרטט אחז בגופה כולו. כפי הנראה חששה מפני חתולים פראיים ומפני בני־אדם פראיים. ברם, משנוכחה שאין אני דורש את רעתה נרגעה קמעה. נטלתי אותה לידיי והעליתיה אל הדשא. המאבק לחיים נמשך עוד כמה דקות, ואז בא הקץ. בייסורים גדולים, שרוככו במעט רוך מידיי, הוציאה שמונצי־פונצי את נשמתה.

ניגשתי אל דגנית ואל קובי כדי לבשר להם את דבר הפורענות. נטלנו את־חפירה ויחד יצאנו לכרות לה קבר. משנחפרה הגומה טמנו אותה, כיסינו את הגופה בעפר, תקענו כלונס באדמה, ובראש הכלונס תלינו שלט קטן: "כאן נחה שמונצי־פונצי חתולתנו האהובה."

ביום המחרת נגלה השלט לעיניי השונרעי שונא החתולים. אך הבחין בו וכבר פתח בצריחה: "הדשא הזה לא יהיה בית־קברות לחתולים! פה לא יהיה בית־עלמין לכל מיני שרצים!" משצרח זאת הביא את את־החפירה מן המקלט, הוציא את גוויית החתולה מן האדמה והשליך אותה אל אחד מפחי־האשפה...

ראיתם אתם – אפילו בקברה לא הניחו לה. ראשיתה הקצרה תשגה, ואחריתה המכושכת – מצער מאוד...

חוויה מולידה לשון מולידה חוויית לשון

ברכה רוזנפלד

ניצה פלד, "מילים כמו סירים", הוצאת הקיבוץ המאוחד, 48 עמ'.

שירתה של ניצה פלד היא שירה מינימאליסטית, בה התימה העיקרית העוברת כחוט השני בדרך כל השירים, הדך שלל חוויות החיים, הפואטיקה. זוהי שירת אמת שתגליתה בה עצמה וברצון הנבעה של הרוברת. היא נובעת מאיושהו העדר, תחושת מחסור, מצוקות קיומיות כמו חוסר קשר מספק וניכור: "צפיפות של שנים יכולה/ להיות קשה כמו המוך" (24), בדידות של תום האהבה: "בידים שלי יש זיכרון/ של נגיעות בפניך/ בפניך אין זיכרון/ של נגיעות ידי" (34), או תחושת התדלדלות כחות הנפש: "אני אוכל לבבי/ ואני עצמי דלה – – – מאבדת כאבים – – – תאוות רעבות" (16). זאת מצוקה המולידה כמיהה המבוטאת במילים. וברגע מתן הביטוי המילולי נולדת גם מודעות לשונית גבוהה מאוד, באופן שהשיר מבטא את החוויה הראשית ובו בזמן גם נסב על עצמו, על הלשון בה הוא משתמש. זהו שימוש במטה לשון, שמצידה מולידה חוויה לשונית מעניינת ביותר. החוויה והביטוי המילולי – חד הם.

באופן הביטוי הזה יש פשטות ותיחכום גם יחד. כדי להדגים במה המדובר אצטט שיר קצר, שהוא אופייני למכלול יצירתה של ניצה פלד (כולל ספרה הראשון "מילות יחס" שיצא בשנת 1988 בהוצאת "ספרית פועלים", אשר גם זכה בפרס אקו"ם בעילום שם) " אני מפריחה מטוסים בניר,/ יש להם בטן יותר מכנפיים./ עד שמילה זכה תפרוץ/ הייתי רכה" ("המראה" עמ' 6) המילים הן מטוסים בניר ולא מטוסים מניר, כפי שהורגלנו לחשוב, לכן יש להן בטן (צורת האותיות?) יותר מכנפיים. הן אלה הפורצות את מחסום הקול, הקול האנושי – ולא את מהירות הקול – ונוגעות בגוף ישירות, לחוש את רכותו מעבר למחסום העור. כאן למילים יש ממשות מוחשית וכן החוויה. גם כותרת הספר מרמזת על מעמד של "יש" מוחשי למילים. הכותרת לקוחה משיר בשם זה בעמ' 8 האומר: כמו שסירים בורח מן העצבות ונודם להידלדלותן כך המילים "בורחות מגוף רעב".

המודעות הלשונית הגבוהה גורמת לניצה פלד להתייחס באופן אנאליטי לכל ביטוי שחוק ומטבע לשון שגור ומסופרת מתה. היא מפרקת אותם כמו לגורמים ומצרפת מחדש ותוך כדי כך מעניקה להם חיוניות מחודשת. להלן כמה דוגמאות פשוטות: "לבחירות יש/ פה גדול/ לאכול מצלחתי". כאן היא מפרקת את הביטוי "אוכל בה בכל פה". או במקום אחר "לא למרות ממנה / להתביא אל הכלים/ תשפת מילים" (עמ' 27), ובדומה לזה: "רוחי קצרה עלי־ ("מכמלת" עמ' 30) או כמו בשיר "פנם קסם" (עמ' 33): "למשך הקסם קצר כמו פנס" ועוד.

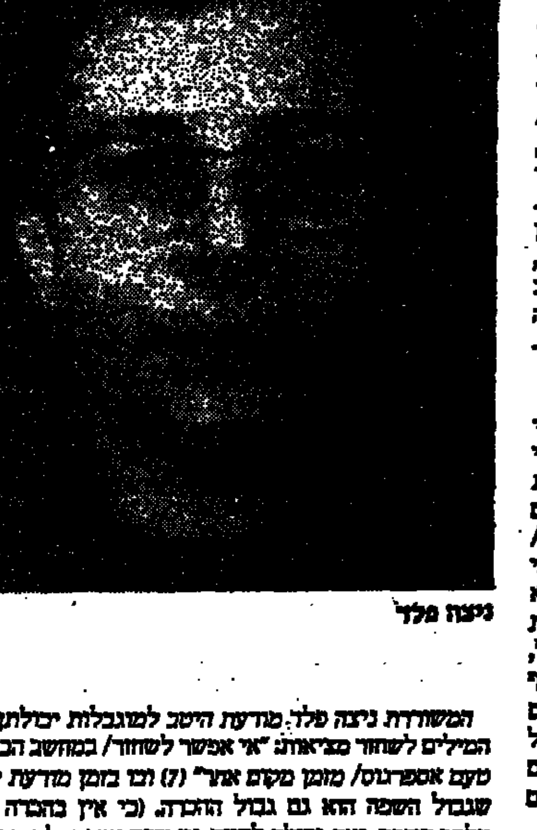

ניצה פלד

המשוררת ניצה פלד, מודעת היטב למוגבלות יכולתן של המילים לשחזר מציאות: "אי אפשר לשחזר/ במחשב הביתי/ טעם אספרגוס/ מזמן מקום אחר" (7) וכן בזמן מודעת לכך, שגבול השפה הוא גם גבול ההכרה. (כי אין בהכרה דבר מלבד השפה. זאת יכולה להיות גם שפה אחרת, לא טבעית, דוגמת המתימטיקה. ב.ר.) לכן היא משמרת בכל כוחה את אחיזתה בשפה, בודקת את גבולה – לשמור את גבולות ה"אני": "יש לי שניים/ להדק אחיזתי בשפה/ כמו בגבול". ("הדק" עמ' 13), כי ה"אני" הזה לאוצר לשונו. לכן היא אומרת "הייתי צריכה לתחום/ שורות למחייתי" ("גבר" עמ' 29), כי ללא השורות אין לה קיום והשירה היא כל הוויתה.

בשורות פשוטות אלה מבטאת ניצה פלד את הגישה המודרנית ביותר לשירה וללשון, אשר תואמת את הרעיונות החדשים הרווחים היום בענף בין־תחומי הקרוי " לימודים קוגניטיביים".

הבנה פרספקטיבית בטריטוריות מוגדרות

דליס

דודו אייל, זמן מרשאל, הוצאת ירון גולן, 1994.

ייכלבים נבחו בי כל הלילה/ ופחדתי מאד, מפני עצמי/ חיי דמו לקליפת בצל בשמן רותח/ איש לא העז לבדוק/ אם אני חי בפתרים". שיר זה בעמ' 30 הוא דגם מקטי סטנוגרפי ממחיש "אני מעמיק" של משורר העובר תהליך עיון אנליטי בפרטיו, אבל לא רבק בחלק חושי אחד מתוכו כיחידה, אלא מצרף את כל הפרטים מאותו הסוג ליישות חושית וגשמית ובכלל שמנסה לגבש הבנה פרספקטיבית בטריטוריות מוגדרות, זאת מתנועעת במיבנה ענן, א־סימטרי, ללא הגבולות הרצויים. זהו ההיבט המחשבתי־פילוסופי של השירה. דודו אייל מחלק פרגמטית את העיון הרעיוני שלו לזווית־ראייה בעיניים ולזווית־ראייה שבזיכרון. "אני זוכר את עץ התות/ ואת חריקת הצירים בדרך./ זוכר את קרבות/ המגע והליטוף./ זוכר תקוות גנוזות/ שהתממשו בך./ אני נזכר איך שכחתי/ רחובות שלמים שהיו לי בית." כלומר, ישנם פרטים מוחשיים קונקרטיים והם ראייה מצלמת, עדות חיצונית, כמו עץ התות וישנה ראייה נלווית שהיא האילוסטרציות של המחשבה, של הזיכרון והיא בטעם המגע, הליטוף והיא הרגשה של שייכות לבית לרחוב. זאת ראייה אלכימית של זיכרון ושל רצון, כי לזכור תקוות גנוזות זה לזכור ערך אוצרי של כמיהה. "וכל אשר אמרתי לא זכרתי/ תמיד בזמן ובמקום הנכונים." כלומר, ישנו זיכרון של הרגשה בתבנית ספיקה ריגושית, לא כיחידה כרונולוגית.

בעמ' 11: "עיניך אשר כרתו/ ברית עם עיני/ הן מוקד תמידי/ לאותות מצוקותי." זאת הצהרה על חשיבות העיניים כאיבר בתוך מערכת הגוף, ועל פעולת הראייה שהיא הדומיננטית מבין פעולות הגוף. העיניים הן פתח כניסה של חוויות, ורבן מתחילות התעוררויות ריגשיות ושם גם נעשה תהליך סינון, כי העיניים רואות את מה שהן מתפשות. ההסתכלות הזאת חייבת להיות סלקטיבית, מצד אחד ישנה התבוננות פנימית נפשית וחדרנית – "ברק עיני הדולק/ יוהיר לתריסים שהגפת", ומצד שני ישנה הראייה הנקראת: "אחוזת עיניים", תעתוע, כי עץ התות שמתואר מתוך הזיכרון הוא עץ תות ערטילאי, עץ משוחזר, צבעיו נצבעים במכחול של הרצון, ולכן התפיסה היא אחרת, זאת הבנה, שעץ התות הוא אמצעי ריגושי, לא כדפוס פיגורטיבי מוחלט. אותה תיזה מתקיימת גם בשיר בעמ' 13: "זכרונות מסרידים מנוחתי לאוהבנה/ אני נזכר שאני יוקי פרוס תולצה/ מתבוסס בבוץ של מצבים, בעיות./ אוסף שברירי זכרונות כדי להתעודד מהם." המראה – תמונה של פרום התולצה הוא דימוי אמצעי ריגושי להמחשת מצב נפשי בעייתי. בשיר בעמ' 14 מוזכר איש בחלוק־דראווה, גם זאת תמונה קונקרטית שנקלטה בעין, ובמקרה זה בעין של הנודדית. התמונה הזאת מעוררת בנודדית בכי יבש. מצב זה רוצה להבהיר, שההשתקפות, שנקלטת בעין, ממוסגרת בה בזיכרון של ראייה, אבל זאת ראייה נבלעת במעטה קשיח־זכוכית. לגעת בעיניים זה לגעת בהבנה ולגעת בגוף זאת רכישה, בעלות. מתממש הרעיון של אחוזת עיניים. מה שקולטים בעין הוא נכס אילוזי, כרעה אטומה של כמיהה. האיש בחלוק־הדראווה נשאר כבועה כאשליה הווית. מאידך גיסא בשיר בעמ' 15 כותב דודו אייל על ההשתקפות שמ"מול המראה", (שם השיר). פה צפים בדייקנות פרטים קטנטנים, ההעמדה היא אחד מול אחר, אדם מול עצמו. "קמט קטן בזווית הפה/ קמט חריצים במצחך/ .../ שערה לבבנה צונחת/ ותלתל סורר סוטה".

המראה, במקרה זה, היא זכוכית מגדלת שירותה מול העיניים את נקודות התורפה. ולסיכום, רוכי אחר בשירה מבליט את הראייה: הספציפית ריאלנטית מול המטפיסית המתקיימת בחלום, בזיכרון ובהווה. רובד אחר בשירה זאת הוא יחסי גומלין, היבט חברתי, אותו מסכם המשורר במשפט, באמירה: "כשאדם עומד לבדו, האור הרוח/ נעשים בלתי נסבלים". גם בווירסיה חווייתית זאת ישנו הצד הקיים המוחשי והצד הנעלם, הבדוי. "עכשיו, אני אומר לך ששגיתי/ שלא צרפתיך לחלומותי./ פרפרים ופרחים ששלחתי לך,/ לא היה בכוחם להביאך אליי." גם כאן מרחף המשורר בין קיים טריטוריאלי ובין קיים הווי. הוא שלח פרחים לאהובתו, וזאת השתקפות ריאליסטית נתפסת, אבל שלח גם פרפרים, הם כמו צביעת עולם מורוד (הנזכרת בשיר אחר בעמ' 60), הם כבר עולם ציורי מדומיין.

ה"אני" הפואטי נוגע בממלכות ריאליסטיות ובאותה עת ממש גם בממלכה אגרית פסטורלית. ובכל זאת נשאר הדובר אדם רציונאלי שנאחז בהתחברות חברתית, היא הכרחית לקיומו. על כן מופיע בשירה רובד נכבד של שירי זוגיות, שירי אהבה לאשה. נוצר דרשיח שירי בו נוכחים מדבר ומקשיבה. יש לציין את יחסו של המשורר לאשה: האשה היא זהות מוגדרת מושלמת והיא שוות ערך, שוות הרגשה ושוות כוחות לגבר כזהות נוספת מוגדרת. ועם זאת יש נקודות רבות של הערצה, הערכה ואפילו סגידה מצד המחבר לאינטואיציה הנשית, לאינטלקט הטיפוסי ולחיצוניות המיתולוגית. ישנו שיר שראוי להזכירו והוא מספר על חתולות כסימבול מטאפורי מיתי נשי. עמ' 66: "מה רוצות החתולות" שממנו אצטט שורות אלה: "הן הלכו בגאון ובשקט,/ .../ ובעיניהם ישנן אביבי./ .../ רק החתולים הזכריים/ שישבו בתפזורת/ פעור עיניהם, שידבבו לשון/ וגופם נדרך בעצבנות/ לינוק התאבדות".

בקטגוריה החברתית שבספר זה ישנם שירים רגישים יפהפיים על בית אבא: בעמ' 24 – אבי, בעמ' 79 – תקיעת שופר ועוד. והרובד השלישי בשירתו של דודו אייל הוא המישור הפולקלוריסטי, התיאולוגי, שמאוכר דמויות ואירועים מן המקרא, מן המקורות היהודיים. במישור זה ההיבט הוא לאומי, ציבורי, עם מסר חברתי מובהק. השירים: בלעם, סיסרא, חוני המעגל, מעמד סיני, משה היורד מן ההר. האמונה והשורשיות שמועלים דרך תבני השירים מוסיפים בשר עדכי, נפח אידיאולוגי שמעבה את השלימות האידיאית ומשבח את הקריאה. דודו אייל מצטיין בשפה עשירה מלאה בתמונות ובצבעים.

ואסיים בציטוט מן השיר הנושא את שם הספר: "זמן מרשאל: "אדם הו את חייו/ על זמן שאול./ מקרון לטווח קצר/ עד ארוך יחסית./.../ כי השמחה הצער והבדידות/ הם החיים המושאלים/ לטווחים משתנים וסופניים/ הכל על פי גורלו." שיר זה מהווה אמירה פטליסטית של אדם המאמין בגורל שנגזר מלמעלה על־ידי כוח נשגב שמעמיד סודים בעולם, לזה המנים שקובע לו האדם הוא לזה ועיד חשיבות, ההכתבות הרציניות אינן תלויות בו.

דודו אייל

מכון גנזים

חידמיצר

חידה קשה ומעצבנת / רן מייצר

משימה מס' 185

מה צבע עיניו?

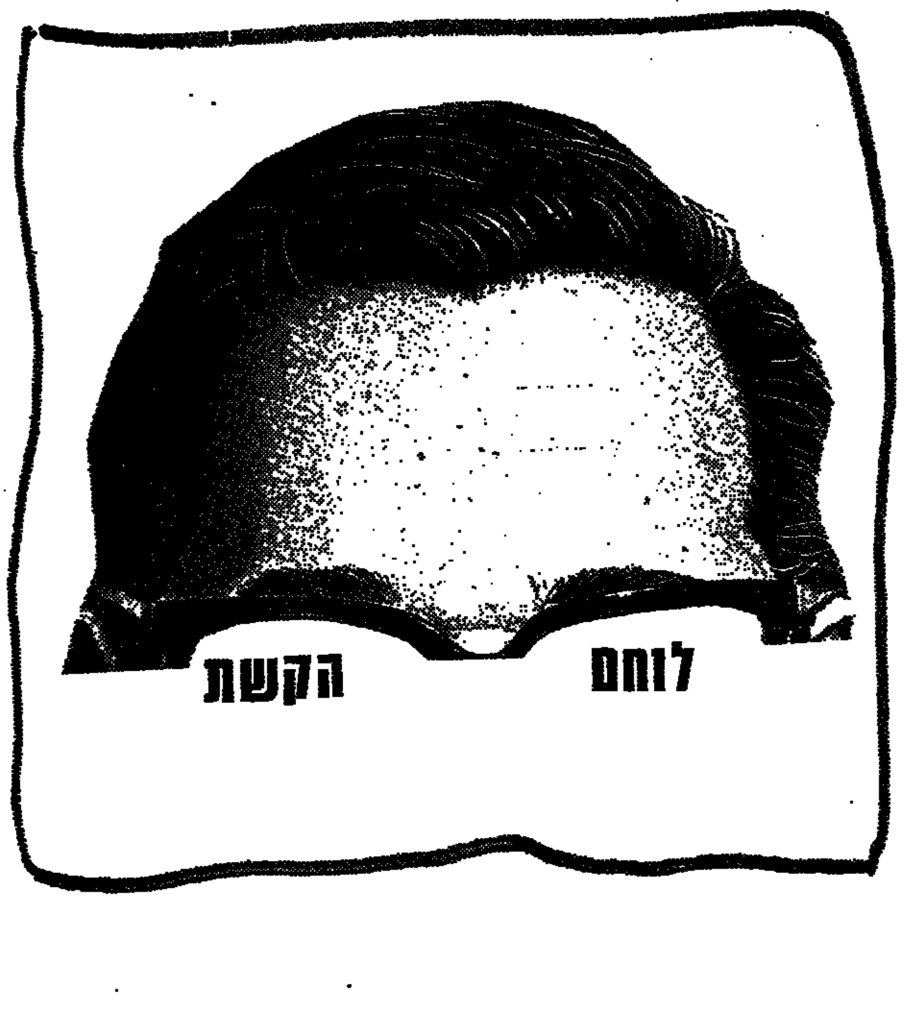

הוראות לפיצוח: לפניכם חידה מצויירת, שפתרונה עשוי לזכות אתכם בפרס מיוחד: עותק חתום של ספר הקריקטורות של מושיק לין "מתים לעשות שלום", בהוצאת זמורה ביתן מודן. הזוכה ייבחר מבין הפותרים שתשובתם הנכונה תגיע אלינו תוך עשרה ימים מיום פרסום החידה.

פתרון משימה 183: אביב גפן. העונה: אביב. המין: גפן, אחד משבעת המינים. בשם להקתו, "התעויוט", מוחלף הט' בת' ולהיפך. איש לא פתר את החידה.

המען למשלוח תשובות: מזכירות מערכת "דבר", רח' שינקין 45, תל־אביב. מיקוד: 65233.
נא לציין על המעטפה את מספר המשימה.

יומן צפייה של שעשועונים

טלי ליפקין־שחק

אנטנה

כל־כך הרבה סיבות לצער, כמו גם כל־כך הרבה סיבות לגיל יש בעולמנו החורפי הנוכחי עד שכשבוע הטלוויזיוני הזה קיבלתי החלטה מיד עם ראשיתו לחסוך לעצמי סבל מיותר ובכל הקשור לטלוויזיה לפחות ללכת רק על דברים שמחים ואם לא שמחים עד למצער משעשעים, קלילים ומבדרים, לפחות על־פי הגדרתם. כמעט עמדתי במשימה זו. התפתיתי לראות את "השאלה הבאה" ואת "מבט שני" ולא ויתרתי על רוב מהדורות החדשות. חוץ מן הצריכות הללו מונה יומן הצפייה השבועי שלי תוכניות בידור ובעיקר שעשועונים. באופן טבעי ולטובת המדע והשירות הלאומי הפכו תוכניות הבחירה המבדרת לאובייקטיבים של מחקר השוואתי וכך לא בוזבז השבוע הטלוויזיוני הזה לריק. במובן מסוים לפחות.

תשדיר מבטיח ולא מקיים

סיום (זמני לגמרי) של תופשה ממעקב אחרי הנעשה על המסך הקטן בשני הערוצים הפגיש אותי עם כמה עובדות חדשות די משעשעות. ברוממה עושה הערוץ הממלכתי מאמצים לכוון וגם לפגוע אל טעם ההמון. התשדיר היזמרני "לא מוכרחים לכוון נמוך כדי לפגוע" הוא אמנם אמירה זכה כברולה של אמת תרבותית צרופה, אבל המציאות גדולה מן

גפן. לא הצליח להחיות. צילום: יקי הלפרין

האמנת והתרבות. אומרים כך ועושים אחרת, וכשהפניתי לרגע את מבטי אל מתוות הו"ל התבניבים, התבשלה ברוממה ואף הגיחה לאוויר של חורף, מזימה פורימית בשפך מסכות עצוב. ממעמקי הבידים שלו נשלף "תשע בריבוע", אבל את האבק מהגרוטאה הזאת לא היטיבו לנער. יצא שהערוץ הראשון משתדל גם הוא להיות חבר כבוד בז'אנר הנוצץ של חידונים ומשחקים, אבל זה לא מצליח לו, והתוצאה פאתטית להביך. אייל גפן, שחקן מוכשר וקומיקאי עם תעודות, איננו מצליח להפיח רוח חיים בגרוטאה המנומנמת, וגם פנינה רוזנבלום זהבת השיער, חני בתמיאס המוכשרת ושאר המשתתפים הנכבדים אינם מועילים. התפאורה אפרורית וכעורה למדי והאווירה הכללית הנוהה

דותן. תסמונת החיוורון ואובדן הלשון

על אולפן המשחק עגמומית מבלי לשעשע. רוממה תצטרך לעשות יותר אם תתעקש לכוון נמוך וגם לפגוע.

ואותם הסרונות, בשני

את הנחמה יכולה לשאוב רוממה ממקור בלתי־צפוי, מהקונקורנציה. "מתאים לי", תוכנית היכרויות בהנחיית דודו דותן בערוץ השני, לוקה בכל החסרונות, כמעט, שהוזכרו לעיל. דודו דותן, קומיקאי מוכשר ואדם בהחלט אינטליגנטי, סובל מאותה תסמונת חיוורון ואובדן לשון וביטחון שסובל ממנה אייל גפן בערוץ הראשון. דותן, איש משוחרר בדרך־כלל, משותק לנוכח אימת מצלמות הטלוויזיה, ותוכנית שכל הצדקת קיומה למרבה האבסורד יש להודות מותנית בהיותה קלילה, בוטה ומשעשעת, רעשנית וכמעט וולגרית, הופכת תחת הנחייתו לישימון. וולגריות דווקא לא חסרה ב"מתאים לי", מעצם הנושא ומבחירת המשתתפים המשחקים בו. נערה שתחויה והריקציה שלה גם יותר אינם זועקים תיחכום, מביאה את אבא שלה, ומטריחה שני מומחים נוספים אשר יעזרו לה לבחור בזוג. השאלות בנאליות ונדושות, התשובות עוד יותר, ששון החשיפה של כל הצדדים מוכר ולא חביב, ובתוך כל חוסר החן הבסיסי הזה, לא מצליח דודו דותן להדליק איזה זיק של שובבות, הומור וקלילות. משעמם. משעמם ולא אופייני לשורת תוכניות התחרות הזוכיה של הערוץ השני, ההולך ומתמחה בז'אנר הזה – לא־דווקא לזכותו ייאמר הדבר כי זה הופך לעיקר ההפקה המקומית.

חופשי ומאושר

נציג בכיר של הצד החזק של ערוץ 2, הוא אברי גלעד שהצטרף לשורת המנצחים. אם יש את נפשכם לדעת כיצד עושים שעשועון טלוויזיה נוחת אבל מוצלח, סורו לאולפנו של אברי גלעד בשעשועון החדש "עשינו עסק". אברי גלעד, לכאורה תאומו הרוחני של ארז טל, המככב ב"גלגל המזל" המצליח, כבש בן־לילה מקום כבוד במועדון הזה. "עשינו עסק", שיא הנחיתות התרבותית מבית היוצר של חברת השפע והסטטוס האמריקאית, מועתק עם כל הגודל וההדר לאולפן של "רשת", ובצדק. כי אם כבר ללכת על הקו הזה, ללכת עליו בגדול. אברי גלעד הוא בחור עם הרבה יכולת, הן בצד הבידורי והן ביצירת מגע עם אנשים, ומסתובב חופשי ומאושר ומשעשע באולפן, מנחית על חבורה חסרת בושה של אנשים בתחפושות פרסים או אכזבות, מריץ שעשועון ראוי לשמו. האולפן הנוצץ, הדיילת חשופת הבטן, המוסיקה המבטיחה, המסכים והקופסאות, הכל כמו שצריך, מבליט ביותר שאת את החורבן של "מתאים לי" השכנה ושל "תשע בריבוע" הירודה מבית טוב.

פארודיה לא מוצלחת

אבל, הערוץ השני לא מנצח כל הזמן בזירת התוכניות הקלילות. כנראה שבמקום בו נדרשת איכות מעבר לתפאורה נוצצת ומנחה זריז לשון, עדיין ידה של הממלכתית יכולה להיות על העליונה. ברוממה היו הראשונים, יצאו עם "הכל נשבר במשפחה", קומדיית מצבים ישראלית שמביים אבי כהן, בכיכובם של ציפי שביט, דב רייזר ושלושה ילדים מוכשרים. הערוץ השני, פחות זריז בהפקות מקוריות שאינן אולפן משעשע, זינב מאחוריו והשבוע חשף את "איצ'ה", קומדיית מצבים ישראלית שמביים אברהם דשא, בכיכובם של ספי ריבלין ועליזה רוזן.

גלעד. מריץ שעשועון ראוי לשמו

"איצ'ה", אם לשפוט על־פי הפרק הראשון, הוא כישלון גדול. הגירסה הישראלית של "הכל נשאר במשפחה" נראית כמו פארודיה לא מוצלחת, מייגעת וטרחנית, על הסידרה האמריקאית המצליחה. אבל, מכיוון שכנראה לא התכוונו לפארודיה, גם לא ל"ניקוי ראש", הרף השתתפותה המצויינת של עליזה רוזן פליטת הסאטירה הוותיקה והטובה ההיא, נשארנו עם הפקה פשוט לא מצחיקה, מאולצת ומאוסה להחריד.

ליברל אבל חפיפניק

בתנוחה שגבי גזית יכול ואף רוצה להתקרא תוכנית בידור, ראיתי השבוע גם אותו. שיעמום. גזית קפא עם בוא החורף

ריבלין. "איצ'ה" ראשון, כישלון גדול. צילום: עמרם גלמי

הדבר היחיד שחימם אותו כנראה היה יאיר גרבוז שגבה להרבה תשומת־לב וזמן מסך באיזכורים מרים ועוקצניים, בעקבות ביקורת שמתח על התוכנית בתוכניתו שלו. בדיוק פרטית. אני לפחות לא ידעתי על מה גזית גועש, ורק הבנתי שמשהו הצליח להרגיז אותו מאוד. בכל מה שקשור להוסיל חשבונות התוסר יכולת להבליג. אני לא שופטת ולא מתערבת, הבלגה אינה המומחיות שלי. מכל מקום, התוכנית היתה צולעת ומשעממת. גזית נראה חלק מן הזמן לא מרוכז ולא מגובש בהובלת הריונים. ראשון אורחיו היה הדייל יונתן דנילוביץ' שבג"ץ פסק כי בן זוגו זכאי לכל ההטבות במקום עבודתו, בחברת התעופה הלאומית. גזית נראה גאה ומרוצה להחזיק באולפנו מציאה שכזאת. גזית נראה גאה של דנילוביץ', אבל מעבר לעצם הניצחון הזה, הראיון היה מפוספס ונגרש בקלישאות צדקניות ותפלוניות מבלי לקיים דיון בסוגיות מהותיות. יצא ליברל גזית, אבל חפיפניק ולבן חשוד בהתנשאות קלה על האובייקט.

טרם סיום, כמעט כמו צוואה, להלן רשימת בקשות לא ארוכה משני הערוצים: לפרסם בלוחות המשדרים ולקראת שידור אם הוא שידור חוזר; לעמוד בלוחות הזמנים למועדי שידור מתוכננים; לשמור על עברית נקייה משגיאות, זה לא יפגום בתכנ־מניות ובריייטינג הנכספים. לזכור שאף אחד מן המראיינים והמארחים איננו אלוהים. ■

ארכיטקטורה בסגנון אוזני־העכבר

סגנון דיסני משמש עכשיו בבניינים רציניים. ב"וולט דיסני וורלד" באורלנדו, פלורידה, מוזקרת אל על זיקורה־מדומה מעוטרת בדמויות דולפינים. זהו "מלון דולפין" בן 1,500 החדרים, בתכנונו של מייקל גרייבס, ארכיטקט מוביל של הפוסט־מודרניזם

"אקונומיסט", מיוחד ל"דבר"

מועדון מיקי מאוס של שנות ה־50 היה קבוצה עליזה של ילדים־מבצעים בכובעי אוזני־עכבר ששרו ופטפטו בתוכנית טלוויזיה רגילה. כעבור 40 שנה, כשהחברה שיסד דיסני פרוסה על־פני תבל, קם מועדון מיקי מאוס חדש. חבריו, שנבחרו על־ידי מנהל החברה מייקל אייזנר, הם ארכיטקטים בעלי מוניטין עולמי.

סגנון דיסני של עיצוב בניינים כקריקטורות ניכר בגני־השעשועים־על־פי־נושאים שקמו בהשראתו. ארמון סינדרלה בסגנון הקיר־גותי בדיסנילנד באנאהיים, קליפורניה, שהושלם ב־1955, היה ה"קתדרלה שארטר" של הז'אנר. מאז ועד היום עיצבו ה"תדמיתנים" של דיסני עוד ועוד שבילים ונופים לפארקים במקומות שונים באמריקה, באירופה ובאסיה.

השינוי הגדול הוא שסגנון דיסני משמש עכשיו בבניינים רציניים. ב"וולט דיסני וורלד" באורלנדו, פלורידה, מוזקרת אל על זיקורה־מדומה מעוטרת בדמויות דולפינים. זהו "מלון דולפין" בן 1,500 החדרים, בתכנונו של מייקל גרייבס, ארכיטקט מוביל של הפוסט־מודרניזם, אותו סגנון משעשע של "הכל־הולך" הניזון מפרודיה ומעשה־טלאים.

בקרבת מקום עומד מלון אחר של גרייבס, מעוטר בברבורים. מעבר לאגם מלאכותי ישנם עוד שני בתי־מלון ענקיים, "מועדון החוף" ו"מועדון היאכטות", שתוכננו בידי רוברט א.מ. שטרן בסגנון בתי־נופש־לחופים של ראשית המאה. שטרן וגרייבס תיכננו בתי־מלון גם ליד פארק דיסני בצרפת, במארנה־לה־ואלה מזרחית מפאריס. לפחות עוד 15 בניינים של ארכיטקטים ידועי־שם נבנים והולכים היום. ברשימת האישים העובדים בשביל דיסני נמנים פיטר אייזנמן, פראנק גרי, צ'ארלס גואתמי ואלדו רוסי.

מה שמבדיל את בנייני דיסני הוא התכונה ה"נושאית" שלהם, שיעבודה של התוכנית למוטיב, לסמל או ללוגו. אוזני עכבר שולטות בתוך הפארקים של דיסני, שבהם דמויות קריקטוריות תלת־מימדיות מובילות תיירים אל כפרים דמיוניים ואל חנויות שי. אבל הבניינים החדשים־יותר מנצלים מוטיבים אחרים של דיסני. בשביל "וולט דיסני וורלד" תיכנן רוברט ונטורי תחנת־כבאים כמו צעצוע גדול, עם חברבורות של כלב דלמאטי על אחד הקירות. הגמלון במטה "טים דיסני" של גרייבס בבורבאנק, קליפורניה, נתמך על־ידי שבעה גמדים בגובה 19 רגל.

הרעיון להביא ארכיטקטים מפורסמים בא ממייקל אייזנר. זמן קצר אחרי שאייזנר קיבל את משרתו, ב־1984, פתח דיסני במסע של בניית אלפי חדרי מלון באורלנדו. הוא החליט שאת הארכיטקטורה של דיסני, כמו את סרטיו, צריכים להוביל כוכבים. לאייזנר יש יחס רציני לארכיטקטורה. "בעד אותו הכסף אפשר לעשות גרוע ואפשר לעשות טוב", הוא אומר בדרך־כלל.

הפרודיות ההיסטוריות של גרייבס והנוסטלגיה המשוכסכת של שטרן משקפות את גישתו העליזה של דיסני עצמו לבידור. כדוגמה לדיסנילנד הראשון שלו, רצה דיסני בניינים שיביאו ילדים לידי צחוק. לא פעם זוקפים לזכותו את יצירת הארכיטקטורה הפוסט־מודרנית לפני הארכיטקטים.

"אנחנו כמו בוראים. אנו אוהבים לאסוף", מסביר פקיד של דיסני. "אבל להשוואה זו יש מגבלות. אספני אמנות קונים, כביכול, מן המדף. אבל פטרון ארכיטקטים בעל משאבים של דיסני רוצה בניינים מעשה־חייט. ארכיטקטים מדברים על נוכחותו התקיפה של אייזנר באסיפות תיכנון ועל דרישתו כי לבנייני דיסני יהיו "נושאים". הוא כפה על גרייבס להעמיד את שבעת הגמדים בחזית של "טים דיסני" והוא שיכנע את אראטה איזוסאקי, למרות רצונו, לכלול מעברי מתכת מקומרים בעלי אוזני־עכבר בבניין משרדים ב"וולט דיסני וורלד". דיסני משתדל להמשיך בפיקוח גם אחרי שבניין כבר הושלם. הארכיטקטים רשאים לדבר בפומבי על עבודתם למען דיסני רק בהסכמה־בכתב של החברה.

העובדות עד כה מראות כי ככל שידו של דיסני קלה יותר, התוצאות עליזות יותר. השקט בתוך בניין המשרדים של איזוסאקי באורלנדו, ללא הניבוב של מוטיבים דיסניים, הוא דוגמה טובה. גרי זכה לעצמאות דומה בשביל רחבת ההוקי־קרח של דיסני באנאהיים, אף ששמו של מוסר הספורט האהוב על אייזנר, "גולס", מתנוסס מעל לכניסה.

לא הכל מברכים על חותם דיסני. תוכנית לפארק היסטורי על שדה־הקרב של מלחמת האזרחים בווירג'יניה התקבלה בלעג על־ידי המבקרים ונגנזה. אייזנר אומר כי אין הוא נבהל לא מכך ולא מן הצרות הפיננסיות של פארק דיסני ליד פאריס. בעיני אייזנר, אך רק בעיני מעטים באירופה, "זהו הפרוייקט האדיר ביותר שנבנה" באירופה מאז 1945.

דיסני קוקל עכשיו כניסה חדשה למנהטן. על־ידי שיפוץ בדגמים של גרי, נכנסה החברה לתחרות על "מועדון חופשה" רב קומות סמוך ל"ביכר טיימס", שם משפץ היום דיסני גם תיאטרון מ־1900. ולמקרה שמסע הארכיטקטורה הקריקטוראלית ייבעל ביבשה, מתכננת החברה גם ללכת לים. היא הטילה על שלושה ארכיטקטים ימיים נודעים, שתוארו על־ידי פקיד של דיסני כ"גרייבסים וסטרנ'ים של הענף", לתכנן ספינת־טיולים בעלת 860 תאים במחיר 300 מיליון דולר. בצורת ברווז גומי? ■